

นาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

นางสาวอรวรรณ นุ่มเจริญ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DANCES CHOREOGRAPHED BY PRAPADAENG CULTURAL CENTER

MISS. ORAWAN NUMCHAROEN

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai Dance

Department of Dance

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

นาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

โดย

นางสาวอรวรรณ นุ่มเจริญ

สาขาวิชา

นาฏยศิลป์ไทย

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

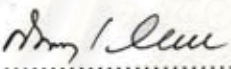
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวภา เวชสุรักษ์

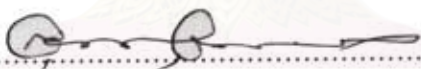
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

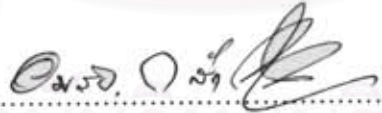

..... คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ชานยนต์รงค์ พรุ่งโรจน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.อนุกูล โรจนสุขสมบูรณ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวภา เวชสุรักษ์)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์อมรา กล้าเจริญ)

ศิลปกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นางสาวอรรวรรณ นุ่มเจริญ : นาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง.
(DANCES CHOREOGRAPHED BY PRAPADAENG CULTURAL CENTER)
อ. ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.สวภา เวชสุภักษ์, 289 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา ลักษณะเฉพาะและแนวคิดในการประดิษฐ์ชุดการแสดงของศูนย์วัฒนธรรม อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งศึกษาเฉพาะนาฏยประดิษฐ์ที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีของมอญสามชุด ระเบียบวิธีวิจัยใช้ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตการแสดง และการฝึกหัดของผู้วิจัย

ผลการศึกษาพบว่า นาฏยประดิษฐ์ของศูนย์ฯ แบ่งได้เป็นสี่ประเภทคือ 1. นาฏยประดิษฐ์ประเภทรำถวายพระพรหรือรำอวยพร 2. นาฏยประดิษฐ์ประเภทที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำมอญ 3. นาฏยประดิษฐ์ด้านการแสดงละครและบทโขน และ 4. นาฏยประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติและประเพณีของมอญ ซึ่งได้แก่ ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา ประเพณีการเล่นตะบ้ำ และประเพณีแห่หงส์-ธงตะขาบ

แนวคิดการออกแบบคือ 1. การเลือกประเพณีที่โดดเด่นของมอญมากำหนดเป็นรูปแบบนาฏยศิลป์ในเบื้องต้น 2. การพัฒนาท่ารำจากการผสมผสานนาฏยจารีตไทย นาฏยจารีตมอญ และท่าทางธรรมชาติ 3. การนำรำตีบทของนาฏยศิลป์ไทยมาใช้ ตรงบทร้องและใช้ท่ารำมอญตรงช่วงบรรเลงดนตรี

นาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง เป็นการแปรรูปแบบประเพณีมอญให้เป็นนาฏยศิลป์ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ประเพณีวิธีหนึ่ง และเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชาวมอญอีกทั้งยังเป็นการพัฒนาความรู้ในการออกแบบนาฏศิลป์แบบมอญขึ้นในประเทศไทยอีกด้วย

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา นาฏยศิลป์
สาขาวิชา นาฏยศิลป์ไทย
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4986865735 : MAJOR THAI DANCE

KEY WORD: DANCES CHOREOGRAPHED/ PRAPADAENG CULTURAL CENTER

ORAWAN NUMCHAROEN : DANCES CHOREOGRAPHED BY PRAPADAENG

CULTURAL CENTER THESIS ADVISOR : ASSIST.PROF. SAVAPA VECHSURUCK, PH.D.

289 pp.

This thesis aims at studying the history, special identity and concept of three dances from the Mon tradition. They are newly choreographed by the Cultural Center of Prapadaeng district, Samutprakarn province. Research methodology includes documentary, interviewing, observation of performances, and researchers training of dances.

The study finds that these newly choreographed dances can be divided into four types: 1. greeting dance, 2. dance reflecting Mon identity, 3. choreography for dance drama and 4. dance depicting Mon tradition : 1. Set free fish and bird dance, 2. Pitch and toss dance, 3. Swan and centipede flag dance.

Choreographic concepts of the three dances are as the followings. 1. Selection of outstanding Mon traditions to become the basic designs, 2. development of dance style by combining dance traditions of Thai, Mon and natural movements, 3. Using Thai classical dance gestures to exemplify the text where there is a singing part and using Mon dance tradition where there is a pure musical expression.

Newly choreographed dances of the Cultural Center of Prapadaeng district are the transformation of actual traditions into dance form. This is a way to preserve Mon culture which brings about their pride. And to develop dance knowledge of Mon in Thailand.

Department Dance

Field of study Thaidance

Academic year 2007

Student's signature.....

Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

งานวิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จได้ด้วยความสะดวกและความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางในการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้องและถูกต้องวิธีจากศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวภา เวชสุภักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.อนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์ และรองศาสตราจารย์อมรา กล้าเจริญ ที่ให้กรุณาให้คำแนะนำตลอดจนแนะแนวทางในการจัดทำเป็นรูปเล่มวิทยานิพนธ์ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณวิทยาลัยเซนต์อีส์ท์บางกอก ที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านทุนการศึกษา อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง ผู้อำนวยการโรงเรียนอานวยวิทย์และประธานศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงและผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ตลอดจน ชวามอญในอำเภอพระประแดง และทุกท่านที่ได้กล่าวนามที่กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัยจนกระทั่งสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใดผู้เขียนขอภัยเป็นอย่างสูงในข้อบกพร่องและผิดพลาดนั้น และผู้วิจัยหวังว่า งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงมีประโยชน์สำหรับผู้สนใจต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฎ
สารบัญตาราง.....	ถ
สารบัญแผนภูมิ.....	ท
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. ประวัติและความเป็นมาชาวมอญพระประแดง.....	6
1. ประวัติความเป็นมาของเมืองพระประแดง.....	6
1.1 ประวัติความเป็นมาของเมืองพระประแดง..	6
1.2 ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.....	7
2. ประวัติชาวมอญพระประแดง.....	7
2.1 สภาพเศรษฐกิจและสังคม.....	10
2.2 ภาษาและศาสนา.....	12
2.3 วัฒนธรรมและประเพณี.....	13
2.3.1 การรำผีมอญ.....	13
2.3.2 การเล่นทะเลียมอญ.....	14
2.3.3 ปี่พาทย์มอญ.....	15
2.3.4 การรำมอญ.....	16
2.3.5 ประเพณีมอญร้องไห้.....	17
2.3.6 ประเพณีสงกรานต์พระประแดง.....	18
- ประเพณีการกวนกาละแม.....	18

สารบัญ (ต่อ)

- ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์.....	18
- ประเพณีแห่หงส์ – ธงตะขาบ.....	19
- ประเพณีการเล่นสละบ้า.....	20
- ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา.....	24
- ประเพณีค้ำต้นโพธิ์.....	25
3. ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง.....	26
3.1 ประวัติศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง.....	26
3.2 ประวัติประธานศูนย์วัฒนธรรม.....	31
3.3 ผลงานการแสดงของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ พระประแดง.....	35
3. นาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง.....	41
1. นาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง...	41
1.1 นาฏยประดิษฐ์ประเภทรำถวายพระพรและ รำถวายพร.....	43
1.2 นาฏยประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำมอญ	44
1.3 นาฏยประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติและประเพณี ของมอญ.....	45
1.4 นาฏยประดิษฐ์ด้านการแสดงละคร และโขน.....	52
2 นาฏยประดิษฐ์ที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์พระประแดง	52
2.1 ระบายปล่อยนกปล่อยปลา.....	53
2.1.1.ประวัติการแสดง.....	53
2.1.2. แนวความคิด.....	53
2.1.3. คนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง.....	53
2.1.4 บทร้องและทำนองเพลง.....	54
2.1.5 ผู้แสดง.....	54
2.1.6 เครื่องแต่งกาย.....	54
2.1.7 อุปกรณ์ประกอบการแสดง.....	55
2.1.8 โอกาสที่ใช้แสดง.....	56
2.1.9 ลักษณะกระบวนท่ารำ.....	56

สารบัญ (ต่อ)

2.2 ระเบ้ามอญร่อนสะบ้ำ.....	108
2.2.1 ปรวัติการแสดง.....	108
2.2.2 แนวความคิด.....	108
2.2.3 ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง.....	108
2.2.4 บทร้องและทำนองเพลง.....	108
2.2.5 ผู้แสดง.....	109
2.2.6 เครื่องแต่งกาย.....	109
2.2.7 อุปกรณ์ประกอบการแสดง.....	110
2.2.8 โอกาสที่ใช้แสดง.....	110
2.2.9 ลักษณะกระบวนทำรำ.....	111
2.3 ระเบ้าแห่งส้ – ธงตะขาบ.....	162
2.3.1 ปรวัติการแสดง.....	162
2.3.2 แนวความคิด.....	162
2.3.3 ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง.....	162
2.3.4 บทร้องและทำนองเพลง.....	162
2.3.5 ผู้แสดง.....	163
2.3.6 เครื่องแต่งกาย.....	163
2.3.7 อุปกรณ์ประกอบการแสดง.....	163
2.3.8 โอกาสที่ใช้แสดง.....	163
2.3.9 ลักษณะกระบวนทำรำ.....	164
4. วิเคราะห์แนวคิดนาฏยประดิษฐ์ที่นำมาจากประเพณีสงกรานต์ของมอญ พระประแดง.....	204
1. ภูมิหลังของผู้ประดิษฐ์ทำรำ.....	205
2. แนวคิดในการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์.....	207
2.1 ระเบ้าปล่อยนกปล่อยปลา.....	207
2.2 รำมอญร่อนสะบ้ำ.....	213
2.3 ระเบ้าแห่งส้ – ธงตะขาบ.....	216

สารบัญ (ต่อ)

3. วิเคราะห์โครงสร้างการแสดง.....	219
3.1 โครงสร้างการแสดงระบำปถุยกนภปถุยกปลา.....	219
3.2 โครงสร้างการแสดงรำมอญร้อนสะบ้า.....	220
3.3 โครงสร้างการแสดงระบำแห่งส์ – ธงตะขาบ.....	221
4. หลักและวิธีการประดิษฐ์ท่ารำ.....	222
4.1 ระบำปถุยกนภปถุยกปลา.....	222
4.2 รำมอญร้อนสะบ้า.....	225
4.3 ระบำแห่งส์ – ธงตะขาบ.....	232
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	238
บทสรุป.....	238
ข้อเสนอแนะ.....	242
รายการอ้างอิง.....	243
ภาคผนวก.....	246
ประวัติผู้เขียน.....	289

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
1	แผนที่ที่ตั้งอำเภอพระประแดง.....	7
2	การเล่นทะเลยมมอญ.....	14
3	ระนาดเอก.....	14
4	ระนาดทุ้ม.....	14
5	ฆ้องวงใหญ่.....	15
6	ฆ้องวงเล็ก.....	15
7	เปิงมาง.....	15
8	ตะโพนมอญ.....	15
9	ปี่มอญ.....	15
10	เครื่องประกอบจังหวะประกอบด้วย ฉิ่ง ฉาบ กรับ.....	15
11	ฆ้องโหม่ง 3 ใบ.....	15
12	ชบวนแห่ธงตะขาบ.....	19
13	การเล่นสะบ้าบ่อนของมอญพระประแดง.....	19
14	การเล่นสะบ้าทอย.....	21
15	ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา.....	23
16	ชบวนแห่ประเพณีสงกรานต์พระประแดง วันที่ 13 เมษายน 2550.....	23
17	ประเพณีการกวนกาละแม.....	23
18	ป้ายศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงหน้าโรงเรียนอานวยวิทย์.....	28
19	อาคารที่ตั้งศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง.....	28
20	อนุสรณ์สถานอาจารย์คล้ายพงษ์เวช ผู้ก่อตั้งโรงเรียนอานวยวิทย์และ ผู้ริเริ่มสืบสานวัฒนธรรมมอญ.....	29
21	ภายในอาคารศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงเป็น สถานที่สำหรับจัดประชุม.....	29
22	หุ่นแสดงการแต่งกายชาย-หญิงแบบมอญตั้งอยู่หน้าอาคาร.....	30
23	อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง ประธานศูนย์วัฒนธรรม อำเภอพระประแดง.....	30
24	การแสดงรำอวยพร เนื่องในงานระลึก 60 ปี ลูกเสือสมุทรปราการ...	34
25	การแสดงชุด รำมอญ ในงานต้อนรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน 19 มิถุนายน 2543.....	35

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ		หน้า
26	การแสดงระบำปล່อยนกลปล່อยปลา ณ ที่ว่าการอำเภอพระประแดง ในประเพณีสงกรานต์พระประแดง.....	36
27	การแสดงรำมอญนครเขื่อนขันธ์.....	43
28	การแสดงหงส์ทอง.....	45
29	การแสดงระบำส่งข้าวสงกรานต์.....	46
30	การแสดงระบำปล່อยนกลปล່อยปลา.....	47
31	การแสดงรำมอญร้อนสะบ้า.....	48
32	การแสดงระบำแห่งสี่ – ธงตะขาบ.....	48
33	เครื่องแต่งกายหญิง(ด้านหน้า).....	51
34	เครื่องแต่งกายหญิง(ด้านหลัง).....	51
35	เครื่องแต่งกายชาย(ด้านหน้า).....	52
36	เครื่องแต่งกาย(ด้านหลัง).....	52
37	ทรงนก.....	52
38	โหลปลา.....	52
39	ท่าที่ 1.....	53
40	ท่าที่ 2.....	54
41	ท่าที่ 3 บทร้อง ตะวันปาย.....	55
42	ท่าที่ 4 บทร้อง ทำยสงกรานต์.....	56
43	ท่าที่ 5 บทร้อง บ้านปากลัด.....	57
44	ท่าที่ 6 บทร้อง หนุ่มสาวนัด.....	58
45	ท่าที่ 7 บทร้อง เร็งรีน.....	59
46	ท่าที่ 8 บทร้อง ขึ้นพรรษา.....	60
47	ท่าที่ 9 บทร้อง บ้างจะไปปล່อยนกล.....	61
48	ท่าที่ 10 บทร้อง บ้างปล່อยปลา.....	62
49	ท่าที่ 11 บทร้อง สะเดาะไห้เคราะห์ให้ชีวา.....	63
50	ท่าที่ 12 พายีนยาว.....	64
51	ท่าที่ 13 ท่ารับ(1).....	65
52	ท่าที่ 14 ท่ารับ(2).....	66
53	ท่าที่ 15 บทร้อง พวกหนุ่มน้อย.....	67

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ		หน้า
54	ท่าที่ 16 บทร้อง ลอยชาย.....	68
55	ท่าที่ 17 บทร้อง ละหน้ายเอ๋ย.....	69
56	ท่าที่ 18 บทร้อง พวกสาวสาว.....	70
57	ท่าที่ 19 บทร้อง ชาวเม้ย.....	71
58	ท่าที่ 20 บทร้อง ผัดหน้าขาว.....	72
59	ท่าที่ 21 บทร้อง ถือกรงนก โหลปลา.....	73
60	ท่าที่ 22 บทร้อง ว่าอวาว.....	74
61	ท่าที่ 23 บทร้อง ไปยกะลาว โกฎจวมอญ.....	75
62	ท่าที่ 24 บทร้อง อ้อนเคียงกัน.....	76
63	ท่าที่ 25 ท่ารับ	77
64	ท่าที่ 26 บทร้อง ถึงวัดวาปลาปล่อย.....	78
65	ท่าที่ 27 บทร้อง ลงในสระ.....	79
66	ท่าที่ 28 บทร้อง ได้จังหวะ.....	80
67	ท่าที่ 29 บทร้อง ปล่อยนก.....	81
68	ท่าที่ 30 บทร้อง ให้ผกผัน.....	82
69	ท่าที่ 31 บทร้อง ขอกุศล.....	83
70	ท่าที่ 32 บทร้อง ดลสุข.....	84
71	ท่าที่ 33 บทร้อง ทุกคืนวัน.....	85
72	ท่าที่ 34 บทร้อง สารพัน.....	86
73	ท่าที่ 34-2 บทร้อง ปลื้มเปรม.....	87
74	ท่าที่ 35 บทร้อง เกษมเอย.....	88
75	ท่าที่ 36 เพลงเร็ว.....	89
76	ท่าที่ 37.....	90
77	ท่าที่ 38.....	91
78	ท่าที่ 39.....	92
79	ท่าที่ 40.....	93
80	ท่าที่ 41.....	94
81	ท่าที่ 42.....	95
82	ท่าที่ 43.....	96

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ		หน้า
83	ท่าที่ 44.....	97
84	ท่าที่ 45.....	98
85	ท่าที่ 46.....	99
86	ท่าที่ 47.....	100
87	ท่าที่ 48.....	101
88	ท่าที่ 49.....	102
89	ท่าที่ 50.....	103
90	การแสดงระบำปล่อยนก-ปล่อยปลา.....	103
91	เครื่องแต่งกายหญิงชุดรำมอญร้อนสะบ้า(ด้านหน้า).....	105
92	เครื่องแต่งกายหญิงชุดรำมอญร้อนสะบ้า(ด้านหลัง).....	105
93	เครื่องแต่งกายหญิงชุดรำมอญร้อนสะบ้า(ด้านหน้า).....	106
94	เครื่องแต่งกายหญิงชุดรำมอญร้อนสะบ้า(ด้านหลัง).....	106
95	การแสดงรำมอญร้อนสะบ้า.....	106
96	ท่าที่ 1 ทำออก เพลงรำมอญ.....	107
97	ท่าที่ 2.....	108
98	ท่าที่ 3.....	109
99	ท่าที่ 4.....	110
100	ท่าที่ 5 บทร้อง เริงอุทัยโก่ซัน.....	111
101	ท่าที่ 6 บทร้องกระชั้นเสียง.....	112
102	ท่าที่ 7 บทร้อง ส่งสำเนียงเสียงเพราะ.....	113
103	ท่าที่ 8 บทร้อง เคื่อน.....	114
104	ท่าที่ 9 บทร้อง เสนาะไซ.....	115
105	ท่าที่ 10 บทร้อง บอกเวลา อูษารุ่ง.....	116
106	ท่าที่ 11 บทร้อง อโณทัย.....	117
107	ท่าที่ 12 บทร้อง แสงรำไร สอดส่อง.....	118
108	ท่าที่ 13 บทร้อง ยอดพะวา.....	119
109	ท่าที่ 14 บทร้อง น้ำค้างพร้อย.....	120
110	ท่าที่ 15 บทร้อง ย้อยหยาด.....	121
111	ท่าที่ 16 บทร้อง บนยอดดรุ๊ก.....	122

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ		หน้า
112	ท่าที่ 17 งามนักเหมือนมณี.....	123
113	ท่าที่ 18 บทร้อง อันมีค่า.....	124
114	ท่าที่ 19 มวลมาลี คลีบ้าน ตระการตา(1).....	125
115	ท่าที่ 19 มวลมาลี คลีบ้าน ตระการตา(2).....	125
116	ท่าที่ 20 ภูมรา เขยซ้อน เกสรชม.....	126
117	ท่าที่ 21 ท่ารับ.....	127
118	ท่าที่ 22 ฝูงนกกาถลาร่อน.....	128
119	ท่าที่ 23 บทร้อง คอนคู่.....	129
120	ท่าที่ 24 บทร้อง นกเขาขันจู้จุกกุ.....	130
121	ท่าที่ 25 บทร้อง อยู่ขรม.....	131
122	ท่าที่ 26 บทร้อง แยกเต้า เจ้ารำเรียง.....	132
123	ท่าที่ 27 บทร้อง เคียงภิรมย์.....	133
124	ท่าที่ 28 บทร้อง สาลิกา ถลาลม เล่นเรใจ.....	134
125	ท่าที่ 29 หมดจังหวะเพลง.....	135
126	ท่าที่ 30 บทร้อง ช่างงามล้ำธรรมชาติ จัดประสาน.....	136
127	ท่าที่ 31 บทร้อง สงกรานต์เียนเข้าปีใหม่.....	137
128	ท่าที่ 32 บทร้อง หนุ่มสนาน.....	138
129	ท่าที่ 33 บทร้อง สาวสนุก.....	139
130	ท่าที่ 34 บทร้อง สุขฤทัย.....	140
131	ท่าที่ 35 บทร้อง ต่างอวยชัย ให้กัน.....	141
132	ท่าที่ 36 บทร้อง วันสงกรานต์.....	142
133	ท่าที่ 37 เพลงกระต่ายเต้น.....	143
134	ท่าที่ 38	144
135	ท่าที่ 39.....	145
136	ท่าที่ 40.....	146
137	ท่าที่ 41.....	147
138	ท่าที่ 42.....	148
139	ท่าที่ 43.....	149
140	ท่าที่ 44 (ชาย).....	150

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ		หน้า
141	ท่าที่ 44 (ชาย).....	150
142	ท่าที่ 44(หญิง).....	151
143	ท่าที่ 44(หญิง).....	151
144	ท่าที่ 45.....	152
145	ท่าที่ 45.....	152
146	ท่าที่ 46 เพลงเร็ว.....	153
147	ท่าที่ 47.....	154
148	ท่าที่ 47.....	154
149	ท่าที่ 48.....	155
150	ท่าที่ 49.....	156
151	ท่าที่ 50 เพลงรวมอัญเข้าเวที.....	157
152	ท่าที่ 1 ท่าเดิน.....	160
153	ท่าที่ 2.....	161
154	ท่าที่ 3.....	162
155	ท่าที่ 4.....	163
156	ท่าที่ 5.....	164
157	ท่าที่ 6 บทร้อง ธงตะขาบล้อลม.....	165
158	ท่าที่ 7 หางหงส์ห้อย.....	166
159	ท่าที่ 8 บทร้อง หนุ่มประดิษฐ์สาวประดอย.....	167
160	ท่าที่ 9 บทร้อง คอยรับส่ง.....	168
161	ท่าที่ 10 บทร้อง พร้อมใจรวม(1).....	169
162	ท่าที่ 10 บทร้อง พร้อมใจรวม(2).....	169
163	ท่าที่ 11 บทร้อง ร่วมจิตรัก.....	170
164	ท่าที่ 12 บทร้อง ถักเป็นธง.....	171
165	ท่าที่ 13 บทร้อง แหนางหงส์ ธงตะขาบ.....	172
166	ท่าที่ 14 บทร้อง กำซาบใจ.....	173
167	ท่าที่ 15 ท่ารับ.....	174
168	ท่าที่ 16 บทร้อง ชาวรามัญจากหงสา(1).....	175
169	ท่าที่ 16 บทร้อง ชาวรามัญจากหงสา(2).....	175

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพ		หน้า
170	ท่าที่ 17 บทร้อง ผู้ตำนาน.....	176
171	ท่าที่ 18 บทร้อง สานตำรา(1).....	177
172	ท่าที่ 18 บทร้อง สานตำรา(2).....	177
173	ท่าที่ 19 บทร้อง อันยิ่งใหญ่ และท่ารับ.....	178
174	ท่าที่ 20 บทร้อง ประเพณีของญวน(1).....	179
175	ท่าที่ 20 บทร้อง ประเพณีของญวน(2).....	180
176	ท่าที่ 21 บทร้อง พวกมอญใช้ ณ สงกรานต์.....	181
177	ท่าที่ 22 บทร้อง ยี่งใหญ่(1).....	182
178	ท่าที่ 23 บทร้อง ยี่งใหญ่(2).....	183
179	ท่าที่ 24 ท่ารับ(1).....	183
180	ท่าที่ 24 ท่ารับ(2).....	183
181	ท่าที่ 25 เพลงเร็ว.....	184
182	ท่าที่ 26.....	185
183	ท่าที่ 27.....	186
184	ท่าที่ 28.....	187
185	ท่าที่ 29.....	188
186	ท่าที่ 30.....	189
187	ท่าที่ 31.....	190
188	ท่าที่ 32.....	191
189	ท่าที่ 33.....	192
190	ท่าที่ 34.....	193
191	ท่าที่ 35.....	194
192	ท่าที่ 36.....	195
193	ท่าที่ 37.....	196
194	ท่าที่ 38.....	197
195	สะบ้ามอญ.....	208
196	สะบ้าสำหรับแสดง.....	208
197	ท่าทะตอยย่อจิ้งบอง.....	248
198	ท่าเปริง เปริง.....	249

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ		หน้า
199	ท่าปาดตอย.....	250
200	ท่าอะชิตตอย.....	251
201	ท่าอะกลมตอย.....	252
202	ท่าอะตอยสะหัยกัจ้าง.....	254
203	ท่าตั้งตาลและอะแบตตอย.....	255
204	ท่าอะชิตตอยลุปดับแก้มัจ้าง.....	256
205	ท่าอะชิตตอยแก้มัจ้าง.....	258
206	ท่าอะเจียตอยหรือเจิงบ้าน.....	259
207	ท่าชิตตอย.....	260
208	ท่าอะชืออะโมฮือด.....	262
209	ท่าอะวอยตอยหมึก.....	265
210	ท่าทะตอยแก้มัจ้าง.....	267
211	ท่าอะวอยตอยแก้มัจ้างเปิง.....	268
212	ท่าจิบตอย.....	270
213	ท่าสะเก็ดสะเกด้า.....	271
214	ท่าปาวตอย.....	272
215	ท่าปุมเประสะเรินสะหัยดัจ้าง.....	273
216	ท่าชาวสะนอม.....	275
217	ท่าอะเก็ดตอยปละตอย.....	276
218	ท่ากวายตอย.....	278
219	ท่าบาสะปรกตอยเปิง.....	279
220	ท่าบาสะปรกตอยพาย.....	280
221	ท่าปาวบาสะปรกตอย.....	281
222	ท่าทะตอยยะัจ้าง.....	283
223	ท่าอะชิตตอยป็อยและตอน.....	284
224	ท่าปุมเประสะระ หรือ ปะลุ่มปุมเปะ.....	285
225	ท่าทะตอยยาดัจ้าง.....	287
226	ท่าปุมเประสะเริน.....	288

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1	
เปรียบเทียบโครงสร้างประเพณีปล่อยนกปล่อยปลาและ ระบำปล่อยนกปล่อยปลา.....	220
2	
เปรียบเทียบโครงสร้างประเพณีการเล่นสื่บ้ำกับการแสดงรำมอญร่อนสื่บ้ำ	221
3	
เปรียบเทียบโครงสร้างประเพณีแห่หงส์ – ธงตะขาบกับการแสดง ระบำแห่หงส์ – ธงตะขาบ.....	222
4	
วิเคราะห์ทำรำระบำปล่อยนกปล่อยปลา (นาฏยศิลป์ไทย).....	223
5	
วิเคราะห์ทำรำระบำปล่อยนกปล่อยปลา(ทำรำมอญ)	225
6	
วิเคราะห์ทำรำรำมอญร่อนสื่บ้ำ(ทำนาฏยศิลป์ไทย)	226
7	
วิเคราะห์ทำรำรำมอญร่อนสื่บ้ำ(ทำรำมอญ)	230
8	
วิเคราะห์ทำรำระบำแห่หงส์ –ธงตะขาบ (ทำนาฏยศิลป์ไทย).....	232
9	
วิเคราะห์ทำรำระบำแห่หงส์ – ธงตะขาบ (ทำรำมอญ)	234

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ		หน้า
1	โครงสร้างศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง.....	28
2	แสดงกระบวนการสู่แนวคิดในการเกิดนาฏยประดิษฐ์ ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง.....	206
3	แสดงแนวคิดในการประดิษฐ์ระบำปล่อยนกล่อยปลา.....	212
4	แสดงแนวคิดในการประดิษฐ์รำมอญร่อนสบ้า.....	215
5	แสดงแนวคิดในการประดิษฐ์ระบำแห่งส์ – ธงตะขาบ.....	218

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มอญเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมอันสูงส่งมาแต่สมัยอดีตกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมอันเกี่ยวข้องกับศาสนา ประเพณี ที่ชนชาติมอญได้ปฏิบัติ สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ว่าประเทศมอญจะไม่มีปรากฏในแผนที่โลกก็ตาม แต่ชนชาวมอญก็ยังสามารถรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี อันแสดงซึ่งความเป็นอารยธรรม เอกลักษณะของตนสืบเนื่องมาจนมีปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป ทั้งนี้เพราะชนชาติมอญยังมีการสืบเชื้อสายกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยได้อาศัยอยู่ในประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทย เพราะชาติไทยมีความสัมพันธ์กับชาติมอญมาตั้งแต่โบราณจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พบว่า การอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยของชนชาติมอญ มีทั้งหมด 9 ครั้ง¹

มอญปากัดหรือมอญพระประแดงเป็นกลุ่มชนชาวมอญที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอพระประแดง แต่เดิมเป็นชาวมอญที่อพยพมาอยู่ประเทศไทยและมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่จังหวัดปทุมธานีเมื่อครั้งสมัยกรุงธนบุรี ต่อมาในสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่2) ทรงมีพระราชดำริ ให้สร้างเมืองป้อมปราการ เพื่อป้องกันศัตรูทางทะเล พระราชทานนามว่า “เมืองนครเขื่อนขันธ์” และได้อพยพครอบครัวมอญจากเมืองสามโคก ปทุมธานี และปากเกร็ด นนทบุรี มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองนี้ ในปัจจุบันมีทั้งหมด 17 หมู่บ้าน ชาวมอญในอำเภอพระประแดงมีการรักษาวัฒนธรรมประเพณี สืบทอดกันมาแต่โบราณและยังยึดถือปฏิบัติกันอยู่ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่หงส์-ธงตะขาบ ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์ ประเพณีการเล่นสะบ้า นอกจากนี้ยังมี การรำมอญ การบรรเลงปี่พาทย์มอญ การรำผี ซึ่งเป็นประเพณีความเชื่อในด้านสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผีบรรพบุรุษ ที่ยังมีให้เห็นอยู่ทั่วไป แต่โดยกระแสของความเชื่อและค่านิยมของสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง ทำให้ประเพณีเก่าแก่เลือนลางไป ที่คงอยู่ได้เพราะคนแก่คนเฒ่าที่มีเชื้อสายมอญโดยตรง แต่ถึงอย่างไรประเพณีที่สำคัญ อย่างประเพณีสงกรานต์พระประแดง ซึ่งชาวมอญพระประแดงได้อนุรักษ์และรักษาประเพณีอันดีงามไว้และยังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งสถานที่ท่องเที่ยวในเทศกาลสงกรานต์อีกด้วย

¹ องค์ บรรจุง ชนชาติมอญ บทความในหนังสือประเพณีสงกรานต์พระประแดง พ.ศ. 2549 ,หน้า 19.(กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ศรีนคร).

จากประเพณีต่างๆ โดยเฉพาะประเพณีสงกรานต์พระประแดง ที่ได้รวมประเพณีต่างๆที่สำคัญไว้หลายประเพณี ได้แก่ ประเพณีแห่หงส์ - ธงตะขาบ ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์ ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา ประเพณีการเล่นสะบ้า ทำให้คนเชื้อสายมอญซึ่งมีภูมิความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านนาฏยศิลป์ เกิดแนวคิดในการประดิษฐ์ชุดการแสดงต่างๆ ที่สอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรมของชาวมอญ โดยมีหน่วยงานสำคัญคือ ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญในด้านการรักษาขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและประเพณีของชาวมอญ เพราะมีการอนุรักษ์ทั้งวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของชาวมอญ จากการสัมภาษณ์อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง ประธานศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงท่านกล่าวว่า² “ศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้มีการแสดงทั้งวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมมอญแต่จะเน้นไปที่ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวมอญ เนื่องจากสภาพของชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่นั้นเป็นชนที่สืบเชื้อสายมอญศูนย์วัฒนธรรมแห่งนี้จึงเปรียบเสมือนที่รองรับวัฒนธรรมและเป็นที่เกิดการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมมอญ” นอกจากนี้จะมีหน้าที่รักษาประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมแล้ว ในปีพ.ศ. 2533 - 2535 อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง ประธานศูนย์วัฒนธรรมฯซึ่งเป็นผู้ที่มีเชื้อสายมอญเป็นจึงคิดประดิษฐ์การแสดงโดยนำท่ารำของการรำมอญมาประดิษฐ์และผสมผสานท่ารำของไทย โดยนำหลักความคิดมาจากประเพณีต่างๆของมอญ มาถ่ายทอดเป็นการแสดงระบำชุดต่างๆหลายชุด ชุดการแสดงที่น่าสนใจและได้รับความนิยมคือ ชุดการแสดงที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์พระประแดง คือ ระบำแห่หงส์ - ธงตะขาบ ระบำปล่อยนกปล่อยปลา รำมอญร่อนสะบ้า ซึ่งระบำทั้ง 3 ชุดนี้ เป็นการแสดงที่น่าจุดเด่นของประเพณีดังกล่าว ซึ่งถือเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งในประเพณีสงกรานต์ถ่ายทอดออกมาเป็นชุดการแสดงโดยอาศัยท่ารำมอญที่ได้สืบทอดต่อกันมา แต่มีการปรับกระบวนการทำรำให้เหมาะกับยุคสมัย

ระบำปล่อยนกปล่อยปลา เป็นการแสดงที่เลียนแบบอากัปภิกขัยของหนุ่ม - สาวชาวมอญพระประแดงที่จะได้ทำบุญปล่อยนกปล่อยปลาในวันสงกรานต์ ลักษณะการบวนท่ารำเป็นการแสดงที่รำตีบทตามบทร้อง ผู้ประดิษฐ์ใช้บทร้องเป็นการสื่อความหมายของประเพณีและสอดแทรกอารมณ์ความดีใจที่ได้มาพบกันของหนุ่มสาวและความรู้สึกอิมเอมที่ได้ทำบุญในวันสงกรานต์

ระบำแห่หงส์ - ธงตะขาบ ได้แนวคิดมาจากการแห่หงส์ - ธงตะขาบในประเพณีสงกรานต์ของอำเภอพระประแดง โดยประเพณีนี้จะจัดในวันสงกรานต์วันแรก คือวันที่ 13 เมษายน มีการจัดขบวนแห่อย่างมโหฬาร ระบำชุดนี้จึงเป็นการกล่าวถึงการทำธงตะขาบเพื่อนำมาแขวนที่เสาหงส์ในวันสงกรานต์ โดยเชื่อว่าธงตะขาบมีความเกี่ยวข้องกับด้านพระพุทธศาสนาซึ่งชาวมอญเป็นผู้ที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

² ฉวีวรรณ ควรแสง ประธานศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2550.

รำมอญอ่อนสะบ้า เป็นระบำที่ประดิษฐ์ขึ้นมาจากการเล่นสะบ้าของชาวมอญพระประแดง ที่จัดขึ้นในวันสงกรานต์ การเล่นสะบ้านี้เป็นการเปิดโอกาสให้หนุ่มและสาวชาวมอญ ได้มีโอกาสทำความรู้จักกัน เพื่อสานสัมพันธ์กัน การแสดงชุดนี้จึงเป็นการแสดงที่มีทำำเป็นการเกี่ยว พาราสีของหนุ่มสาว และมีลีลาการทอยลูกสะบ้าประกอบกันเป็นระบำ

การวิจัยเรื่อง นาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง ผู้วิจัยมุ่งศึกษา แนวคิดในการประดิษฐ์ชุดการแสดงที่นำมาจากประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญพระประแดง จำนวน 3 ชุด คือระบำปล่อยนกลปล่อยปลา รำมอญอ่อนสะบ้า และระบำแห่งส์-ธงตะขาบ โดย ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นมา กระบวนท่ารำและแนวคิดในการประดิษฐ์ท่ารำของระบำชุดต่างๆที่นำมา จากประเพณีสงกรานต์ของมอญพระประแดงและเป็นที่ยอมรับแสดงของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระ ประแดงในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการเผยแพร่ประเพณีและวัฒนธรรมโดยใช้นาฏยศิลป์เป็นตัวกลางในการ เผยแพร่ในรูปแบบงานวิชาการ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความเป็นมาและลักษณะเฉพาะของนาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง
2. วิเคราะห์แนวคิดในการประดิษฐ์ชุดการแสดงของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะนาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษาเฉพาะชุดการแสดงที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์พระประแดง 3 ชุด คือ
 1. ระบำปล่อยนกลปล่อยปลา ประดิษฐ์ขึ้นปี พ.ศ. 2533
 2. รำมอญอ่อนสะบ้า ประดิษฐ์ขึ้นปี พ.ศ. 2533
 3. ระบำแห่งส์ – ธงตะขาบ ประดิษฐ์ขึ้นปี พ.ศ. 2535

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารข้อมูลจากหนังสือ บทละคร สูจิบัตร วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสื่ออิเล็กทรอนิกส์
 - วิทยานิพนธ์ ของ บุญศิริ นิยมทัศน์ เรื่อง รำมอญเกาะเกร็ด จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2543 เกี่ยวกับความเป็นมาและแบบแผนการแสดงรำมอญเกาะเกร็ด
 - วิทยานิพนธ์ ของ วุชณี เมษะมาน เรื่อง ประวัติและผลงานนาฏยประดิษฐ์ของ ครูลมูล ยมะคุปต์:กรณีศึกษาระบำพม่า - มอญ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2543 เกี่ยวกับ

ผลงานสร้างสรรค์ของครูลมุล ยมะคุปต์ ชูตระบำพม่ามอญ ที่ประดิษฐ์จากอำมาตริฐานผสมผสานกับจำแบบพันทาง

- ปริญญานิพนธ์ ของ สุภรณ์ โอเจริญ เรื่อง ชาวมอญในประเทศไทย : วิเคราะห์ฐานะและบทบาทในสังคมตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลางถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เกี่ยวกับประวัติและประเพณีวัฒนธรรมของชาติมอญ

- รายงานสัมมนาสุนทรีศาสตร์นาฏศิลป์ไทย ของ ศุภพร สังฆมรรทรร เรื่อง เอกลักษณ์และความงามท่ารำมอญที่ปรากฏในการแสดงนาฏศิลป์ไทยชุด ระบำ พม่า – มอญ

- งานวิจัย ของ รัชวรรณ อติศัยภาวดี เรื่อง การรำมอญในอำเภอพระประแดง ชุด ปล่อยนกลปล่อยปลา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- หนังสือสงกรานต์ปากลัดและฐานทัพเขื่อนนครเขื่อนขันธ์ พิมพ์ในงานฌาปนกิจศพนางเชื่อม ทองโพธิ์ใหญ่ พ.ศ. 2549 เกี่ยวกับลักษณะประเพณีของชุมชนพระประแดง

- หนังสือชื่อบ้านนามเมือง เมืองพระประแดง นครเขื่อนขันธ์ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ของสุจิตต์ วงษ์เทศ พ.ศ. 2550 เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองพระประแดง

- หนังสือประวัติศาสตร์รามัญ อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพพระครูสุวรรณวรวิวัฒน์ วันที่ 7 มีนาคม 2542 เกี่ยวกับประวัติศาสตร์มอญในประเทศไทย

2. จากการสัมภาษณ์

2.1 ผู้มีความรู้ทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมของชาวมอญพระประแดง

- อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง อายุ 73 ปี ตำแหน่ง ประธานศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

- อาจารย์ดวงใจ น้อยอำไพ อายุ 39 ปี ตำแหน่ง ครูโรงเรียนอำนวยการอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

- อาจารย์ขวัญใจ นาวาดิษฐ์ อายุ 36 ปี ตำแหน่ง ครูโรงเรียนอำนวยการอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

- อาจารย์กมลพงศ์ หิรัญเพิ่ม อายุ 29 ปี ตำแหน่ง ครูเทศบาลโรงเรียนเทศบาล 1 (เยี่ยมเกษสุวรรณ) อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

- อาจารย์สมชาย ทับพร ผู้บรรจุเพลงในนาฏยประดิษฐ์

- คุณบัญญัติ น้อยอำไพ ผู้ออกแบบเครื่องแต่งกาย

2.2 ชนชาติมอญที่อาศัยอยู่ในอำเภอพระประแดง เป็นผู้ที่มืบทบาทสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมประเพณี

- นายประพันธ์พงศ์ เทวคุปต์ อายุ 55 ปี (ชาวมอญหมู่บ้านทองคระนง อ.พระประแดง)
- นายวิเชียร นาวาดิษฐ์ อายุ 72 ปี (ชาวมอญหมู่บ้านทองคระนง อ.พระประแดง และหัวหน้าวงปี่พาทย์มอญคณะครูวิเชียร)
- นางประทุม นาวาดิษฐ์ อายุ 62 ปี (ชาวมอญหมู่บ้านทองคระนง อ.พระประแดง)
- นายสุพจน์ ปิไลย์ อายุ 65 ปี (ชาวมอญบ้านแซ่ อ.พระประแดง)
- นางเช่อม หิรัญเพิ่ม อายุ 86 ปี (ชาวมอญบ้านแซ่และผู้ที่ทำพิธีรำสามภาค อ.พระประแดง)

3. สังเกตด้วยวิธีการชมการแสดงจากวีดิทัศน์และการแสดงจริง ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

4. รวบรวมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สรุปผลและนำเสนอผลการวิจัย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวคิดในการสังเคราะห์ประเพณีให้ออกมาเป็นรูปแบบการแสดงได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์
2. เพื่อสามารถนำแนวคิดในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์พื้นบ้านไปใช้ในการเรียนการวิจัยและการสร้างสรรค์ในสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมาชาวมอญพระประแดง

ชาตินมอญเป็นชนชาติที่เก่าแก่ มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่บริเวณพม่าตอนล่าง ทุกวันนี้ชาตินมอญไม่มีอาณาเขตประเทศของตนเอง เนื่องจากชาตินมอญประสบกับภาวะสงครามมาโดยตลอด ทำให้ชาตินมอญต้องอพยพถิ่นฐานไปอาศัยอยู่ที่ประเทศเพื่อนบ้านรวมถึงประเทศไทยที่มีความสัมพันธ์กับชาตินมอญมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และมีหลักฐานว่าชาตินมอญได้อพยพมาอยู่ในประเทศไทยทั้งหมด 9 ครั้ง ในการอพยพของชาตินมอญนี้ ได้มีการนำวัฒนธรรม ประเพณีของมอญเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยด้วย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่ธง - ธงตะขาบ การรำมอญ การเล่นทะเลมอญ การเล่นสะบ้า การบรรเลงปี่พาทย์มอญ เป็นต้น ซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวนี้มีอิทธิพลต่อนาฏยศิลป์ไทย ในการนำหลักการแสดงมาประยุกต์ใช้ทำให้เกิดแนวคิดในการสร้างสรรคนาฏยประดิษฐ์ชุดใหม่ขึ้นมาในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของชาวมอญพระประแดงและการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงที่ได้นำประเพณีศิลปวัฒนธรรมของมอญเข้ามาเผยแพร่และมีอิทธิพลต่อการพัฒนาผลงานด้านนาฏยศิลป์ไทย ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของเมืองพระประแดง
2. ประวัติความเป็นมาของชาวมอญพระประแดง
3. ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

1.ประวัติความเป็นมาของเมืองพระประแดง

1.1 ประวัติความเป็นมาของเมืองพระประแดง

พระประแดงเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีอายุนับพันๆ ปีล่วงมาแล้ว สันนิษฐานว่าขอมเป็นผู้สร้างเนื่องจากขณะนั้นขอมเป็นใหญ่ในแคว้นสุวรรณภูมิ จุดประสงค์ในการสร้างเมืองพระประแดงก็เพื่อให้เป็นเมืองหน้าด่านทางทะเล แต่จะสร้างในยุคใด สมัยใด ไม่ปรากฏแน่ชัดนอกจากสันนิษฐานว่าเป็นกษัตริย์ 3 พระองค์ คือ

พระเจ้าอโศกนรมันที่ 1 หรือพระเจ้าชัยวรมันที่ 1 หรือพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 เป็นผู้สร้าง เนื่องจากทั้ง 3 พระองค์ เป็นผู้มีความสามารถและมีชื่อเสียงมากสมัยนั้น การที่สันนิษฐานว่าขอมเป็นผู้สร้างเมืองพระประแดงนั้น มีข้อน่าสังเกต คือ

1. ชื่อพระประแดงเพี้ยนมาจากคำว่า ประแดง หรือ บาแดง เป็นภาษาขอม แปลว่า คนเดิน หมายถึง คนนำข่าว ทูต พนักงานตามคน

เมืองพระประแดง หรือบาแดง สมัยนั้นจึงเป็นเมืองหน้าด่านทางทะเล ถ้ามีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทางทะเล จะต้องรีบนำความไปแจ้งทางเมืองหลวง คือ ละโว้ (ละโว้เป็นเมืองหลวงของขอม)

2. ขอมได้ปกครองบริเวณใด นิยมที่จะสร้างปูชนียสถาน ถาวรวัตถุ ไว้เป็นอนุสรณ์เพื่อแสดงความยิ่งใหญ่ของตน เช่น ที่เมืองละโว้ (ลพบุรี) อโยธยา พิษณุโลก สุโขทัย พimai เป็นต้น และพระประแดง ก็สร้างสมัยเดียวกันกับเมืองดังกล่าว³

1.2. ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

อำเภอพระประแดง เป็นอำเภอหนึ่งใน 5 อำเภอของจังหวัดสมุทรปราการ ตั้งอยู่ปากแม่น้ำเจ้าพระยาเหนืออ่าวไทย มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้เป็นระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	เขตราชบุรีบูรณะและเขตพระโขนงกรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	เขตบางขุนเทียน และ จังหวัดสมุทรสาคร
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อ่าวไทย

ภาพที่ 1 แผนที่ที่ตั้งอำเภอพระประแดง

ที่มา: www.prapadaeng.org.th

2. ประวัติชาวมอญพระประแดง

มอญพระประแดง หรือมอญปากลัดสืบเชื้อสายมาจากชาวมอญที่อพยพเข้ามายังพระราชอาณาจักรไทยอย่างน้อย 2 ครั้งด้วยกัน กล่าวคือครั้งแรกใน พ.ศ.2316 สมัยกรุงธนบุรี มีเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง) เป็นหัวหน้า ตั้งความในพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา⁴ ว่า

³ อรรถนพ วรวานิช.งานวิจัยเรื่องรามอญพระประแดง หน้า .6

⁴ เรื่องเดียวกัน หน้า 8.

“ฝ่ายพวกรามัญที่หนีพม่ามานั้น พระยาเจ่ง ตละเสี้ยง ตละเกล็บ กับพระยากลางเมือง ซึ่งหนีเข้ามาครั้งกรุงเก่า พม่าตีกรุงได้นำตัวกลับไป และสมิงรามัญ นายไพร่ทั้งปวงพาครัวเข้ามาทุกด้าน ทุกทาง ให้ข้าหลวงไปรับมาถึงพระนครพร้อมกัน แล้วทรงพระกรุณาให้ตั้งบ้านเรือนอยู่แขวงเมืองนนทบุรีบ้าง เมืองสามโคกบ้าง แต่ฉกรรจ์จัดได้สามพัน โปรดให้หลวงบำเรอศักดิ์ศรีกรุงเก่า เป็นเชื้อรามัญให้เป็นพระยารามัญวงศ์ เรียกว่า จักรีมอญ ควบคุมกองมอญใหม่ทั้งสิ้น และโปรดเกล้าฯ พระราชทานตราภูมิคุ้มห้ามสรรพากรขนอนตลาดทั้งปวงให้ค้าขายทำมาหากินเป็นสุข”

ในการอพยพครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงโปรดฯ ให้ตั้งหลักแหล่งที่เมืองสามโคก และปากเกร็ด ต่อมาได้โปรดฯ ให้ย้ายครัวมอญในพวกพญาเจ่ง (เจ้าพระยามหาโยธา) ไปอยู่ดูแลป้อมและเมืองนครเขื่อนขันธ์ ความดังพระราชพงศาวดารรัชกาลที่ 2 ฉบับ สมเด็จพระยาตำรากรมราชานุภาพ⁵ ดังนี้

“เมื่อเดือน 5 ปีจอ อศก จุลศักราช 1176 ทรงพระราชดำริว่า ที่ลัดต้นโพธิ์นั้น ในเมื่อรัชกาลที่ 1 สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงได้โปรดฯ ให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เสด็จลงไปกะการที่จะสร้างเมืองไว้ป้องกันข้าศึกที่จะมาทางทะเลอีกแห่งหนึ่ง การได้ค้างอยู่เพียงได้ลงมือทำป้อมยังไม่ทันแล้ว จะไว้ใจแก่การศึกทางทะเลมิได้ ควรจะต้องทำขึ้นให้สำเร็จ จึงโปรดฯ ให้สมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล เป็นแม่กองเสด็จลงไปทำเมืองขึ้นที่ปากลัด ตัดเอาท้องที่แขวงกรุงเทพมหานครบ้าง และแขวงเมืองสมุทรปราการบ้าง รวมกันตั้งขึ้นเป็นเมืองใหม่อีกแห่งหนึ่ง พระราชทานชื่อว่าเมืองนครเขื่อนขันธ์ ให้ย้ายมอญเมืองปทุมธานีพวกพระยาเจ่ง มีจำนวนชายฉกรรจ์ 300 คน ลงไปอยู่ ณ เมืองนครเขื่อนขันธ์แล้วจึงโปรดฯ ตั้งสมิงทอมา บุตรพระยาเจ่งซึ่งเป็นพระยารามน้องเจ้าพระยามหาโยธา เป็นพระยานครเขื่อนขันธ์ รามัญราช ชาติเสนาบดี ศรีสิทธิสงครามผู้รักษาเมืองและตั้งกรมการพร้อมทุกตำแหน่ง”

⁵เรื่องเดียวกัน หน้า 11.

การอพยพของมอญ ที่เกี่ยวข้องกับชาวมอญพระประแดงครั้งที่ 2 เกิดขึ้นในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 พ.ศ.2358 ซึ่งในครั้งนั้นเกิดจากการที่ ชาวมอญ ไม่พอใจในพระเจ้าปดุงของพม่า เกณฑ์แรงงานก่อสร้างพระเจดีย์ใหญ่ จึงก่อกบฏที่ เมืองเมาะตะมะ ภายหลัง ถูกปราบปรามอย่างทารุณ ต้องหนีเข้ามายังเมืองไทย และอพยพเข้ามา ยังไทย นับเป็นการอพยพครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ เป็นจำนวนทั้งสิ้นราว 40,000 คน และรัชกาลที่ 2 โปรดฯ พระราชทานที่ทำกินให้แก่ชาวมอญที่ปากเกร็ด สามโคก และพระประแดง ดังความในพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา⁶ว่า

“พวก มอญ ที่เมืองเมาะตะมะถูกพม่ากดขี่หนักเข้า จึงพร้อมใจกันจับเจ้าเมืองกรมการพม่าฆ่าเสีย แล้วพากันอพยพครอบครัวเข้ามาในพระราชอาณาจักร เดินเข้ามาทางเมืองตากบ้าง ทางเมืองอุทัยธานีบ้าง แต่โดยมากมาทางด้านพระเจดีย์ 3 องค์ เข้าแขวงเมืองกาญจนบุรี เมื่อได้ทรงทราบข่าวว่า ครัวมอญอพยพเข้ามา จึงโปรดให้กรมพระราชวังบวรสถานมงคล เสด็จขึ้นไปคอยรับ ครัวมอญอยู่ที่เมืองนนทบุรี จัดจากและไม้ปลูกสร้างบ้านเรือน และเสียบียงอาหารของพระราชทานขึ้นไปพร้อมเสร็จ ทางเมืองกาญจนบุรีโปรดให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎฯ คุณไพลสำหรับ

ป้องกันครัวมอญ และเสียบียงอาหารของพระราชทานออกไปรับครัวมอญทางหนึ่ง โปรดฯให้เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรีเป็นผู้ใหญ่เสด็จกำกับไปด้วย ทางเมืองตากนั้น โปรดฯให้เจ้าพระยาอภัยภูธรที่สมุหนายกเป็นผู้ขึ้นไปรับ ครัวมอญมาถึงนนทบุรีเมื่อ ณ วันพุธ เดือน 9 แรม 3 ค่ำ ปีกุน สัปตศก จุลศักราช 1177 พ.ศ.2358 เป็นจำนวนคน 40,000เศษ ให้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในแขวงปทุมธานีบ้าง เมืองนนทบุรีบ้าง เมืองนครเขื่อนขันธ์บ้าง สมิงสอดเบาที่เป็นหัวหน้านั้น ทรงพระกรุณาโปรดตั้งให้เป็นพระยารัตนจักร ตัวนายรามัญที่เป็นผู้ใหญ่มียศอยู่ในเมืองเดิม ก็ทรงกรุณาโปรดตั้งให้เป็นพระยาทุกคน”.

ชาวมอญที่อพยพมาทั้ง 2 ครั้งนี้เองที่สืบทอดมาเป็นชาวไทยเชื้อสายมอญพระประแดงในปัจจุบัน โดยเฉพาะการอพยพเข้ามาของเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง) ในขณะนั้นบ้านเมืองเพิ่งฟื้นตัวจากสงครามคราวเสียกรุง พลเมืองไทยยังมีน้อย รัฐต้องการแรงงานทำการเกษตรและป้องกันประเทศ ชาวมอญจึงกลายเป็นกำลังสำคัญของกรุงธนบุรี พระเจ้าตากสินจึงโปรดฯให้พญาเจ่งยกไพร่พลไปตั้งบ้านเรือนที่ปากเกร็ด คอยสกัดทัพพม่าที่อาจยกเข้าทางด้านทิศเหนือ รวมทั้งดูแลด้านขนอนที่แขวงเมืองนนท์ ต่อมาเมื่อบ้านเมืองตระหนักรถึงพิษภัยทางทะเล โดยเฉพาะชาติตะวันตก

⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้าเดียวกัน.

ที่มีอารยธรรมที่รุ่งเรืองและมีแสนยานุภาพมาก จึงได้มีการสร้างเมืองและป้อมขึ้นที่ปากแม่น้ำ คือ เมืองนครเขื่อนขันธ์ และโปรดฯให้มอญพวกพญาเจ่ง อพยพมาอยู่ดูแลเมืองนครเขื่อนขันธ์ดังกล่าว อีกทั้งตั้งผู้นามอญเป็นเจ้าเมืองนับแต่เริ่มแรกดูแลปกครองกันเองตามลำดับดังนี้

1. พระยานครเขื่อนขันธ์รามัญราชชาติเสนาบดีศรีสิทธิสงคราม (ทอมา คชเสนี)
พ.ศ.2358 – 2401บุตรคนที่ 3 ของเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง คชเสนี)
2. พระยาดำรงราชพลขันธ์ (จ้อย คชเสนี) พ.ศ.2401 – 2426
3. พระยามหาโยธา (นกแก้ว คชเสนี) พ.ศ.2426 – 2430
4. พระยาขยันสงคราม (แป๊ะ คชเสนี) พ.ศ.2430 – 2445
5. พระยาดำรงราชพลขันธ์ (หย่อย คชเสนี) พ.ศ.2445 – 2450
6. พระยาเทพพลู (ทองคำ คชเสนี) พ.ศ.2450 – 2454
7. พระยาพิพิธมนตรี (ปุ้ย คชเสนี) พ.ศ.2454 – 2457
8. พระยานครราชสีมาแห่งประแดงบุรีนายก (แจ่ง คชเสนี) พ.ศ.2457 – 2467

ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2458 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงเปลี่ยนชื่อจาก เมืองนครเขื่อนขันธ์ เป็น จังหวัดพระประแดง และให้พระยานครราชสีมา ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด กระทั่งสิ้นชีวิต ซึ่งนับเป็นเจ้าเมืองคนสุดท้ายที่เป็นมอญ จากนั้นจังหวัดพระประแดง ได้เปลี่ยนสถานะลงเป็น อำเภอพระประแดง

2.1 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ชาวมอญพระประแดงมีอาชีพเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม โดยทั่วไปมีลักษณะการดำรงชีวิตเหมือนคนในกรุงเทพฯ นอกจากนี้ชาวพระประแดงยังมีรายได้จากการท่องเที่ยวในประเพณีสงกรานต์ที่มีคนต่างถิ่นมาเที่ยวชมทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนมากขึ้น

สภาพสังคม ชาวมอญได้ตั้งบ้านเรือนอยู่รวมกันยังริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา (บริเวณใกล้ตลาดในปัจจุบัน) ชื่อหมู่บ้านเหล่านี้เป็นภาษามอญ (หมู่บ้านมอญเรียกว่า กวาน หลายหมู่บ้านเป็นชื่อเดียวกันกับหมู่บ้านในเมืองมอญ และยังมีอยู่ในเมืองมอญ (ประเทศพม่า) ทุกวันนี้รวบรวมกันได้ทั้งสิ้น 17 หมู่บ้าน ได้แก่

1. กวานดงฮะนอง ภาษามอญแปลว่า ดวงดาว ปัจจุบันเรียกว่าบ้านทรงคนอง วัดประจำหมู่บ้านคือเพี้ยฮะโหมก(วัดกลางสวน)และเพี้ยอะมอน(วัดคันลัด)
2. กวานเร็งเกล็ง ปัจจุบันเรียกว่าบ้านโรงเรือ วัดประจำหมู่บ้าน คือ เพี้ยอะมอน (วัดคันลัด)
3. กวานอะม่วง แปลว่าบ้านช่างปั้น (เป็นชาวมอญที่อพยพมาจากหมู่บ้านเดียวกัน

กับ บ้านอาม่าน ที่เกาะเกร็ด) ปัจจุบันเรียกว่าบ้านอะม่วง วัดประจำหมู่บ้าน คือ เพี้ยแกร่งเงินย์ (วัดแค)

4. กวานแซ่ห์ ในเมืองมอญในอดีต มีฐานะเป็นเมืองใหญ่ เรียกว่า เมืองแซ่ห์ ปัจจุบันทางการพม่าแยกย่อยออกเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ชื่อเมืองแซ่ห์จึงหายไป เหลือแต่คำเรียกของชาวบ้าน ปัจจุบันที่พระประแดงยังคงฐานะเป็นหมู่บ้านเช่นเดิม เรียกว่าบ้านแซ่ วัดประจำหมู่บ้าน คือ เพี้ยพระครู(วัดทรงธรรมราชวรมหาวิหาร)

5. กวานตองอู ปัจจุบันเรียกว่าบ้านตองอู วัดประจำหมู่บ้าน คือ เพี้ยเกริงสะละ (วัดอาสาสงคราม)

6. กวานสะมาง ปัจจุบันเรียกว่าบ้านทะมั่ง วัดประจำหมู่บ้าน คือ เพี้ยมะมอ (วัดพญาปราบปัจจามิตร)

7. กวานสะเร็น ปัจจุบันเรียกว่าบ้านสะเร็นย์ ภาษามอญแปลว่า (ฟ้า) คำราม วัดประจำหมู่บ้านคือเพี้ยสะเร็นย์(วัดกลาง)

8. กวานตา ปัจจุบันเรียกว่าบ้านตา ภาษามอญแปลว่า ตาล วัดประจำหมู่บ้าน คือ เพี้ยแกร่งเงินย์(วัดแค)

9. กวานแห่วคะราว ปัจจุบันเรียกว่าบ้านเวคะราว ภาษามอญแปลว่า บ้านทุ่งครู่ (มีต้นครู่ขึ้นมาก) ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านอยู่ในเมืองมะละแหม่ง ส่วนที่พระประแดงยังมีปรากฏชื่อ แม้แต่ป้ายชื่อหมู่บ้านก็ยังเขียนด้วยภาษามอญวัดประจำหมู่บ้านคือเพี้ยแกร่งเงินย์(วัดแค)

10. กวานเตอ ปัจจุบันเรียกว่าบ้านเตอ ภาษามอญแปลว่า บ้านดอน วัดประจำหมู่บ้านคือเพี้ยโหมกตอน(วัดโมกข์)

11. กวานดั่ง ปัจจุบันเรียกว่าบ้านดั่ง ภาษามอญแปลว่า บ้าน (ท่า) ร่ม (หรือฉัตร)วัดประจำหมู่บ้านคือเพี้ยแกร่งเงินย์(วัดแค)

12. กวานจ่างปี ปัจจุบันเรียกว่าบ้านจ่างปี ภาษามอญแปลว่า บ้านริมทะเลวัดประจำหมู่บ้านคือเพี้ยอะม็อย(วัดจวนดำรงราชพลพันธ์)

13. กวานเกริงกรัง ปัจจุบันเรียกว่าบ้านโกงกาง ภาษามอญแปลว่า บ้าน (ต้นพีช)โกงกางวัดประจำหมู่บ้านคือเพี้ยอะม็อย(วัดจวนดำรงราชพลพันธ์)

14. กวานสะไตเงินย์ ปัจจุบันเรียกว่าบ้านสะไตเงินย์ ภาษามอญแปลว่า บ้านสะพานช้างวัดประจำหมู่บ้านคือเพี้ยสะเร็นย์(วัดกลาง)

15. กวานเจ็มสะมาย (กวานเซียงใหม่) ปัจจุบันเรียกว่าบ้านเซียงใหม่ วัดประจำหมู่บ้าน คือ เพี้ยสะกาบ ปัจจุบันชุมชนส่วนหนึ่งยังปรากฏอยู่ ขณะที่อีกส่วนหนึ่งถูกเวนคืน สร้างทางด่วน ส่วนวัดได้ถูกรื้อทิ้งไปนานแล้วซึ่งส่วนหนึ่งถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวัดกลางในปัจจุบัน

16. กวานสะกาม ปัจจุบันเรียกว่าบ้านสะกาม ภาษามอญแปลว่า บ้านแกลบ วัดประจำหมู่บ้านคือเพี้ยแกร่งเงินย(วัดแค)

17. กวานสะโหมกปัจจุบันเรียกว่าบ้านสะโหมก ภาษามอญแปลว่า บ้านตะวันออก วัดประจำหมู่บ้านคือเพี้ยสะโหมก(วัดกลางสวน)

ชาวไทยเชื้อสาย มอญ ในพระประแดง ได้รับการยอมรับให้ทำราชการ ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ประกอบอาชีพได้อิสระ ชนชั้นปกครองของไทยก็ไม่ได้มองเห็นว่ามอญ เป็นชาวต่างชาติ ชาวมอญมีสิทธิเช่นเดียวกับชาวไทยทุกประการ

2.2 ภาษาและศาสนา

มอญพระประแดงในปัจจุบันใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากคนเชื้อสายมอญรุ่นใหม่ไม่สามารถพูดภาษามอญได้ มีเพียงคนกลุ่มน้อยที่เป็นคนเก่าแก่ถึงจะพูดภาษามอญได้ ภาษามอญถูกนำมาใช้เฉพาะกาล คือในเวลาที่คนมอญสื่อสารกันเอง หรือเวลามีการสังสรรค์ของกลุ่มคนมอญในพระประแดง ปัจจุบันมีคนมอญที่สามารถพูดภาษามอญได้น้อยมาก จึงมีการอนุรักษ์และสืบทอดภาษามอญให้แก่คนเชื้อสายมอญรุ่นใหม่ที่วัดอาษาสงคราม ซึ่งจัดตั้งเป็นโรงเรียนสอนภาษามอญให้กับลูกหลานชาวมอญและผู้สนใจ

ด้านศาสนา ชาวมอญพระประแดงจะนับถือศาสนาพุทธ นับตั้งแต่ที่อาณาจักรสุธรรมวดีหรือสะเทิม ซึ่งเป็นอาณาจักรแห่งแรกของชาวมอญได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอาณาจักรของพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดียจนถึงกับการส่งพระโศณะและพระอูตรมาประกาศพุทธศาสนา ที่เมืองนี้เป็นแห่งแรกในสุวรรณภูมิเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 2 หรือสองพันกว่าปีล่วงมาแล้ว นับตั้งแต่นั้นมาพุทธศาสนาก็ได้มีความเจริญรุ่งเรืองในหมู่ชาวมอญรวมทั้งความเจริญทางด้านอักษรศาสตร์ ความชำนาญทางการชลประทาน ด้วยเหตุนี้มอญจึงเป็นชาติที่มีบทบาทในการถ่ายทอด อารยธรรมอินเดียสู่อาณาจักรอื่นในดินแดนสุวรรณภูมิได้แก่ พม่า ไทย ลาว

ชาวมอญพระประแดงนับถือศาสนาพุทธกันอย่างเคร่งครัดเมื่อถึงเทศกาลสำคัญ ก็จะไปทำบุญที่วัดอย่างพร้อมเพรียงรวมไปถึงการฟังเทศน์ การสวดมนต์ปฏิบัติธรรม ส่วนการบริจาคเงินเพื่อสาธารณประโยชน์นั้น ชอบที่จะบริจาคให้แก่วัดมากกว่าอย่างอื่น เพราะมีความเชื่อมั่นว่าการทำบุญเพื่อศาสนานั้นจะเป็นผลานิสงส์ส่งวิญญาณให้ไปสู่สวรรค์

ชาวมอญขึ้นชื่อในเรื่องการนับถือพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะกระทำการใดๆ ชาวมอญจะต้องนำเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง ทั้งเรื่องวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ นอกจากนั้นชาวมอญพระประแดงยังเป็นผู้ที่ชอบทำบุญ ในอำเภอพระประแดงมีวัดพุทธศาสนา 38 วัด เป็นวัดมอญมีทั้งหมด 11 วัด ส่วนอีก 27 วัด เป็นวัดไทย และเป็นอารามหลวงถึง 3 วัด ได้แก่ วัดทรงธรรมวรวิหาร วัดไพชยนต์พลเสพ และวัดโปรดเกศเชษฐาราม

2.3 วัฒนธรรมและประเพณี

2.3.1 **ประเพณีการรำสามภาค** เป็นประเพณีที่ชาวมอญพระประแดง แสดงการรำเพื่อบวงสรวงเทวดา โดยใช้อุปกรณ์ประกอบพิธี คือ ถาด(ภาษามอญ เรียกว่า อะไซ)

ลักษณะประเพณี การรำประกอบพิธีของชาวมอญพระประแดงที่พบ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1.การรำแก้บน 2. การรำเจ้าพ่อ และ 3. การรำสามภาค

ลักษณะการรำจะเป็นการรำถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของบ้านเมือง มีความแตกต่างกันไป คือ การรำแก้บน เป็นการรำเพื่อแก้บนเฉพาะบุคคล การรำเจ้าพ่อ เป็นการรำบูชาศาลหลักเมือง หรือพระเสื้อเมือง ซึ่งจะกระทำในวันสำคัญเช่น วันสงกรานต์ เป็นต้น ส่วนการรำสามภาคเป็นการรำในงานศพ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การรำในงานศพฆราวาสและงานศพพระ การรำสามภาคทั้งสองประเภทมีความแตกต่างกันในลำดับของการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ รำสามภาคของฆราวาส ถาดที่ 1จะเป็นการบูชาหลักเมือง ถาดที่ 2 เป็นการรำถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ ณ สถานที่นั้น และถาดที่ 3 เป็นการรำถวายให้แก่ผู้ตาย ส่วนรำสามภาคในงานศพพระ ถาดที่ 2 จะเป็นการบูชาหลักเมืองเหมือนกัน ถาดที่ 2 เป็นการบูชาพระเสื้อเมือง และถาดที่ 3 เป็นการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

อุปกรณ์ในการรำสามภาค ในการรำสามภาคผู้ทำพิธีจะต้องรำโดยใช้ อุปกรณ์ในการรำใส่ถาดไว้เป็นชุดๆจำนวน 3 ถาดและเริ่มรำที่แต่ละถาดจนครบสามภาค อุปกรณ์มีดังนี้

1.ถาด (ใส่ขนมหวานเช่นทองหยิบ ทองหยอด) ผลไม้อย่างก็ได้แต่ต้องมี มะพร้าวอ่อนและกล้วยเป็นหลัก พวงมาลัยกลมสำหรับคล้องคอ)

2.ใบไม้(ใบชาไต่ดำ ใบพิกุลหรือใบหว่า) 2 กำ

3.กระสวยและไม้พลอง 2 อัน (ถือข้างละอัน)

4.ดาบ 1 คู่

5.เหล้า 2 ขวด

ผู้ประกอบพิธีจะต้องสวมใส่ชุดมอญ คือ สวมเสื้อ นุ่งผ้าซิ่น มีผ้าคาดเอว และคล้องคอ มีพวงมาลัยกลมชายเดี่ยวคล้องคอและข้อมือข้างละพวง และทัดหูด้วยดอกจำปา ในการรำสามภาคนั้นจะต้องรำกลางแจ้ง มีวงปี่พาทย์มอญประกอบการทำพิธี ประเพณีการรำสามภาคของมอญพระประแดงถือเป็นประเพณีของชาวมอญในราชสำนัก จากการสัมภาษณ์คุณยาย เชื่อม หิรัญเพิ่ม ซึ่งเป็นผู้ประกอบพิธีรำสามภาคของมอญพระประแดง กล่าวว่า ท่านเคยไปทำพิธีนี้ในวังเมื่อครั้งงานพระบรมศพของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี⁷

⁷ คุณยายเชื่อม หิรัญเพิ่ม สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2550.

2.3.2 การเล่นตะแยมอญ

การเล่นตะแยมอญ คือ แสดงอย่างหนึ่งของคนมอญ เป็นการร้องเกี่ยวพาราสีกันระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิงที่มีลักษณะเป็นเพลงปฏิพากย์(ร้องโต้ตอบกัน)คล้ายกับการร้องเพลงพื้นเมืองของไทย เช่น เพลงลำตัด เพลงฉ่อย เพลงอีแซว และเพลงเรือ แต่ไม่มีการร้องหยาบคาย โดยจะมีนักร้องฝ่ายชาย (แหมีะแซวกนิฮ์เตระฮ์) และนักร้องฝ่ายหญิง (แหมีะแซวกนิฮ์แปร)

ลักษณะของการเล่น ร้องโต้ตอบกันเป็นคู่ ๆ พร้อมกับการรำรำประกอบ ภาษาที่ใช้เป็นภาษามอญ ดนตรีที่ใช้ประกอบเป็นประเภทเครื่องสาย เช่น ซอ จะเข้ เครื่องกำกับจังหวะคือ ฉิ่ง และกลองเล็ก บทร้องของตะแยมอญเป็นบทเกี่ยวพาราสีกัน หรือเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชาดก หรือในบางครั้งอาจเป็นการพรรณนาเรื่องราวที่เกี่ยวกับงานที่ไปแสดง เช่น งานศพก็จะพรรณนาเกี่ยวกับคุณความดีของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว งานวันเกิด การพรรณนาเกี่ยวกับพระคุณแม่ เป็นต้น

โอกาสในการเล่น เล่นในงานประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ เช่น งานกฐิน ผ้าป่า วันตรุษ สงกรานต์ ลอยกระทง และใช้เล่นกล่อมบ่อนในบ่อนสะบ้าเพื่อสร้างบรรยากาศความสนุกสนาน

ปัจจุบันการเล่นตะแยมอญหาชมได้ยากมากเนื่องจากชาวมอญรุ่นใหม่ไม่สามารถพูดภาษามอญได้และไม่มีผู้สืบทอดการเล่นตะแยมอญนี้ จากการสำรวจในอำเภอพระประแดง ผู้ที่สามารถเล่นตะแยมอญได้ คือ ครูวิเชียร นาวาดิษฐ์และอาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง ซึ่งทั้งสองท่านนี้อายุมากแล้ว การเล่นตะแยมอญในปัจจุบันจึงเป็นรูปแบบของการสาธิตการแสดงเพื่อความรู้

ภาพที่ 2 การเล่นตะแยมอญ

ที่มา:www.monstudies.com.

2.3.3 ปี่พาทย์มอญ

ปี่พาทย์มอญ เป็นวงดนตรีของมอญที่นิยมเล่นทั้งงานมงคลและงานอวมงคลทั่วไป มีประวัติว่า ชาวมอญสามพี่น้องได้อพยพมาจากเมืองมอญและได้นำขลุ่ยมอญ ตัดออกเป็น 3 ส่วนมาด้วยแล้วนำมาเผยแพร่วิธีการเล่นให้คนทั่วได้รู้จักอย่างแพร่หลาย

ลักษณะของวงปี่พาทย์มอญ ปี่พาทย์มอญ ประกอบด้วย ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ขลุ่ยวงใหญ่ ขลุ่ยวงเล็ก ปี่มอญ เปิงมางคอก ตะโพนมอญ ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ กรับ ฉิ่ง ขนาดของวงปี่พาทย์มอญดูจากจำนวนขลุ่ยวง ซึ่งมีจำนวนตั้งแต่ 2 โค้งขึ้นไป หากวงปี่พาทย์ใช้จำนวนขลุ่ยมากอาจเพิ่มระนาดเอกเหล็กและระนาดทุ้มเหล็กเหมือนวงปี่พาทย์เครื่องไทย บางคณะนิยมทำรางระนาดเอกและระนาดทุ้มให้มีลักษณะเป็นรูปโค้งเหมือนขลุ่ยมอญ

ภาพที่ 3 ระนาดเอก

ที่มา: วงปี่พาทย์คณะกฤษณะศิลป์

ภาพที่ 4 ระนาดทุ้ม

ที่มา: วงปี่พาทย์คณะกฤษณะศิลป์

ภาพที่ 5 ขลุ่ยวงใหญ่

ที่มา: วงปี่พาทย์คณะกฤษณะศิลป์

ภาพที่ 6 ขลุ่ยวงเล็ก

ที่มา: วงปี่พาทย์คณะกฤษณะศิลป์

ภาพที่ 7 เปิงมาง

ที่มา: วงปี่พาทย์คณะกฤษณะศิลป์

ภาพที่ 8 ตะโพนมอญ

ที่มา: วงปี่พาทย์คณะกฤษณะศิลป์

ภาพที่ 9 ปี่มอญ

ที่มา: วงปี่พาทย์คณะภุชณะศิลป์

ภาพที่ 10 เครื่องประกอบจังหวะ (จิ่ง ฉาบ กรับ)

ที่มา: วงปี่พาทย์คณะภุชณะศิลป์

ที่มา: วงปี่พาทย์คณะภุชณะศิลป์

ภาพที่ 11 ฆ้องโหม่ง 3 ใบ

โอกาสในการแสดง วงปี่พาทย์ใช้บรรเลงได้ทั้งงานมงคลและงาน

อวมงคล ใช้ประกอบการรำผี การแสดงรำมอญเนื่องประเพณีต่างๆ แต่ภายหลังมีการนำวงปี่พาทย์มอญไปบรรเลงในงานพระศพของสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงดำริว่ามารดาของพระองค์นั้นเป็นเชื้อสายมอญโดยตรง จึงโปรดฯ ให้นำวงปี่พาทย์มอญมาเล่นด้วยเหตุนี้เอง ภายหลังจากงานพระศพดังกล่าวจึงได้กลายเป็นความเชื่อในหมู่คนไทยและยึดถือกันมาโดยตลอดว่าปี่พาทย์มอญนั้นใช้บรรเลงเฉพาะในงานศพ ที่มีให้เห็นอีกอย่างหนึ่ง คือ การแสดงลิเกในปัจจุบันนิยมใช้วงปี่พาทย์มอญมาประกอบการแสดง เพื่อโชว์ความสวยงามของวงฆ้องที่ตั้งบนเวทีโดยมากจะตั้งชั้นบนของเวทีซึ่งเรียกว่า เวทีลอย

2.3.4 การรำมอญ

การรำมอญหรือมอญรำ เป็นการแสดงนาฏศิลป์ของชาวมอญที่มีมาแต่โบราณ ชาวมอญได้จัดเป็นประเพณีในราชการด้วย ครั้นเมื่อชาวมอญอพยพเข้ามาในประเทศไทย สมัยกรุงศรีอยุธยาในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2202 ได้นำประเพณีการ

แสดงมอญรำเข้ามาประจำในหมู่มอญด้วยกัน และการแสดงดังกล่าวนี้ได้วิวัฒนาการเรื่อยมา จนกระทั่งถึงทุกวันนี้การแสดงมอญรำนั้น จะต้องใช้ปีพาทย์มอญ ประกอบรำ การแสดงมอญรำยัง นิยมใช้แสดงในงานต้อนรับแขก และงานศพผู้มีเกียรติซึ่งถือกันว่าเป็นที่เชิดหน้าชูตาของชาวมอญ

ลักษณะของการรำมอญ การรำมอญเป็นการรำประกอบเพลง 12 เพลง มีการรำประกอบ 12 ท่า เพลงที่รำเป็นเพลงมอญ 10 เพลงและอีก 2 เพลงเป็นเพลงไทย การ แต่งกายของมอญรำในงานมงคลทั่ว ๆ ไปจะแต่งชุดสีสด ๆ ทั้งชุด เว้นแต่งานศพเท่านั้นจะแต่งชุดสี ดำ สไบสีขาว นุ่งผ้าซิ่นมีเชิง เสื้อแขนยาวทรงกระบอก คอกลม หมวกผ้าสไบเฉียง เก้าอี้มมยรัดด้วย มะลิร้อย ทัดดอกไม้สดที่หูข้างเดียว สวมกำไลที่ข้อเท้า ดนตรีที่ใช้ประกอบการรำมอญ จะต้องใช้ปี พาทย์มอญเครื่องคู่เป็นอย่างน้อย เครื่องคู่ได้แก่ ซ้องมอญวงใหญ่ ซ้องมอญวงเล็ก ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ปี่มอญ เปิงมางคอก โหม่งสามใบ ตะโพนมอญ ฉิ่ง ฉาบใหญ่ ฉาบเล็ก กรับ

โอกาสที่ใช้แสดง แสดงได้ในงานมงคลและงานอวมงคล งานต้อนรับ แขกบ้านแขกเมืองและงานประเพณีอื่นๆ

ปัจจุบันการรำมอญแบบโบราณชาวมอญได้รับการสืบทอดมีอยู่ที่เกาะเกร็ด จ. นนทบุรี ส่วนการรำมอญของมอญพระประแดงนั้น จากการสัมภาษณ์อาจารย์ฉวีวรรณ ท่านกล่าวว่า “รำมอญของพระประแดงก็เหมือนกับรำมอญปากเกร็ดเพราะพระประแดงนำแบบอย่างการรำ มอญมาจากปากเกร็ดนั่นเอง”^๘

จากคำกล่าวดังกล่าวจึงเป็นที่เข้าใจว่ารำมอญเกาะเกร็ดและรำมอญพระประแดงมีความ คล้ายคลึงกัน

2.3.5 ประเพณีมอญร้องไห้

ประเพณีมอญร้องไห้ เป็นประเพณีของกลุ่มคนมอญ ที่แสดงความอาลัย รัก และร้องไห้รำพันถึงความดีของผู้ตายต่าง ๆ นานา เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้ตาย

ลักษณะของประเพณี เมื่อมีคนตาย จะต้องมีการว่าจ้างหญิงชาวมอญ มาร้องไห้ โหยหวนรำพันถึงผู้ตาย โดยใช้ภาษามอญ ดังนั้นจึงมีมอญพวกหนึ่งทำอาชีพรับจ้าง ร้องไห้ตั้งเป็นคณะขึ้น โดยใช้หญิงทั้งหมด ส่วนมากเป็นสาววัยรุ่นนุ่งผ้าห่มดำร้องไห้ ให้โหยหวนเยือกเย็น สะอึกสะอื้น ทำให้ผู้ฟังพลอยเศร้าโศกตามไปด้วย ในการร้องไห้จะมีการเป่าปี่มอญคลอตามไป ด้วย และแสดงกิริยาอาการตื้ออกซกหัวรอกกับจะตายตาม

^๘ฉวีวรรณ ควรแสง .ประธานศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง สัมภาษณ์ วันที่ 15 พ.ย. 2550.

ในปัจจุบันประเพณีมอญร้องไห้มีประกอบอยู่ในวงปีพาทย์มอญ เมื่อถึงเวลาประชุมเพลิงนักร้องของวงปีพาทย์มอญซึ่งส่วนมากนิยมเป็นผู้ชายจะเป็นผู้ร้อง โดยร้องเป็นภาษามอญหรือบางครั้งร้องสลับกับระหว่างภาษาไทยและภาษามอญ โดยร้องอยู่ในวงปีพาทย์ไม่ต้องทำท่าทางเหมือนการรับจ้างมอญร้องไห้ในสมัยก่อน ในอำเภอพระประแดงผู้ที่สามารถร้องมอญร้องไห้เป็นภาษามอญ คือ ครูวิเชียร นาวาติษฐ์ การร้องมอญร้องไห้จะมีการใช้เครื่องดนตรีประกอบคือ ปี่มอญ ฉิ่ง และเปิงมาง ตะโพนมอญ

บางครั้งอาจพบเห็นการแสดงมอญร้องไห้ของคณะรำมอญที่แสดงท่าทางการรำที่บทรตามการร้องและแสดงการร้องให้เหมือนจริงในงานศพ ซึ่งมักเป็นสาวประเภทสอง

2.3.6 ประเพณีสงกรานต์พระประแดง

ประเพณีสงกรานต์พระประแดง เป็นประเพณีเป็นการต้อนรับปีใหม่ ซึ่งจัดในวันที่ 13 14 และ 15 เมษายนของทุกปีซึ่งตรงกับวันสงกรานต์ของชาวไทย และยังมีกำหนดวันที่เล่นน้ำถัดไปอีก 1 อาทิตย์และตรงกับวันอาทิตย์ ประเพณีสงกรานต์พระประแดงเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่สำหรับชาวมอญ เหตุเพราะว่าประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีที่รวมหลายๆประเพณีที่สำคัญของมอญเข้าไว้ด้วยกัน คือ เริ่มจากประเพณีการกวนกาละแม ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์ ประเพณีแห่หงส์-ธงตะขาบ ประเพณีการปล่อยนกปล่อยปลา ประเพณีการเล่นสบ้า ประเพณีค้าต้นโพธิ์ โดยผู้วิจัยจะอธิบายลักษณะประเพณีดังกล่าว ต่อไปนี้

ประเพณีการกวนกาละแม

ประเพณีการกวนกาละแม เป็นประเพณีที่ชาวมอญกระทำก่อนวันสงกรานต์ เพื่อทำบุญตักบาตรหรือแจกจ่ายญาติพี่น้อง ผู้ที่คุ้นเคยและเคารพนับถือ การกวนกาละแมเป็นเรื่องความสนุกสนานของหนุ่มๆ สาวๆ โดยบ้านใดกวนกาละแมก็จะไปบอกเพื่อบ้านใกล้เคียงให้มาช่วยกัน เพราะกาละแมกระทะหนึ่งต้องใช้เวลากวนถึง 6 ชั่วโมง จึงได้ที่โดยใน 1 วัน จะกวนได้ 2 กระทะเท่านั้น หนุ่มๆ ทำหน้าที่กวน และการกวนกาละแมจะหยุดไม่ได้ เพราะจะทำให้ไหม้ จึงต้องกวนอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้นยังมีการเลี้ยงสุรอาหารและคุยกันระหว่างหนุ่มๆ สาวๆ

ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์

ประเพณีที่เนื่องกับเทศกาลสงกรานต์และเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาที่คนมอญยังปฏิบัติกันอยู่ ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์ คือการนำข้าวแช่ เพื่อถวายให้พระท่านฉันยามย่ารุ่งก่อนที่จะทำกิจทางศาสนาในช่วงสงกรานต์

ลักษณะของประเพณี การส่งข้าวสงกรานต์ของชาวไทยเชื้อสายมอญพระ
 ประแดง จะทำกันในวันที่ 13- 14 -15 เมษายนของทุกปี เท่านั้น ในหมู่บ้านมอญแต่ละหมู่บ้าน จะมี
 หัวหน้าหรือผู้ที่ มีทรัพย์สินมากหน่อยจะเป็นหัวหน้าในการรับหุงข้าว จัดทำอาหารคาวหวานและปลูก
 ศาลเพียงตาประดับด้วยทางมะพร้าวและธงชายสามเหลี่ยมเพื่อความสวยงาม และเพื่อถวายข้าว
 สงกรานต์ต่อท้าวมหาสงกรานต์ ส่วนชาวบ้านอื่นก็ร่วมทำบุญตามกำลังศรัทธา มาช่วยกันทำ จัดใส่
 ภาชนะที่เตรียมไว้ เช่นกระทง หรือ ชั้นใส่ข้าวสงกรานต์ ถ้าบ้านใดมีฐานะดีก็จะเป็นผู้รับทำทั้งหมด
 แล้วก็เชิญชวนชาวบ้านหนุ่มสาวไปส่งตามวัดมอญต่างๆ ในอำเภอพระประแดง ซึ่งมีทั้งหมด 11 วัด
 โดยนัดแนะกันว่าใครคู่กับใครไปส่งที่วัดไหน ในระหว่างการส่งข้าวสงกรานต์ห้ามมิให้มีการรดน้ำ
 เพราะจะทำให้หน้าจากผ้าถุงไหลลงสู่พื้น ทำการส่งข้าวสงกรานต์เสร็จแล้วจึงจะสามารถเล่นน้ำ
 สงกรานต์กันได้

ประเพณีแห่หงส์- ธงตะขาบ

ประเพณีแห่หงส์ - ธงตะขาบ คือประเพณีการจัดขบวนแห่หงส์และธงตะขาบของ
 ชาวมอญพระประแดงเพื่อจะนำไปแขวนยังเสาหงส์ในวัดมอญของแต่ละหมู่บ้าน โดยชาวมอญมี
 ความเชื่อว่า การทำธงตะขาบแขวนที่เสาหงส์นั้นเป็นการบูชาพระพุทธรูปเจ้า

ประวัติความเป็นมาของประเพณี ชาวมอญเป็นผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่าง
 เคร่งครัด ดังนั้นจึงมักมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และแฝงไปด้วยปริศนาธรรม การ
 ถวายธงตะขาบเพื่อเป็นพุทธบูชา ที่อำเภอพระประแดงมีวัดมอญอยู่หลายวัดโดยแต่ละวัดนั้นก็จะมี
 เสาหงส์อยู่หน้าวัดเพื่อแสดงว่าเป็นวัดของชาวมอญ ปลายเสาจะมีตัวหงส์ทำด้วยโลหะ หรือไม้ ติด
 อยู่ เมื่อถึงเทศกาลสงกรานต์ ชาวบ้านก็จะช่วยกันทำธงตะขาบ*และตกแต่งให้สวยงาม แล้วนำไป
 ถวายวัดที่ตนจะไปทำบุญ

ภาพที่ 12 ขบวนแห่ธงตะขาบ

ที่มา:ที่มา:[http:// monstudies.com](http://monstudies.com)

ประเพณีการเล่นสะบ้า

การเล่นสะบ้ามอญมี 2 ประเภท คือสะบ้าบ่อนและสะบ้าทอย ซึ่งจะมีวิธีการเล่นที่แตกต่างกันไป แต่ชาวมอญพระประแดงจะนิยมเล่นสะบ้าบ่อนมากกว่า ดังจะเห็นได้ว่าในวันสงกรานต์จะมีบ้านที่เปิดบ่อนสะบ้าหลายบ้าน ส่วนสะบ้าทอยจะมีเพียงบ่อนเดียวที่บริเวณวัดทรงธรรม เนื่องจากการเล่นสะบ้าทอยต้องใช้เนื้อที่ในการเล่นเพราะฉะนั้นจึงต้องใช้บริเวณกว้างสำหรับการเล่น เช่น บริเวณลานวัด เป็นต้น

สะบ้าบ่อน

สะบ้า เป็นเกมกีฬาพื้นบ้านของชนชาติต่าง ๆ ทั่วไปในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ไทย ลาว มลายู ลีัวะ ซอง และมอญ เป็นต้น ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าชนชาติใดเริ่มเล่นก่อนเป็นชาติแรก และมีมาแต่เมื่อใด ซึ่งแต่ละชนชาติก็มีบุคลิกลักษณะเป็นของตัวเอง ในส่วนของชาวมอญก็มีรูปแบบเฉพาะตัวที่โดดเด่นนิยมเล่นและถ่ายทอดสืบต่อกันมาแต่โบราณ

ภาพที่ 13 การเล่นสะบ้าบ่อนของมอญพระประแดง

ที่มา:[http:// monstudies.com](http://monstudies.com)

การเล่นสะบ้ามักเล่นกัน เทศกาลสงกรานต์ โดยเล่นใต้ถุนบ้าน หรือบริเวณที่มีพื้นที่โล่งกว้าง สมัยก่อนบ้านคนมอญมักเป็นบ้านสองชั้นใต้ถุนโล่งกว้าง แต่ละหมู่บ้านจะมีการเล่นสะบ้ากันเกือบทุกหลังคาเรือน แต่ปัจจุบันจะมีการเล่นเฉพาะบ้านที่มีความพร้อมและได้รับเลือกเอาไว้เท่านั้น โดยมีการแข่งขันกันเพื่อความสนุกสนานและความสามัคคีกันในหมู่บ้าน

การเตรียมบ่อน ต้องปรับลานดิน ทบดินให้เรียบ โดยเลือกที่โล่งกว้างประมาณ 5 เมตรขึ้นไป แล้วแต่ว่าจะต้องการให้สาว ๆ นั่งได้กี่คน เช่น 5 – 8 คน เป็นต้น หาไม้กระดานมาทากันไว้ทั้ง 4 ด้าน กลึงลูกสะบ้ากระเด็นออก ประดับประดับบริเวณบ่อนด้วยทางมะพร้าวผ่าซีก กระดาษสี ผ้าสี พวงมะโหด มีการเตรียมอาหารและเครื่องดื่มไว้รับรองแขกด้วย หม่อม ๆ ที่จะมาเล่นสะบ้าต้องเป็นหมู่บ้านอื่น มีหัวหน้าซึ่งอาวุโสกว่าใครนำมา รุ่นน้องต้องเชื่อฟังอย่างเคร่งครัด มาและเจรจาขอเล่น หากฝ่ายสาวยินยอมก็เชื่อเชิญเข้าไปเล่นได้ ทั้งนี้การเล่นทุกบ่อทุกตอนจะอยู่ในสายตาของผู้หลักผู้ใหญ่

ตลอดเวลา ซึ่งมักแอบดูมาลงมาจากบนบ้าน มองลอดทางช่องต่างระดับระหว่างตัวเรือนกับชานเรือน (มอญเรียกชะหู่) สังเกตดูพฤติกรรมและบุคลิกท่าทางลูกเขยหลานเขยในอนาคต

อุปกรณ์การเล่น มีเพียงลูกสะบ้าประจำตัวทั้ง 2 ฝ่าย ลักษณะกลมแบน ลูกสะบ้าของผู้ชายเล็กกว่าของฝ่ายหญิง ในอดีตลูกสะบ้าใช้เม็ดในของฝักสะบ้า⁹ แต่ปัจจุบันหายาก จึงมักกลึงจากไม้ เขาควาย หรือทองเหลือง แล้วแต่ฐานะของเจ้าบ้าน

กติกาการเล่น กฎกติกาและวิธีการเล่นให้ยึดทางฝ่ายหญิงเป็นหลัก ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านแต่ละถิ่นก็มีความแตกต่างกันไป ใน ท่าต่างๆที่ใช้เล่นสะบ้ามีดังนี้

- . อีมายสะเกริม หรือ มายสะเกริม
- . ถึงเต็ง หรือ อีถึงเต็ง
- . โปะฮ์สะจ๊อด หรือ อีโปะฮ์สะจ่อด
- . โซบาแก้ม
- . สะอุบ หรือ อีสะอุบ
- . อีแปะ
- . อีตัน
- . อีฮะเว็ด
- . อีง่าจ
- . อีนั่ง หรือ อีนั่งตัวปอย
- . อีมายพาด
- . อีโหล่น
- . อีสื่อ หรือ อีสื่อ

ฝ่ายชายและหญิงผลัดกันเล่น เล่นไปตามท่าต่าง ๆ เมื่อฝ่ายใดตกเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ (ทอยสะบ้าไม่ถูกเป้าของอีกฝ่าย) จะต้องถูกยึดลูกสะบ้า เมื่อต้องการขอคืนก็ต้องยอมทำตามฝ่ายที่ชนะสั่ง เช่น ให้พ่อน รำ เต็น หรือทำท่าทางตลกขบขัน จนเป็นที่พอใจของฝ่ายชนะ จึงจะได้ลูกสะบ้าคืน แล้วก็สลับกันเล่นไปเรื่อย ๆ ตลอดระยะเวลาที่เล่นสะบ้านี้ มักจะมีดนตรีประกอบและมีการร้องเชียร์จากผู้ชมไปเรื่อย ๆ ประกอบกับกลุ่มหนุ่ม ๆ ที่ชอบสนุกในหมู่บ้านที่รวมตัวกันตระเวนมาพร้อมด้วยเครื่องดนตรี พวกเขาร้องรำทำเพลงเป็นการ "กล่อมบ่อน" ทำให้บรรยากาศสนุกสนานยิ่งขึ้น อาจมีหลายกลุ่ม หมุนเวียนไปทีละบ่อนทั่วทั้งหมู่บ้าน เป็นที่สนุกสนาน

⁹ พืชไม้ล้มลุก

ในระหว่างการเล่นนี้ จะมีการต่อรองให้ถูกทำโทษน้อย ๆ มีการแก่งเล่งพลาด แก่งล้ม เพื่อออกอ้อนสาว บางคนมีน้ำใจนักกีฬา บางคนแพ้ชนะดี ซึ่งผู้ชมจะสังเกตเห็นได้ ในอดีตหนุ่มสาว จะมีโอกาสใกล้ชิดพูดคุยกัน ก็เฉพาะช่วงเวลาเหล่านี้เอง เกมสะบ้าจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนนับวันรอ และเล่นกันด้วยชีวิตชีวา ต่างจากปัจจุบันที่เล่นกันเหมือนถูกตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาจากบ้าน ธิบ ๆ ให้ครบขั้นตอน ซาดสี่สันและชีวิตชีวาอย่างในอดีต

สะบ้าทอย

ภาพที่ 14 การเล่นสะบ้าทอย

สะบ้าทอย มอญเรียกว่า “ว่านสะเหนะทอย” การเล่นสะบ้าทอยนั้นนิยมเล่นกันในกลุ่มชายฉกรรจ์ ที่มีพลังกำลังร่างกายแข็งแรง เป็นกีฬาชนิดหนึ่ง ผู้เล่นสนุกสนาน ผู้ดูก็สนุกสนานไปด้วย ถือเป็นกาออกกำลังกาย พักผ่อนหลังจากสิ้นฤดูกาลเก็บเกี่ยว และยังเป็นกาเชื่อมความสัมพันธ์ของคนมอญในแต่ละหมู่บ้านอีกด้วย และไม่นิยมเล่นเป็นเกมสกาพนัน จะมีก็เพียงสุรา กับแก้ม เล็กๆ น้อย ได้เสี้ยกกินด้วยกันในหมู่คณะเท่านั้น

การเล่นสะบ้าทอยในอดีตจะเล่นกันตามหมู่บ้านที่มีสถานที่กว้างขวาง ในปัจจุบันมีเล่นที่วัดทรงธรรมวรวิหารเพียงแห่งเดียวในช่วงเทศกาลสงกรานต์ การเล่นสะบ้าทอยนั้นผู้เล่นจะต้องแต่งกายด้วยชุดลอยชายหลากสีแบบมอญ ๆ ทำให้บรรยากาศไม่เหมือนกีฬาประเภทอื่น ส่วนการเล่นสะบ้าทอยที่ปากัดหรือนครเขื่อนขันธ์หรือพระประแดงนั้น ก่อนเล่นสะบ้าทอยจะต้องจัดหาสถานที่หรือบ่อนที่มีขนาดใหญ่พอทำบ่อนสะบ้าได้ โดยใช้ไม้กระดานกันเป็นกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้า กั้นลูกสะบ้าสี่นไกลออกนอกสนามหรือบ่อน มีความกว้าง 4 วา (8 เมตร) ความยาว 15 วา. (30 เมตร) หรือมากกว่านั้นตามความเหมาะสมของสถานที่ ส่วนพื้นบ่อนหรือสนามนั้นจะต้องเป็นดินผสมทรายอัดแน่น เรียบ เพื่อให้ลูกสะบ้าสี่นไกลไกลตามแรงโยนหรือทอย การทำสนามแข่งขันสะบ้าทอยนั้นจะแบ่งสนามเป็น 3 ช่วงในบ่อนเดียวกันคือระยะ 10 วา. (20 เมตร) 12 วา.(24 เมตร) และ 15 วา.(30 เมตร) เพื่อแบ่งรุ่นกาแข่งขันได้สะดวก เช่น รุ่นเล็ก แข่งขันในระยะ 10 วา. (ประเภทมือใหม่) รุ่นกลาง แข่งขันในระยะ 12 วา. (ประเภทเคยแข่งขันรุ่นเล็กมาแล้ว) และประเภทรุ่นใหญ่ แข่งขันในระยะ 15 วา. (รุ่นนี้เคยผ่านการแข่งขันมาหลายครั้ง

แล้ว) สำหรับลูกสะบ้าที่ใช้สำหรับทอยจะทำด้วยไม้เนื้อแข็งและแกร่ง จะทำให้ไม่หักหรือแตกง่าย เมื่อกระทบกับพื้นขณะที่ทำการทอย ลูกสะบ้าทอยมีลักษณะกลมแบนลบเหลี่ยมหนึ่งด้าน จำนวน 6 ลูก. มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 12 ซม. หนาประมาณ 2 ซม. น้ำหนักประมาณ 250 -300 กรัม. ส่วนลูกสะบ้าที่ใช้ตั้งทำด้วยไม้เนื้อแข็งลักษณะกลมแบนไม่ลบเหลี่ยม จำนวน 10 ลูก. เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6 ซม. หนาประมาณ 1.5 ซม.

การแข่งขันสะบ้าทอยนั้นจะลงแข่งขันกันเพียงทีละ 1 คนเท่านั้น โดยการจับสลากว่าใครจะอยู่ด้านเหนือลมหรือใต้ลม หมู่ ๆ ที่ลงเล่นสะบ้าทอยแต่ละครั้งจะต้องแต่งกายด้วยเสื้อลายดอก หลากสี และที่สำคัญต้องนุ่งผ้าลอยชาย ซึ่งเป็นกีฬาที่เต็มไปด้วยบรรยากาศที่ไม่เหมือนใครและก็ไม่มีการเหมือนเช่นกัน เมื่อลงสู่สนามแข่งขันแล้วคณะกรรมการจะแนะนำตัวแต่ละฝ่ายให้ผู้ชมได้ทราบ และผู้แข่งขันแต่ละฝ่ายจะต้องตั้งลูกสะบ้าของตนให้เรียบร้อย คือแถวกลางตั้งแบบแถวเรียงหนึ่ง จำนวน 3 ลูก ห่างกันประมาณ 50 เซนติเมตร 3 ลูกนี้เรียกว่า หัว- ตัว- หาง ส่วนอีก 3 ลูกที่เหลือจะต้องตั้งไปทางซ้ายและขวาของแถวกลางด้านละ 1 ลูก ให้ตรงกับลูกที่ 2 ของแถวกลาง ห่างจากแถวกลางประมาณ 50 เซนติเมตร 2 ลูกนี้เรียกว่า ปีกขวาและปีกซ้าย ถ้ามองดูแล้วจะเป็นลักษณะสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนนั่นเอง เมื่อตั้งลูกสะบ้าเรียบร้อยแล้ว ฝ่ายที่เลือกทางลมก่อนหรือเลือกทอยสะบ้าก่อน ก็จะเอาลูกสะบ้าทั้ง 6 ลูก ทอยไปยังฝั่งตรงข้ามครั้งละหนึ่งลูกจนครบ 6 ลูก ให้ลูกลูกสะบ้าของฝ่ายตรงข้ามที่ตั้งไว้จนล้มหมดทั้ง 5 ลูก แต่ถ้าทอยลูกสะบ้าไปถูกลูกสะบ้าฝ่ายตรงข้ามล้มหมดก่อนก็ไม่ต้องทอยอีก และให้ฝ่ายตรงข้ามเป็นผู้ทอยลูกสะบ้ามายังอีกฝ่ายเช่นกันจนครบลูกสะบ้าทอยทั้ง 6 ลูก แต่ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดยังทอยลูกสะบ้าที่ตั้งไว้ทั้ง 5 ลูกล้มไม่หมด ยังมีโอกาสทอยสะบ้าได้อีกครั้งหนึ่งจำนวน 6 ลูกเช่นกัน รวมแล้วคนหนึ่งมีสิทธิ์ทอยสะบ้า 12 ลูก เสร็จแล้วให้มีการสลับข้างกันและมีการตั้งลูกสะบ้าทั้ง 5 ลูกใหม่ทั้ง 2 ฝ่าย และทอยลูกสะบ้าเหมือนครั้งแรกจนครบฝ่ายละ 12 ลูกเช่นเดียวกัน รวมแล้วแต่ละฝ่ายมีโอกาสได้ทอยถึง 24 ลูก การทอยสะบ้าและการให้คะแนน การแข่งขันสะบ้าทอยนั้น จะกำหนดไว้เป็น 3 รุ่น ผู้ใดมีความสามารถรุ่นใดก็จะเข้าแข่งขันในรุ่นนั้นดังกล่าวแล้ว เดิมการแข่งขันจะไม่มีกรรมการนับคะแนน จะ ทอยกันไปจนกว่าฝ่ายใดจะทอยลูกสะบ้าของฝ่ายตรงข้ามล้มหมดก่อนก็ถือว่าชนะ มารยะหลังเนื่องจากอาชีพการงานและเศรษฐกิจเปลี่ยนไป จึงทำให้การแข่งขันสะบ้าทอยและกติกาเปลี่ยนแปลงไปด้วย อย่างไรก็ตามการเล่นสะบ้าทอยส่วนมากจะนิยมเล่นในหมู่ผู้ชาย เพราะท่าทางที่เล่นและความแข็งแกร่งในการเล่น ไม่เหมาะสมกับกิริยาของผู้หญิง ส่วนคะแนนลูกสะบ้าแถวกลางทั้ง 3 ลูก ถ้าฝ่ายใดทอยลูกสะบ้าที่ตั้งไว้ในแถวกลางจะเป็นลูกหัว ลูกกลาง หรือลูกท้าย(หัว - ตัว - หาง) ก็จะได้ลูกละ 1 คะแนน แต่ถ้าทอยถูกลูกทางซ้ายหรือทางขวา(ปีกซ้าย - ปีกขวา) ก็จะได้ลูกละ 2 คะแนน รวมแล้วเป็น 7 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดจะเป็นผู้ที่ได้รับชัยชนะ

ในระหว่างการแข่งขันนั้นบรรยากาศจะเต็มไปด้วยสีสันของการแต่งตัวแบบมอญ ๆ เสียงเชียร์ หยอกล้อของแต่ละฝ่ายด้วยคำศัพท์ว่า เด็ดหัว เด็ดตัว เด็ดหาง เด็ดปีกขวา เด็ดปีกซ้าย ส่วนผู้ชม นั้นก็ได้รับความสนุกสนานติดตามเกมส์ว่าจะออกมาในรูปแบบใด และเต็มไปด้วยความตื่นเต้น หวาดเสียวในการทอยลูกสะบ้าแต่ละครั้งว่าลูกสะบ้าจะหลงทิศทางมาถูกตัวเองหรือเปล่า ได้รับความสนุกสนาน ทั้งผู้เล่น ผู้ชม และเป็นการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะของคนมอญแต่ละ กวาน(หมู่บ้าน)อีกด้วย

ดังนั้นประเพณีการเล่นสะบ้าทอย(ว่านสะเหนะทอย) ที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ จนกลายเป็น ประเพณีอย่างหนึ่งของชาวไทยเชื้อสายมอญ การเล่นสะบ้าทอยนอกจากจะเป็นการออกกำลังกาย ได้ แสดงพลังกำลัง ความแม่นยำในการแข่งขันและเชื่อมความสามัคคีแล้ว ยังเป็นสายสัมพันธ์ ระหว่างชาวมอญในท้องถิ่นอื่น ๆ อีกด้วย การเล่นสะบ้าทอยนี้จะหาชมได้ในบริเวณวัดทรงธรรม วรวิหาร ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ปากัดทุกๆปี

ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา

ประเพณีปล่อยนก - ปล่อยปลา เป็นประเพณีการทำบุญ ทำทาน สะเดาะเคราะห์ ของชาวมอญพระประแดง ตามความเชื่อด้านพระพุทธศาสนา

ประวัติความเป็นมาของประเพณี การแห่ปลาปล่อยนกของชาวมอญพระประแดง ได้จัดขึ้นเมื่อประมาณ 75 ปี ล่วงมาแล้ว อาจารย์คล้าย พงษ์เวช ท่านเป็นชาวมอญที่อาศัยอยู่ใน อำเภอพระประแดงจึงได้เชิญชวนชาวมอญตำบลต่างๆ ร่วมทำบุญในเทศกาลสงกรานต์ โดยได้จัด ให้มีขบวนแห่กแห่ปลาแล้วนำไปปล่อยที่วัดทรงธรรมวรวิหาร ประเพณีปล่อยนก - ปล่อยปลาจึง ได้จัดให้มีการทำเป็นประจำทุกปีนับตั้งแต่นั้นมา

รูปแบบประเพณี ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา เป็นการจัดประเพณีจากการ จัดตั้งขบวนแห่กแห่ปลา ในวันอาทิตย์ถัดจากวันสงกรานต์ 1 สัปดาห์ โดยชาวมอญพระประแดง จะนำนกมาใส่กรงและปลามาใส่โหล แล้วเชิญสาวชาวมอญมาร่วมถือในขบวนแห่ ขบวนแห่จะเริ่ม ตั้งแต่เวลา 15.00 น. ขบวนแห่เริ่มที่ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

ภาพที่ 15 ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา

ที่มา: <http://monstudies.com>

ภาพที่ 16 ขบวนแห่ประเพณีสงกรานต์พระประแดง วันที่ 13 เมษายน 2550
ที่มา:ผู้วิจัย บันทึกวันที่ 13 เมษายน 2550

ภาพที่ 17 ประเพณีการกวนกาละแม
ที่มา:ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

ประเพณีค้ำตันโพธิ์

ประเพณีค้ำตันโพธิ์ เป็นประเพณีที่กระทำกันต่อเนื่องจากวันสงกรานต์ คือเป็นการสะเดาะเคราะห์ เป็นการทำบุญเพื่อสาธารณะประโยชน์ คือการนำเอาไม้ไปค้ำจุนตันโพธิ์ ก็เสมือนการค้ำจุนศาสนา

ลักษณะของประเพณี คือจะนำไม้ ที่ตรงมิงามตรงปลายไม้ ยาวพอประมาณที่จะใช้ค้ำ นำไม้มาปลอกเปลือก แล้วทาด้วยขมิ้น จะทำให้มีสีเหลืองดูสวยงาม ส่วนมากจะเป็นต้นกฐิน แล้วนำไปค้ำตันโพธิ์ในวันที่ 13 – 14 หรือ 15 เมษายน วันใดวันหนึ่งก็ได้

มอญพระประแดงมีการรักษาประเพณีและวัฒนธรรมและสืบสานยึดถือปฏิบัติต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้ประเพณีต่างๆเป็นที่น่าสนใจแก่ผู้คนที่ทั่วไป ในส่วนของทางราชการเองก็เห็นความสำคัญของประเพณีจึงส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามนี้ไว้ จึงได้จัดตั้ง

ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานสำหรับชุมชนในการรองรับวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนทั้งที่เป็นส่วนของวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมมอญ

3. ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

3.1 ประวัติศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงได้จัดตั้งขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2531 โดยที่คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้พิจารณาเห็นว่า อำเภอพระประแดง เป็นพื้นที่ที่มีประวัติความเป็นมาทางสังคมและวัฒนธรรมอันยาวนาน และเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของประชาชนในปัจจุบัน ซึ่งส่วนมากเป็นคนไทยเชื้อสายมอญและ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์อันดีงามควรค่าแก่การอนุรักษ์และส่งเสริม จึงเห็นสมควรจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงขึ้น

และโดยเหตุที่ศูนย์วัฒนธรรมนั้นได้จัดตั้งขึ้นที่โรงเรียนอานวยวิทย์ จึงเรียกว่า “ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง โรงเรียนอานวยวิทย์”

เหตุที่ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงจัดตั้งอยู่ที่โรงเรียนอานวยวิทย์สันนิษฐานว่า อาจารย์คล้าย พงษ์เวช เจ้าของโรงเรียนอานวยวิทย์ ได้เคยรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมท้องถิ่น อยู่ก่อนแล้ว และยังเป็นผู้นำบุกเบิกทางวัฒนธรรมซึ่งกำลังจะสูญหายไปให้กลับคืนมา ซึ่งส่วนใหญ่ จะเป็นวัฒนธรรมด้านประเพณี อันได้แก่ ประเพณีสงฆ์ขาวสงกรานต์ ประเพณีการเล่นสะบ้า ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา และประเพณีแข่งเรือหน้าเมือง ศูนย์วัฒนธรรมจึงจัดตั้งอยู่ที่โรงเรียนอานวยวิทย์ ครั้นเมื่ออาจารย์คล้าย พงษ์เวช ได้สิ้นชีวิตแล้ว ประเพณีต่างๆก็ค่อนข้างซบเซาลง เนื่องจากการทำงานเช่นนี้ต้องอาศัยกำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญาและกำลังทรัพย์เป็นจำนวนมาก ต่อมาทางราชการเห็นว่า ประเพณีที่เคยกระทำมาเป็นประเพณีที่ดีสมควรแก่การอนุรักษ์ไว้คง อยู่สืบไป จึงให้รับเป็นผู้นำดำเนินการต่อมา อย่างไรก็ตามโรงเรียนอานวยวิทย์ก็ยังเป็นกำลังสำคัญในการจัดงานอยู่ตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ โดยมีอาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง ธิดาของอาจารย์คล้าย พงษ์เวช เป็นประธานศูนย์ฯและเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม

สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติมีความมุ่งหวังให้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอเป็นหน่วยงานปฏิบัติงานระดับท้องถิ่นโดยเน้นให้ปฏิบัติงานตามนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ

ข้อที่ 1 คือ เผยแพร่วัฒนธรรมไทยทุกด้านนำไปสู่ประชาชนถึงขั้นปฏิบัติให้แพร่หลายยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญที่มีต่อเอกลักษณ์ศักดิ์ศรี ความสามัคคีและความมั่นคงในชาติ ตลอดจนเกิดความเข้าใจวางกันและกันทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

ข้อที่ 2 คือ ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญที่มีต่อเอกลักษณ์ศักดิ์ศรี ความสามัคคีและความมั่นคงในชาติ ตลอดจนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

ข้อที่ 3 คือ ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจ เห็นคุณค่าและยอมรับวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชาติ และมีความรัก ห่วงแหนวัฒนธรรมไทยยิ่งขึ้น “ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงได้กำหนดหน้าที่ในการดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาว่าด้วยศูนย์วัฒนธรรมพ.ศ. 2531 ดังนี้¹⁰

1. ศึกษาค้นคว้า วิจัยและรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรม
2. อนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนา และเผยแพร่วัฒนธรรม
3. ฝึกอบรมและสนับสนุนการฝึกอบรมวิทยากรและบุคลากรวัฒนธรรม
4. จัดนิทรรศการด้านวัฒนธรรม หรือจัดดำเนินการหอวัฒนธรรม
5. ประสานงานและสนับสนุนการดำเนินงานวัฒนธรรม กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน
6. หน้าที่อื่นๆที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะอนุกรรมการวัฒนธรรมจังหวัด หรือคณะกรรมการวัฒนธรรมอำเภอ

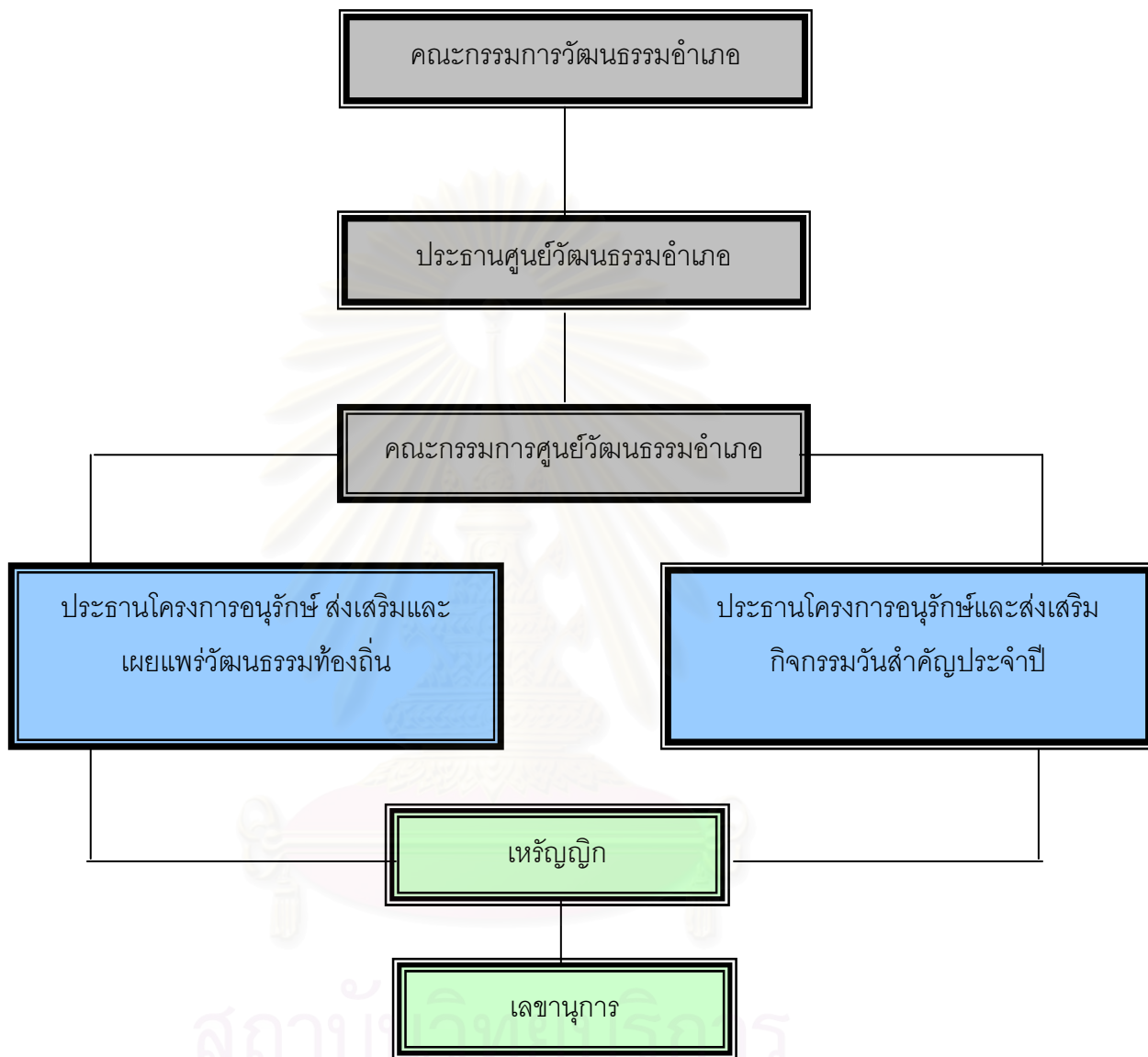
การปฏิบัติงานของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอนั้น ได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เงินจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เงินรายได้จากการจัดกิจกรรม เงินบริจาค และเงินอื่นใดที่คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติอนุมัติ

ดังนั้นเพื่อเป็นการปฏิบัติหน้าที่สนองนโยบายดังกล่าวข้างต้น ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง จึงแบ่งงานออกเป็น 2 โครงการคือ

1. โครงการอนุรักษ์ ส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นและทั่วไป
2. โครงการอนุรักษ์ส่งเสริมเผยแพร่กิจกรรมวันสำคัญประจำปี

¹⁰เอกสารศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง โรงเรียนอานวยวิทย์ (อัสสัมชัญ)

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

ที่มา: เอกสารศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง โรงเรียนอานวยวิทย์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

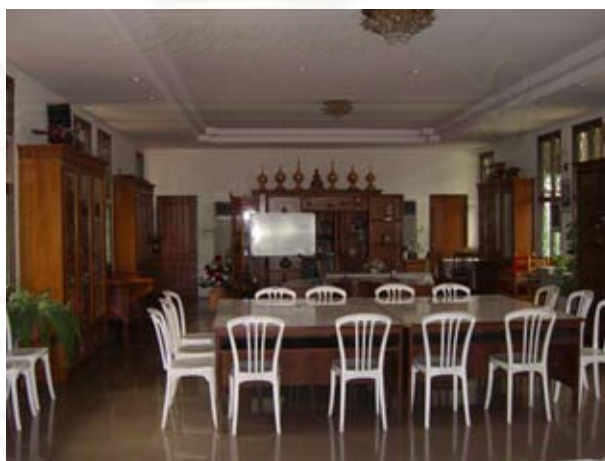
ภาพที่ 18 ป้ายศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงหน้าโรงเรียนอานวยวิทย์
ที่มา:ผู้วิจัย บันทึกเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2550

ภาพที่ 19 อาคารที่ตั้งศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงในโรงเรียนอานวยวิทย์
ที่มา:ผู้วิจัย บันทึกเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2550

ภาพที่ 20อนุสรณ์สถานอาจารย์คล้าย พงษ์เวช
ผู้ก่อตั้งโรงเรียนอานวยวิทย์และเป็นผู้สืบสาน วัฒนธรรมมอญ
ตั้งอยู่ที่ โรงเรียนอานวยวิทย์
ที่มา:ผู้วิจัย บันทึกเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2550

ภาพที่ 21 ภายในอาคารศูนย์เป็นสถานที่สำหรับการประชุม
ที่มา:ผู้วิจัย บันทึกเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2550

ภาพที่ 22 หุ่นแสดงการแต่งกายชาย-หญิงแบบมอญ ตั้งอยู่ภายในหน้าอาคาร
ที่มา:ผู้วิจัย บันทึกเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2550

3.2 ประวัติประธานศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

ภาพที่ 23 อาจารย์ฉวีวรรณ ควบแสง
ประธานศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง ผู้อำนวยการโรงเรียนอานวยวิทย์
ที่มา:ผู้วิจัย บันทึกเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2550

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ – สกุล นางฉวีวรรณ ควบแสง นามสกุลเดิม พงษ์เวช

วัน เดือน ปีเกิด เกิดเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2475 ปัจจุบัน อายุ 76 ปี

บิดา คือ นายคล้าย พงษ์เวช ผู้ก่อตั้งโรงเรียนอานวยวิทย์

สถานที่เกิด ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 38/1 ซอยคลองปลัดเปียง ถนนบางนาตราด ตำบลบางแก้ว

อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

การศึกษา จบระดับปริญญาตรี จาก วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

อาชีพ ผู้จัดการโรงเรียนอานวยวิทย์ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้จัดการโรงเรียนอานวยวิทย์ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ประธานศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

ประวัติการทำงาน

อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง เริ่มเป็นครูที่โรงเรียนอานวยวิทย์ พ.ศ. 2498 ในตำแหน่งครูประจำชั้น จน พ.ศ. 2515 จึงได้เลื่อนตำแหน่งเป็นผู้จัดการโรงเรียนจนถึงปัจจุบัน ตลอดอายุการทำงานเป็นครูได้ประพฤติตนตามระเบียบคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณครูและวินัยครูอย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และครู อีกทั้งยังพยายามพัฒนาโรงเรียนในทุกๆด้าน จนได้รับความไว้วางใจจากชุมชน นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญแก่ชุมชนในการให้บริการชุมชน สัมพันธ์ชุมชน และเป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธีการต่างๆ ทั้งของท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด และชาติอยู่เป็นนิจ

งานด้านบริการสังคม

อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง เป็นผู้ที่มีจิตใจแข็งแรงใจและกำลังทรัพย์ในการทำกิจกรรมของชุมชนโดยเฉพาะในเขตของอำเภอพระประแดง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เป็นกรรมการบริหารสมาคม Y.W.C.A พระประแดง
2. กรรมการอำนวยการคุรุสภา อำเภอพระประแดง
3. เลขานุการคณะกรรมการภาคเอกชนฝ่ายวัฒนธรรมของจังหวัดสมุทรปราการ ในโอกาสจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี
4. กรรมการหารายได้สมทบทุน งานเมตตาจิต สร้างถาวรวัตถุให้แก่คนโรคเรื้อน ที่นิคมบ้านกว้าง จังหวัดสระบุรี
5. กรรมการหารายได้สมทบมูลนิธิเด็กปัญญาอ่อน
6. กรรมการหารายได้สมทบทุนมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ
7. กรรมการลูกเสืออำเภอพระประแดง
8. กรรมการจัดงานประเพณีสงกรานต์พระประแดงทุกปี
9. กรรมการที่ปรึกษาสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนอานวยวิทย์
10. กรรมการศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
11. เลขานุการลูกเสือชาวบ้าน ค่ายวัดทรงธรรมวรวิหาร รุ่น 529 ก /1
12. กรรมการที่ปรึกษาหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรปราการ

13. ประธานคณะกรรมการการก่อสร้างพระบรมรูปรัชกาลที่ 2 ณ บริเวณหน้าที่ว่าอาคารอำเภอ
พระประแดง

ผลงานดีเด่น

1. ประดิษฐ์ทำรำพร้อมทั้งแต่งคำร้องและนำออกเผยแพร่ในงานต่างๆ
 - ระบำมอญร้อนสะบ้า ประดิษฐ์ทำรำ และประพันธ์ทำนอง เนื้อร้องประกอบเพลง
 - ระบำรามัญทรรษา สำหรับเทศกาลสงกรานต์
 - ระบำปล่อยนกล่อยปลา
 - ระบำส่งข้าวสงกรานต์
 - มนต์รักหงสา สายใจไทยไทย มอญ
 - รำถวายพระพร 5 ถิ่นวามหาราช
 - รำถวายพระพระสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
 - รำกินรีร้อนในงานรัชม้งคลิเชก
 - รำดอกบัวในงานประเพณีรับบัวของอำเภอบางพลีปี พ.ศ. 2536
2. แต่งบทละครพื้นทางเรื่อง พระยาแจ้งและเรื่องนิทานต้นเรื่องเมืองหงสาวดี
3. แต่งบทละครประกอบแสง สี เสียง เรื่องการสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์
4. แต่งบทละครตอน พ่อขุนรามคำแหงมหาราชเสด็จลอยพระทีป
5. อนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่ประเพณีท้องถิ่นของชาวพระประแดง อีกทั้งนำการละเล่นของท้องถิ่นมาประดิษฐ์ทำรำ
 - การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายรามัญ
 - การเล่นสะบ้า เกิดแรงบันดาลใจในการเล่นสะบ้าในประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญ
 - งานประเพณีปล่อยนกล่อยปลา
 - ประเพณีแห่หงส์ธงตะขาบ
 - ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์
6. จัดพิธีไหว้ครูดนตรีไทยและนาฏศิลป์ ประจำปี พ.ศ. 2537 เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้เรียน เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2537 ณ โรงเรียนอานวยวิทย์
7. เป็นวิทยากรการสัมมนาทางวิชาการเรื่องประเพณีชาวมอญในประเทศไทยเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2536 ณ วิทยาลัยครูสวนดุสิต

8. เป็นวิทยากรการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การส่งเสริมการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2537 ณ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
9. นำนาฏศิลป์ไปร่วมแสดงในงานที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ หรือที่ทางราชการขอให้จัดแสดง เช่น
 - งานแสดงดนตรีไทยเพื่อประชาชน
 - งานแสดงนาฏศิลป์งานรำมังคลาภิเษกของจังหวัดสมุทรปราการ
 - นำนาฏศิลป์ไปร่วมในการสถาปนามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เดือนธันวาคม 2536
10. ได้รับเชิญเป็นกรรมการวิชาการของโครงการสารานุกรมวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคกลางของสถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11. ฝึกนักเรียนไปแข่งขันนาฏศิลป์ในงานเอกลักษณ์ไทยของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการและรับรางวัลชนะเลิศ
12. ฝึกนักเรียนไปแข่งขันนาฏศิลป์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคกลางและภาคตะวันออก จังหวัดนครปฐม ได้รับรางวัลชนะเลิศ
13. ฝึกนักเรียนในการประกวดเล่นนิทานพื้นบ้านประกอบการแสดงระดับจังหวัด ณ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อปีพ.ศ. 2536
14. นำนาฏศิลป์ไปแสดงในงานชุมนุมผู้บริหารการศึกษาโลก เมื่อวันที่ 30 เมษายนถึง 1 พฤษภาคม 2537

เกียรติคุณที่ได้รับ

1. ได้รับโล่เกียรตินิยมจากพลเอกเปรม ติณสูลานนท์นายกรัฐมนตรี เป็นครูที่มีความประพฤติดีและมีผลงานดีเด่น ประจำปี 2530
2. ได้รับคัดเลือกเป็นผู้บริหารดีเด่น จากสมาคมครูโรงเรียนเอกชนแห่งประเทศไทย ปีการศึกษา 2531
3. ได้รับเกียรติบัตรจากวัดโปรดเกศเชษฐารามว่าเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและสละเวลาความรู้ความสามารถสนับสนุน โครงการอบรม จริยธรรม วันอาทิตย์ประจำปี 2532
4. ได้รับโล่เข็มอาวูโสจากคุรุสภา ปีการศึกษา 2535
5. ได้รับโล่จากสมาคม Y.W.C.A พระประแดง เป็นสตรีผู้อุทิศวัฒนธรรมไทย เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2537
6. ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์เบญจมาภรณ์ช้างเผือก

7. ได้รับเข็มครุฑศุติ ปี 2542 ของสำนักงานครุสภา
8. ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎไทย

3.3 ผลงานการแสดงของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงได้เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 โดยสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ตลอดเวลาที่ได้จัดตั้งมา ทางศูนย์ฯได้ทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์อำเภอพระประแดงและประเทศชาติในด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรม โดยมีเอกลักษณ์เด่นเฉพาะ คือ การแสดงที่เป็นกรำมอญมาผสมผสานกับรำไทย และส่วนมากเป็นการแสดงที่เกี่ยวข้องกับปะเพณีของชาวมอญ โดยมีอาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานการแสดงต่างๆ ขึ้นและนำออกแสดงในโอกาสต่างๆหลายงาน ทั้งที่เป็นงานราชการและงานทั่วไป เนื่องจากทางศูนย์ฯไม่ได้มีการเก็บและบันทึกรายการงานแสดง ผู้วิจัยจึงหาหลักฐานจากภาพถ่ายและสมุดบันทึกของผู้ร่วมแสดงงาน

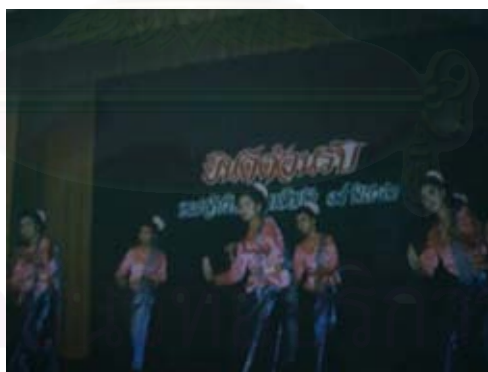
1. งานพิธีมอบโล่เกียรตินิยมศุติเด่น วันที่ 15 มกราคม 2531 แสดงชุดรำมอญ
2. งานสงกรานต์พระประแดง ปี 31 ณ ที่ว่าอำเภอพระประแดง แสดงชุดรำมอญ
3. แสดงเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ วันที่ 12 สิงหาคม 2531 ณ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7
4. แสดงเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ วันที่ 5 ธันวาคม 2531 ณ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7
5. แสดงในงานการประกวดนางสงกรานต์ในวันสงกรานต์พระประแดง พ.ศ.2532 ชุดรำมอญมะยอล
6. งานสืบสานสงกรานต์ไทย ระหว่างวันที่ 12 – 14 เมษายน 2534 ณ ห้างสรรพสินค้าเดอะมอลล์ แสดงชุดรำมอญร้อนสะบ้า
7. การแสดงวิพิธทัศนา ณ โรงละครแห่งชาติ พ.ศ. 2536 ชุด รำมอญร้อนสะบ้า
8. งานประเพณีรับบัวของอำเภอบางพลี ปี พ.ศ. 2536 แสดงชุดระบำดอกบัว งานระลึก 60 ลูกเสือสมุทรปราการ วันที่ 19 – 22 พฤษภาคม 2537 แสดงรำอวยพร
9. แสดงชุดระบำแห่งส์ – ธงตะขาบ ณ ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง โรงเรียนอานวยวิทย์ วันที่ 13 เมษายน 2537
10. งานชุมนุมผู้บริหารการศึกษาโลก วันที่30 เมษายน – 1 พฤษภาคม 2537

11. การแสดงวิพิธทัศนา ณ โรงละครแห่งชาติ ชุดระบำส่งข่าวสงครามต์ พ.ศ. 2538
12. การแสดงประเพณีสงกรานต์พระประแดง ปี 2539 แสดงละครพันทางต้นเรื่องเมืองหงสาวดี
13. การแสดงวิพิธทัศนา ณ โรงละครแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ชุดระบำปล่อยนกปล่อยปลา
14. แสดงงานดนตรี - นาฏศิลป์เพื่อประชาชน วันที่ 31 ตุลาคม 2542 ณ ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง ชุดระบำสายใจไทย - มอญ
15. แสดงในงานต้อนรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ณ โรงเรียนอานวยวิทย์ วันที่ 19 มิถุนายน 2543 แสดงชุด ระบำมอญ
16. แสดงงานโครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างพระประแดง - ชัยภูมิ ชุดระบำสายใจไทย - มอญ
17. งานมหกรรมมหาสงครามต์ ณ ถนน สีลมวันที่ 13 เมษายน2544 แสดงชุดรำมอญ
18. งานสงกรานต์พระประแดง ปี 2545 หน้าที่ว่าการอำเภอพระประแดง ชุดรำย่าหรีนตามนกลู่ง
19. รามัญหรรษา 5 แสดงละครพันทางเรื่องราชาธิราชตอน พระยาน้อยชมตลาด
20. แสดงเนื่องในวันประเพณีสงกรานต์พระประแดง วันที่ 23 เมษายน 2547 ณ โรงเรียนป้อมแฉ่งไฟฟ้าเทศบาลอำเภอพระประแดง
21. งานช่อ 3 สัจจร วันที่ 25 พฤศจิกายน 2548 ณ โรงเรียนราชประชาสามาลัย ฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก ในพระบรมราชูปถัมภ์
22. งานแสง สี เสียง ฉลอง 190 ปี เมืองนครเขื่อนขันธ์ วันที่ 10 -12 กุมภาพันธ์ 2549 แสดงชุด รำมอญ และระบำหงส์ทอง
23. จำถวายพระพรสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ณ ที่ว่าการอำเภอพระประแดง วันที่ 7 เมษายน 2549
24. งานรามัญหรรษา วันที่ 8 เมษายน 2549 ระบำหงส์ทอง
25. จำทวาราวดี ณ โรงเรียนอานวยวิทย์ วันที่ 13 เมษายน 2549

26. การแสดงชุด "ระบำหงส์ทอง" การประชุมวิชาการและการแสดง ศิลปวัฒนธรรมมอญ เนื่องในวาระครบรอบ 90 ปีแห่งการสถาปนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดแสดง ณ หอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวันศุกร์ที่ 12 ตุลาคม 2550 เวลา 17.00 น. และวันเสาร์ที่ 13 ตุลาคม 2550 เวลา 14.00น.

ภาพที่ 24 การแสดงรำอวยพร เนื่องในงานระลึก 60 ปี ลูกเสือสมุทรปราการ
ที่มา: ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

ภาพที่ 25 การแสดง ชุดรำมอญในงานต้อนรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน
วันที่ 19 มิถุนายน 2543
ที่มา : โรงเรียนอานวยวิทย์

ภาพที่ 26 การแสดงระบำปล่อยนกลปล่อยปลา

ณ ที่ว่าการอำเภอพระประแดงในงานประเพณีสงกรานต์พระประแดง

ที่มา : โรงเรียนอานวยวิทย

ชาวมอญเป็นชนชาติที่มีวัฒนธรรมยาวนาน โดยเฉพาะความเชื่อในด้านพระพุทธศาสนา แต่เดิมประเทศมอญอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทุกวันนี้ประเทศมอญไม่มีอาณาเขตประเทศปกครองตนเอง เนื่องจากในอดีตอยู่ภายใต้ภาวะสงครามตลอด ชาวมอญจึงได้อพยพครอบครัวมาอาศัยอยู่ในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศไทย ที่ชาวมอญอพยพมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนถึง 9 ครั้ง ประกอบชาวมอญมีสัมพันธภาพกับคนไทยมายาวนาน ชาวมอญในประเทศไทยได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ รามลุ่มภาคกลาง ได้แก่ ลพบุรี ปทุมธานี กาญจนบุรี สมุทรสงคราม สมุทรปราการ เป็นต้น

มอญพระประแดงหรือมอญปากลัด เป็นชาวมอญที่อพยพมาอยู่ในประเทศไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 มาตั้งถิ่นฐานในอำเภอพระประแดง มีทั้งหมด 17 หมู่บ้าน สภาพสังคมและเศรษฐกิจของชาวมอญพระประแดงขึ้นอยู่กับการอุตสาหกรรม ชาวมอญพระประแดงส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด กิจกรรมประเพณีจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ

วัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญพระประแดง มีมากมายหลายประเพณี เช่น การรำสามภาคซึ่งเป็นประเพณีที่ชาวมอญพระประแดงสืบทอดกันตั้งเมื่อมอญ การรำมอญ เป็นการรำมอญที่ชาวมอญได้นำเข้ามาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยทั่วไปการรำมอญของชาวมอญเป็นที่นิยมในหมู่ชาวมอญเกาะเกร็ด แต่ที่อำเภอพระประแดงก็มีการรำมอญให้เห็นอยู่บ้างเพียงเล็กน้อย ลักษณะการรำมอญพระประแดงจะแตกต่างจากรำมอญเกาะเกร็ดเล็กน้อย การแสดงรำมอญจะต้องใช้ ปีพาทย์มอญประกอบในการแสดง วงปีพาทย์มอญที่ใช้ มี 3 ขนาดแบ่งตามวงปีพาทย์เครื่องไทย คือ เครื่องห้า เครื่องคู่ และเครื่องใหญ่ โดยมากจะนิยมเครื่องคู่ การเล่นระบำมอญของมอญพระประแดง มีปรากฏให้เห็นเฉพาะงานประเพณีสงกรานต์ ซึ่งใช้ในการกล่อมบ่อนสะบ้า และการสาธิตเพื่อการศึกษาเท่านั้น การเล่นระบำมอญมีลักษณะคล้ายการเล่นเพลงปฏิพากย์ของ

ไทยเป็นการร้องโต้ตอบกันระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ส่วนประเพณีมอญร้องไห้ที่ปัจจุบันหาดูได้ยาก เนื่องจากชาวมอญรุ่นใหม่ไม่สามารถพูดภาษามอญได้ ที่มีให้เห็นก็เป็นเวลาที่มีความศพ นักดนตรีที่พาทยจะจัดหาคนร้องมอญร้องไห้มาประกอบเวลาที่จะประชุมเพลิงเท่านั้น และส่วนมากเป็นผู้ชายที่ร้อง

นอกจากนี้ชาวมอญพระประแดงยังมีประเพณีที่สำคัญและปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน และกลายเป็นเทศกาลที่มีชื่อเสียงของชาวมอญก็คือ ประเพณีสงกรานต์พระประแดง

ประเพณีสงกรานต์พระประแดงที่ประเพณีที่ชาวมอญพระประแดงให้ความสำคัญและจัดอย่างยิ่งใหญ่ในทุกๆปี เนื่องจากกิจกรรมต่างๆในประเพณีสงกรานต์ ชาวมอญได้ยึดถือเป็นประเพณีหลักทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นประเพณีแห่หงส์ - ธงตะขาบ ประเพณีปล่อยนกลปล่อยปลา ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์ ประเพณีเล่นสะบ้า ประเพณีค้ำตันโพธิ์ ซึ่งประเพณีดังกล่าวชาวมอญพระประแดงจะกระทำในเทศกาลสงกรานต์ทั้งหมด และชาวมอญก็ให้ความสำคัญกับทุกๆประเพณี

ประเพณีค้ำตันโพธิ์ เป็นประเพณีที่ชาวมอญจัดทำเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์เคราะห์ ถือเป็นการทำบุญเพื่อสาธารณประโยชน์ในวันสงกรานต์

ประเพณีแห่หงส์ - ธงตะขาบ ในเทศกาลสงกรานต์ชาวมอญจะช่วยกันทำธงรูปตะขาบเพื่อไปแขวนเสาหงส์ในวัดมอญของแต่ละหมู่บ้านของตน ในวันสงกรานต์วันที่ 13 เมษายน ของทุกปี ชาวมอญพระประแดงจะจัดขบวนแห่หงส์ - ธงตะขาบ อย่างยิ่งใหญ่จะมีชาวมอญจากทุกหมู่บ้านเข้าร่วมขบวนเพื่อนำธงตะขาบไปเปลี่ยนที่เสาในวัดประจำหมู่บ้านของตน นอกจากนี้ในขบวนแห่ยังมีการสรรหาสาวงามเพื่อเป็นคนนั่งขบวนแห่หงส์ ซึ่งเรียกว่า นางหงส์ อีกด้วย

ประเพณีปล่อยนกลปล่อยปลา ก็เป็นประเพณีที่จัดในวันสงกรานต์ โดยชาวมอญจะจัดขบวนแห่หงส์และแห่ปลาในวันที่ 14 เมษายน ของทุกปี ซึ่งชาวมอญถือว่าการทำบุญสะเดาะเคราะห์

ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์ เป็นประเพณีที่ชาวมอญพระประแดงจะกระทำในวันที่ 13 - 15 เมษายน ของทุกปี เพียงเท่านั้น ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์เป็นประเพณีที่ชาวมอญจะได้ร่วมแรงร่วมใจในการจัดข้าวปลาอาหารไปถวายพระภิกษุสงฆ์ การส่งข้าวสงกรานต์นั้นจะกระทำกันแต่เช้าตรู่เมื่อจัดเตรียมอาหารเสร็จแล้ว ก็จะให้หนุ่มสาวชาวมอญมารับข้าวไปถวายพระ ประเพณีนี้เป็นการเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวชาวมอญได้พบปะพูดคุยกัน และได้อร่นน้ำเล่นสงกรานต์กัน

ประเพณีเล่นสะบ้า การเล่นสะบ้าของมอญมี 2 ประเภท คือ สะบ้าปอน และสะบ้าทอย ในเทศกาลสงกรานต์ของมอญพระประแดงจะจัดให้มีการเล่นสะบ้าทุกๆปี โดยสะบ้าปอนนั้นหากบ้านใดจะจัดให้มีการเล่นสะบ้าก็ได้ บางปีมีการเล่นสะบ้า 6- 7 ปอน ส่วนสะบ้าทอยนั้นมีเพียงที่เดียวคือ ที่วัดทรงธรรมวรวิหาร เนื่องจากการเล่นสะบ้าทอยต้องใช้พื้นที่ในการเล่นมาก ส่วนสะบ้าทอย เป็นการเล่นได้ถุนบ้านที่มีลานกว้างพอสำหรับในการเล่น การเล่นจะมีฝ่ายชายและฝ่ายหญิง นั่งคนละฝั่ง โดยจะผลัดกันทอยให้ฝ่ายชายเป็นผู้เริ่มเล่นก่อน การเล่นจะมีท่าที่กำหนดไว้

แล้วแต่ละหมู่บ้าน ฝ่ายใดไม่สามารถทอยลูกลูกสะบ้าฝ่ายตรงข้ามได้ก็จะถูกยึดและต้องถูกทำโทษถึงจะได้ลูกสะบ้าคืน การเล่นเกมแบบนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้หนุ่มสาวชาวมอญได้รู้จักกัน และพูดคุยกันหยอกล้อกันได้ภายใต้สายตาของผู้ใหญ่

ประเพณีดังกล่าวชาวมอญพระประแดงได้จัดทำในวันสงกรานต์ทุกปี โดยมีหน่วยงานราชการเป็นส่วนช่วยสนับสนุนประเพณีดังกล่าวจึงทำให้สามารถสืบสานวัฒนธรรมประเพณีนี้ต่อมาจวบจนปัจจุบัน

ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง เป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ มีหน้าที่ในการอนุรักษ์ สืบสาน และเผยแพร่วัฒนธรรมภายในท้องถิ่นและภายนอก เริ่มแรกมีอาจารย์คล้าย พงษ์เวช เป็นผู้ริเริ่มสืบสานประเพณีสงกรานต์ ปัจจุบันศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงตั้งอยู่ที่โรงเรียนอานวยวิทย์ มีอาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสงเป็นประธานศูนย์ฯ และยังเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านนาฏศิลป์ นอกจากอาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสงจะดำเนินงานด้านวัฒนธรรมไทยในท้องถิ่นแล้ว ยังให้ความสำคัญกับประเพณีวัฒนธรรมมอญซึ่งถือเป็นประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่น เนื่องจากอำเภอพระประแดงมีชาวไทยเชื้อสายมอญอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

จากประเพณีที่กล่าวมาข้างต้นประกอบกับการประสานงานระหว่างศูนย์วัฒนธรรมกับกลุ่มชนชาวมอญทำให้ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงมีภารกิจในการส่งเสริม สืบสานประเพณี จนเกิดเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์ขึ้น โดยอาศัยความรู้ความสามารถของประธานศูนย์ฯ ซึ่งเป็นผู้ที่สืบเชื้อสายมอญและมีความรู้ทางนาฏศิลป์ จึงได้สร้างสรรค์ผลงานที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว สามารถเผยแพร่และถ่ายทอดประเพณีต่างๆในรูปแบบของการแสดงนาฏศิลป์ ได้เป็นอย่างดี เพราะนอกจากผู้ชมจะได้รับความรู้เกี่ยวกับประเพณีแล้วยังได้รับความสุนทรีย์ในการชมการแสดงอีกด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

นาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงตั้งอยู่ที่โรงเรียนอานวยวิทยในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ขึ้นกับสำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ มีหน้าที่ในการอนุรักษ์ เผยแพร่ ประเพณีและวัฒนธรรมซึ่งมีทั้งวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมมอญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมอญเนื่องจากอำเภอพระประแดงมีประชากรที่เป็นคนไทยเชื้อสายมอญอาศัยอยู่ ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงจึงให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญหลายประเพณีของมอญและยังคงมีการสืบทอดต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้ นอกจากการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามแล้ว ประธานศูนย์ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ ได้คิดประดิษฐ์ชุดการแสดงขึ้นหลายชุดซึ่งแต่ละชุดได้มีการนำเอาศิลปะการรำมอญมาประยุกต์กับนาฏศิลป์ไทย ทำให้การแสดงมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของศูนย์ฯ ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อนาฏยประดิษฐ์จากภาพรวมไปสู่ขอบเขตของนาฏยประดิษฐ์ที่สนใจศึกษา เพื่อให้สามารถเข้าใจได้ง่าย ดังนี้

1. นาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง
2. นาฏยประดิษฐ์ที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์พระประแดง

1. นาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง นอกจากจะเป็นแหล่งบริการประชาชนด้านศิลปวัฒนธรรมแล้ว ประธานศูนย์วัฒนธรรม คือ อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถและสนใจด้านนาฏศิลป์จึงมีแนวคิดในการประดิษฐ์ชุดการแสดงที่นำนาฏศิลป์มอญมาผสมผสานกับนาฏศิลป์ไทย เกิดเป็นระบำชุดใหม่ และได้นำออกแสดงในงานสำคัญ จนเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป

นาฏยประดิษฐ์ หมายถึง การคิด การออกแบบ และการสร้างสรรค์แนวคิดรูปแบบกลวิธีของนาฏศิลป์ชุดหนึ่งที่แสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน ทั้งนี้รวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีต นาฏศิลป์จึงเป็นการทำงานที่ครอบคลุม ปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ทำรำ ทำเดิน การแปรแถว การตั้งขุม การแสดงเดี่ยว การแสดงหมู่ การกำหนด ดนตรี เพลง เครื่องแต่งกาย ฉากและส่วนประกอบอื่นๆที่สำคัญในการทำให้นาฏศิลป์ชุดหนึ่งสมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้ ผู้ออกแบบนาฏศิลป์เรียกโดยทั่วไปว่า ผู้อำนวยการซ้อม หรือผู้ประดิษฐ์ทำรำ¹¹

¹¹ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ .หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์ หน้า 255.(พิมพ์ครั้งที่ 3.

ผลงานของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง วิจัยสามารถแบ่งเป็นประเภทของการแสดง
ได้ 4 ประเภท คือ

- 1.1 นาฏยประดิษฐ์ประเภทระบำถวายพระพรและรำอวยพร
 1. ระบำถวายพระพรสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
 2. ระบำถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระ
ชนมพรรษา
 3. ระบำถวายพระพรสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี
 4. ระบำถวายราชสักการะพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2
 5. การแสดงรำอวยพรเนื่องในโอกาสอื่นๆ
- 1.2 นาฏยประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำมอญ ได้แก่
 1. ระบำระบำมอญมะยอลเด
 2. ระบำมอญนครเขื่อนขันธ์
- 1.3 นาฏยประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติและประเพณีของมอญ ได้แก่
 1. ระบำสายใจไทย-มอญ
 2. ระบำหงส์ทอง
 3. ระบำส่งข้าวสงกรานต์
 4. ระบำปล่อยนก-ปล่อยปลา
 5. รำมอญร้อนสะบ้า
 6. ระบำแห่งส์-ธงตะขาบ
- 1.4 นาฏยประดิษฐ์ด้านการแสดงละคร และบทโขน
 1. การแสดงละครพื้นทาง เรื่อง ตอน พระยาน้อยชมตลาด
 2. บทละครพื้นทางเรื่อง พระยาเจ่งและเรื่องนิทานต้นเรื่องเมืองหงสาวดี
 3. แต่งบทละครประกอบแสง สี เสียง เรื่องการสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์
 4. แต่งบทละครตอน พ่อขุนรามคำแหงมหาราชเสด็จลอยพระที่ปี
 5. การแสดงโขนนักเรียน ตอน นางลอย
 6. การแสดงโขนนักเรียน ตอน คีกรพรมมาศตรี

ผู้วิจัยจะกล่าวลักษณะของนาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมตามรายละเอียดของแต่ละ
ประเภท เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ลักษณะแนวคิดในการประดิษฐ์การแสดง

1.1 นาฏยประดิษฐ์ประเภทระบำถวายพระพรและรำอวยพร

นาฏยประดิษฐ์ประเภทระบำถวายพระพรและรำอวยพร หมายถึงการแสดงที่มีลักษณะเป็นการรำอวยพรเพื่อความเป็นสิริมงคลและการถวายพระพรเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีทั้งหมด 5 ชุดการแสดง พบบทร้องที่ประพันธ์ขึ้นโดยอาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง 2 บท คือ บทรำถวายพระพรสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถและบทถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ส่วนบทถวายพระพรสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ไม่พบหลักฐาน บทถวายราชสักการะระบมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและบทรำอวยพรต่าง ๆ มีการแต่งบทประพันธ์เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละครั้ง

1.ระบำถวายพระพรสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

การแสดงชุดนี้เป็นระบำที่ประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2531 แพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์สี ช่อง 7 และโดยที่อำเภอพระประแดงมีชนชาติพื้นเมืองเป็นคนมอญ จึงประดิษฐ์ทำรำเป็นแบบมอญประยุกต์ มีเนื้อร้องเป็นภาษาไทย ดนตรีประกอบใช้เพลงสำเนียงมอญ ทั้งนี้เพื่อให้บรรยากาศกลมกลืนกัน รายละเอียดดังนี้

บทประพันธ์ประกอบการแสดงระบำถวายพระพรสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

ร้องเพลงมอญว่างดาบ

ข้าพระบาทบังคมเกล้า	องค์พระมิ่งมารดาสง่าศรี
เฉลิมพระชนม์พรรษาวันนี้	ด้วยภักดีในเบื้องบาทมลายี
พระกรุณาหาที่เปรียบมิได้	ตั้งธำราเย็นใสในละหาน
ดังโสมส่องผ่องทั่วคัคณานต์	ราชภูริสรามูท่วถิ่นแผ่นดินทอง

ร้องเพลงเงี้ยวระเริง

ณ คาบนี้ขอบำเรอเสนอนาฏ	ออกภาษาเชื้อชาติรามัญสนอง
ต่างประทีปเทียนชัยมาลัยกรอง	วชิรร้องถวายพรสุนทรความ
ขอทรงเป็นเมืองเรืองพระยศ	เสมือนกลดกั้นเกล้าชาวสยาม
เจริญพระชันษาสง่างาม	อภิรามเลื่องหล้าสากล เอย

(รับ รำมอญ)

2.ระบำถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ระบำชุดนี้ได้ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อถวายพระพร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในพระราชวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาวันที่ 5 ธันวาคม 2531 ทางโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 ในนามของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงและโรงเรียนอานวยวิทย์ และโดยเหตุที่ชาวพื้นเมืองของ

พระประแดงเป็นมอญ ซึ่งได้มาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระองค์ท่าน จึงได้ถือเป็นพระมหากษัตริย์คุณที่ชาวมอญพระประแดงสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณ ดังนั้นอาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง จึงได้ประพันธ์บทร้อง ที่มีความหมายเป็นการถวายพระพร แต่บรรจเพลงไทยสำเนียงมอญและการแต่งกายแบบมอญ เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นมอญและแสดงถึงตัวตนของชาวมอญ พระประแดงที่แสดงความระลึกในพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

บทประพันธ์ประกอบการแสดงรำถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

ร้องเพลงกระแ

การประนมก้มประณตจรดเกล้า	พระผ่านเฝ้านวมินทร์แผ่นดินสยาม
เฉลิมพระชนม์พรรษาฉลองดิถีงาม	ห้าพันวามหายามยอดไผท
พระเสด็จวัลย์รัชเหมือนฉัตรกัน	ประชากรสุขสันตีสว่างใส
อันความรื้อนผ่อนเย็นเห็นทั่วไป	อบอุ่นใจด้วยพระองค์ทรงเมตตา
พระคือศูนย์รวมใจไทยทั้งชาติ	พระคือปราชญ์ไทยให้สง่า
เป็นบุญแท้ไทยมียอดกษัตริย์	ทั่วโลกสรรเสริญเจริญพร
วโรกาสมงคลบรรจบ	ขอทรงภพภิรมย์เกษมสโมสร
พระชนมย์ยิ่งร้อยพรรษาสถาพร	เป็นบิตรของไทยไซโยเอย

รำมอญ

3. ระบำถวายพระพรสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี
4. ระบำถวายราชสักการะพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2
5. การแสดงรำถวายพรเนื่องในโอกาสอื่นๆ

การแสดงประเภทระบำถวายพระพรนั้น ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลที่มีบทร้องได้ 2 เพลง และอีก 3 เพลงมีหลักฐานว่าได้จัดการแสดง แต่ไม่พบหลักฐานบทร้อง และจำนวนครั้งที่เคยแสดง

1.2 นาฏยประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำมอญ ได้แก่

1. ระบำมอญมะยอล

เป็นการแสดงระบำประกอบทำนองเพลงมอญคละ โดยอาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสงเป็นผู้ประดิษฐ์ท่ารำ โดยใช้ท่ารำพื้นฐานมาจากการรำมอญของมอญเกาะเกร็ด ใช้แสดงได้ในทุกโอกาส จุดประสงค์ของการประดิษฐ์ท่ารำเพื่อความสวยงาม ลักษณะการแต่งกายเป็นการแต่งกายแบบมอญที่ประยุกต์ให้เหมาะสมกับการแสดง ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน ประมาณ 6 - 8 คู่

2. ระบำมอญนครเขื่อนขันธ์

การแสดงของสาวชาวมอญที่มารำรำประกอบเพลง เน้นความสวยงามไม่มีเรื่องราว สำหรับแสดงได้ในทุกโอกาส ระบำมอญนครเขื่อนขันธ์นั้นมีลักษณะเป็นการรำมอญของเมืองนครเขื่อนขันธ์หรือมอญพระประแดง คล้ายกับการรำมอญของเกาะเกร็ด

ภาพที่ 27 การแสดงรำมอญนครเขื่อนขันธ์
ที่มา: โรงเรียนอานวยวิทย์

1.3 นาฏยประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติและประเพณีของมอญ

นาฏยประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติและประเพณีของมอญ หมายถึง นาฏยประดิษฐ์ที่มีแนวคิดมาประวัติของมอญโดยใช้เนื้อหาประวัติของมอญที่เกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กับไทย คือ ระบำสายใจไทย-มอญ และระบำที่มีเนื้อหาเล่าเรื่องประวัติความเป็นมาการเกิดเมืองหงสาวดี คือ ระบำหงส์ทอง และนาฏยประดิษฐ์ที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์พระประแดง มี 4 ชุด ได้แก่ ระบำส่งข้าวสงกรานต์ ระบำปล่อยนกปล่อยปลา รำมอญร้อนสะบ้า ระบำแห่งส์ - ธงตะขาบ

1.ระบำสายใจไทย – มอญ

เป็นระบำที่แสดงออกถึงความผูกพันฉันท์พี่น้องระหว่างมอญกับไทย ซึ่งมีมาแต่ครั้งโบราณ บทร้องเป็นการกล่าวถึงประวัติความสัมพันธ์ระหว่างมอญไทย รูปแบบการแสดงเป็นการรำสลับกัน ไทยและมอญ ลักษณะการแต่งกาย นักแสดงที่แสดงเป็นไทยใส่ชุดไทยแบบหม่อมสไบเฉียงผ้าโจงกระเบน ผู้แสดงมอญแต่งการแบบมอญ

บทร้องประกอบเพลงระบำสายใจไทย - มอญ

เพลงไทยน้อย

ประวัติกาลนานนักจักกล่าวย้อน	ไทย-มอญมีสัมพันธ์ฉันพี่น้องพี่
อาณาเขตต่อกันนับพันปี	ตะนาวศรีขุนเขาเนาเป็นแนว
พุทธจักรหลักธรรมล้ำประพฤติ	มอญ-ไทยได้ยึดเป็นดวงแก้ว
วัฒนธรรมศาสนาเพริศแพร้ว	ล้วนแล้วหลอให้เข้าใจกัน

ร้องเพลงเมินเลิง

เมื่อพระร่วงทรงประดิษฐ์คิดอักษร	ก็เปลี่ยนแปลงจากมอญให้คมสัน
พงศ์กษัตริย์ขัตติยาแต่ปางบรรพ์	ก็สัมพันธ์ร่วมวงพงศ์ไพศ
ไทยกรำศึกฮึกหาญด้านพม่า	มอญอาสาแข่งขันไม่หวั่นไหว
ไทยร่วมเย็นเป็นสุขไม่ทุกข์ภัย	มอญค้าขายกับไทยด้วยไมตรี

ร้องเพลงเทพทอง

เมื่อเคราะห์กรรมจำจรมอญร้องให้	เข้าสู่ไทยพึ่งองค์พระทองศรี
ไทยก็ช่วยด้วยรักสามัคคี	เพราะมอญมีจิตเอื้อช่วยเหลือไทย

ร้องเพลงปทุมมาลัย

มอญรักไทยด้วยใจใคร่เป็นมิตร	ไทยรักมอญด้วยจิตอันสดใส
มอญรักไทยชั่วนิรันดร์ไป	ไทยรักมอญมั่นไว้ไม่คลาย เอย

(ทำเพลงดอกบัวไทย-สาวชนมจีบ-รั้วมอญ)

2.ระบำหงส์ทอง

ระบำหงส์ทอง คือ การแสดงที่ได้รับแนวคิดมาจากตำนานการเกิดดินแดนเมืองหงสาวดี ผู้ประดิษฐ์ถ่ายทอดตำนานออกมาในรูปแบบของบทร้องอธิบายตำนานของมอญ โดยอาจารย์ ฉวีวรรณ ควรแสงเป็นผู้ประพันธ์เนื้อร้องและประดิษฐ์ทำรำ ใช้ผู้แสดงจำนวน 2 คน แสดงเป็นหงส์ 2 ตัวตามตำนานการเกิดเมืองหงสาวดี การแต่งกายยืนเครื่องเป็นหงส์ทอง

บทร้องประกอบเพลงระบำหงส์ทอง

ร้องเพลงเจดีย์ทอง

หงส์เอยเหมมราชชาติปึกษา	งามสง่าหน้าชมสมศักดิ์ศรี
อุไรวรรณกาญจน์แกมแก้วมณี	ทั่วอินทรีพิศเพลินเกินจำนรรจ์
ถลาลมชมเล่นทะเลกว้าง	เห็นเนินดินผูกกลางทะเลนั้น

จึงลงบินลงตรงเนินขึ้นซ้อนกัน

อัศจรรย์พุทธองค์ทรงทำนาย

ร้องเพลงร่วมอัญ

มหาสมุทรกว้างใหญ่จะกลายกลับ

เป็นแผ่นดินรองรับมอญหลากหลาย

มีกษัตริย์ครองแคว้นแสนกำจาย

สืบสายสืบวงศ์หงสาวดี

3. ระบายส่งข่าวสงกรานต์

ระบายชุดนี้แต่งเนื้อร้องและประดิษฐ์ทำรำขึ้นเมื่อพ.ศ. 2535 โดยเลียนแบบอากัปภิกิริยาของหนุ่มสาวชาวมอญที่ส่งข่าวสงกรานต์ไปตามวัดในวันสงกรานต์ ขากลับจะมีหนุ่มๆพากันมาดักรดน้ำสาวเป็นที่สนุกสนาน ทั้งหมดนี้ได้ถอดออกมาเป็นลีลาทางนาฏศิลป์ตามแบบประยูคต์จากนาฏศิลป์มอญโบราณ การแสดงเป็นคู่ๆ ระหว่างหญิงกับชาย จะเป็นก็คู่ก็ได้ การแต่งกายยังคงเอกลักษณ์ของมอญ เนื้อร้องเท่านั้นที่แต่งเป็นภาษาไทย ส่วนทำนองใช้เพลงไทยสำเนียงมอญ

บทร้องประกอบเพลงระบายส่งข่าวสงกรานต์

ร้องเพลงช่อทองกวาว

ยามตะวันครันจะแจ้งสีแดงอ่อน

สาวมอญแต่งตัวงามตามภาษา

บ้างถือถาดใส่อาหารคาวหวานมา

ขันข้าวแช่ตามตำราแต่โบราณ

เจ้าจะไปทำบุญหนุนกุศล

แต่ละคนปลื้มเปรมเกษมศานต์

สู่วัดวาอารามตามต้องการ

ส่งข่าวสงกรานต์ประเพณี

ร้องเพลงมอญทำอิฐ

พวกหนุ่มน้อยคอยจ้องเที่ยวมองสาว

ไอ้พุ่มพวงดวงดาวอยู่ไหน

ขอเชิญเจ้าเมตตามาทางนี้

ตัวพี่จะรดน้ำพร่ำอวยพร

(รับเพลงเงี้ยวเดินคอย)

4. ระบายปล่อยน- ปล่อยปลา

ระบายชุดนี้ได้ประดิษฐ์ขึ้นเมื่อพ.ศ. 2533 โดยเลียนแบบจากอากัปภิกิริยาของหนุ่มสาวชาวมอญพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ในเทศกาลสงกรานต์ การทำบุญปล่อยน-ปล่อยปลาทุกคนมีความสดชื่น อิมเอิบที่จะได้สะอาดเคราะห์ร่วมกัน

ลีลาทำรำของระบายชุดนี้เป็นการประยุกต์ทำรำจากการรำมอญแม่ มีลักษณะการรำเป็นคู่ๆ ระหว่างชายและหญิง การแต่งกายก็ยังคงเป็นเอกลักษณ์ของมอญอยู่ แต่เพลงที่ใช้แต่งเป็นภาษาไทย มีภาษามอญปนอยู่บ้าง ส่วนทำนองนั้นใช้เพลงไทยสำเนียงมอญ ดังนี้

บทร้องประกอบเพลงระบำปล่อยนกปล่อยปลา

ร้องเพลงเจดีย์ทอง

ตะวันบ่ายท่ายสงกรานต์บ้านปากดัด หม่อมสาวนั้ดเริ่งรีนขึ้นหรรษา
 บ้างจะไปปล่อยนกบ้างปล่อยปลา สะเดาะห้เคราะห์ให้ชีวาพวยืนยง
 (รับ)

พวกหม่อมน้อยลอยชายละหน่ยเอ๋ย พวกสาวสาวชาวเมี้ยผัดหน้าขาว
 ถือกรงนกไหลปลาว่าอ่าวาว ไปยกะลาวโกญจวมอญอ่อนเคียงกัน
 (รับ)

ถึงวัดวาปล่อยปลาลงในสระ ได้จ้งหะปล่อยนกให้ผกผัน
 ขอกุศลดลสุขทุกคืนวัน สารพันปล้มเปรมเกษมเออย
 (รับเพลงมะละกา ร้วมอญ)

5. รำมอญร่อนสะบ้า

รำมอญร่อนสะบ้า เป็นการแสดงที่มีแนวคิดมาจากการเล่นสะบ้าในเทศกาลสงกรานต์ของชาวมอญพระประแดง โดยมีท่ารำเป็นการทำท่าดีด ท่าทอยลูกสะบ้า การแสดงเป็นการรำคู่ จะรำกี่คู่ก็ได้แล้วแต่โอกาสและสถานที่ ระบำชุดนี้ประดิษฐ์เมื่อพ.ศ.2533

บทร้องประกอบเพลงรำมอญร่อนสะบ้า

บทร้องเพลงทวย

เริ่งอุทัยไ้ก่ขันกระชั้นเสียง ส่งสำเนียงเสียงเพราะเสนาะใส
 บอกเวลาอุษารุ่งอโณทัย แสงรำไรส่องสอดยอดพะวา
 น้ำค้างพร้อยย่อยหยาดบนยอดรัก งามนักเหมือนมณีอันมีค่า
 มวลมาลีคลี่บานตระการตา ภูมราเซยซ้อนเกษรชม(รับ)

ร้องเพลงมอญมอบเรือ

ฝูงนกการร่อนจับคอนคู่ นกเขาขันจู้กกรู้อยู่ขรม
 แยกเต้าเจ้าจำเรียงเคียงภิรมย์ สาลิกาถลาลมเล่นเริ่งใจ
 ช่างงามล้ำธรรมชาติจัดประสาน สงกรานต์เียนเข้าเข้าปีใหม่
 หม่อมสนานสาวสนุกสุขุทัย ต่างอวยชัยให้กันวันสงกรานต์

(กระต่ายเต้น – ออกเพลงเร็ว – ร้วมอญ)

6. ระบายแห่งสี - ธงตะขาบ

ระบำนี้ประดิษฐ์ขึ้นพ.ศ. 2535 โดยจินตนาการเนื้อหาของประเพณีแห่งหงส์-ธงตะขาบซึ่งชาวมอญในอำเภอพระประแดงนิยมการกระทำกันในระหว่างเทศกาลสงกรานต์ ดังนั้นทำจำลองจนการแต่งกายจึงคงรูปของมอญไว้เป็นส่วนใหญ่ ส่วนลีลาและอารมณ์นั้นถูกประยุกต์มาโดยสิ้นเชิง ระบำชุดนี้ต้องมีอุปกรณ์ประกอบฉากคือ เสาหงส์กับธงตะขาบ(แขวนไว้เรียบร้อย)

บทร้องประกอบเพลงระบำแห่งสี - ธงตะขาบ

เพลงซอลูกหว้า

ธงตะขาบล้อลมหางหงส์ห้อย	หนุ่มประดิษฐ์สาวประดอยคอยรับส่ง
พร้อมใจรวมร่วมรักถักเป็นธง	แห่นางหงส์ธงตะขาบกำซาบใจ
ชาวมอญ	สู่ตำนานสานตำราอันยิ่งใหญ่
ประเพณีของยวนพวกมอญใช้	ณ สงกรานต์ยิ่งใหญ่เร้าใจเอย

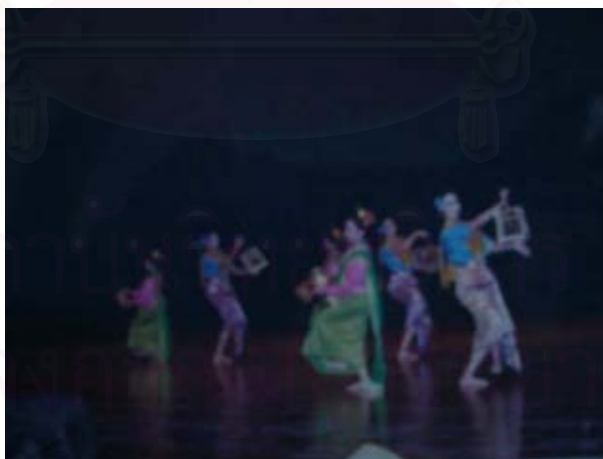
รับเพลงมะละกา และรำมอญ

ภาพที่ 28 การแสดงชุดหงส์ทอง
ที่ท่า: ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

ภาพที่ 29 การแสดงระบำส่งข้าวสงกรานต์
ที่มา : ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

ภาพที่ 30 การแสดงระบำปล่อยนก-ปล่อยปลา
ที่มา : ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

ภาพที่ 31 การแสดงรำมอญร่อนสบ้า
ที่มา: ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

ภาพที่ 32 การแสดงระบำแห่งส์ – ธงตะขาบ
ที่มา: ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

1.4 นาฏยประดิษฐ์ด้านการแสดงประเภทละคร และโขน

1. การแสดงละครพันทาง เรื่อง ตอน พระยาน้อยชมตลาด
2. การแสดงโขนนักเรียน ตอน นางลอย
3. การแสดงโขนนักเรียน ตอน คีตกพรหมมาศตรี
4. บทละครพันทางเรื่อง พระยาแจ้งและเรื่องนิทานต้นเรื่องเมืองหงสาวดี
5. บทละครประกอบแสง สี เสียง เรื่องการสร้างเมืองนครเขื่อนขันธ์
6. แต่งบทละครตอน พ่อขุนรามคำแหงมหาราชเสด็จลอยพระทีป

ผลงานด้านการแสดงของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงมี ทั้งหมด 4 ประเภท ซึ่งบางชุดที่ผู้วิจัยไม่นำรายละเอียดมากล่าวเนื่องจากไม่ได้มีการเก็บบทประพันธ์ไว้ พบเพียงแต่หลักฐานมาได้มีการแสดงจากรูปถ่ายและบันทึกของผู้แสดง เช่น จำถวายเป็นพระพรสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จำอาศิรวาทถวายเป็นพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 หน้าศาลว่าการอำเภอพระประแดง ซึ่งกระทำเป็นประจำทุกปี ซึ่งทางศูนย์ได้ประพันธ์บทขึ้นให้กับนักเรียนและบุคลากรได้แสดง รวมถึงปัจจุบันศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงในนามโรงเรียนอำนวยการวิทย์ได้จัดการแสดงโขนนักเรียน โดยอาจารย์ฉวีวรรณ เป็นผู้เรียบเรียงและประพันธ์บทโขนขึ้นใหม่สำหรับแสดง ส่วนของนาฏยประดิษฐ์ที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์พระประแดงนี้เป็นการแสดงที่น่าสนใจ ที่ผู้ประดิษฐ์มีแนวคิดในการนำรูปแบบประเพณีต่างๆมาเรียบเรียงและประดิษฐ์ทำรำจากทำรำนาฏยศิลป์ไทยผสมผสานกับการรำมอญ ทำให้นาฏยประดิษฐ์ดังกล่าวได้รับความนิยมและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง ผู้วิจัยขอกล่าวถึงองค์ประกอบของนาฏยประดิษฐ์ที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์พระประแดง 3 ชุด คือ

- 1.ระบำปลอยนกลปลอยปลา
- 2.รำมอญร่อนสะบ้า
- 3.ระบำแห่หงส์ – ธงตะขาบ

เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน และหลักวิธีที่ผู้ประดิษฐ์ใช้ในการประดิษฐ์ชุดการแสดงดังกล่าว

2. นาฏยประดิษฐ์ที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์พระประแดง

นาฏยประดิษฐ์ที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์พระประแดง หมายถึง นาฏยประดิษฐ์ที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีต่างๆที่เป็นกิจกรรมภายในประเพณีสงกรานต์ ได้แก่ ประเพณีปลอยนกลปลอยปลา ประเพณีการเล่นสะบ้า และประเพณีแห่หงส์ – ธงตะขาบ ซึ่งแต่ละ

ประเพณีเป็นกิจกรรมที่ชาวมอญได้จัดทำขึ้นในวันสงกรานต์และจัดอย่างยิ่งใหญ่โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน การสืบสานวัฒนธรรมโดยการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นเหตุให้อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง ประธานศูนย์วัฒนธรรมซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถและสนใจด้านนาฏศิลป์จึงมีแนวคิดในการประดิษฐ์ชุดการแสดงที่นำนาฏศิลป์มอญมาผสมผสานกับนาฏศิลป์ไทย เกิดเป็นระบำชุดใหม่ และได้นำออกแสดงในงานสำคัญ จนเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป นาฏยประดิษฐ์ที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์พระประแดงมีดังนี้

1. ระบำปล่อยนก-ปล่อยปลา
2. รำมอญร่อนสะบ้า
3. ระบำแห่หงส์ - ธงตะขาบ

2.1. ระบำปล่อยนก- ปล่อยปลา

ระบำปล่อยนกปล่อยปลาเป็นการแสดงที่นำรูปแบบประเพณีปล่อยนกปล่อยปลาของชาวมอญพระประแดงมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบของการแสดงนาฏศิลป์ ผู้ประดิษฐ์การแสดงชุดนี้ต้องการสื่อให้ผู้ชมรู้จักและเข้าใจที่มาของประเพณีปล่อยนกปล่อยปลาที่ชาวมอญพระประแดงจัดเป็นประจำทุกปีในประเพณีสงกรานต์

2.1.1. ประวัติการแสดง

การแสดงชุด ระบำปล่อยนกปล่อยปลา ได้ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้แสดงในงานประเพณีสงกรานต์พระประแดงเมื่อปี พ.ศ. 2533 โดยอาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง ต้องการนำศิลปะการรำมอญมาปรับปรุงและประดิษฐ์ขึ้นเป็นการแสดงชุดใหม่ เป็นการถ่ายทอดประเพณีการทำนุปล่อยนกปล่อยปลาของชาวมอญพระประแดงในประเพณีสงกรานต์พระประแดง ให้ออกมาในรูปแบบของการแสดง เพื่อให้คนดูเข้าใจและให้เกิดสุนทรีย์รสในการชมพร้อมกับการสืบทอดประเพณีการปล่อยนก-ปล่อยปลา

2.1.2 แนวความคิด

ระบำชุดนี้ได้แนวคิดมาจากประเพณีปล่อยนกปล่อยปลาของมอญพระประแดง และความคิดที่จะนำศิลปะการรำมอญมาผสมผสานกับนาฏศิลป์ไทย

2.1.3 ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง

ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงเป็นวงดนตรีปี่พาทย์มอญ ประกอบด้วย

1. ปี่มอญ	2. ระนาดเอก
3. ระนาดทุ้ม	4. ซ้องวงใหญ่
5. ซ้องวงเล็ก	6. ตะโพนมอญ
7. เปิงมาง	8. ซ้องโหม่ง 3 ใบ

9. เครื่องประกอบจังหวะ

(ดูรายละเอียดและภาพประกอบที่หน้า 14)

2.1.4. บทร้องและทำนองเพลง

บทร้อง ประพันธ์โดย อาจารย์ฉวีวรรณ ควบคุมแสง

บรรจุเพลงโดย อาจารย์สมชาย ทับพร

ใช้เพลงไทยสำเนียงมอญ ประกอบด้วยเพลง 3 เพลง คือเพลง เจดีย์ทอง เพลงมะละกา และเพลงรวมมอญ ซึ่งเพลงทั้ง 2 เพลงคือเพลงเจดีย์ทอง และมะละกา นี้ เป็นเพลงไทยสำเนียงมอญที่ ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยมีบางท่อนที่เป็นเพลงมอญดั้งเดิม แต่ไม่ทราบชื่อ เมื่อบรมครูทางด้านดนตรีไทย ได้ปรับแต่งท่วงทำนองจึงได้ตั้งชื่อใหม่ ส่วนเพลงรวมมอญ ที่นำมาปิดท้ายการแสดงที่ส่งให้เห็นภาพ ลักษณะและเอกลักษณ์ของมอญ

บทร้องเพลงระบำปล่อยนกล่อยปลา

ร้องเพลงเจดีย์ทอง

ตะวันบ่ายท่ายสงกรานต์บ้านปากลาด หนุ่มสาวนั้ดเร้งรื้นขึ้นหรรษา
บ้างจะไปปล่อยนกล่อยปลา สะเดาะห้เคราะห์ให้ชีวาพายืนยง

(รับ)

พวกหนุ่มน้อยลอยชายละหน่ยเอ้ย พวกสาวสาวชวเม้ยผัดหน้าขาว
ถือกรงนกโหลปลาว่าอวาว ไปยกะลาวโกญจวามอญอ่อนเคียงกัน

(รับ)

ถึงวัดวาปล่อยปลาในสระ ได้จังหวะปล่อยนกล่อยให้ผกผัน
ขอกุศลดลสุขทุกคืนวัน สรวพันปล้มเปรมเกษมเอย

(รับเพลงมะละกา รวมมอญ)

2.1.5 ผู้แสดง

ผู้แสดงเป็นชายจริง – หญิงแท้ แสดงเป็นคู่ ประมาณ 8 คู่ หรือมากกว่าตามแต่ โอกาสในการแสดง

2.1.6. เครื่องแต่งกาย

การแต่งกาย แต่งแบบมอญสำหรับการแสดงซึ่งคุณบัญญัติ น้อยอำไพ ได้ต้นแบบ การแต่งกายมาจากเครื่องแต่งกายของชาวมอญ และนำมาประติดประดอยให้เกิดความงดงามมากขึ้น ซึ่งยังคงเอกลักษณ์ที่สำคัญ คือคงรูปแบบแต่ใช้เนื้อผ้าที่มีลวดลายได้ การสวมเครื่องประดับ แบบการแสดงของนาฏยศิลป์ไทย

หญิง – สวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าลายทางยาวห่มสไบพาดสองชายเหมือนระบำทวารวดี
เกล้าผมมวย ติดดอกไม้ประดับทำเครื่องประดับ

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ภาพที่ 33 - 34 เครื่องแต่งกายหญิง

ที่มา: ผู้วิจัย บันทึกเมื่อ 9 ธันวาคม 2550

นางสาวอุทุมพร เกษะประกกร แสดงแบบ

ชาย – สวมเสื้อคอพวงมาลัย นุ่งผ้ายกปลอยจีบด้านหน้า ห่มสไบเฉียงสองข้าง
ตัดดอกไม้ที่ข้างหูขวา

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ภาพ 35 - 36 เครื่องแต่งกายชาย

ที่มา: ผู้วิจัย บันทึกเมื่อ 9 ธันวาคม 2550

นายสิงหา ช่างขวัญยืน แสดงแบบ

2.1.7. อุปกรณ์ประกอบการแสดง

ชาย – กรงนก ที่มีการตกแต่งให้สวยงามเช่นการทำสีทอง ตกแต่งด้วยพวงมาลัย

หญิง – โหลปลา หรือใช้ขันน้ำแทนในการแสดงก็ได้ บางครั้งอาจใช้อุปกรณ์ที่

ตกแต่งสวยงาม(ดูภาพประกอบ)

ภาพที่ 37 กรงนก

ที่มา: ผู้วิจัย

บันทึกเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2550

โอกาสที่ใช้แสดง

งานประเพณีสงกรานต์ หรืองานแสดงทั่วไป

ภาพที่ 38 โหลปลา

ที่มา: ผู้วิจัย

บันทึกเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2550

ลักษณะกระบวนการทำรำ

ลักษณะกระบวนการทำรำของระบำปล่อยนกล่อยปลา มีกระบวนการทำรำที่เป็นนาฏศิลป์ไทยผสมผสานกับการรำมอญและท่าทางธรรมชาติ ลักษณะท่าเป็นการรำตีบทและรำเป็นกระบวนการประกอบกันเป็นชุด ซึ่งผู้วิจัยเรียกว่า ชุดทำรำ

หมายเหตุ

แทน หญิง

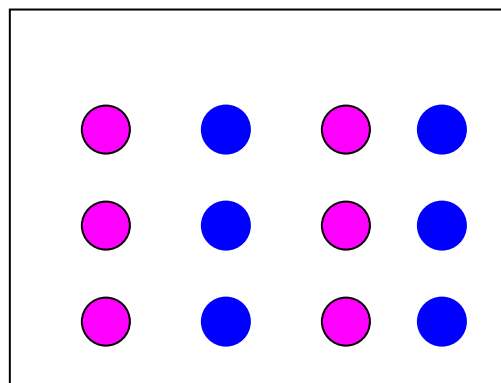

แทน ชาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 39

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 1 ท่าออก

หญิง- หันด้านขวา

มือ - มือขวาถือโหลปลา มือซ้ายม้วนจีบตั้งวงระดับชายพก

เท้า- เดินโยกเท้า 3 จังหวะ แล้วย่อเท้าเดิน 4 จังหวะก้าวเท้า 4 จังหวะ

ซ้าย-ขวา ซ้าย จรดเท้าจังหวะที่ 4 พร้อมกับหมุนตัวไปด้านซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านขวา

มือ- มือขวาถือกรงนก มือซ้ายแบ่มือรองกรงนก

เท้า- เดินโยกเท้า 3 จังหวะ แล้วย่อเท้าเดิน 4 จังหวะ ก้าวเท้า 4 จังหวะ

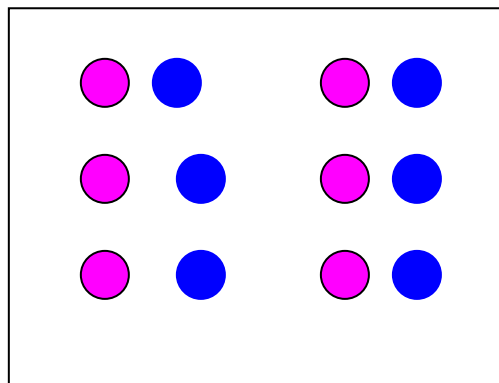
ซ้าย-ขวา ซ้าย จรดเท้าจังหวะที่ 4 พร้อมกับหมุนตัวไปด้านซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 40

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 2

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือ ขวาทือไหลปลาระดับชายพก

มือซ้ายสอดจับขึ้นหงายมือ ระดับศีรษะ

เท้า- เดินโยกเท้า 3 จังหวะ แล้วย่อเท้าเดิน 4 จังหวะ ก้าวเท้า 4 จังหวะ

ขวา- ซ้าย -ขวา จรดเท้าจังหวะที่ 4 พร้อมกับหมุนตัวไปด้านขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านซ้าย

มือ- มือขวาทือกรรنگ

มือซ้ายสอดจับขึ้นหงายมือระดับศีรษะ

เท้า-เดินโยกเท้า 3 จังหวะ แล้วย่อเท้าเดิน 4 จังหวะ ก้าวเท้า 4 จังหวะ -

ขวา- ซ้าย ขวา จรดเท้าจังหวะที่ 4 พร้อมกับหมุนตัวไปด้านขวา

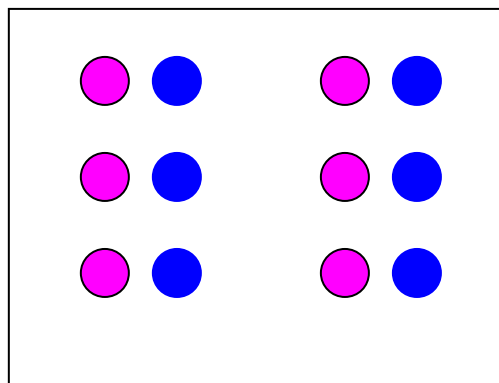
ศีรษะ- เอียงขวา

หมายเหตุ ท่าท่าที่ 1-2 (ท่าออก)สลับข้างกัน 8 จังหวะ 4 ชุด หมุดจังหวะด้านซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 39

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 3 บทร้องตะวันบ้าย

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาถือโหลปลารระดับชายพก มือซ้ายป้องหน้า

เท้า- ก้าวหน้าเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาถือกรงนกระดับเอวในลักษณะข้างลำตัว มือซ้ายป้องหน้า

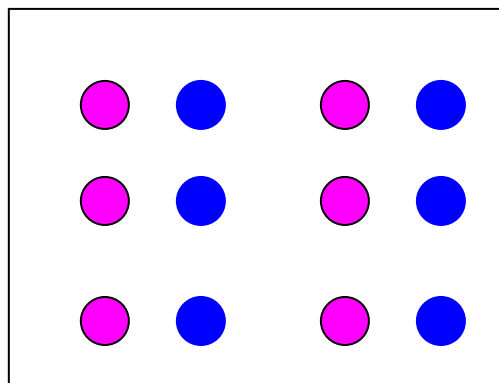
เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 42

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 4 บทร้อง ทำยสงกรานต์

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาถือโพลระดับชายพก

มือซ้ายซ้อนมือจับปรกข้างโดยให้ปลายมือเอียงไปด้านหลัง

เท้า- ก้าวเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาถือกมกรระดับอกด้านหน้า

มือซ้ายซ้อนมือจับปรกข้างโดยให้ปลายนิ้วชี้ไปด้านหลัง

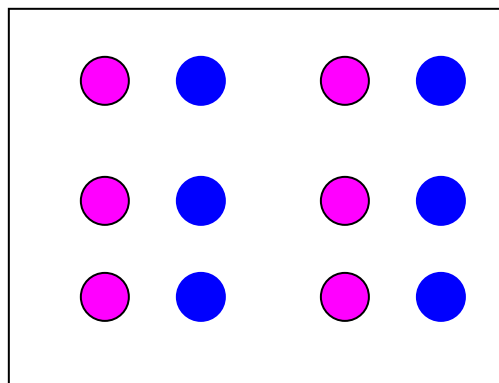
เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 43

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 5 บทร้องบ้านปากลาด

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาจับคว่ำส่งมือไปด้านข้างแขนตั้งระดับไหล่ มือซ้ายถือโหนด
ปลาขวางบนไหล่ซ้าย

เท้า- ก้าวหน้าเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาจับคว่ำส่งมือไปด้านข้างแขนตั้งระดับไหล่
มือซ้ายถือกรงนก

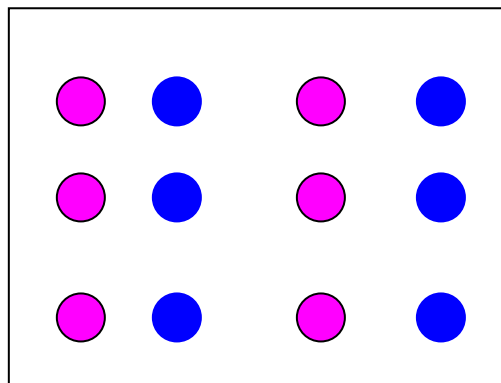
เท้า- ก้าวข้างเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 44

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 6 บทร้อง หมู่สาวนัด

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือซ้ายถือโพลปลารระดับชายพกที่ชายพก

มือขวาจับศอกว่าจากด้านข้างแล้วมาปล่อยจับที่ด้านหน้าเป็นตั้งวง

ระดับชายพก

เท้า- ก้าวเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านขวา

มือ - มือขวาจับศอกว่าจากด้านข้างแล้วมาปล่อยจับที่ด้านหน้าเป็นตั้งวง

ระดับชายพก มือซ้ายถือกรรณก

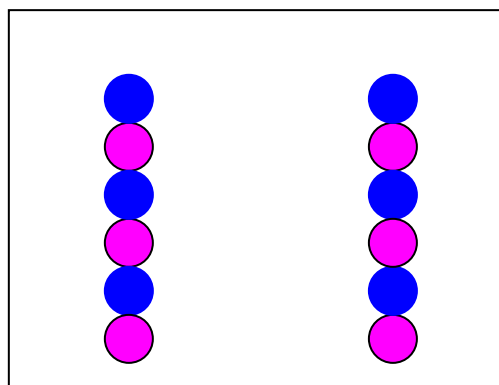
เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 45

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 7 บทร้อง เริงรีน

หญิง หันด้านหลัง

มือ- มือขวาสอดจีบขึ้นเป็นหงายมือระดับวงบน

มือซ้าย ถือไหลปลา

เท้า- วิ่งซอยเท้าแล้วก้าวเท้าขวาไปด้านข้างและประสมเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือ ขวาสอดจีบขึ้นเป็นหงายมือระดับวงบน

มือซ้าย ถือกรงนก

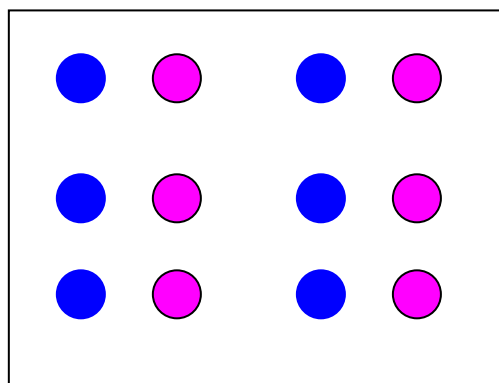
เท้า- วิ่งซอยเท้าแล้วก้าวเท้าขวาไปด้านข้างและประสมเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 46

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 8 บทร้อง ขึ้นหรรษา

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือ ขวาทือโหลปลาระดับชายพก

ซ้ายจับเข้าที่ปาก(ทำยิ้ม)

เท้า- ถอนเท้าขวา ยืนประสมเท้าเหลื่อมเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือ ขวาทือกรงนกระดับชายพกยื่นไปด้านข้าง

มือซ้ายจับเข้าที่ปาก(ทำยิ้ม)

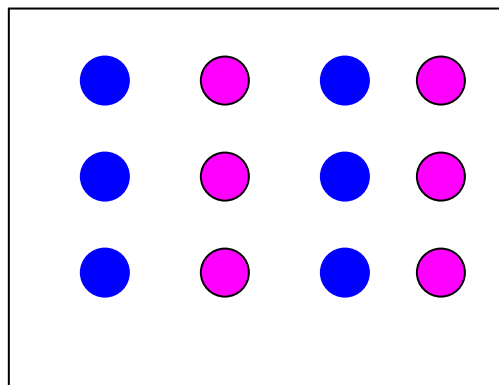
เท้า- ถอนเท้าขวา ยืนประสมเท้าเหลื่อมเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 47

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 9 บทร้อง บ้างจะไปปล่อยนก

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาถือโหลปลา มือซ้ายสะบัดจีบออกเป็นตั้งวง(ท่าบิน)

เท้า- ยืนประสมเท้าเหลื่อมเท้าซ้าย แล้ววิ่งซอยเท้า

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

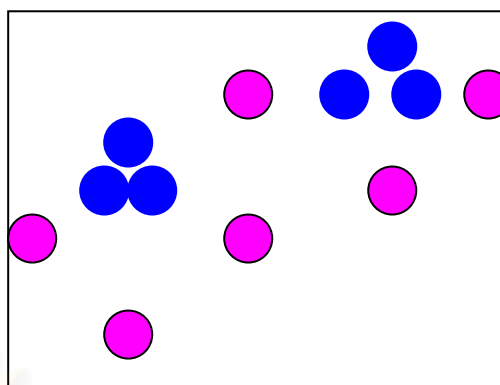
มือ- มือขวาถือกรงนก มือซ้ายสะบัดจีบออกเป็นตั้งวง

เท้า- ยืนประสมเท้าเหลื่อมเท้าซ้าย แล้ววิ่งซอยเท้า

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ภาพที่ 48

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่10 บทร้อง บ้างปล่อยปลา

หญิง หันด้านขวา

มือ- มือทั้งสองข้างจับไหลปลาทำท่าเทให้ปากไหลหันออกมาด้านนอก

เท้า - ถอนเท้าขวาแล้วนั่งตั้งเข่าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านขวา

มือ - ขวาทือกรงนกระดับวงบน

มือซ้ายเท้าสะเอว

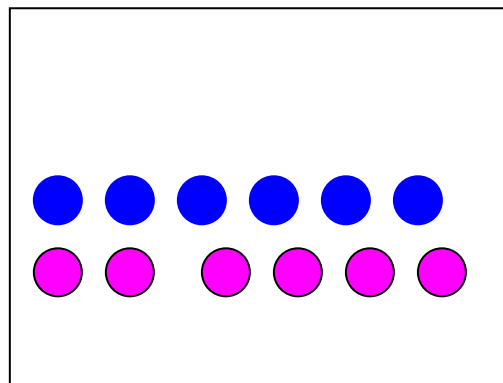
เท้า - จรดเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 49

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 11 บทร้อง สะเดาะเคราะห์ให้ชีวา

หญิง หันด้านหน้า

มือ - มือทั้งสองถือโหลปลา

เท้า - วิ่งซอยเท้า

ศีรษะ - เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ - ขวาทือกรงโดยจับที่ถือ มือซ้ายหงายมือรองกรงนอก

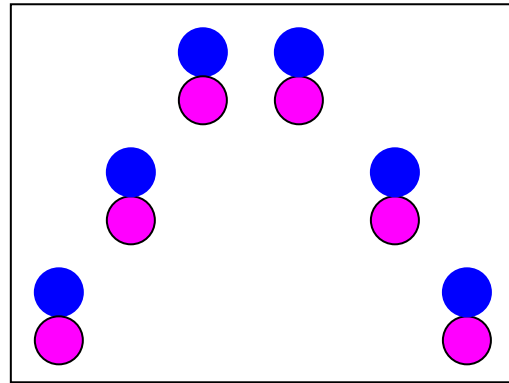
เท้า - วิ่งซอยเท้า

ศีรษะ - เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 50

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 12 บทร้อง พายินยง

หญิง หันด้าน หน้า

มือ - มือขวาถือโหลปลาข้างลำตัว

มือซ้ายม้วนจีบออกเป็นตั้งวงระดับวงบน

เท้า - ถอนเท้าขวา นั่งตั้งเข่าซ้าย

ศีรษะ - เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

มือ - มือขวาถือกรงนก

มือซ้ายม้วนจีบออกเป็นตั้งวงระดับวงบน

เท้า - ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ - เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 51

ท่าที่ 13 ท่ารับ(1)

หญิง หันด้านขวา

มือ – ทั้งสองข้างถือโหลปลาทำท่าเท

เท้า – ก้าวเท้าขวายกเท้าซ้าย

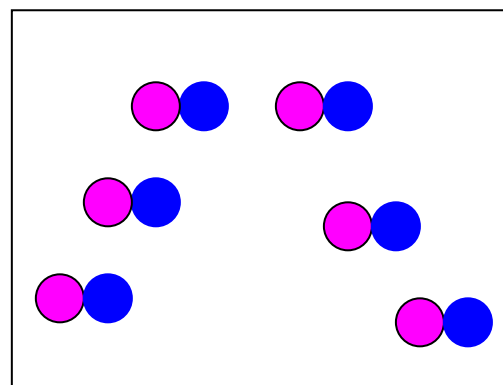
ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านซ้าย

มือ – ขวาทือกรรنگ จับที่ หู มือซ้ายหงายมือรองกรรنگ

เท้า- ก้าวเท้าซ้ายยกเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

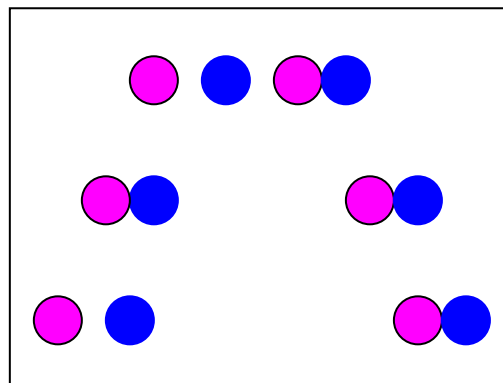

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 52

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 14 ท่ารับ(2)

หญิง หันด้านซ้าย

มือ – มือทั้งสองข้างถือขันปลาชูขึ้นระดับศีรษะ

เท้า – เดินย่อเท้า 4 จังหวะ ซ้าย – ขวา – ซ้าย -ยกเท้าขวา

ศีรษะ เียงขวา

ชาย หันด้านขวา

มือ – มือขวาถือกรงนกชูขึ้นระดับวงบน

มือซ้ายม้วนจีบ ตั้งวงระดับวงล่าง

เท้า – เดินย่อเท้า 4 จังหวะ ขวา – ซ้าย – ขวา -ยกเท้าซ้าย

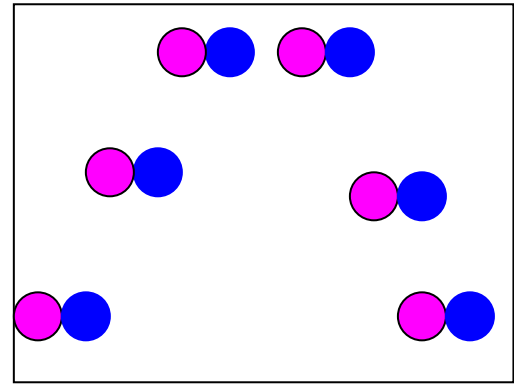
ศีรษะ- เียงซ้าย

หมายเหตุ- ทำท่ารับ 1 และ 2 สลับกัน 8 ครั้ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 53

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 15 บทร้อง พวกหนุ่มน้อย

หญิง หันด้านหน้า

มือ - มือขวาถือโพลปลาระดับอก

มือซ้ายชูสองนิ้วระดับปาก

เท้า- ก้าวหน้าเท้าขวา

ศีรษะ - เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ - มือขวาชูนิ้วชี้และนิ้วกลางตั้งระดับปาก มือซ้ายถือกรงนก

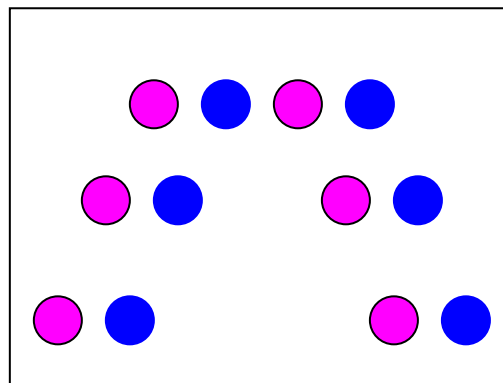
เท้า- เท้าซ้ายวางหลัง ตะเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 54

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 16 บทร้อง ลอยชาย

หญิง หันด้านหน้า

มือ - มือซ้ายม้วนจับแล้วปล่อย

ขวาถือโหลปลารระดับอก

เท้า- ก้าวเท้าซ้ายแล้ววิ่งซอยเท้าหมุนตัวด้านขวา 1 รอบ

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย- หันด้านหน้า

มือ - ขวาถือกรงนก

มือ ซ้ายจับหีบดึงผ้าถุงให้ยกขึ้น

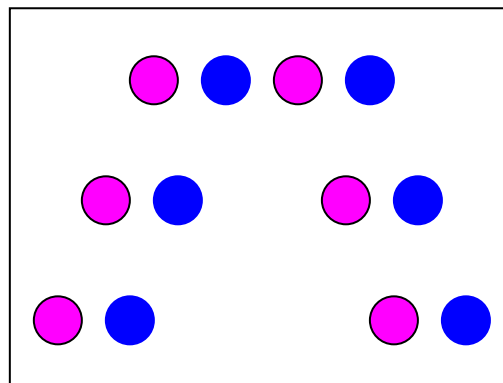
เท้า - เท้าซ้ายก้าวข้างแล้ววิ่งซอยเท้า หมุนตัวด้านซ้าย 1 รอบ

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 55

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 17 บทร้อง ละหน่ยเอ้ย

หญิง หันด้านหน้า

มือ - มือทั้งสองถือโหลปลา

เท้า - ก้าวหน้าเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ - มือขวาถือกรงนก

มือซ้ายจับหีบดิ่งผ้าถุง

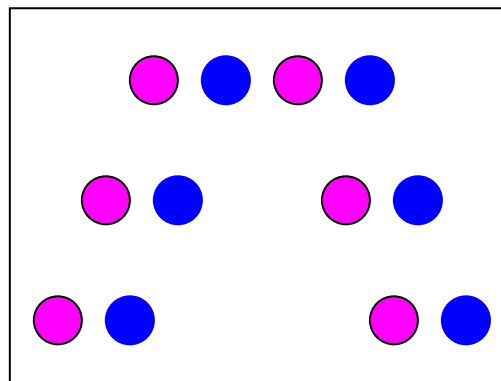
เท้า - ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา กระท่ายไหลสี่ด้านข้างผู้หญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 56

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 18 บทร้อง พวกสาวสาว

หญิง หันด้านหน้า

มือ - มือขวาถือโหลปลา มือซ้ายจับหางเข้าที่ปาก(ทำยิ้ม)

เท้า - วางเท้าขวาเหลื่อมเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านขวา

มือ - ขวาทือกรงนก ซ้ายหางมือรองกรง

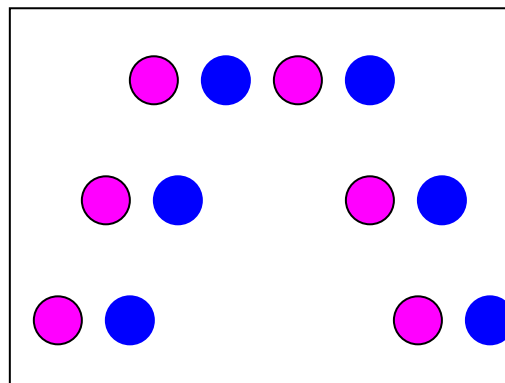
เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 57

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 19 บทร้อง ชาวเม้ย

หญิง หันด้านหน้า

มือ - ขวาทือโหลปลา

มือซ้ายหงายมือตะเท่ที่แก้ม (ท่าอาย)

เท้า - ก้าวเท้าซ้ายไปด้านข้างแล้วประสมเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหลัง

มือ - ขวาทือกรงนก

มือซ้ายขึ้นนิ้วด้านข้างกดปลายนิ้ว ลักษณะมือตะแคงข้าง

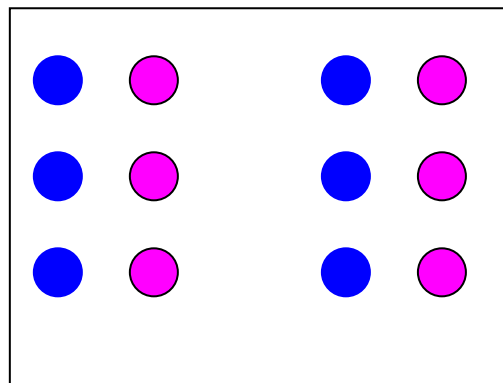
เท้า - จรดเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 58

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 20 บทร้อง ผัดหน้าขวา

หญิง หันด้านขวา

มือ - มือขวาถือไหลปลา

มือซ้ายทำท่าประแบ่ง

เท้า - ก้าวหน้าเท้าซ้าย

ศีรษะ- ลักคอ

ชาย หันด้านซ้าย

มือ - มือขวาทำท่าประแบ่ง

มือซ้ายถือกรงนก

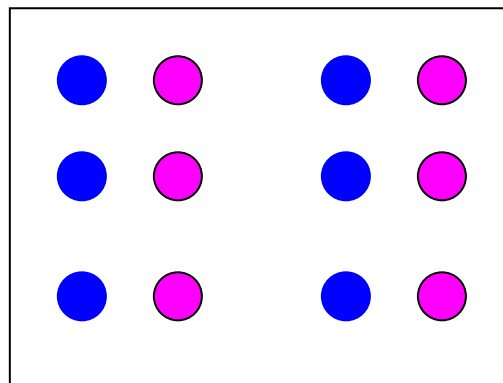
เท้า- ก้าวข้างเท้าขวา

ศีรษะ- ลักคอ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 59

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 21 บทร้อง ถือกรงนก โหลปลา

หญิง หันด้านขวา

มือ- มือทั้งสองข้างถือโหลปลาระดับเอวแล้วยกขึ้นระดับศีรษะด้านขวา

เท้า- ก้าวเท้าขวาและก้าวเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวาแล้วกลับมาเอียงซ้าย

ชาย หันด้านซ้าย

มือ- มือทั้งสองข้างถือกรงนก

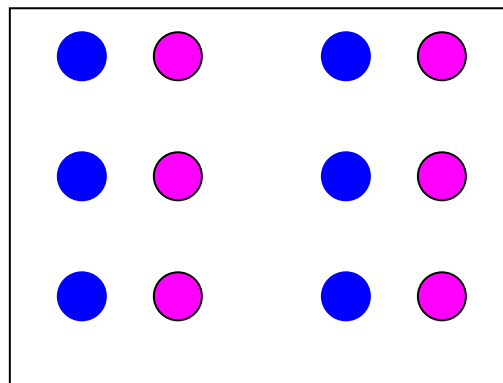
เท้า- เดินย่อเท้าซ้ายตามด้วยเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวาแล้วกลับมาเอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 60

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 22 บทร้อง ว่าอวาว

หญิง หันด้านขวา

มือ- มือทั้งสองข้างถือโหลปลาข้างลำตัวด้านซ้าย

เท้า- ถอนเท้าขวาตั้งเข้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาถือกรรณก มือซ้ายชูนิ้วโป้งแตะที่อก

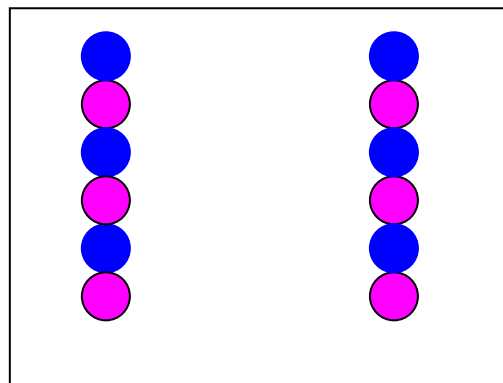
เท้า- ถอนเท้าขวา จรดเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 61

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 23 บทร้อง ไปยกะลาว โกลัญจาวมอญ

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือทั้งสองข้างถือโหลปลารระดับชายพก

เท้า- วิ่งซอยเท้า

ศีรษะ- หน้าตรง

ชาย หันด้านซ้าย

มือ- มือทั้งสองข้างถือกรรنگ

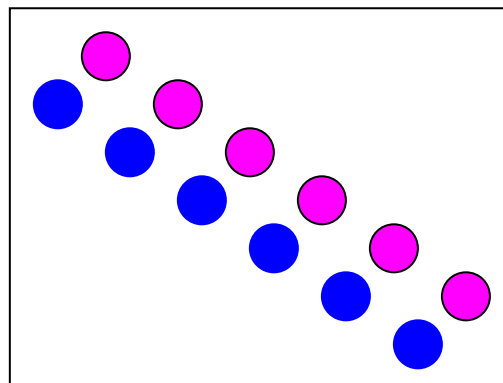
เท้า- วิ่งซอยเท้า

ศีรษะ- หน้าตรง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 62

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 24 บทร้อง อ่อนเคียงกัน

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือขวาจับต่อศอก

มือซ้ายถือไหลปลาระดับศีรษะ

เท้า- ถอนเท้าซ้าย ก้าวเท้าขวา

ศีรษะ- เคียงขวา

ชาย หันด้านซ้าย

มือ- มือทั้งสองข้างถือกรงนก

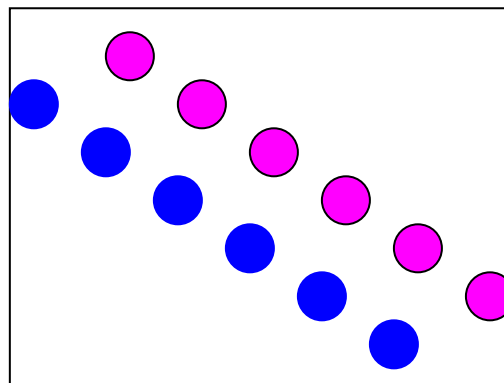
เท้า- ถอนเท้าซ้าย ก้าวเท้าขวานั่งลงตั้งเข่าซ้าย

ศีรษะ- เคียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 63

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 25 ท่ารับ

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายถือโหลปลา ระดับศีรษะ

มือขวา ตั้งวงล่าง

เท้า- โขยกเท้าไปด้านข้าง 3 จังหวะ แล้วก้าวเท้า 4 จังหวะ ขวา – ซ้าย
-ขวา ยกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหลัง

มือ- มือขวาถือกรรณก มือซ้ายหงายมือระดับศีรษะ

เท้า- โขยกเท้าไปด้านข้าง 3 จังหวะ แล้วก้าวเท้า 4 จังหวะ ขวา – ซ้าย
-ขวา ยกเท้าซ้าย

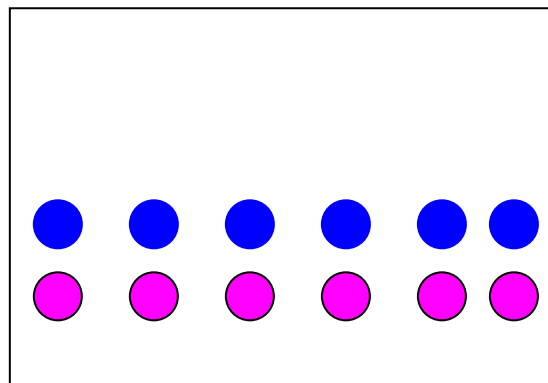
ศีรษะ- เอียงซ้าย

หมายเหตุ - หมุนตัว 1 รอบ สลับเปลี่ยนที่กัน เปลี่ยนมือทำอีกข้างหนึ่ง ทำท่านี้ 4 จังหวะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 64

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 26 บทร้อง ถึงวัดวาปลาปล่อย

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองถือโหลปลารระดับอก

เท้า- วิ่งชอยเท้า

ศีรษะ- หน้าตรง

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาถือกรงนก

มือซ้ายแบ่มือรองกรงนก

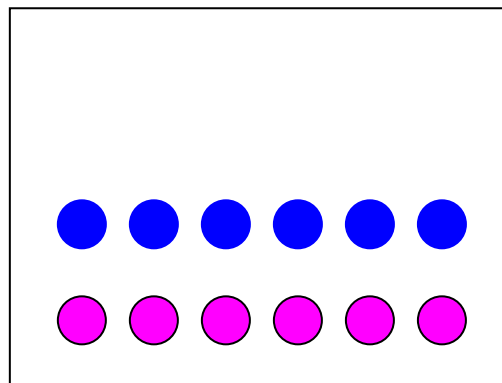
เท้า- วิ่งชอยเท้า

ศีรษะ- หน้าตรง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 65

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

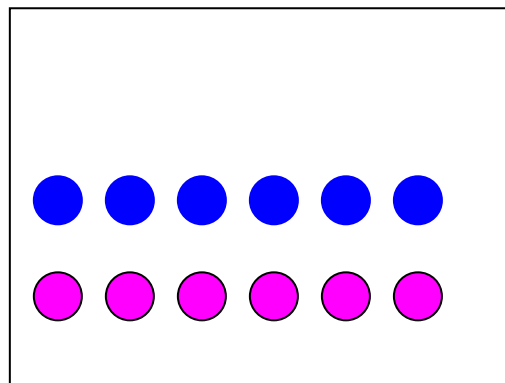
ท่าที่ 27 บทร้อง ลงในสระ

- หญิง หันด้านหน้าเฉียงตัวไปด้านขวา
 มือ- มือทั้งสองข้างถือโพลปลาทำท่าเทให้ปากโพลหันออกด้านหน้า
 เท้า- ถอนเท้าขวา นั่งตั้งเข่าเท้าซ้าย
 ศีรษะ- เฉียงซ้าย
- ชาย หันด้านหน้าเฉียงตัวไปด้านขวา
 มือ- มือขวาถือกรงนก
 มือซ้ายหงายมือรองกรงนก
 เท้า- ยกเท้าซ้าย
 ศีรษะ- เฉียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 66

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 28 บทร้อง ได้จังหวะ

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างวางไหลปลาดลงด้านหน้า

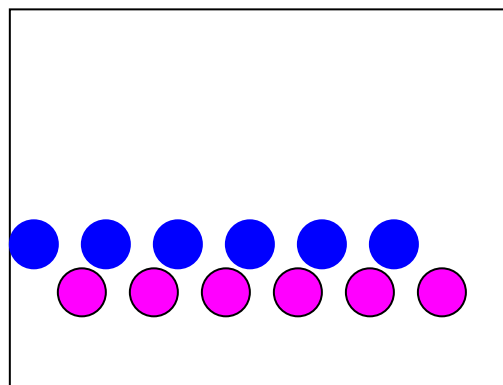
เท้า- นั่งคุกเข่า

ชาย เหมือนท่าที่ 27

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 67

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 29 บทร้อง ปล่อยนก

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายวางที่หน้าขา

มือขวาซ้อนใต้กรงนก

เท้า- นั่งตั่งเข้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาถือกรงนก มือซ้ายชี้นิ้วที่กรงนก

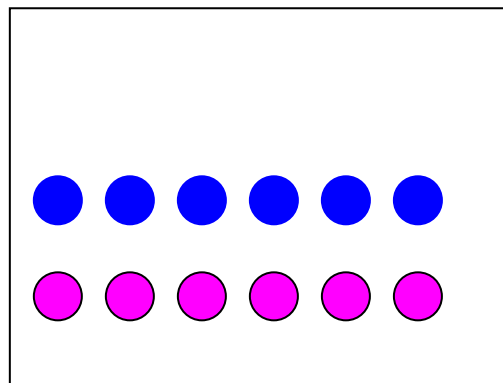
เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 68

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 30 บทร้อง ให้ผกผัน

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างกางออกในระดับตั้งวงแล้วกดปลายมือลง (ท่าบิน)

เท้า- นุ่งคุกเข่า

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายถือกรงนก มือขวา กางออก ระดับตั้งวงและกดปลายนิ้ว
มือลงทำท่านก(บิน)

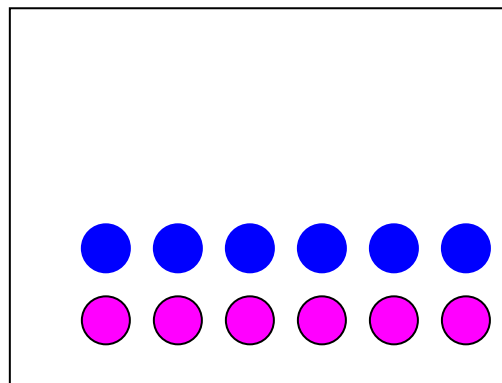
เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 66

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 31 บทร้อง ขอกุศล

หญิง หันด้านหน้า

มือ- พนมมือทั้งสองข้างระดับอก

เท้า- นั่งคุกเข่า

ศีรษะ- หน้าตรง

ชาย หันด้านหน้า

มือ- วางกรงนกลงกับพื้น

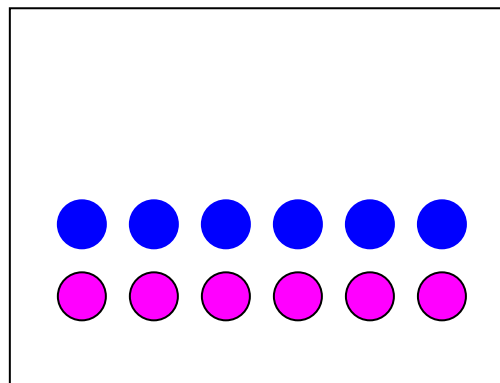
เท้า- ถอนเท้าขวาลงนั่งตั้งเข่าซ้าย

ศีรษะ- หน้าตรง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 70

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 32 บทร้อง ดลสุข

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองม้วนจับแล้วปล่อยออก ให้มือซ้ายอยู่ระดับอกมือขวา
อยู่ต่ำกว่าเล็กน้อย

เท้า- นั่งคุกเข่า

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองม้วนจับแล้วปล่อยออก ให้มือซ้ายอยู่ระดับอกมือขวา
อยู่ต่ำกว่าเล็กน้อย

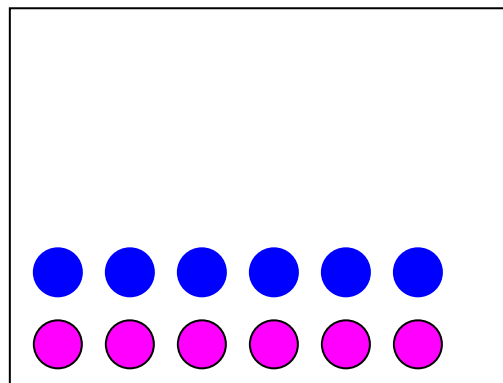
เท้า- นั่งตั้งเข่าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 71

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 33 บทร้อง ทุกคืนวัน

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างจับคว่ำแล้วคลายจับออกเป็นตั้งวง

มือขวาแขนตึงระดับไหล่ มือซ้ายอยู่ข้างไหล่ด้านขวา

เท้า- นั่งคุกเข่า

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างจับคว่ำแล้วคลายจับออกเป็นตั้งวง

มือขวาแขนตึงระดับไหล่ มือซ้ายอยู่ข้างไหล่ด้านขวา

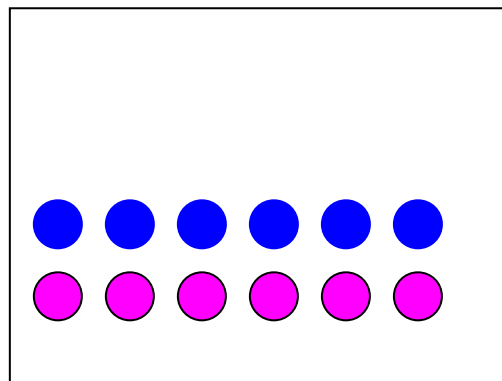
เท้า- นั่งตั้งเข่าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 72

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 34 บทร้อง สารพัน

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาจับศอกซ้าย ปลายมือออก มือซ้ายตั้งวงแขนตั้งระดับไหล่

เท้า- นั่งคุกเข่า

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาจับศอกซ้าย ปลายมือออก มือซ้ายตั้งวงแขนตั้งระดับไหล่

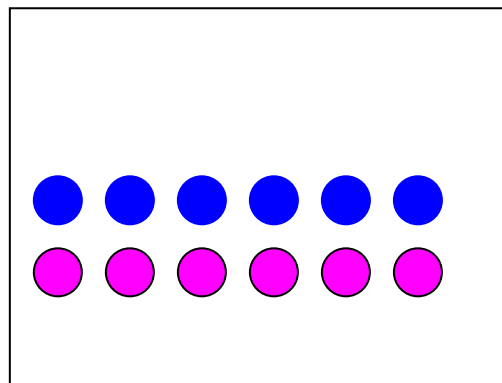
เท้า- นั่งตั้งเข่าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 73

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 34-2 บทร้อง ปลื้มเปรม

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายจับศอกขวา ฉายมือออก มือขวาตั้งวงแขนตั้งระดับไหล่

เท้า- นั่งคุกเข่า

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายจับศอกขวา ฉายมือออก มือขวาตั้งวงแขนตั้งระดับไหล่

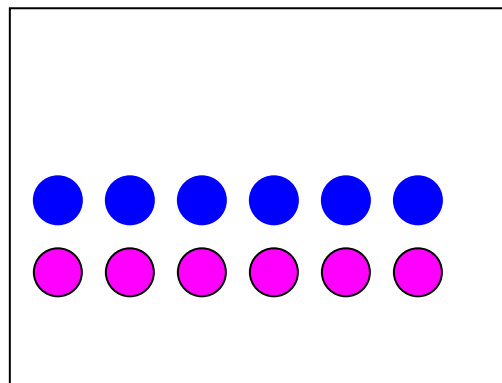
เท้า- นั่งตั้งเข่า

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 74

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 35 บทร้อง เกษมเออย

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายม้วนจับเป็นตั้งวงระดับปาก(กันศอก)

มือขวาพลิกข้อมือเป็นหงายมือระดับศีรษะ (ลักษณะมือให้
ตะแคงเล็กน้อย)

เท้า- นั่งคุกเข่า

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายม้วนจับเป็นตั้งวงระดับปาก(กันศอก)

มือขวาพลิกข้อมือเป็นหงายมือระดับศีรษะ (ลักษณะมือให้
ตะแคงเล็กน้อย)

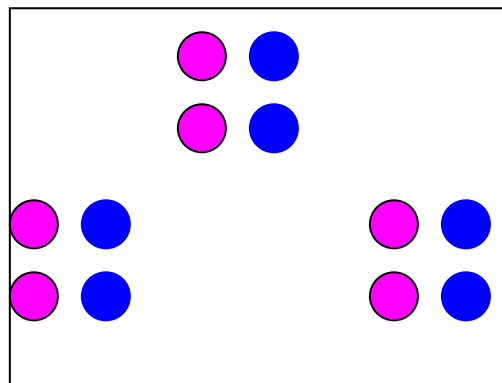
เท้า- นั่งตั้งเข่าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 75

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 36 เพลงเร็ว

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาซ้อนมือซ้ายหงาย

มือซ้ายตั้งวง ระดับชายพก โยนจับทำสลับกับ 4 จังหวะ

เท้า- เขย่งเท้าตามจังหวะ

ศีรษะ- ลักคอ

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาซ้อนมือซ้ายหงาย

มือซ้ายตั้งวง ระดับชายพก โยนจับทำสลับกับ 4 จังหวะ

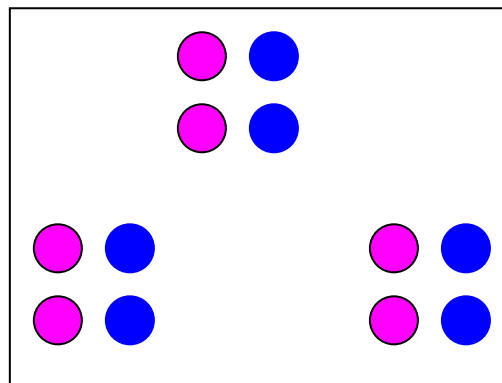
เท้า- เขย่งเท้าตามจังหวะ

ศีรษะ- ลักคอ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 76

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 37

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายจับศอกขวาแล้วปล่อยจับหงายมือรับวงกลาง

มือขวาหงายมือแล้วกลับข้อมือเป็นตั้งวง

เท้า- ก้าวเท้าซ้ายไปด้านข้าง ย่ำเท้าขวา แล้วยกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวาแล้วกลับมาเอียงซ้าย

ชาย หันด้านหลัง

มือ- มือซ้ายจับศอกขวาแล้วปล่อยจับหงายมือรับวงกลาง

มือขวาหงายมือแล้วกลับข้อมือเป็นตั้งวง

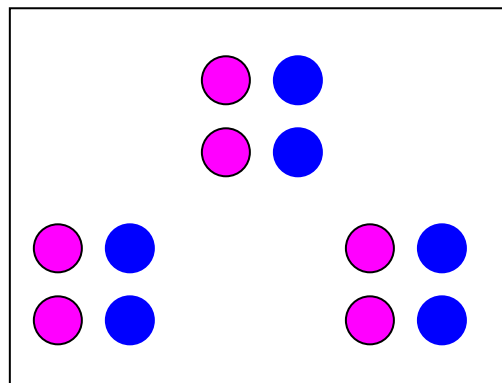
เท้า- ก้าวเท้าซ้ายไปด้านข้าง ย่ำเท้าขวา แล้วยกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวาแล้วกลับมาเอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 77

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 38

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาซ้อนข้อมือกลับเป็นหงายมือระดับวงบน

มือซ้ายจับคว่ำต่อศอกขวา

เท้า- ก้าวเท้า 3 จังหวะ ซ้าย - ขวา จังหวะที่ 3 กระดกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหลัง

มือ- มือขวาซ้อนข้อมือกลับเป็นหงายมือระดับวงบน

มือซ้ายจับคว่ำต่อศอกขวา

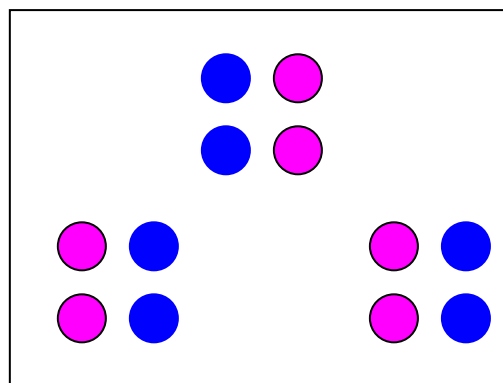
เท้า- ก้าวเท้า 3 จังหวะ ซ้าย - ขวา จังหวะที่ 3 กระดกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 78

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 39

หญิง หันด้านหน้า แล้วหมุนตัวไปด้านหลัง

มือ- มือทั้งสองข้างสะบัดจีบออกเป็นตั้งวง มือขวาอยู่ระดับวงบน

มือซ้ายอยู่ระดับอก กระดกปลายมือตามจังหวะ

เท้า- เท้าซ้ายก้าวหน้า

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหลัง

มือ- มือทั้งสองข้างสะบัดจีบออกเป็นตั้งวง มือขวาอยู่ระดับวงบน

มือซ้ายอยู่ระดับอก กระดกปลายมือตามจังหวะ

เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

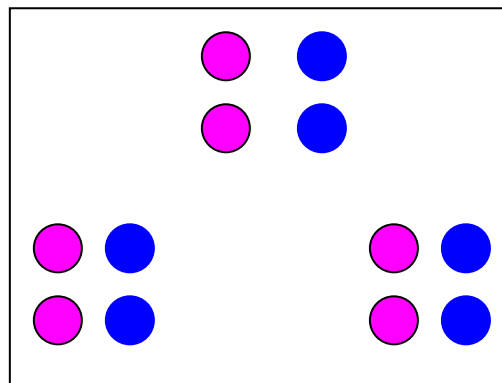
ศีรษะ- เอียงซ้าย หมุนตัวไปด้านหลัง

หมายเหตุ ท่าที่ 37 -39 เป็นชุดท่ารำ 1 ชุด ทำซ้ำอีก 1 ชุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 79

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 40

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือขวาสอดมือจีบขึ้นเป็นหงายมือระดับศีรษะ

มือซ้ายตั้งวงระดับสะโพก

เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้างแล้วลากเท้าขวามาประสมเท้า

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านขวา

มือ- มือขวาสอดมือจีบขึ้นเป็นหงายมือระดับศีรษะ

มือซ้ายตั้งวงระดับสะโพก

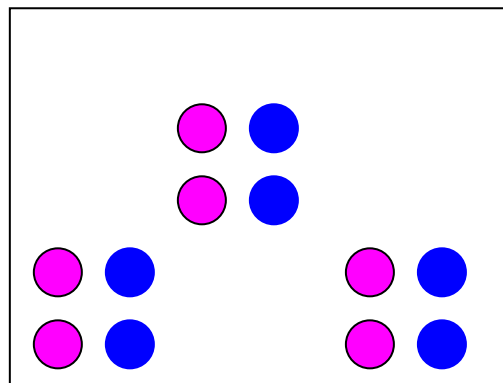
เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้างแล้วลากเท้าขวามาประสมเท้า

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 80

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 41

หญิง หันด้านหลัง

มือ- มือซ้ายม้วนจีบออกเป็นตั้งวงระดับสะโพก

มือขวาหามือระดับศีรษะ

เท้า- ย่อกระเถิบเท้าไปด้านขวา 3 จังหวะ แล้วหมุนสลับข้างกันก้าวเท้า

ขวา- ซ้าย- ขวา -ยกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายม้วนจีบออกเป็นตั้งวงระดับสะโพก

มือขวาหามือระดับศีรษะ

เท้า- ย่อกระเถิบเท้าไปด้านขวา 3 จังหวะ แล้วหมุนสลับข้างกันก้าวเท้า

ขวา- ซ้าย- ขวา -ยกเท้าซ้าย

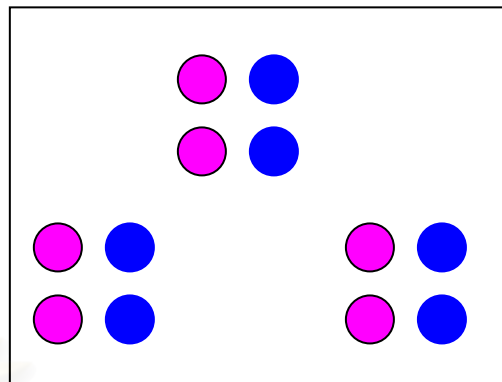
ศีรษะ- เอียงซ้าย

หมายเหตุท่าที่ 40-41 เป็นชุดท่ารำ ทำซ้ำอีก 1 รอบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 81

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 42

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายม้วนจีบออกเป็นตั้งวงบน มือขวาซ้อนมือจีบระดับชายพก

เท้า- ก้าวเท้าไปด้านข้าง 3 จังหวะ

เริ่มจาก ซ้าย – ขวา- กระทั่งเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายม้วนจีบออกเป็นตั้งวงบน มือขวาซ้อนมือจีบระดับชายพก

เท้า- ก้าวเท้าไปด้านข้าง 3 จังหวะ

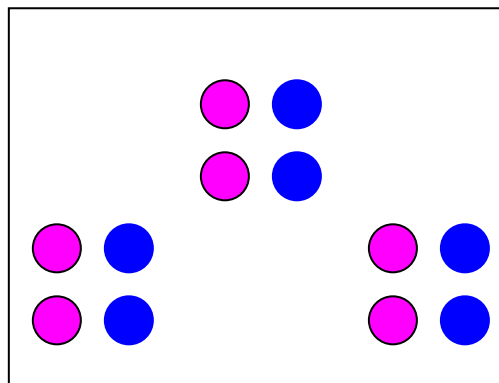
เริ่มจาก ซ้าย – ขวา- กระทั่งเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 82

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 43 หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายสาวจับแขนตั้งระดับไหล่

มือขวาตั้งวงระดับชายพกในขณะที่ย่าเท้าทำมือสลับกัน

เท้า- ย่าเท้าอยู่กับที่ 3 จังหวะ

ศีรษะ- ลักคอ

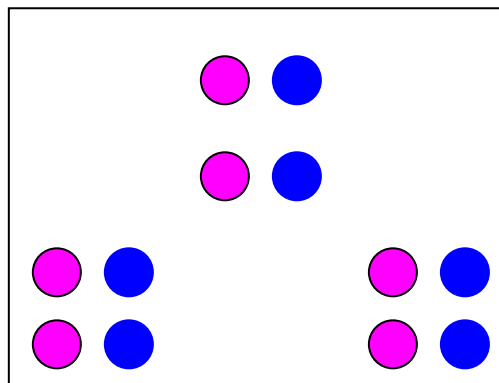
ชาย - ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

หมายเหตุ ท่าที่ 42 - 43 นับเป็นชุดท่ารำ ทำสลับข้างกัน 4 ชุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 83

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 44

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือทั้งสองข้างปรบมือระดับศีรษะ

เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้างแล้วยกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านขวา

มือ- มือทั้งสองข้างปรบมือระดับศีรษะ

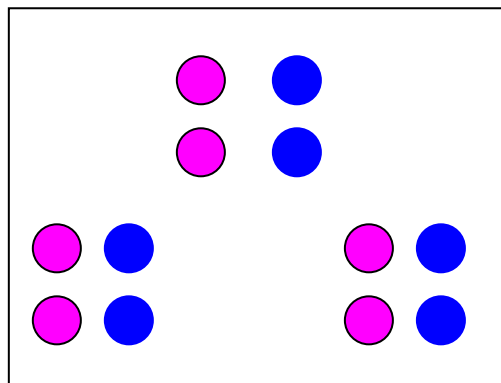
เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้างแล้วยกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 84

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 45

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือขวาสอดมือจีบขึ้นเป็นหงายมือระดับศีรษะ

มือซ้ายตั้งวงระดับสะโพก

เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้างแล้วลากเท้าขวามาประสมเท้า

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านขวา

มือ- มือขวาสอดมือจีบขึ้นเป็นหงายมือระดับศีรษะ

มือซ้ายตั้งวงระดับสะโพก

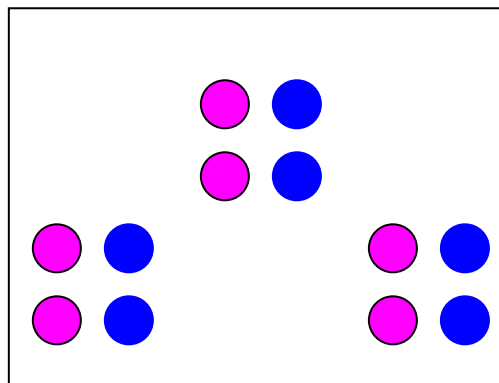
เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้างแล้วลากเท้าขวามาประสมเท้า

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 85

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 46

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือขวาจับมือซ้ายตั้งวงระดับชายพก

เท้า- ย่ำเขย่งเท้าไปข้างขวา

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านขวา

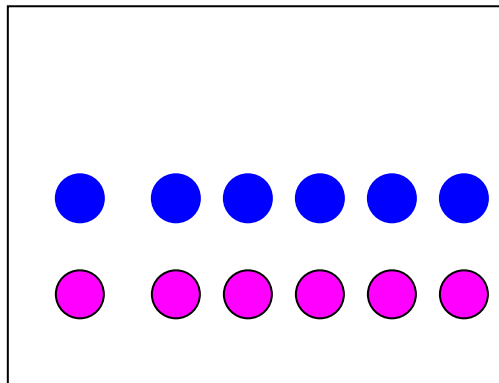
มือ- มือขวาจับมือซ้ายตั้งวงระดับชายพก

เท้า- ย่ำเขย่งเท้าไปข้างขวา

ศีรษะ- เอียงซ้าย

หมายเหตุ ท่าที่ 45-46 เป็นชุดท่ารำ ทำซ้ำอีก 1 ชุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 86
ท่าที่ 47

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาจับคว่ำแขนตั้งระดับไหล่

เท้า- จรดเท้าซ้ายแล้วโยกเท้า 3 จังหวะ

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านซ้าย

มือ- มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาจับคว่ำแขนตั้งระดับไหล่

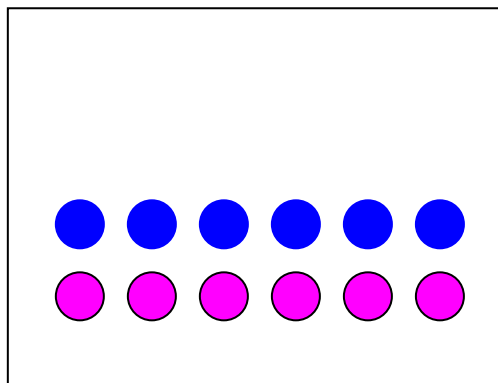
เท้า- จรดเท้าซ้ายแล้วโยกเท้า 3 จังหวะ

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 87

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 48

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือซ้ายจับหงาย มือขวาตั้งวงระดับหน้า

เท้า- จรดเท้าขวาไขวยกเท้า 3 จังหวะ

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านซ้าย

มือ- มือซ้ายจับหงาย มือขวาตั้งวงระดับหน้า

เท้า- จรดเท้าขวาไขวยกเท้า 3 จังหวะ

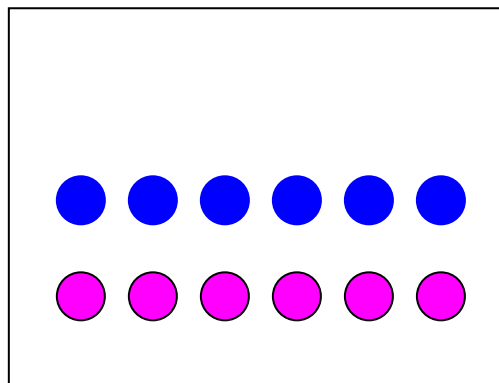
ศีรษะ- เอียงขวา

หมายเหตุ ท่า 47-48 เป็นชุดท่ารำ ทำสลับกับ 4 ชุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 88

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 49

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาหงายมือระดับศีรษะ (ตะแคงมือเล็กน้อย)

มือซ้ายตั้งวงระดับอกกันศอก

เท้า- นั่งตั้งเข้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาจับหงายข้างลำตัว มือขวาตั้งวงบน

เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

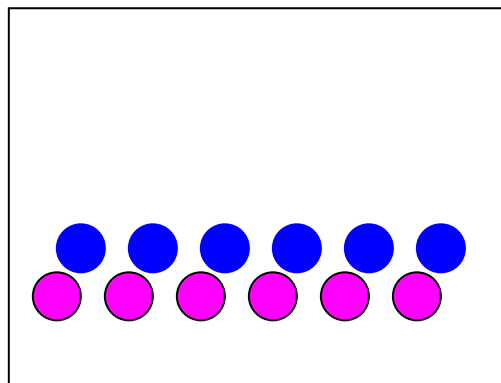
ศีรษะ- เอียงซ้าย

หมายเหตุ- หมุดจิ้งหะหณีงักมลงหีบไหลปลา และชายหีบกรงนก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 89

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 50

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาถือไหลปลา

มือซ้ายจับคว่ำ แล้วคลายจับออกเป็นตั้งวงแขนตั้งระดับไหล่

เท้า- ถอนเท้าขวาก้าวข้างเท้าซ้าย

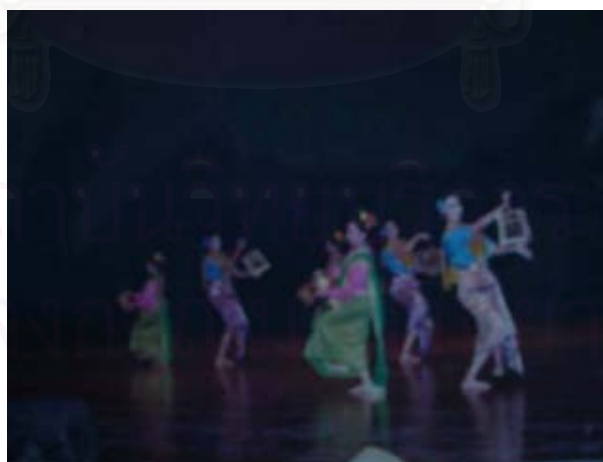
ศีรษะ- เอียงซ้าย หน้ามองชาย วิ่งเข้าเวที

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาถือกรรณก มือซ้ายจับปลายมือหญิง

เท้า- ถอนเท้าขวาก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย(หน้ามองหญิง)วิ่งเข้าเวที

ภาพที่ 90 การแสดงระบำปลอยนก-ปลอยปลา

ที่มา: ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

2.2 รำมอญร่อนสะบ้า

2.2.1. ประวัติการแสดง

การแสดงชุดรำมอญร่อนสะบ้า ได้ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้แสดงในงานประเพณีสงกรานต์พระประแดงเมื่อปี พ.ศ. 2533 โดยความต้องการของอาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง ที่ต้องการนำศิลปการรำมอญมาปรับปรุงและประดิษฐ์ขึ้นเป็นการแสดงชุดใหม่ เป็นการถ่ายทอดประเพณีการเล่นสะบ้าของชาวมอญพระประแดงในประเพณีสงกรานต์พระประแดง ให้ออกมาในรูปแบบของการแสดง เพื่อให้คนดูเข้าใจและให้เกิดสุนทรียรสในการชมพร้อมกับการสืบทอดการเล่นสะบ้าของมอญพระประแดง

2.2.2 แนวความคิด

ระบำชุดนี้ได้ประดิษฐ์ขึ้นรำมอญร่อนสะบ้า เป็นการแสดงที่มีแนวคิดมาจากการเล่นสะบ้าในเทศกาลสงกรานต์ของชาวมอญพระประแดง โดยมีทำรำเป็นการทำท่าดีด ทำทอยลูกสะบ้า การแสดงเป็นการรำคู่ จะรำกี่คู่ก็ได้แล้วแต่โอกาสและสถานที่

2.2.3 ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง

ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงเป็นวงดนตรีปี่พาทย์มอญ ประกอบด้วย

1. ปี่มอญ	2. ระนาดเอก
3. ระนาดทุ้ม	4. ซ้องวงใหญ่
5. ซ้องวงเล็ก	6. ตะโพนมอญ
7. เปิงมาง	8. ซ้องโหม่ง 3 ใบ
9. เครื่องประกอบจังหวะ	

(ดูรายละเอียดและภาพประกอบหน้า 14)

2.2.4. บทร้องและทำนองเพลง

บทร้อง ประพันธ์โดย ฉวีวรรณ ควรแสง

บรรจุเพลง โดย อาจารย์สมชาย ทัฬหพร

ใช้เพลงไทยสำเนียงมอญ ประกอบด้วยเพลง 4 เพลง คือเพลงทวาย

เพลงมอญมอญเรือ เพลงกระต่ายเต้นออกเพลงเร็ว และรำมอญ

บทร้องเพลงรำมอญร่อนสะบ้า

ร้องเพลงทวาย

เริงอุทัยไถ่ขันกระชั้นเสียง ส่งสำเนียงเสียงเพราะเสนาะใส

บอกเวลาอุษารุ่งอรุณทวย

แสงรำไรส่องสอดยออดพะวา

น้ำค้างพร้อยย่อยหยาดบนยอดรัก

งามนักรเหมือนมณีอันมีค่า

มวลมาลีคลี่บานตระการตา

ภุมราเซยซ้อนเกษรม(รับ)

ร้องเพลงมอญมอญเร็ว

ฝูงนกการ่อนจับคอนคู่	นกเขาขันจู้กกรู่อู่ขรม
แขกเต้าเจ้าจำเรียงเคียงภิรมย์	สาธิตกาถลาลมเล่นเรใจ
ช่างงามล้ำธรรมชาติจัดประสาน	สงกรานต์เียนเข้าเข้าปีใหม่
หนุ่มสนานสาวสนุกสุขุขุทัย	ต่างอวยชัยให้กันวันสงกรานต์

(กระต่ายเต้น – ออกเพลงเร็ว - รำมอญ)

2.2.5 ผู้แสดง

ผู้แสดงเป็นชายจริง – หญิงแท้ แสดงเป็นคู่ ประมาณ 8-12 คู่ หรือมากกว่าตามแต่โอกาสในการแสดง

2.2.6. เครื่องแต่งกาย

การแต่งกาย แต่งแบบมอญ

ชาย – สวมเสื้อคอพวงมาลัย นุ่งผ้ายกปลอยจีบด้านหน้า ห่มสไบเฉียงสองข้าง ทัดดอกไม้ที่ข้างหูขวา

หญิง – สวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าลายทางยาวห่มสไบปลอยชายข้างซ้ายเกล้าผมมวย

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ภาพที่ 91-92 เครื่องแต่งกายหญิงชุดรำมอญร่อนสะบ้า

ที่มา: ผู้วิจัย บันทึกเมื่อ วันที่ 9 ธันวาคม 2550

นางสาวอุทุมพร เกษะประกร แสดงแบบ

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ภาพที่ 93 -94 เครื่องแต่งกายชายชุดรำมอญร้อนสะบ้า

ที่มา: ผู้วิจัย บันทึกเมื่อ วันที่ 9 ธันวาคม 2550

นายสิงหา ช้างขวัญยืน แสดงแบบ

2.2.7. อุปกรณ์ประกอบการแสดง

ชาย – ถีอลูกสะบ้าที่มีขนาดใหญ่

หญิง – ถีอลูกสะบ้าที่มีขนาดเล็ก

ลักษณะของลูกสะบ้าตรงกันข้ามกับการเล่นสะบ้าจริงซึ่งผู้ชายจะถือลูกสะบ้าเล็ก

กว่าผู้หญิง

2.2.8.โอกาสที่ใช้แสดง

งานประเพณีสงกรานต์ หรืองานแสดงทั่วไป

ภาพที่ 95 การแสดงรำมอญร้อนสะบ้า

ที่มา: ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

2.2.9. ลักษณะท่ารำ

หมายเหตุ

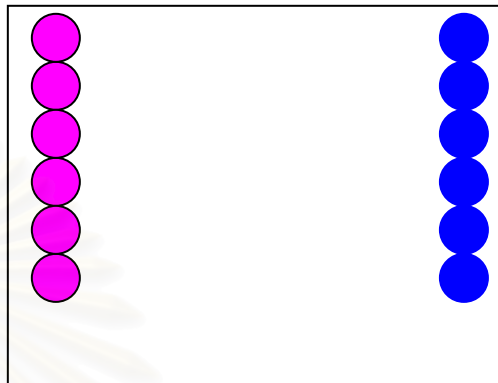
แทน หญิง

แทน ชาย

ภาพที่ 96

แผนผังตำแหน่งการขึ้น การแปรแถว

ท่าที่ 1 ท่าออก เพลงร่วมอัญ

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาถือลูกสะบ้าระดับศีรษะ แล้วชันมาไว้ระดับข้อมือซ้าย
มือซ้ายจับที่ข้อมือขวา แล้วค่อยเลื่อนจับลงมาตามแขน แล้วม้วน
จับออกเป็นตั้งวง

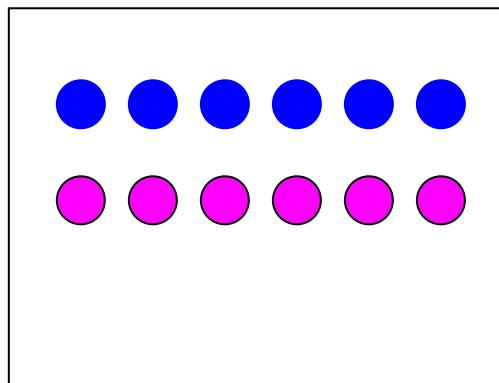
เท้า- วิ่งซอยเท้า

ศีรษะ- เอียงขวาแล้วกลับมาเอียงซ้าย

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกันกับหญิง แต่ออกตามหลังมาใน จังหวะที่ 2

ภาพที่ 97

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 2

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาถือลูกสะบ้าระดับศีรษะ(ลักษณะการตั้งวงบน)

มือซ้ายจับหางยระดับชายพก ไขว้มือให้จับอยู่ข้างเอวด้านขวา

เท้า- ถอนเท้าซ้าย นั่งลงตั้งเข้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านซ้าย

มือ- มือขวาถือลูกสะบ้า ทอดแขนไปด้านขวา

มือซ้ายตั้งวงบน

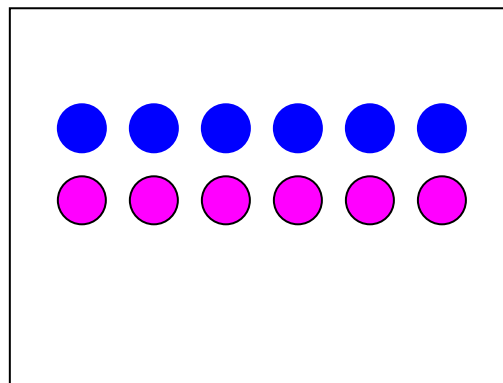
เท้า- ถอนเท้าซ้ายก้าวเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 98

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 3

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาวางลูกสะบ้าลงกับพื้นด้านหน้า

มือซ้ายวางมือที่หน้าขา

เท้า- นั่งตั้งเข่าขวา

ศีรษะ- ก้มตัวลงเอียงขวาเล็กน้อย

ชาย หันด้านขวา

มือ- มือขวาวางลูกสะบ้ากับพื้นด้านหน้า

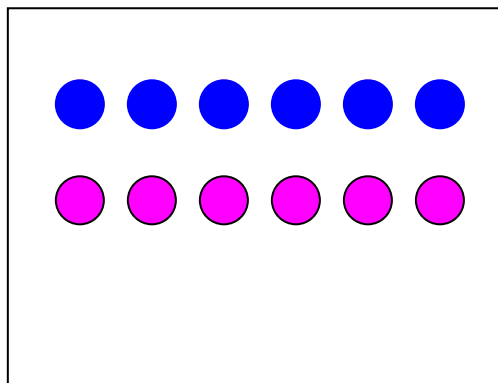
เท้า- ก้าวหน้าเท้าขวา

ศีรษะ- ก้มตัวลงเอียงขวาเล็กน้อย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 99

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 4

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างคล้ายจับออกวางที่หน้าขา

เท้า- ยืนประสมเท้า

ศีรษะ- ตรง

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างคล้ายจับออกวางที่หน้าขา

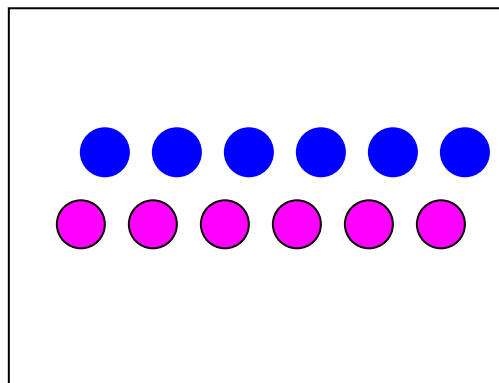
เท้า- ยืนประสมเท้า

ศีรษะ- ตรง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 100

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 5 บทร้อง เริงอุทัยไถ่ขัน

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาจับระดับปากและปล่อยมือออกเป็นตั้งวง

มือซ้ายตั้งวงระดับเดียวกันแล้วส่งมือหลัง

เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้างแล้วยืดตัวขึ้น

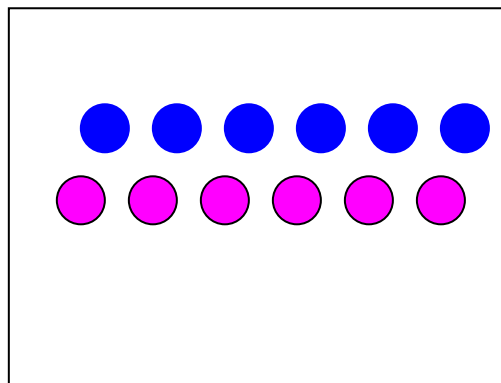
ศีรษะ- เอียงขวาแล้วกลับมาเอียงซ้าย

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกันกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 101

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 6 บทร้องกระชั้นเสียง

หญิง หันด้านหน้า

มือ- ลดมือขวาลงระดับวงกลาง

มือซ้ายจับหางระดับชายพกแล้วสาวจับสลับมือกัน 3 จังหวะ

เท้า- ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า

ศีรษะ- ลักคอ

ชาย หันด้านหน้า

มือ- ลดมือขวาลงระดับวงกลาง

มือซ้ายจับหางระดับชายพกแล้วสาวจับสลับมือกัน 3 จังหวะ

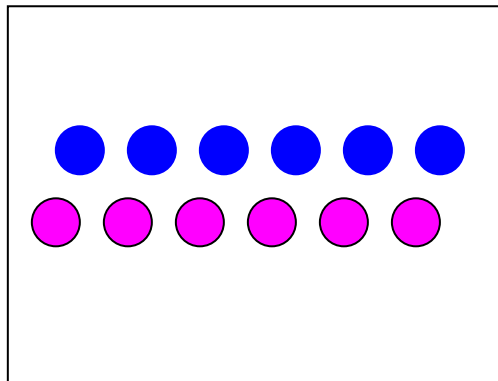
เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- ลักคอ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 102

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 7 บทร้อง ส่งสำเนียงเสียงเพราะ

หญิง หันด้านหน้า

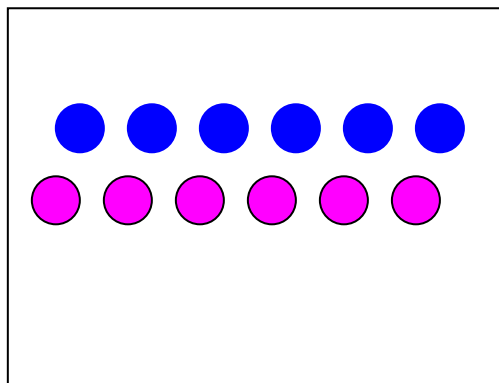
มือ- มือซ้ายจีบระดับปากและปล่อยจีบออกเป็นตั้งวง

มือขวาตั้งวงระดับเดียวกันแล้วส่งจีบหลัง

เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้างแล้วยึดตัวขึ้น

ศีรษะ- เอียงขวาแล้วกลับมาเอียงซ้าย

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกันกับหญิง

ภาพที่ 103

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 8 บทร้อง เอือน

หญิง หันด้าน

มือ- มือหยิบจีบหงายเป็นจีบปรกข้าง มือขวาส่งจีบหลัง

เท้า- ก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้า

ศีรษะ- ลักคอ

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือหยิบจีบหงายเป็นจีบปรกข้าง มือขวาส่งจีบหลัง

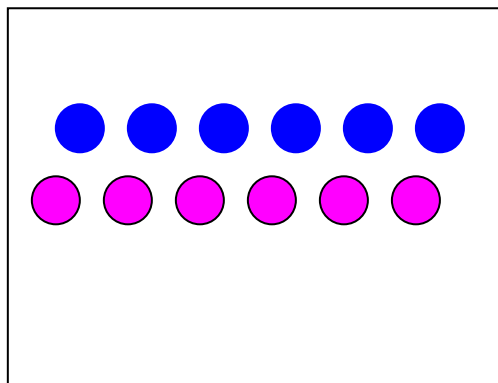
เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- ลักคอ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 104

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 9 บทร้อง เสนาะไซ

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาแทงมือไปไขว้ที่ข้างหู

มือซ้ายตั้งวงและซ้อนจีบที่ชายพกให้เฉียงไปด้านขวา

เท้า- ยืนจรดเท้าขวา ให้เข่าแยกออกจากกันเล็กน้อย

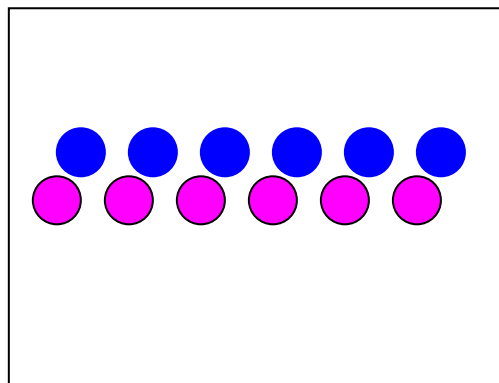
ศีรษะ- เฉียงขวา

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 105

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 10 บทร้อง บอเวลา อูษารุ่ง

หญิง หันด้านหน้า (ท่ามอง)

มือ- มือทั้งสองข้างกรายจีบเป็นท่าเท้าสะเอว

เท้า- วิ่งไปทางด้านขวา แล้วก้าวเท้าขวาไปข้าง ยึดตัวขึ้น

ศีรษะ- เอียงซ้าย หน้ามองทางซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาขึ้นนิ้ว มือซ้ายแตะไหล่ด้านซ้ายผู้หญิง

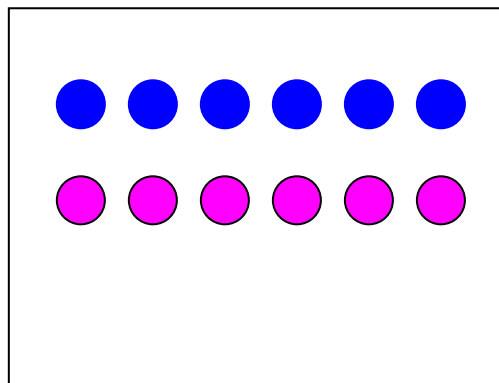
เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 106

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 11 บทร้อง อโณทัย

หญิง หันด้านหน้า

มือ- แหงมือซ้ายเป็นตั้งวง มือขวาตั้งวงล่าง

เท้า- จรดเท้าซ้าย ให้เข้าแยกออกจากกัน

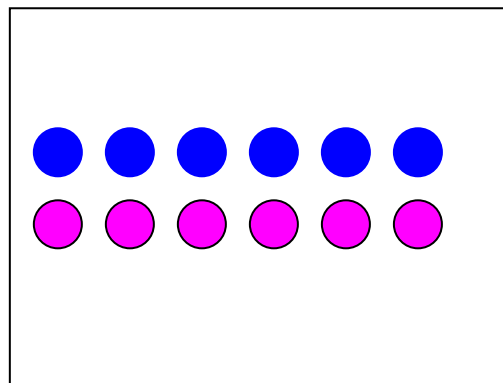
ศีรษะ- ลักคอ

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 107

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 12 บทร้อง แสงรำไร สอดส่อง

หญิง หันด้าน

มือ- มือซ้ายตั้งวงลักษณะเดิม มือขวาหุบจีบแล้วม้วนออก หายมือ (จังหวะที่ 1) มือทั้งสองหุบจีบแล้วหายมือ(จังหวะที่ 2) มือทั้งสองข้างม้วนจีบออกเป็นตั้งวง(จังหวะที่ 3) และกระดกปลายนิ้ว 3 จังหวะ

เท้า- ก้าวเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา กระท่ายไหลตามจังหวะ

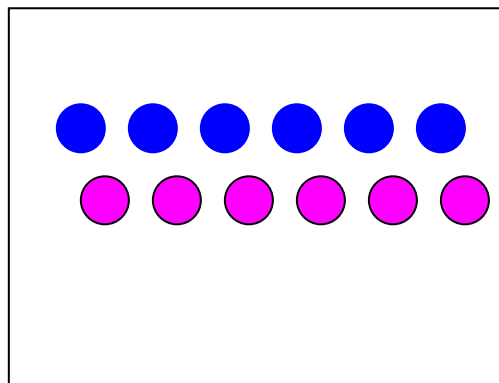
ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

หมายเหตุ หมุนตัว 1 รอบ ทางด้านซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 108

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 13 บทร้อง ยอดพระวา

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายตั้งวง มือขวาชี้นิ้ว ระดับเดียวกัน

เท้า- นั่งตั้งเข่าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

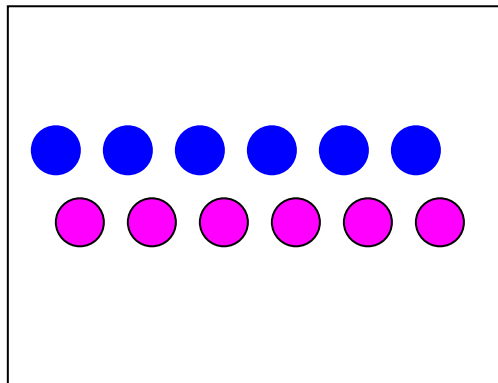
ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างแตะที่ไหล่ของผู้หญิง

เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา เงยหน้าขึ้น(ท่ามอง)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 109

แผนผังตำแหน่งการขึ้น การแปรแถว

ท่าที่ 14 บทร้อง น้ำค้างพร้อย

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายวางที่หน้าขา

มือขวาจับปรกข้างแล้วสั่นข้อมือเล็กน้อย ค่อยๆ เลื่อนลงมา

เท้า- นั่งตั่งเข่า

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้าน

มือ- มือซ้ายวางที่หน้าขา

มือขวาจับปรกข้างแล้วสั่นข้อมือเล็กน้อย ค่อยๆ เลื่อนลงมา

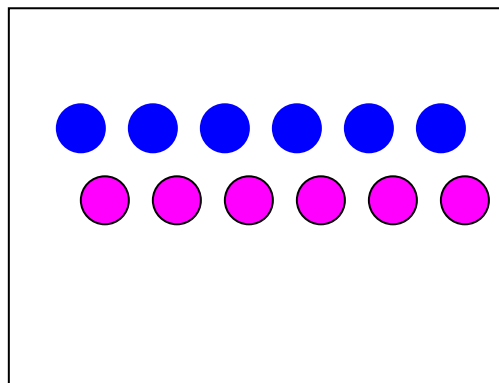
เท้า- ก้าวข้างเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 110

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 15 บทร้อง ย้อยหยาด

หญิง หันด้านหน้า

มือ- จับคว่ำมือซ้าย มือขวาตั้งวงแขนตั้ง ยึดแขนไปด้านหน้า

เท้า- นั่งตั้งเข่า

ศีรษะ- ลักคอก

ชาย หันด้านหน้า

มือ- จับคว่ำมือซ้าย มือขวาตั้งวงแขนตั้ง ยึดแขนไปด้านหน้า

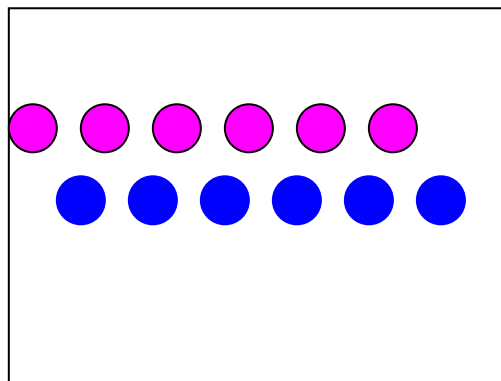
เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- ลักคอก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 111

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 16 บทร้อง บนยอดรัก

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายจับหงายบนมือผู้ชาย มือขวาส่งจับหลัง

เท้า- ก้าวหน้าเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาแบมือรองมือจับของผู้หญิง

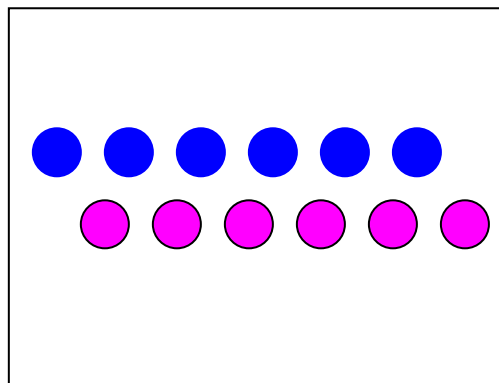
เท้า- ถอนเท้าซ้าย นั่งตั้งเข่าขวา

ศีรษะ- เอียงซ้าย(หันามองผู้หญิง)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 112

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 17 บทร้อง งามนักเหมือนมณี

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือซ้ายตั้งวง มือขวาจับล่อแก้ว ปล่อยออกข้างลำตัว

เท้า- ก้าวเท้าขวา แล้วเดินย่อเท้า 2 จังหวะ

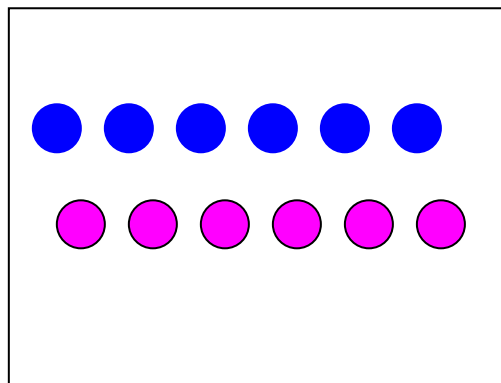
ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 113

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 18 บทร้อง อันมีค่า

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายตั้งวงระดับปาก มือขวาจับล่อแก้วหงายมือระดับศีรษะ

เท้า- ยืนประสมเท้า เหลื่อมทำขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

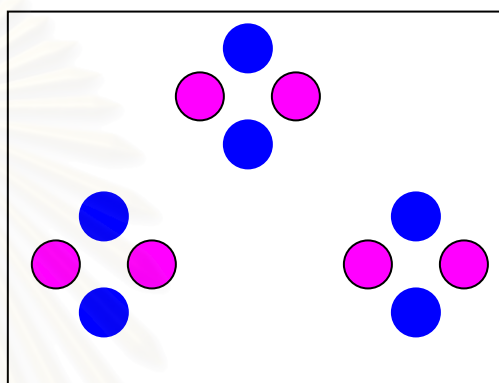
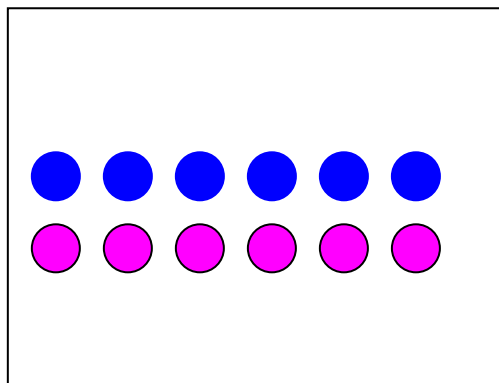
ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายตั้งวงระดับปาก มือขวาจับล่อแก้วหงายมือระดับศีรษะ

เท้า- ยืนประสมเท้า เหลื่อมทำขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 114 – 115

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 19 บทร้อง มวลมาลี คลีบ้าน ตระการตา

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองจับคว่ำ มือทั้งสองประสานกัน
แล้วปล่อยจับออกข้างลำตัว ทำซ้ำ 2 ครั้ง

เท้า- วิ่งซอยเท้าแล้วรอกจังหวะ ก้าวเท้าซ้ายและก้าวขวา ตามลำดับ

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

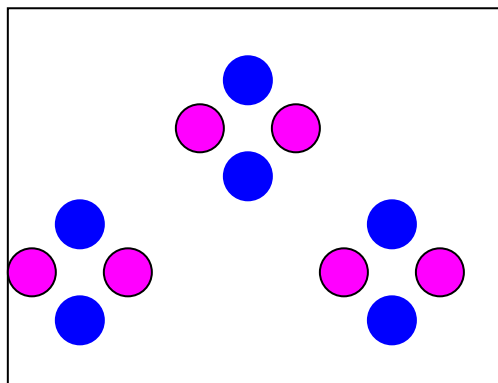
มือ- มือทั้งสองจับคว่ำ มือทั้งสองประสานกัน
แล้วปล่อยจับออกข้างลำตัว ทำซ้ำ 2 ครั้ง

เท้า- วิ่งซอยเท้าแล้วรอกจังหวะ ก้าวเท้าซ้ายและก้าวเท้าขวาตามลำดับ

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ภาพที่ 116

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 20 บทร้อง ภูมรา เขยซ้อน เกสรชม

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองกางมือทั้งสองข้างออกข้างลำตัว

กดปลายมือลง(ท่านกบิน)

เท้า- ก้าวเท้าซ้าย เเดิน 4 จังหวะ

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองกางมือทั้งสองข้างออกข้างลำตัว

กดปลายมือลง(ท่านกบิน)

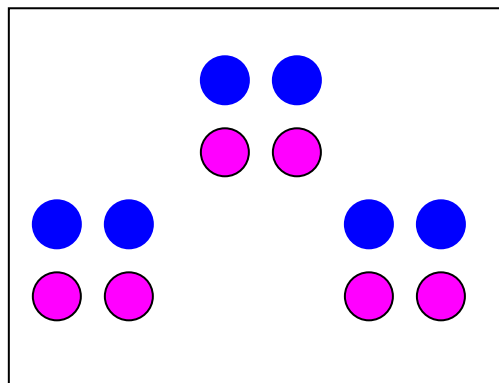
เท้า- ก้าวเท้าซ้าย เเดิน 4 จังหวะ

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 117

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 21 ท่ารับ

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างสาวจับ 10 จังหวะ โดยมือซ้ายแขนตั้งระดับไหล่

มือขวาอยู่ระดับชายพก

เท้า- นั่งตั้งเข้าขวา

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

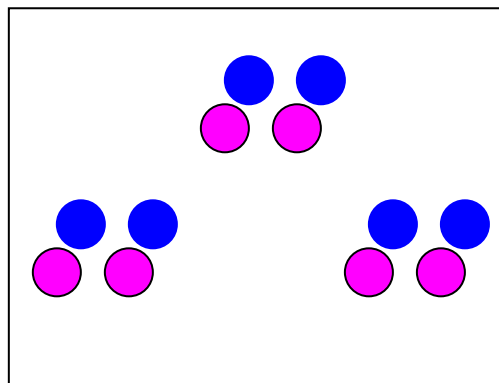
มือ- มือทั้งสองสาวจับ 10 จังหวะโดยมือซ้ายแขนตั้งระดับไหล่

มือขวาอยู่ระดับชายพก

เท้า- ก้าวข้างเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวาทำที่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 118

ท่าที่ 22 บทร้อง ฝูงนกกาถลาร่อน

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองกางแขนออกข้างลำตัวระดับไหล่ กดปลายนิ้วลง

เท้า- วิ่งซอยเท้า

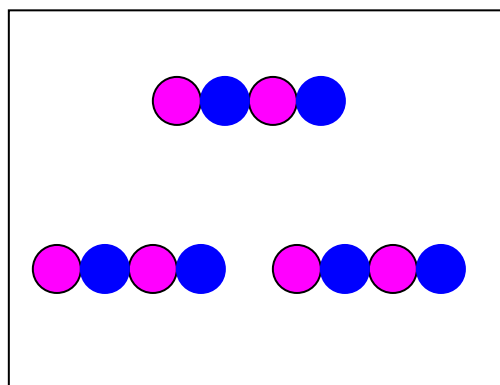
ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 119

แผนผังตำแหน่งการขึ้น การแปรแถว

ท่าที่ 23 บทร้อง คอนคู่

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองแตะที่สะโพก กันศอก

เท้า- จรดเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองแตะที่สะโพก

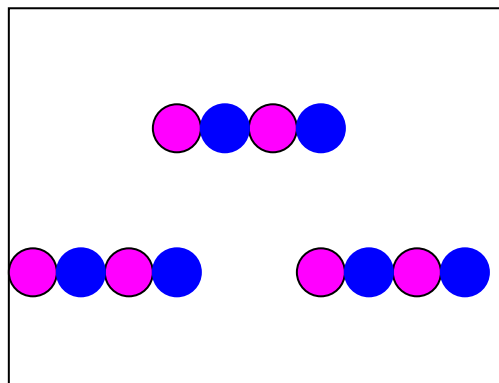
เท้า- จรดเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 120

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 24 บทร้อง นกเขาขันจู้สุกกุ

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาจับระดับปากและยึดมือออกไประดับศีรษะ (ระดับวงบน)

มือซ้ายตั้งวงแล้วส่งจับหลัง

เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้าง

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาจับระดับปากและยึดมือออกไประดับศีรษะ (ระดับวงบน)

มือซ้ายตั้งวงแล้วส่งจับหลัง

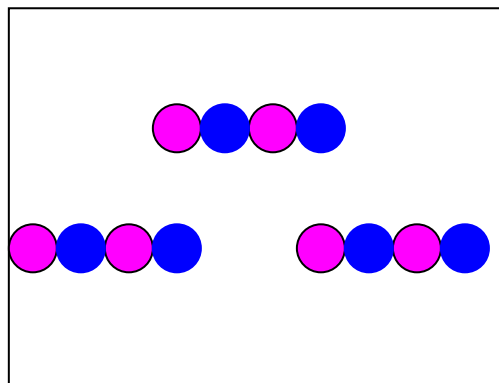
เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้าง

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 121

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 25 บทร้อง อยู่ขรม

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองจับคว่ำ มือซ้ายอยู่ระดับศีรษะ

มือขวาอยู่ระดับไหล่ ลดลงตามลำดับ

เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองจับคว่ำ มือขวาอยู่ระดับศีรษะ

มือซ้ายอยู่ระดับไหล่ ลดลงตามลำดับ

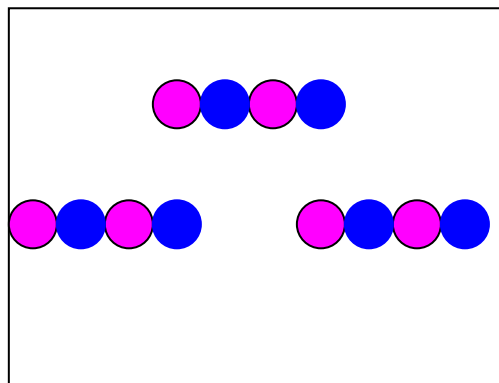
เท้า- ก้าวข้างเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 122

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 26 บทร้อง แยกเต้า เจ้ารำเรียง

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้อมือจับมือขวาอยู่ระดับศีรษะ

มือซ้ายต่อศอกขวา (ท่าแยกเต้า)

เท้า- ก้าวเท้าขวายกเท้าซ้าย

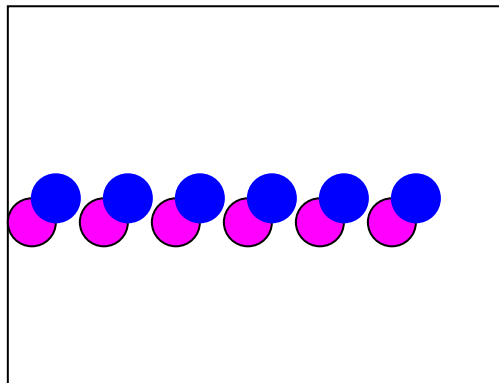
ศีรษะ- เอียงขวาแล้วกลับมาเอียงซ้าย

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 123

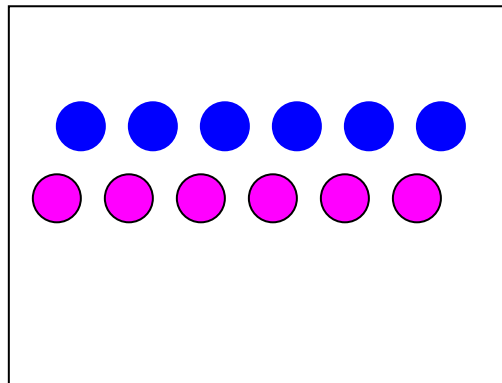

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 27 บทร้อง เคียงภิรมย์

- หญิง หันด้านหน้า(มองผู้ชาย)
 มือ- มือทั้งสองจับคว่ำ คลายจับออก
 มือขวาหงายมือแขนตึงระดับไหล่
 มือซ้ายตั้งวงระดับชายพก
 เท้า- ประสมเท้าซ้าย
 ศีรษะ- เอียงซ้าย
- ชาย หันด้านหน้า(มองผู้หญิง)
 ทำท่าเช่นเดียวกันกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 124 แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว
ท่าที่ 28 บทร้อง สาลิกา ฤๅแลม เล่นเริงใจ

หญิง หันด้านหน้า

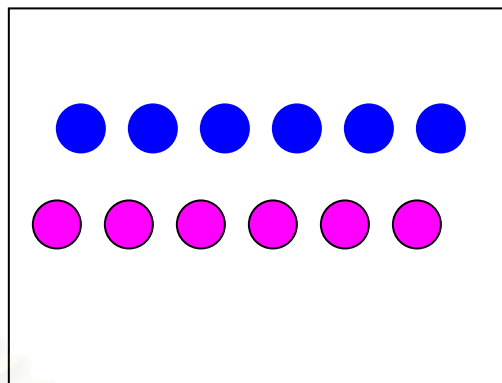
มือ- มือกางออกข้างลำตัว กดปลายมือลง มือซ้ายอยู่ระดับศีรษะ มือ
ขวาอยู่ระดับไหล่(ทำท่านก)

เท้า- ก้าวเท้าซ้ายแล้ววิ่งซอยเท้า

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 125

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 29 หมุดจิ้งหะเพลง

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาตั้งวง มือซ้ายจับหงายระดับชายพก

เท้า- วางหลังเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านซ้าย

มือ- มือขวาทำท่าป้องหน้า มือซ้ายหงายมือระดับไหล่

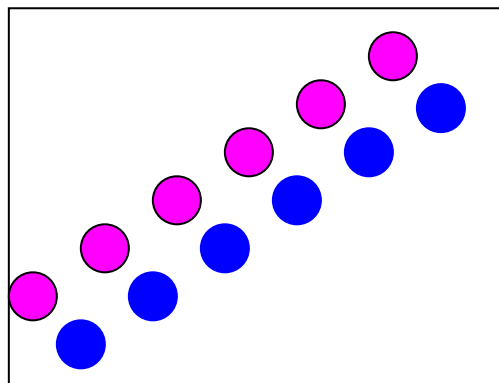
เท้า- นั่งตั้งเข่าขวา

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 126

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 30 บทร้อง ช่างงามล้ำธรรมชาติ จัดประสาน

หญิง หันด้านขวา

มือ- มือขวาหงายมือระดับศีรษะ มือซ้ายจับคว่ำแขนตึงตึงระดับไหล่
พร้อมกับสาวจับตามจังหวะ 4 จังหวะ

เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้าง

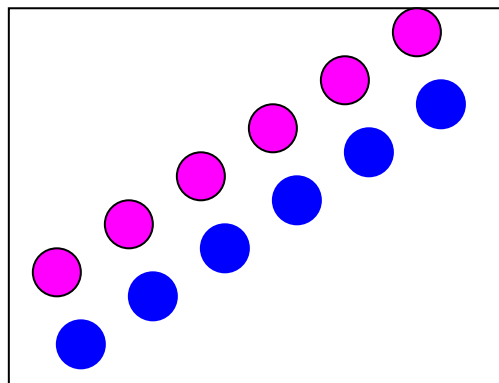
ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกันกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 127

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 31 บทร้อง สงกรานต์เขื่อนเข้าปีใหม่

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือซ้ายหงายมือระดับศีรษะ มือขวาจับคว่ำแขนตึงตึงระดับไหล่
พร้อมกับสาวจับตามจังหวะ 4 จังหวะ

เท้า- ก้าวเท้าซ้ายไปด้านข้าง

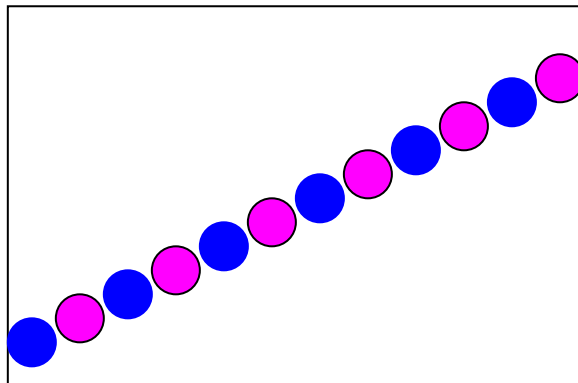
ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 128

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 32 บทร้อง หนุ่มสนาน

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือซ้ายตั้งวงระดับชายพก มือขวาหนีบจีบข้างลำตัวระดับไหล่

เท้า- ก้าวเท้าขวาประสมเท้าซ้าย

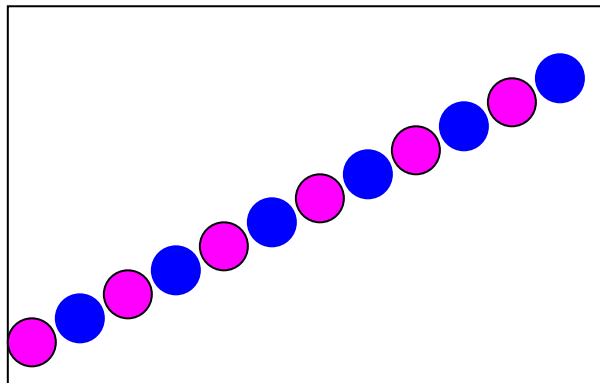
ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 129

แผนผังตำแหน่งการขึ้น การแปรแถว

ท่าที่ 33 บทร้อง สาวสนุก

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือขวาตั้งวงระดับชายพก มือซ้ายหุบจีบข้างลำตัวระดับไหล่

เท้า- ก้าวเท้าซ้ายประสมเท้าขวา

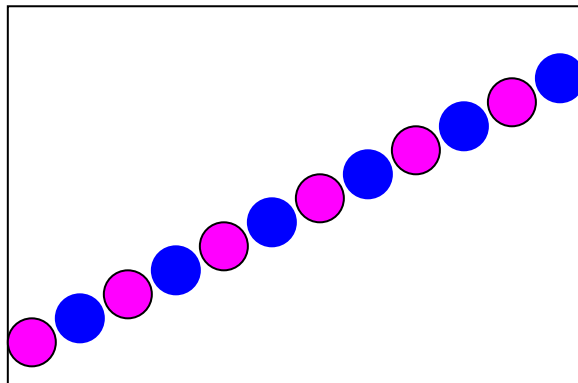
ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 130

แผนผังตำแหน่งการขึ้น การแปรแถว

ท่าที่ 34 บทร้อง สุขฤทัย

หญิง หันด้านหลัง

มือ- มือซ้ายจับเข้าที่ปาก มือขวาส่งจับหลัง

เท้า- วิ่งซอยเท้า

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหลัง

มือ- มือทั้งสองข้างไขว้หลัง

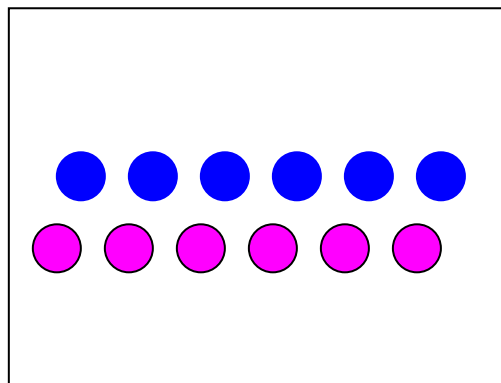
เท้า- วิ่งซอยเท้าตามหลังผู้หญิง

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 131

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 35 บทร้อง ต่างอวยชัย ให้กัน

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างซ้อนจีบขึ้นระดับหน้า

เท้า- วิ่งซอยเท้า

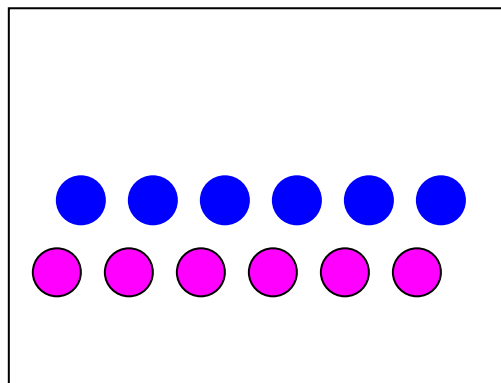
ศีรษะ- ตรง

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 132

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 36 บทร้อง วันสงกรานต์

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือซ้ายตั้งวงระดับปาก มือขวาหงายมือระดับศีรษะ

เท้า- ก้าวหน้าเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาหงายมือระดับศีรษะ มือซ้ายตั้งวงระดับปาก

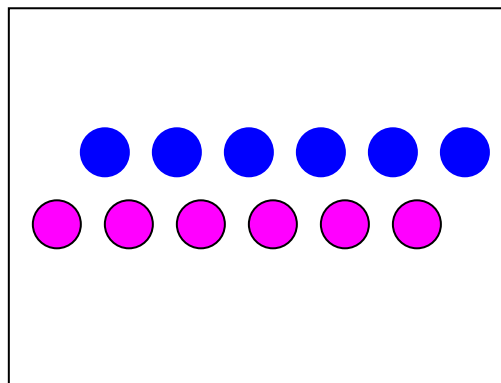
เท้า- ถอนเท้าซ้ายนั่งตั้งเข้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 133

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 37 เพลงกระต่ายเต้น

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาจับหางระดับเอวด้านขวา

มือซ้ายถือลูกสะบ้าไว้ข้างลำตัวด้านขวา

เท้า- ตะเท้าขวาแล้ว เดินโยกเท้า 4 จังหวะ

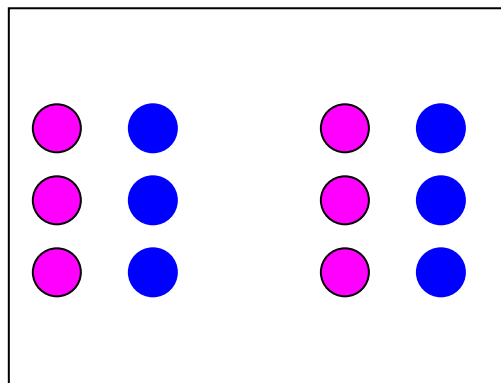
ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 134

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 38

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือขวาถือลูกสะบ้าในลักษณะการตั้งวง ระดับปาก

มือซ้ายหงายมือระดับศีรษะ

เท้า- แตะเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

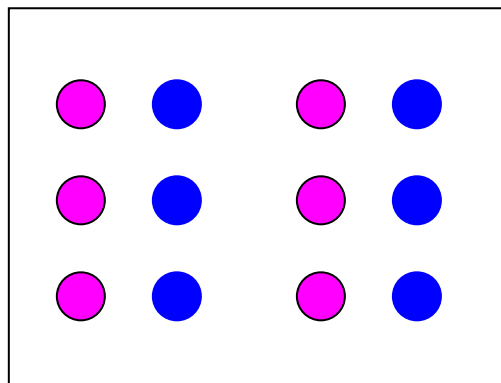
ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับกับหญิง

หมายเหตุท่าที่ 37- 38 สลับกับ 8 จังหวะ(4ชุด) พร้อมกับเดินวน 1 รอบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 135

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 39

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างถือลูกสะบ้าระดับชายพก โดยให้มือขวาอยู่ด้านบน

มือซ้ายรองอยู่ด้านล่าง

เท้า- โยกเท้าไปด้านขวา 4 จังหวะ

ศีรษะ- เอียงซ้าย

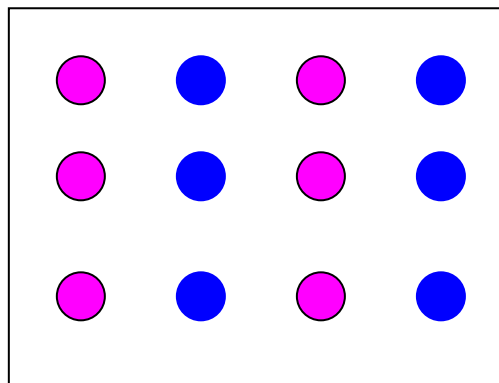
ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

ทำสลับอีกข้างหนึ่งโดยเปลี่ยนสลับมือ และโยกเท้าไปด้านซ้าย ทำสลับกับ 4 จังหวะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 136

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 40

หญิง หันด้านหลัง

มือ- มือขวาถือลูกสะบ้าระดับชายพก หงายข้อมือ มือซ้ายตั้งวงล่าง

เท้า- วางหลังเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาถือลูกสะบ้าระดับชายพก หงายข้อมือ มือซ้ายตั้งวงล่าง

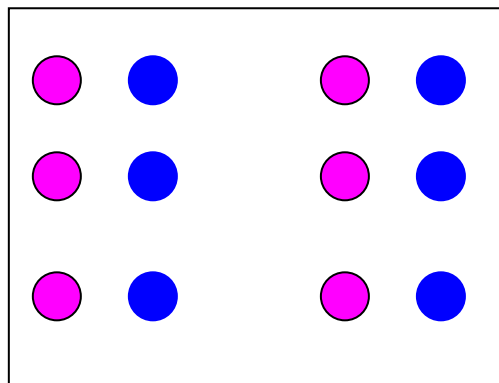
เท้า- วางหลังเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 137

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 41

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างไขว้หลัง

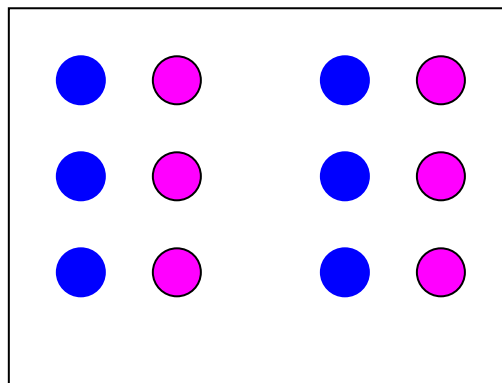
เท้า- ย่ำเท้า 4 จังหวะ จรดเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

หมายเหตุ ทำท่าที่ 40 – 41 สลับกัน 8 จังหวะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

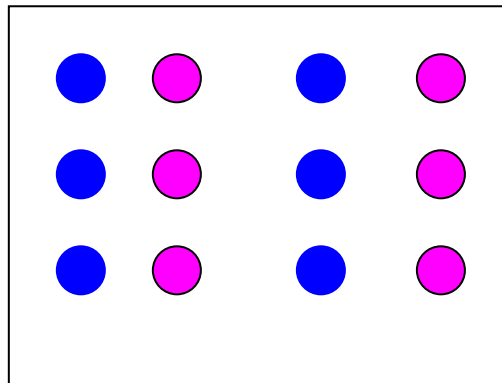

ภาพที่ 138
ท่าที่ 42

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

- หญิง หันด้านขวา
 มือ- มือขวาถือลูกสะบ้า มือซ้ายทำท่าปรบมือ
 เท้า- ก้าวเท้าขวา
 ศีรษะ- เอียงขวา
 ชาย หันด้านซ้าย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 139
ท่าที่ 43

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาแตะลูกสะบ้าขอบบน

มือซ้ายรองขอบล่าง อยู่ระดับเอวด้านซ้าย

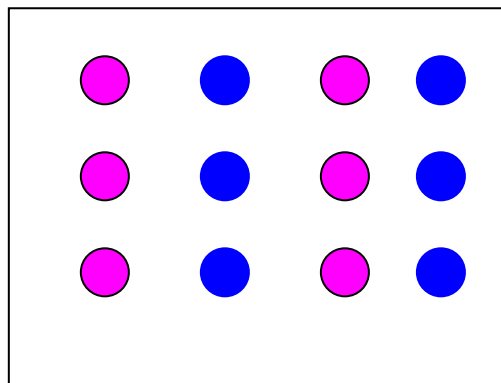
เท้า- ก้าวเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

หมายเหตุ ท่าท่า 42 – 43 สลับกัน 8 จังหวะ โดยเดินเขย่งเข้าเท้าสลับกัน หมุดจังหวะผู้หญิง
นั่งลงตั้งเข่าซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ภาพที่ 140 – 141

ท่าที่ 44 (ชาย)

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างลูกสะบ้าระดับเอวซ้าย แล้ววางไว้ที่พื้นด้านซ้ายใน
จังหวะกระโดดของผู้ชาย

เท้า- นั่งตั้งเข่าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

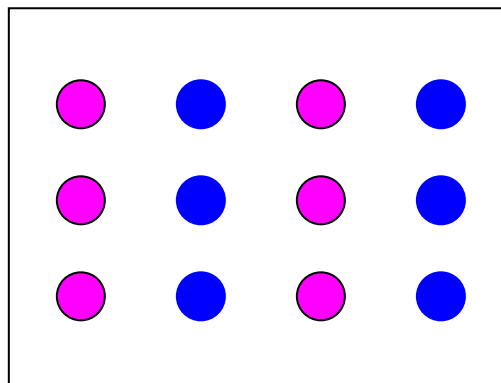
ชาย หันด้านหลัง

มือ- มือซ้ายตั้งวงระดับปาก มือขวาหงายมือระดับศีรษะ

เท้า- จรดเท้าซ้ายแล้วกระเถิบเท้า 4 จังหวะไปด้านซ้าย จังหวะที่ 4
กระโดด กระดกเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงซ้ายแล้วเอียงขวา ก้มหน้าเล็กน้อย

หมายเหตุ ทำสลับชายหญิง 4 ชุด 8 จังหวะ

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ภาพที่ 142- 143

ท่าที่ 44 (หญิง)

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายตั้งวงระดับปาก มือขวาหงายมือระดับศีรษะ

เท้า- จรดเท้าซ้ายแล้วกระเถิบเท้า 4 จังหวะไปด้านซ้าย จังหวะที่ 4 กระโดด กระดกเท้าขวา เอียงขวา ก้มหน้าเล็กน้อย

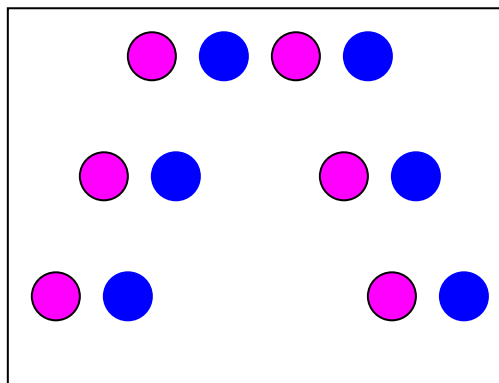
ศีรษะ- เอียงซ้ายแล้วเอียงขวา ก้มหน้าเล็กน้อย

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างลูกละบัวระดับเอวด้านซ้าย แล้ววางไว้ที่พื้นด้านซ้ายในจังหวะกระโดดของผู้ชาย

เท้า- นั่งตั้งเข้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ภาพที่ 144 – 145

ท่าที่ 45

หญิง หันด้านหลัง

มือ- มือขวาถือลูกสะบ้าทอดแขนไปข้างลำตัวระดับเอว

มือซ้ายส่งจีบหลัง

เท้า- เดินย่อเท้า 4 จังหวะ ซ้าย-ขวา –ซ้าย วางส้นเท้าขวา จังหวะที่ 4

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาแบ่มือขำลำตัวระดับเอว มือซ้ายถือลูกสะบ้าระดับวงบน

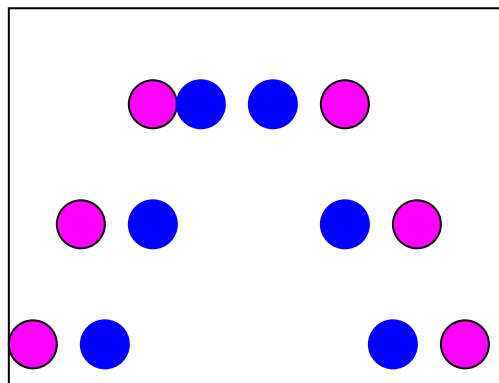
เท้า- เดินย่อเท้า 4 จังหวะ ซ้าย-ขวา –ซ้าย ยกเท้าขวาจังหวะที่ 4

ศีรษะ- เอียงขวา

หมายเหตุ ทำทำนี้อลับกัน ชายหญิง ฝ่ายหญิงทำท่าทอยก่อน 8 จังหวะ

ภาพที่ 146

แผนผังตำแหน่งการขึ้น การแปรแถว

ท่าที่ 46 เพลงเร็ว

หญิง หันด้านหน้า

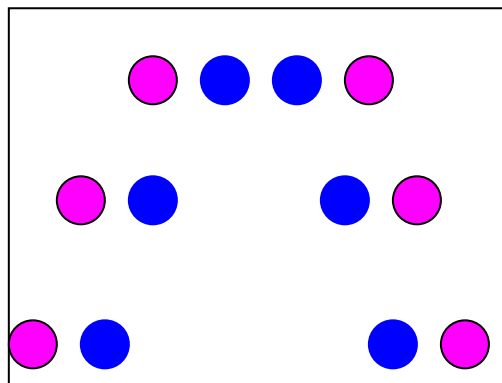
มือ- มือทั้งสองถือลูกสะบ้าไว้ระดับเอวด้านขวา

เท้า- เขย่งเท้ากระเถิบตามจังหวะ 8 จังหวะ

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 147 – 148
ท่าที่ 47

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาถือลูกสะบ้าในลักษณะตั้งวงบนแล้วจับที่ชายพก
มือซ้ายจับหางที่ชายพกแล้วปล่อยจับเป็นตั้งวง

เท้า- นั่งยองเข่า

ศีรษะ- เอียงซ้าย ตีไหล่กลับมาเอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาถือลูกสะบ้าระดับคาง

มือซ้ายไขว้หลัง แล้วเปลี่ยนข้างมาถือลูกสะบ้า

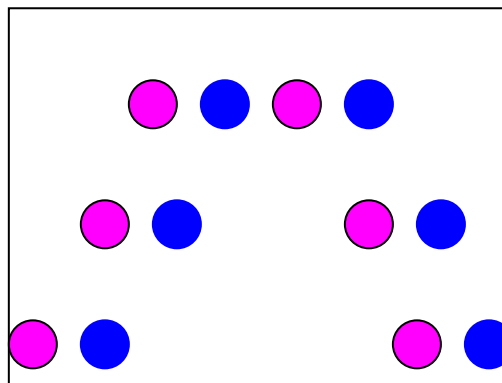
เท้า- เดินก้าวเท้าตามจังหวะ 4 จังหวะ แล้วกลับทำอีกข้างหนึ่ง

ศีรษะ- เอียงตามเท้าที่ก้าว

หมายเหตุ ทำท่างี้สลับกัน ชาย – หญิง 2 ชุด

ภาพที่ 149

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 48

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างไขว้หลัง

เท้า- ยกเท้าซ้าย กระโดด 4 จังหวะ แล้วก้าวเท้า 4 จังหวะ ยกเท้าขวา
จังหวะที่ 4

ศีรษะ- เอียงขวา

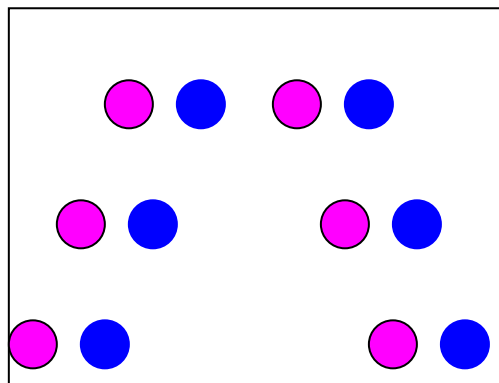
ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

หมายเหตุทำท่าย้อนกลับกันชาย - หญิง 4 ชุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 150

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 49 ท่าจบ

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายจับคิ้วแล้วคลายจับออกตะข้างหู

มือขวาถือลูกสะบ้าในลักษณะอุ้มไว้ที่เอวด้านขวา

เท้า- กระโดด นั่งลงตั้งเข่าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาถือลูกสะบ้า หักข้อมือเข้าหาตัวระดับศีรษะ

มือซ้ายตั้งวงระดับปาก

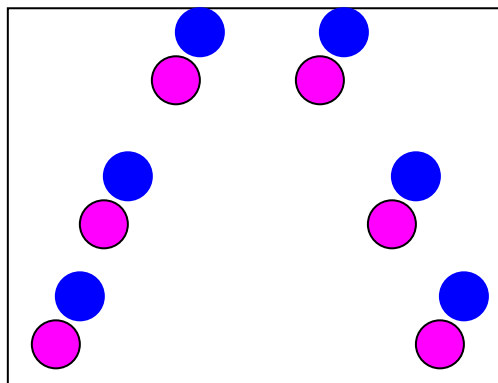
เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 151

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 50 เพลงร่วมอัญ (เข้าเวที)

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายจับศอกขวาแล้วคลายจับออกเป็นตั้งวงแขนตั้งระดับไหล่

มือขวาถือลูกสะบ้าในลักษณะเดิม

เท้า- ก้าวเท้าขวาแล้วก้าวซ้ายเท้าซ้าย ตามด้วยก้าวเท้าขวาอีกครั้งหนึ่ง

ศีรษะ- เอียงซ้ายแล้วกลับมาเอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายจับศอกขวาแล้วคลายจับปลายมือของผู้หญิง

มือขวาถือลูกสะบ้าในลักษณะเดิม

เท้า- ก้าวเท้าขวาแล้วก้าวซ้ายเท้าซ้าย ตามด้วยก้าวเท้าขวาอีกครั้งหนึ่ง

ศีรษะ- เอียงซ้ายแล้วกลับมาเอียงขวา

2.3 ระเบียบแห่งส - ธงตะขาบ

2.3.1. ประวัติการแสดง

การแสดงชุดระเบียบแห่งส - ธงตะขาบ ได้ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้แสดงในงานประเพณี สงกรานต์พระประแดงเมื่อปี พ.ศ. 2534 โดยความต้องการของอาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง ที่ต้องการนำศิลปะการรามอญมาปรับปรุงและประดิษฐ์ขึ้นเป็นการแสดงชุดใหม่ เป็นการถ่ายทอด ประเพณีแห่งส - ธงตะขาบในรูปแบบของการแสดง เพื่อสื่อความหมายให้ผู้ชมเข้าใจในด้าน ประเพณีและได้รรถรสในการชมการแสดงอีกด้วย

2.3.2 แนวความคิด

ระบำนี้อประดิษฐ์ขึ้นโดยจินตนาการเนื้อหาของประเพณีแห่งส-ธงตะขาบซึ่งชาวมอญใน อำเภพระประแดงนิยมการกระทำกันในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ดังนั้นทำรำตลอดจนการแต่งกายจึง คงรูปของมอญไว้เป็นส่วนใหญ่

2.3.3 ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง

ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงเป็นวงดนตรีปี่พาทย์มอญ ประกอบด้วย

- ระนาดเอก
- ระนาดทุ้ม
- ส้องมอญวงใหญ่
- ส้องมอญวงเล็ก
- ตะโพนมอญ
- เปิงมาง
- ส้องโหม่ง 3 ใบ
- เครื่องประกอบจังหวะ ฉิ่ง ฉาบ กรับ

(ดูรายละเอียดและรูปภาพประกอบที่หน้า 14)

2.3.4. บทร้องและทำนองเพลง

บทร้อง ประพันธ์โดย ฉวีวรรณ ควรแสง

ใช้เพลงไทยสำเนียงมอญ ประกอบด้วยเพลง 3 เพลง เพลงช่อลูกหว้า

เพลงมะละกาและรำมอญ

เพลงช่อลูกหว้า

ธงตะขาบล้อลมหางหงส์ห้อย
พร้อมใจรวมร่วมรักถักเป็นธง
ชาวรามัญนำธงจากหงสา
ประเพณีของยวนพวกมอญใช้

หนุ่มประดิษฐ์สาวประดอยคอยรับส่ง
แขนงหงส์ธงตะขาบก้าซาบใจ
สู่ตำนานสานตำราอันยิ่งใหญ่
ณ สงกรานต์ยิ่งใหญ่ใจเอย

2.3.5 ผู้แสดง

ผู้แสดงเป็นชายจริง – หญิงแท้ แสดงเป็นคู่ ประมาณ 8 คู่ หรือมากกว่าตามแต่โอกาสในการแสดง

2.3.6. เครื่องแต่งกาย ออกแบบเครื่องแต่งกาย

การแต่งกาย แต่งแบบมอญ

ชาย – สวมเสื้อคอพวงมาลัย นุ่งผ้ายกปลอยจีบด้านหน้า ห่มสไบเฉียงสองข้าง ทัดดอกไม้ที่ข้างหูซ้าย

หญิง – สวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าลายทางยาวห่มสไบปลอยชายข้างซ้าย เก้าผอมวยปักปิ่น (ดูภาพเครื่องแต่งกาย ชาย – หญิง หน้า 109 -110)

2.3.7. อุปกรณ์ประกอบการแสดง

ธงตะขาบ แขนงไว้ข้างหลังเป็นฉาก และเสาหงส์

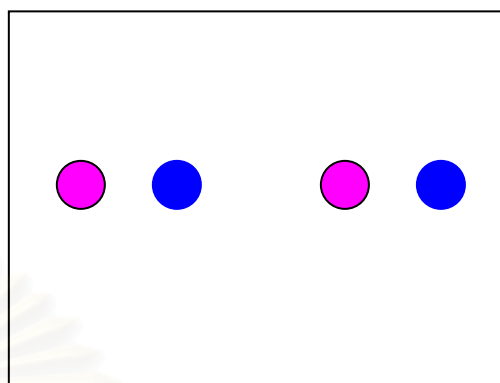
2.3.8 โอกาสที่ใช้แสดง

งานประเพณีสงกรานต์ หรืองานแสดงทั่วไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.3.9 ลักษณะกระบวนการทำรำ

หมายเหตุ แทน หญิง แทน ชาย

ภาพที่ 152
ท่าที่ 1 ท่าเดิน

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

หญิง หันด้านขวา

มือ- มือขวาตั้งวงระดับไหล่โดยให้มือแนบกับไหล่ด้านซ้าย
มือซ้ายจับมือกับผู้ชาย

เท้า- เดินก้าวเท้า 2 จังหวะ เริ่มจากเท้าขวาก่อน

ศีรษะ- เอียงขวาแล้วเปลี่ยนมาเอียงซ้าย

ชาย หันด้านขวา

มือ- มือขวาจับมือกับผู้หญิง มือซ้ายไขว้หลัง

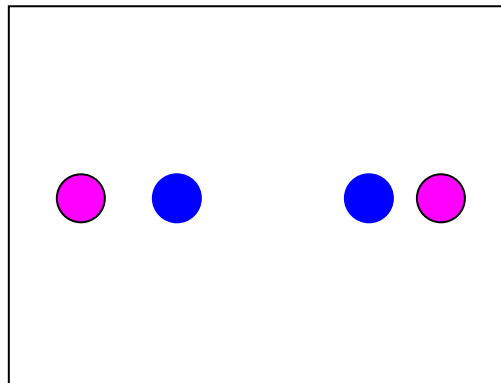
เท้า- เดินก้าวเท้า 2 จังหวะ เริ่มจากเท้าขวาก่อน

ศีรษะ- เอียงขวาแล้วเปลี่ยนมาเอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 153

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 2

หญิง หันด้านขวา

มือ- มือขวาจับค้ำแล้วสอดจับขึ้นหงายมือระดับศีรษะ

มือซ้ายหงายมือแล้วจับคว่ำต่อศอกมือขวา

เท้า- ก้าวเท้า 3 จังหวะ ซ้าย - ขวา - กระดกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านขวา

มือ- มือขวาจับค้ำแล้วสอดจับขึ้นหงายมือระดับศีรษะ

มือซ้ายหงายมือแล้วจับคว่ำต่อศอกมือขวา

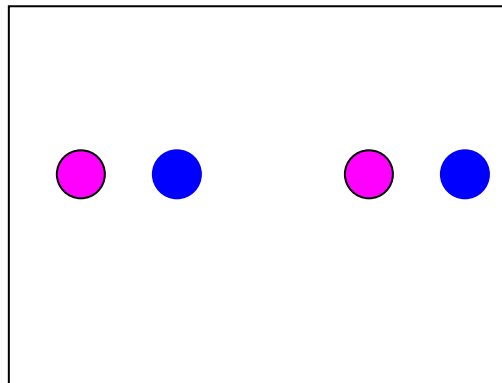
เท้า- ก้าวเท้า 3 จังหวะ ซ้าย - ขวา - กระดกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 154

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 3

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือขวาม้วนมือสาวจับลงมาเป็นตั้งวงระดับชายพก

เท้า- วางเท้าซ้ายเดิน 4 จังหวะ ซ้าย -ขวา-ซ้าย จังหวะที่ 4 จรดเท้า
ขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านซ้าย

มือ- มือขวาม้วนมือสาวจับลงมาเป็นตั้งวงระดับชายพก

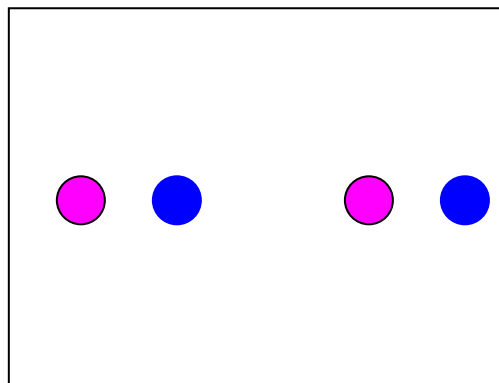
เท้า- วางเท้าซ้ายเดิน 4 จังหวะ ซ้าย -ขวา-ซ้าย จังหวะที่ 4 จรดเท้า
ขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 155

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 4

หญิง หันด้านขวา

มือ- มือซ้ายจับค้ำแล้วสอดจับขึ้นหงายมือระดับศีรษะ

มือขวาหงายมือแล้วจับคว่ำต่อศอกมือซ้าย

เท้า- ก้าวเท้า 3 จังหวะ ขวา - ซ้าย - กระดกเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านขวา

มือ- มือซ้ายจับค้ำแล้วสอดจับขึ้นหงายมือระดับศีรษะ

มือขวาหงายมือแล้วจับคว่ำต่อศอกมือซ้าย

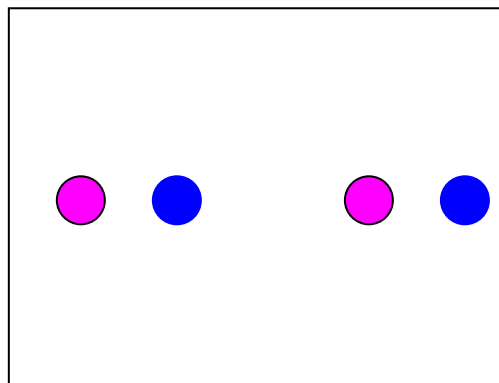
เท้า- ก้าวเท้า 3 จังหวะ ขวา - ซ้าย - กระดกเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 156

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 5

หญิง หันด้านขวา

มือ- มือซ้ายม้วนมือขวาจับลงมาเป็นตั้งวงระดับชายพก

เท้า- วางเท้าขวาเดิน 4 จังหวะ ขวา-ซ้าย-ขวา จังหวะที่ 4 จรดเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

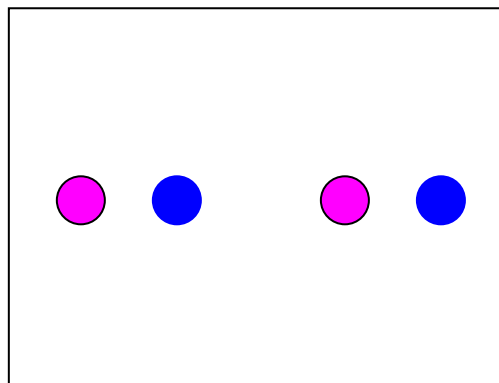
ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับกับผู้หญิง

หมายเหตุ ท่าที่ 2 - ท่าที่ 5 เป็นชุดท่ารำ ทำซ้ำ อีก 1 ครั้ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 157

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 6 บทร้อง ธงตะขาบล้อลม

หญิง หันด้านขวา

มือ- มือขวาหงายมือระดับศีรษะ

มือซ้ายม้วนจับเป็นตั้งวงระดับปาก (ท่าเจ็ดจิน)

เท้า- ยืนประสมเท้าเหลื่อมเท้าขวา แล้วหมุนมาด้านหน้า

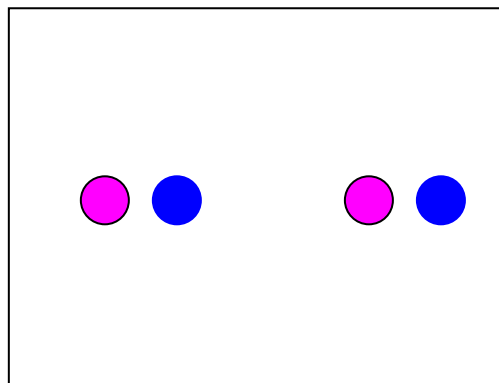
ศีรษะ- เอียง ขวา

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับกับผู้หญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 158

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 7 ทางหงส์ห้อย

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาซ้อนจีบแล้วกลับข้อมือให้เป็นจีบคว่ำต่อศอกซ้าย

มือซ้ายค่อยๆ ปรดมือแล้วซ้อนจีบเป็นจีบปรกหน้า

เท้า- ก้าวหน้าเท้าขวา

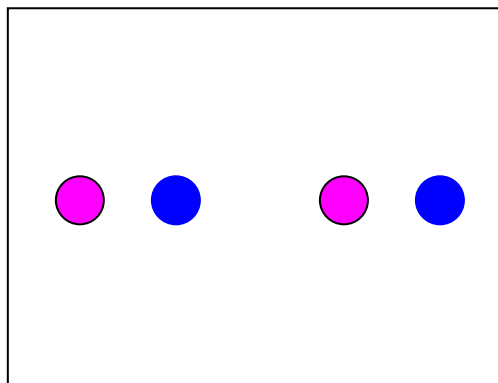
ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกันกับผู้หญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 159

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 8 บทร้อง หนุ่มประดิษฐ์สาวประดอย

หญิง หันด้านหน้า

มือ- แคล้วจับโดยการคลายจับมือซ้ายมือขวาตั้งวง

เท้า- ก้าวเท้าซ้าย

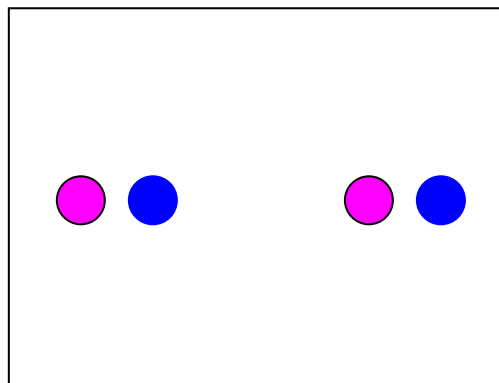
ศีรษะ- เอียงขวาทำสลับกับ 3 จังหวะ

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับผู้หญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 160

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 9 บทร้อง คอยรับส่ง

หญิง หันด้านหลัง

มือ- มือขวาจับหางบนมือผู้ชาย มือซ้ายเท้าสะเอว

เท้า- ถอนเท้าซ้ายก้าวหน้าเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

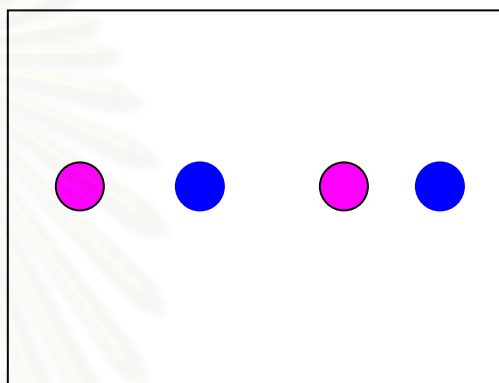
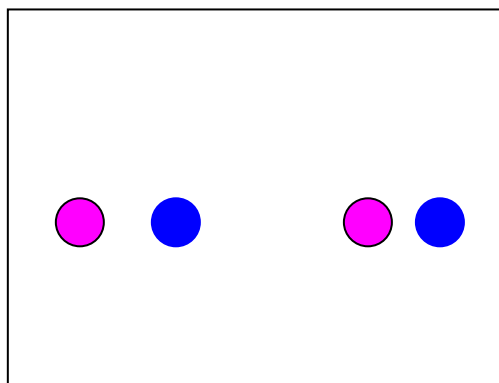
มือ- มือขวาหางเบมื่อระดับวงกลาง มือซ้ายเท้าสะเอว

เท้า- ถอนเท้าซ้ายก้าวข้างเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

หมายเหตุ ย่ำเท้า 4 จังหวะ(ซ้าย-ขวา- ซ้าย -ขวา ยกเท้าซ้ายในจังหวะที่ 4 มือทำ
ลักษณะเดิมแต่เปลี่ยนข้าง ทำทำนี้ 2 ชุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 160 – 161
ท่าที่ 10 บทร้อง พร้อมใจรวม

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

หญิง หันด้านหลัง

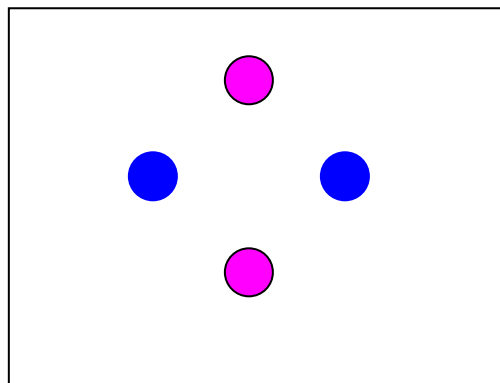
มือ- มือทั้งสองข้างส่งจีบหลังแขนตั้งแล้วปล่อยจีบออกเป็นตั้งวงกลาง

เท้า- ถอนเท้าซ้ายแล้วยกหน้าเท้าขวา วิ่งซอยเท้าเข้าหากันเป็นวงกลม

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับผู้หญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 163

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 11 บทร้อง ร่วมจิตรัก

หญิง หน้าหน้าเข้าวง

มือ- มือทั้งสองข้างซ้อนจับเป็นจับหงายระดับหน้า

เท้า- วิ่งซอยเท้าเข้าหาวง

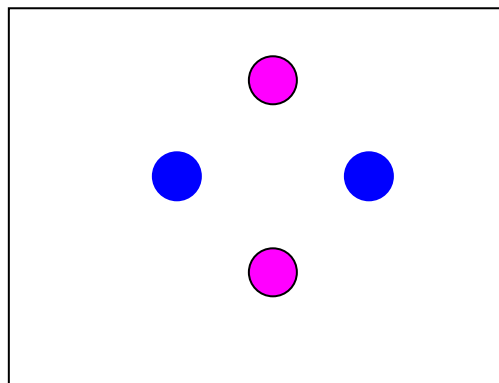
ศีรษะ- หน้าตรง

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับผู้หญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 164

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 12 บทร้อง ถักเป็นธง

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างม้วนจีบออกเป็นตั้งวงระดับหน้าให้มือเหลื่อมกันเล็กน้อย

เท้า- เท้าถอนเท้าขวา จรดเท้าซ้าย

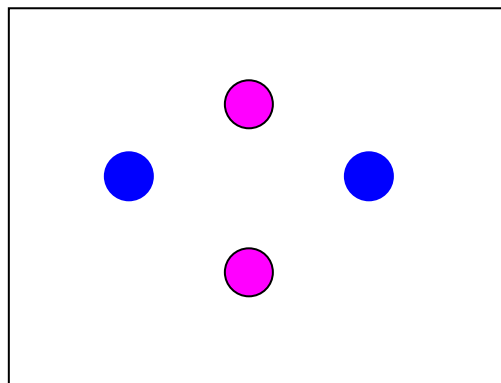
ศีรษะ- ลักคอค ทำสลับข้าง 2 จังหวะ

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับผู้หญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 165

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 13 บทร้อง แขนางหงส์ ธงตะขาบ

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองปาดมือเป็นท่าเฉิดฉิน

มือขวาหงายมือระดับศีรษะ มือซ้ายตั้งวงระดับปาก

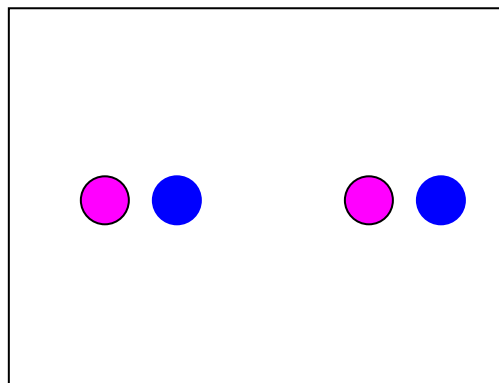
เท้า- ถอนเท้าขวา ก้าวซ้ายเท้าซ้าย แล้ววิ่งซอยเท้า กลับตำแหน่งเดิม

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับผู้หญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 166

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 14 บทร้อง กำซาบใจ

หญิง- หันด้านหน้า

มือ- มือขวาทำสะเอว มือซ้ายตั้งวงแขนตึงระดับไหล่

เท้า- ก้าวหน้าเท้า ซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาแตะที่เอวผู้หญิง มือซ้ายจับปลายมือของผู้หญิง

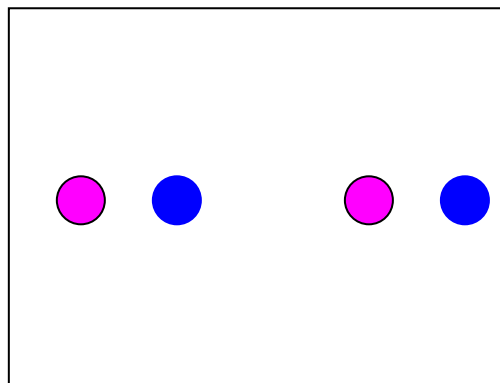
เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 167

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 15 ท่ารับ 1

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองจับคว่ำมือซ้ายกางออกข้างลำตัว

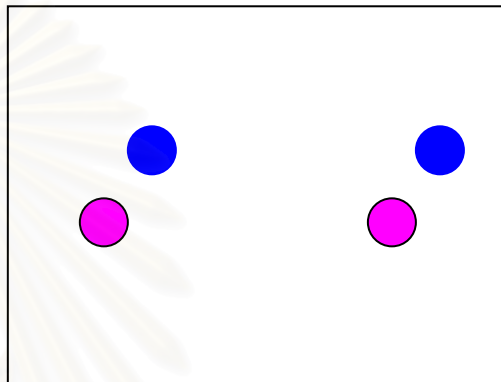
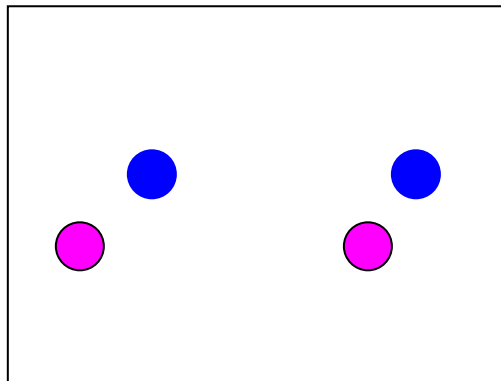
มือขวาอยู่ระดับชายพก

เท้า- โขยกเท้า 3 จังหวะ

ศีรษะ- ลักคอง ทำซ้ำอีกข้างหนึ่ง

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับผู้หญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 168 – 169

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 16 บทร้อง ชาวรามัญจากหงสา

หญิง- หันด้านหน้า(ท่าพิสมัยเรียงหมอน)

มือ- มือทั้งสองข้างจับหางที่อกแล้วม้วนจับออกเป็นตั้งวง

มือซ้ายอยู่ระดับวงบน มือขวาแขนตั้งระดับไหล่

เท้า- ก้าวเท้าซ้ายไปด้านข้างแล้วประสมเท้าขวา

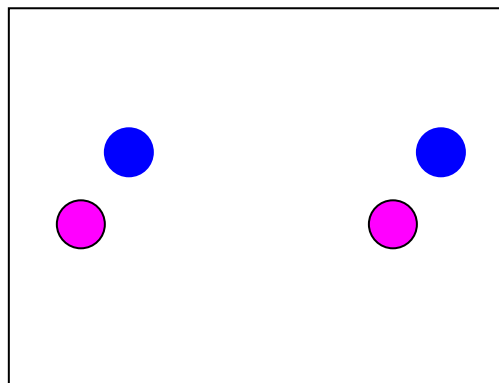
เขยิบเท้า(สไลด์)ไปด้านข้างแล้วปาดมือทำอีกข้างหนึ่ง

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

ภาพที่ 170

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 17 บทร้อง สู่ตำนาน

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาจับปรกข้าง มือซ้ายส่งจับหลัง แขนตั้ง

เท้า- ก้าวหน้าเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

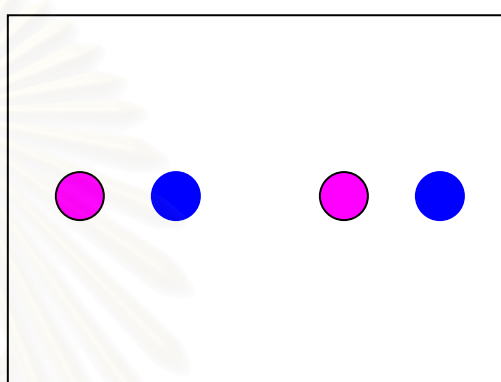
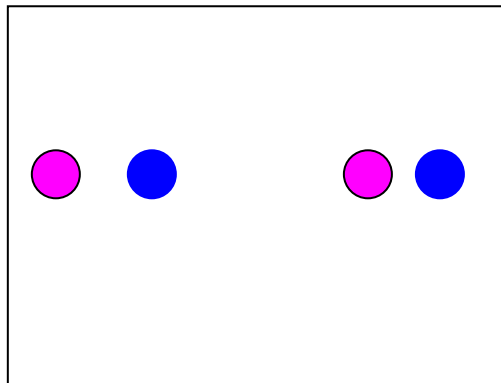
ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาจับปรกข้าง มือซ้ายส่งจับหลัง แขนตั้ง

เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 171 -172

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 18 บทร้อง สานตำรา

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาปาดมือให้ผ่านหน้าลงที่หน้าซ้าย

เท้า- จรดเท้าซ้าย

ศีรษะ- ลักคอ

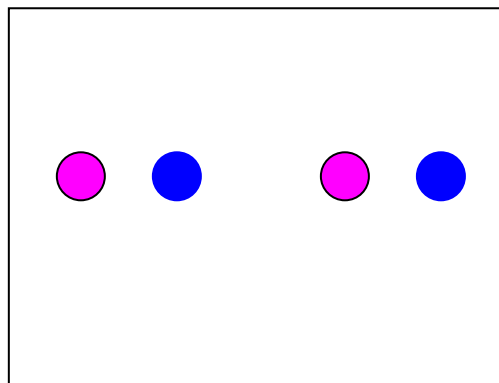
ชาย ทำท่ามือขวาปาดมือให้ผ่านหน้าลงที่หน้าซ้าย เช่นเดียวกับผู้หญิง

หมายเหตุ ทำสลับกันสองข้าง 2 จังหวะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 173

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 19 บทร้อง อันยิ่งใหญ่ และทำรับ

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างม้วนมือจีบออกเป็นตั้งวง

มือขวาอยู่ระดับวงบน มือซ้ายอยู่ระดับปาก

เท้า- ก้าวเท้าซ้ายไปด้านข้างเล็กน้อย โยกเท้า 3 จังหวะ ไปทางด้านซ้าย แล้วกลับไปด้านขวา

ศีรษะ- ลักคอก

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างม้วนมือจีบออกเป็นตั้งวง

มือซ้ายอยู่ระดับวงบน มือขวาอยู่ระดับปาก

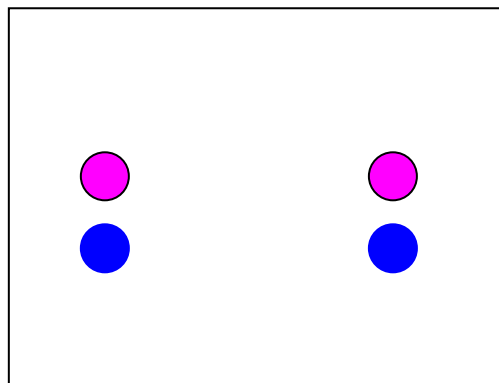
เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้างเล็กน้อย โยกเท้า 3 จังหวะ ไปทางด้านขวา แล้วกลับไปด้านซ้าย

ศีรษะ- ลักคอก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 174 -175

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 20บทร้อง ประเพณีของญวน

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้าง ชูนิ้วชี้และนิ้วกลาง

เท้า- ก้าวเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวาแล้วกลับมาเอียงซ้าย กล่อมไหล่

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้าง ชูนิ้วชี้และนิ้วกลาง

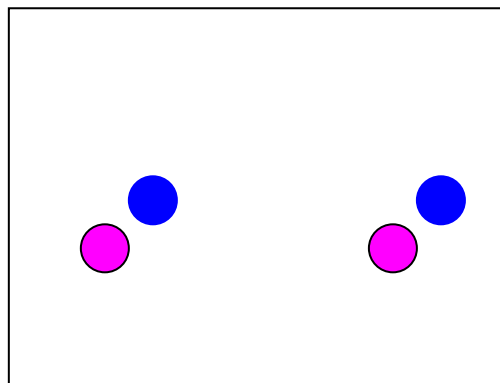
เท้า- นั่งตั่งเข้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้ายแล้วกลับมาเอียงขวา กล่อมไหล่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 176

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 21 บทร้อง พวกมอญใช้ ณ สงกรานต์

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายจับหางระดับชายพก มือขวาเท้าสะเอว

เท้า- นั่งตั่งเข้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างแตะที่ไหล่ของผู้หญิง

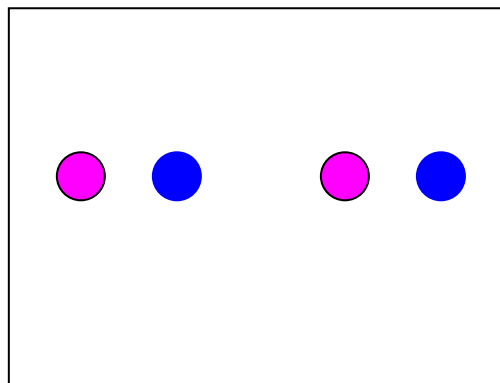
เท้า- ก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- ลักคอ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 177

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 22 บทร้อง ยิ่งใหญ่

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างสะบัดจีบออกเป็นตั้งวง

มือขวาอยู่ระดับวงบน มือซ้ายอยู่ระดับปากเฉียงซ้าย (ทำบัง

สุรียา)

เท้า- ก้าวเท้าซ้าย และทำอีกข้างหนึ่ง

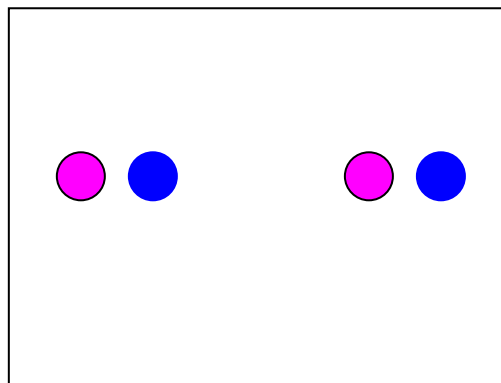
ศีรษะ- เฉียงซ้าย

ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 178

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 23 บทร้อง เริงใจเออย

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างจีบหงายระดับอกแล้วปล่อยจีบออกเป็นตั้งวง

มือขวาแขน ตั้งระดับไหล่ มือซ้ายตั้งวงระดับชายพก

เท้า- ก้าวเท้าซ้ายไปด้านข้างแล้วยกเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

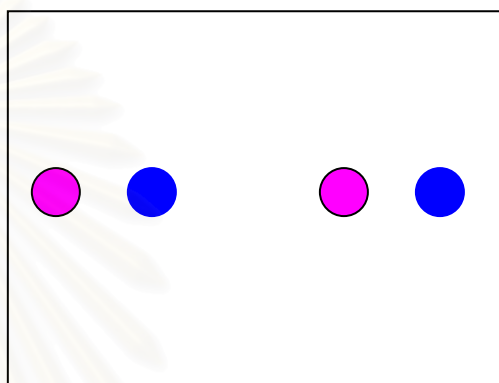
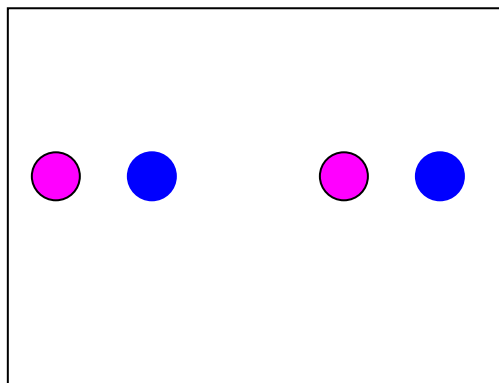
มือ- มือทั้งสองข้างจีบหงายระดับอกแล้วปล่อยจีบออกเป็นตั้งวง

มือซ้ายแขนตั้งระดับไหล่ มือขวาตั้งวงระดับชายพก

เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้างแล้วยกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 179 – 180

ท่าที่ 24 ท่ารับที่ 3

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาส่งจีบหลัง

มือซ้ายหุบจีบแล้วปล่อยเป็นตั้งวงระดับชายพก

เท้า- ถัดเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย ทำท่าลักษณะเดียวกันกับหญิง

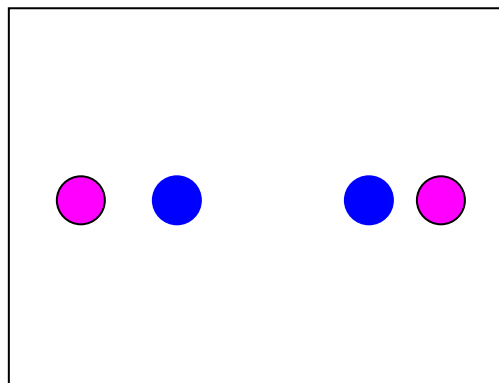
หมายเหตุ ทำสลับอีกข้างหนึ่ง

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 181

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 25 เพลงมะละกา (1)

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาซ้อนมือซ้ายหงาย

มือซ้ายตั้งวง ระดับชายพก โยนจับทำสลับกับ 4 จังหวะ

เท้า- เขย่งเท้าตามจังหวะ

ศีรษะ- ลักคอ

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาซ้อนมือซ้ายหงาย

มือซ้ายตั้งวง ระดับชายพก โยนจับทำสลับกับ 4 จังหวะ

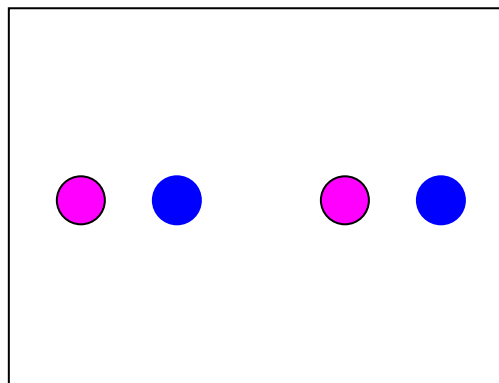
เท้า- เขย่งเท้าตามจังหวะ ค่อยๆ หมุนไปด้านหลัง

ศีรษะ- ลักคอ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 182

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 26 เพลงมะละกา (2)

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายจับศอกขวาแล้วปล่อยจับหงายมือรับวงกลาง

มือขวาหงายมือแล้วกลับข้อมือเป็นตั้งวง

เท้า- ก้าวเท้าซ้ายไปด้านข้าง ย่ำเท้าขวา แล้วยกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวาแล้วกลับมาเอียงซ้าย

ชาย หันด้านหลัง

มือ- มือซ้ายจับศอกขวาแล้วปล่อยจับหงายมือรับวงกลาง

มือขวาหงายมือแล้วกลับข้อมือเป็นตั้งวง

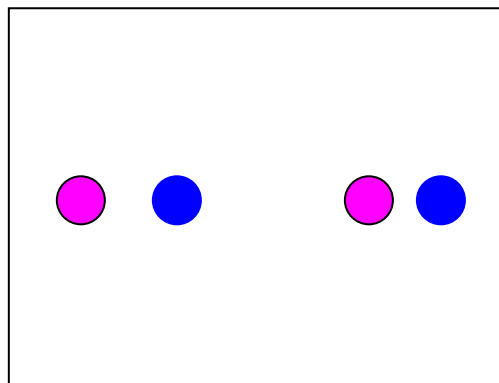
เท้า- ก้าวเท้าซ้ายไปด้านข้าง ย่ำเท้าขวา แล้วยกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวาแล้วกลับมาเอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 183

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 27 เพลงมะละกา(3)

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือขวาซ้อนข้อมือกลับเป็นหงายมือระดับวงบน

มือซ้ายจับคว่ำต่อศอกขวา

เท้า- ก้าวเท้า 3 จังหวะ ซ้าย – ขวา จังหวะที่ 3 กระดกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหลัง

มือ- มือขวาซ้อนข้อมือกลับเป็นหงายมือระดับวงบน

มือซ้ายจับคว่ำต่อศอกขวา

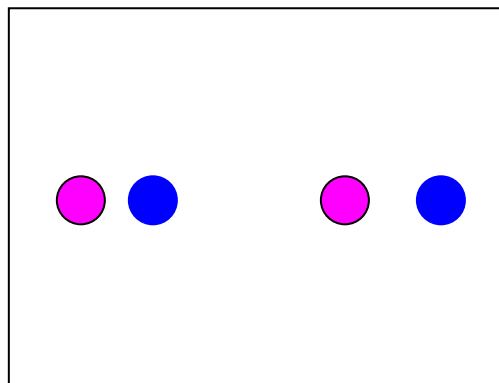
เท้า- ก้าวเท้า 3 จังหวะ ซ้าย – ขวา จังหวะที่ 3 กระดกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 184

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 28 เพลงมะละกา(4)

หญิง หันด้านหน้า เท้าซ้ายก้าวหน้า

มือ- มือทั้งสองข้างระดับข้อศอกเป็นตั้งวง มือขวาอยู่ระดับวงบน

มือซ้ายอยู่ระดับอก กระดกปลายมือตามจังหวะ

เท้า- เคียงซ้าย หมุนตัวไปด้านหลัง

ชาย หันด้านหลัง

มือ- มือทั้งสองข้างระดับข้อศอกเป็นตั้งวง มือขวาอยู่ระดับวงบน

มือซ้ายอยู่ระดับอก กระดกปลายมือตามจังหวะ

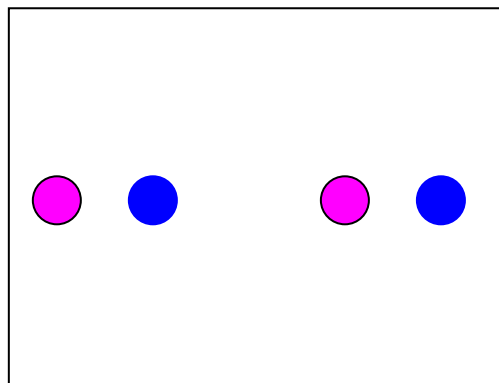
เท้า- เคียงซ้าย หมุนตัวไปด้านหลัง

หมายเหตุ ทำซ้ำท่าที่ 26 -28 อีก 1 ชุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 185

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 29 เพลงมะละกา(5)

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือขวาสอดมือจีบขึ้นเป็นหงายมือระดับศีรษะ

มือซ้ายตั้งวงระดับสะโพก

เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้างแล้วลากเท้าขวามาประสมเท้า

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านขวา

มือ- มือขวาสอดมือจีบขึ้นเป็นหงายมือระดับศีรษะ

มือซ้ายตั้งวงระดับสะโพก

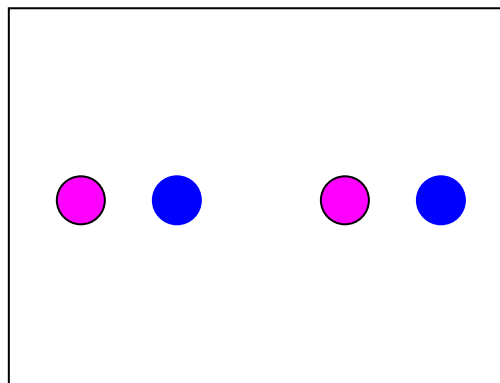
เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้างแล้วลากเท้าขวามาประสมเท้า

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 186

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 30 เพลงมะละกา(5) หันสลับด้าน

หญิง หันด้านหลัง

มือ- มือซ้ายม้วนจีบออกเป็นตั้งวงระดับสะโพก

มือขวาหಾಯมือระดับศีรษะ

เท้า- ย่อกระเถิบเท้าไปด้านขวา 3 จังหวะ แล้วหมุนสลับข้างกัน

ก้าวเท้า ขวา- ซ้าย- ขวา -ยกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายม้วนจีบออกเป็นตั้งวงระดับสะโพก

มือขวาหાયมือระดับศีรษะ

เท้า- ย่อกระเถิบเท้าไปด้านขวา 3 จังหวะ แล้วหมุนสลับข้างกัน

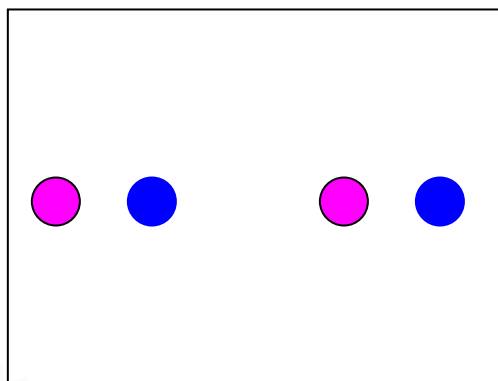
ก้าวเท้า ขวา- ซ้าย- ขวา -ยกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

หมายเหตุ ทำซ้ำ ท่าที่ 29-30 อีก 1 รอบ

ภาพที่ 187

แผนผังตำแหน่งการขึ้น การแปรแถว

ท่าที่ 31 เพลงมะละกา(6)

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายม้วนจีบออกเป็นตั้งวงบน

มือขวาซ้อนมือจีบระดับชายพก

เท้า- ก้าวเท้าไปด้านข้าง 3 จังหวะ เริ่มจาก ซ้าย - ขวา- กระทั่งเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายม้วนจีบออกเป็นตั้งวงบน

มือขวาซ้อนมือจีบระดับชายพก

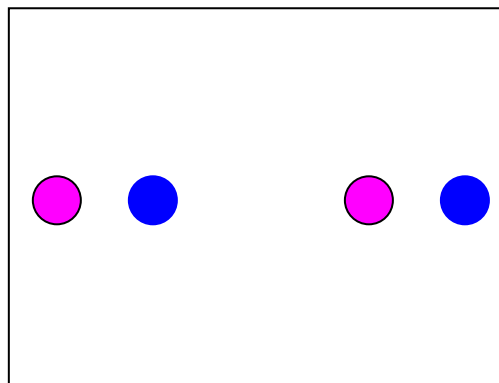
เท้า- ก้าวเท้าไปด้านข้าง 3 จังหวะ เริ่มจาก ซ้าย - ขวา- กระทั่งเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 188

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 32 เพลงมะละกา(7)

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายสาวจับแขนตั้งระดับไหล่

มือขวาตั้งวงระดับชายพกในขณะที่ย่าเท้าทำมือสลับกัน

เท้า- ย่าเท้าอยู่กับที่ 3 จังหวะ

ศีรษะ- ลักคอ

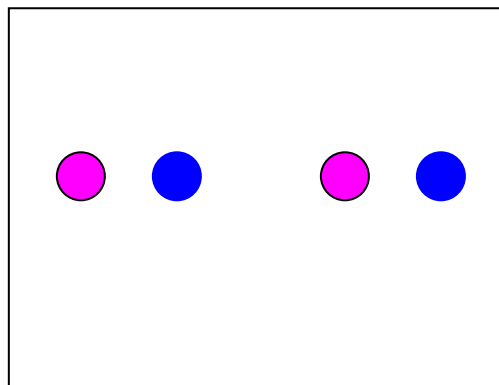
ชาย ทำท่าเช่นเดียวกับหญิง

หมายเหตุ ทำซ้ำท่า 31 -32 สลับข้างกัน ซ้ำละ 4 ชุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 189

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 33 เพลงมะละกา(8)

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือทั้งสองข้างปรบมือระดับศีรษะ

เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้างแล้วยกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านขวา

มือ- มือทั้งสองข้างปรบมือระดับศีรษะ

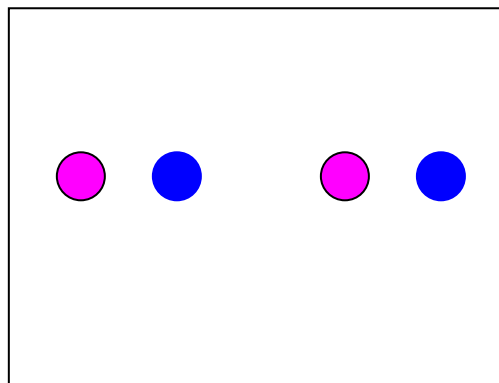
เท้า- ก้าวเท้าขวาไปด้านข้างแล้วยกเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 190

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 34 เพลงมะละกา(9)

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือขวาจับมือซ้ายตั้งวงระดับชายพก

เท้า- ย่ำเข่งเท้าไปข้างขวา

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านขวา

มือ- มือขวาจับมือซ้ายตั้งวงระดับชายพก

เท้า- ย่ำเข่งเท้าไปข้างขวา

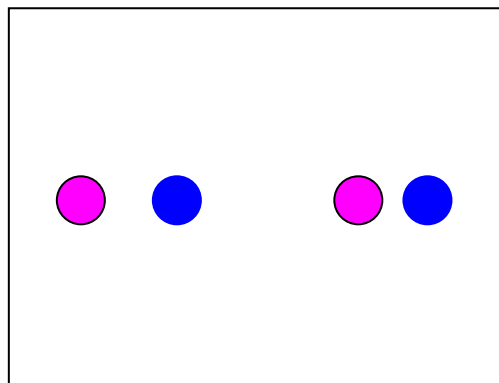
ศีรษะ- เอียงซ้าย

หมายเหตุ ทำซ้ำ ท่าที่ 33-34 อีก 1 ชุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 191

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 35 เพลงมะละกา(10)

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาจับคว่ำแขนตั้งระดับไหล่

เท้า- จรดเท้าซ้ายแล้วโยกเท้า 3 จังหวะ

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านซ้าย

มือ- มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาจับคว่ำแขนตั้งระดับไหล่

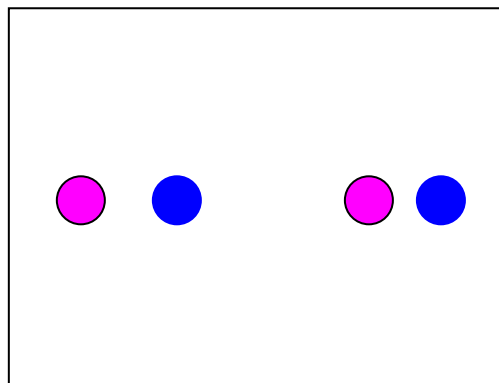
เท้า- จรดเท้าซ้ายแล้วโยกเท้า 3 จังหวะ

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 192

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 36 เพลงมะละกา(11)

หญิง หันด้านซ้าย

มือ- มือซ้ายจับหงาย มือขวาตั้งวงระดับหน้า

เท้า- จรดเท้าขวาไขยกเท้า 3 จังหวะ

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านซ้าย

มือ- มือซ้ายจับหงาย มือขวาตั้งวงระดับหน้า

เท้า- จรดเท้าขวาไขยกเท้า 3 จังหวะ

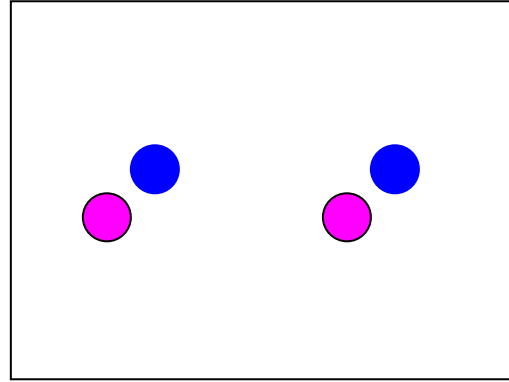
ศีรษะ- เอียงขวา

หมายเหตุ ทำซ้ำ ท่าที่ 35 -36 สลับกัน 8 จังหวะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 193

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 37หมุดจิ้งหะ

หญิง หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายตั้งวงระดับอก มือขวาหงายมือระดับศีรษะ

เท้า- กระโดดก้าวข้างเท้าซ้าย

ศีรษะ- เอียงขวา

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือซ้ายตั้งวงระดับวงบน มือขวาตั้งวงระดับวงล่าง

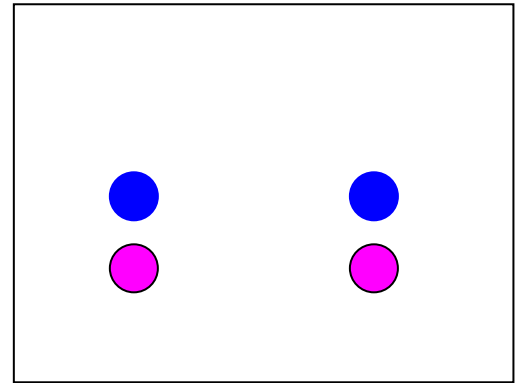
เท้า- กระโดดก้าวข้างเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงซ้าย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 194

แผนผังตำแหน่งการยืน การแปรแถว

ท่าที่ 38 เพลงร่วมอัญ(ท่าจบ)

หญิง หันด้านหน้า

มือ- แทงมือขวาไปตั้งวงแขนตั้งระดับไหล่

มือซ้ายลดมือลงตั้งวงระดับวงล่าง

เท้า- ถอนเท้าซ้ายก้าวเท้าขวา

ศีรษะ- เอียงซ้าย

ชาย หันด้านหน้า

มือ- มือขวาหยิบปลายสไบของผู้หญิงขึ้นมาไว้ระดับจุก

มือซ้ายเท้าสะเอว

เท้า- ถอนเท้าขวาก้าวเท้าซ้าย วิ่งเข้าเวที

ศีรษะ- เอียงขวา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง แบ่งออกเป็นกลุ่มได้ 4 ประเภท คือ

1. นาฏยประดิษฐ์ประเภทรำถวายพระพร และรำอวยพร
2. นาฏยประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำมอญ
3. นาฏยประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติและประเพณีของมอญ
4. นาฏยประดิษฐ์ด้านการแสดงละคร และบทโขน

นาฏยประดิษฐ์ชุดดังกล่าวเกิดขึ้นจาก ความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ของประธานศูนย์วัฒนธรรม คือ อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง ที่มีแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ที่แปลกใหม่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองโดยแต่ละชุดการแสดงจะนำศิลปะการรำมอญเข้ามาผสมผสานกับนาฏศิลป์ไทย

1.นาฏยประดิษฐ์ประเภทรำถวายพระพร เป็นการประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้ในโอกาสเฉพาะ เช่น รำถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รำถวายพระพรสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ รำถวายพระพรสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี และรำอาศิรวาทถวายสักการะพระพุทธรูปเลิศล้ำนภลัย รัชกาลที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลดังกล่าวได้เป็น 5 ชุดการแสดง แต่การแสดงอาจมีมากกว่า 5 ชุดแต่เป็นการแสดงเพื่อจุดประสงค์เดียวกัน

2.นาฏยประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำมอญ คือนาฏยประดิษฐ์ที่ผู้ประดิษฐ์ต้องการคงเอกลักษณ์ของการรำมอญเพียงแต่ได้นำมารำประกอบเพลงใหม่ ส่วนมากเป็นการแสดงประกอบเพลงไม่มีบทร้อง แสดงเพื่อความสวยงามเพียงอย่างเดียวไม่มีความหมายเพื่อสื่อด้านใด มี 2 ชุด คือ รำมอญนครเขื่อนขันธ์ รำมอญมะยอเล

3.นาฏยประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติและประเพณีของมอญ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นการแสดงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติของมอญได้แก่ ระบายสายใจไทย – มอญ ซึ่งเป็นระบำที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยและชาวมอญที่มีมาแต่โบราณ โดยใช้ท่ารำไทยและการรำมอญผสมผสานโดยการสลับกันระหว่างผู้แสดงที่แสดงเป็นไทยและมอญ ระบายหงส์ทอง ซึ่งเป็นการแสดงที่กล่าวถึงตำนานการเกิดเมืองหงสาวดี และนาฏยประดิษฐ์ที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีของมอญคือ ประเพณีสงกรานต์พระประแดง ซึ่งมี 4 ชุด คือ ระบายปลอยนกลอยปลา รำมอญร้อนสะบ้า ระบายแห่งส์ – ธงตะขาบ และระบายส่งข้าวสงกรานต์ นาฏยประดิษฐ์ทั้ง 4 ชุดนี้มีความน่าสนใจด้านแนวคิดในการสร้างสรรค์งาน ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวต่อไป

4.นาฏยประดิษฐ์ด้านการแสดงละครและบทโขน นอกจากศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงจะประดิษฐ์ชุดการแสดงหลายชุดแล้ว อาจารย์ฉวีวรรณ จึงมีความสามารถทางด้านกาแต่งกลอน การประพันธ์บทละคร และบทโขน บทละครที่ศูนย์วัฒนธรรมนำมาแสดง เป็นบทที่เกี่ยวกับเรื่องมอญ เช่น เรื่องราชาธิราช หรือการแสดงที่กล่าวถึงตำนานมอญ การแสดงละครนั้น

อาจารย์วรวรรณ จะเป็นผู้กำกับและออกแบบท่ารำเอง ส่วนการแสดงโขนนั้น เป็นการแสดงของนักเรียนโรงเรียนอานววิทยที่อาจารย์ได้ประพันธ์บทขึ้นใหม่และนำมาแสดง 2 ตอน คือ ตอนนางลอยและตอนศึกพรหมาศตร์

นาฏยประดิษฐ์ที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์พระประแดง ซึ่งผู้ประดิษฐ์ต้องการนำรูปแบบประเพณีของมอญ อันได้แก่ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา ประเพณีแห่หงส์ - ธงตะขาบ ประเพณีการเล่นสะบ้าให้ออกมาเป็นรูปแบบการแสดง โดยเก็บรายละเอียดลักษณะของรูปแบบประเพณีได้ครบถ้วน และถ่ายทอดออกมาในลักษณะของท่าทางนาฏยศิลป์และจากการประพันธ์เป็นบทร้องประกอบการแสดง ทำให้ผู้ชมได้เข้าใจความหมายของการแสดงและได้อรรถรสในการชมการแสดง

ระบำปล่อยนกปล่อยปลาเป็นระบำที่เกิดจากแนวความคิดจากประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา โดยผู้ประดิษฐ์สื่อให้ผู้ชมเข้าใจจากบทร้องที่ประกอบการรำ และอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่ช่วยให้เข้าใจได้มากขึ้น คือ ฝ่ายชายจะถือกรงนกและฝ่ายหญิงจะถือไหลปลา เพลงที่ใช้เป็นเพลงไทยสำเนียงมอญ คือ เพลงเจดีย์ทอง เพลงมะละกาและร่วมมอญ ที่ผู้ประดิษฐ์ต้องการให้นาฏยประดิษฐ์ชุดนี้มีกลิ่นอายความเป็นมอญทั้งบทเพลง ท่ารำบางท่า การแต่งกายซึ่งเป็นเอกลักษณ์เด่นของนาฏยประดิษฐ์ชุดนี้

รำมอญร่อนสะบ้า เป็นระบำที่เกิดจากแนวคิดของการเล่นสะบ้า และการเล่นทะเลยมมอญในบ่อนสะบ้า ผู้ประดิษฐ์มีแนวคิดสร้างสรรค์ประดิษฐ์ท่ารำจากท่าทางการเล่นสะบ้าของมอญโดยการปรุงแต่งทำให้เกิดความสวยงามในรูปแบบการแสดง อุปกรณ์ประกอบการแสดง คือ ลูกสะบ้าซึ่งทำด้วยโฟมเพื่อให้เบาและหยิบง่ายในการแสดง เพลงที่ใช้ประกอบการแสดง เป็นเพลงไทยสำเนียงมอญคือเพลง ทวาย เพลงมอญมอบเรื่อ กระต่ายเต้นและร่วมมอญ

ระบำแห่หงส์ - ธงตะขาบ มีแนวคิดจากประเพณีแห่หงส์ - ธงตะขาบของมอญการแสดงชุดนี้จะมีอุปกรณ์ประกอบการแสดงคือ ธงตะขาบแขวนได้ด้านหลังและมีแท่นสำหรับวางตัวหงส์ เพลงที่ใช้ประกอบการแสดง คือ เพลงช่อลูกหว่าและเพลงมะละกา จบด้วยร่วมมอญ

จะเห็นได้ว่านาฏยประดิษฐ์ทั้ง 3 ชุดนี้ ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์พระประแดงทั้งสิ้น ผู้ประดิษฐ์ได้ใช้กลวิธีในการประดิษฐ์ท่ารำที่ผสมผสานนาฏยศิลป์ไทยและนาฏยศิลป์มอญ ประกอบกับการคัดเลือกเพลงที่เป็นเพลงไทยสำเนียงมอญ การแต่งกายแบบมอญที่ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมสวยงามกับการแสดง และอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจเนื้อหาของการแสดงได้ชัดเจน องค์ประกอบดังกล่าวนี้ช่วยเสริมกลิ่นอายความเป็นมอญได้มากขึ้น

บทที่ 4

วิเคราะห์แนวคิดในการประดิษฐ์ชุดการแสดงที่นำมาจากประเพณีสงกรานต์พระประแดง

นาฏยประดิษฐ์ หมายถึง การคิด การออกแบบ และการสร้างสรรค์แนวคิดรูปแบบกลวิธีของนาฏยศิลป์ชุดหนึ่ง que แสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน ทั้งนี้รวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีต นาฏยศิลป์จึงเป็นการทำงานที่ครอบคลุม ปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ท่าจำ ท่าเดิน การแปรแถว การตั้งซุ่ม การแสดงเดี่ยว การแสดงหมู่ การกำหนด ดนตรี เพลง เครื่องแต่งกาย ฉากและส่วนประกอบอื่นๆ ที่สำคัญในการทำให้นาฏยศิลป์ชุดหนึ่งสมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้

นาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง ซึ่งผู้ประดิษฐ์คือ อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง โดยส่วนมากเป็นนาฏยประดิษฐ์ที่มีเอกลักษณ์ของความเป็นมอญ โดยผู้ประดิษฐ์ประสงค์ให้นาฏยประดิษฐ์นั้นคงรูปแบบของนาฏยศิลป์ไทยผสมผสานกับการรำมอญ จากการสัมภาษณ์ อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง กล่าวว่า “นาฏยศิลป์แต่ละชุดจัดว่าเป็นการแสดงนาฏยศิลป์ไทย ไม่ใช่ นาฏยศิลป์มอญแต่อย่างใด เนื่องจากไม่มีปรากฏหลักฐานว่ามอญมีนาฏยศิลป์เป็นอย่างไร แต่พบว่ามี การรำมอญซึ่งไม่ได้หมายความว่า เป็นการแสดงที่มีมาเมื่อครั้งสมัยมอญยังมีประเทศอยู่ การประดิษฐ์ท่าจำก็ได้ นำท่าการรำมอญของปากเกร็ดมาใช้ เนื่องจาก พระประแดงไม่มี การรำมอญ”¹²

จากคำกล่าวนี้ ผู้วิจัยคิดว่าลักษณะการรำมอญของพระประแดงเป็นการรำมอญที่นำมา จากรำมอญปากเกร็ด เนื่องจากในอดีตมอญพระประแดงได้อพยพถิ่นฐานมาจากปากเกร็ดเมื่อสมัย พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 และต้นตระกูลของอาจารย์ฉวีวรรณ ก็ได้สืบเชื้อสายมาจากมอญปากเกร็ด เพราะฉะนั้นพื้นฐานการประดิษฐ์ท่าจำจึงนำมาจากรำมอญของปากเกร็ด จากการสอบถามเพิ่มเติมจึงพบว่ามีการนำท่ารำมอญของมอญปากเกร็ดมาใช้เป็นต้นแบบ ซึ่งผู้วิจัยได้พบวีดีโอบันทึกท่ารำมอญของครูสุนทรี ลำไยทอง (ครูสอนรำมอญที่เกาะเกร็ด) เก็บไว้ที่ ศูนย์วัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำมาเป็นหลักในการวิเคราะห์ท่าจำต่อไป โดยอ้างอิงชื่อท่ารำมอญ จากงานนิทานนิพนธ์ของบุญศิริ นิยมทัศน์ เนื่องจากเป็นแบบฉบับของครูสุนทรี ลำไยทองเหมือนกัน

¹² อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง ประธานศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง สัมภาษณ์, วันที่ 22 มิถุนายน 2550.

อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง ผู้ประดิษฐ์ชุดการแสดงของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง เป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เนื่องจากได้รับการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และยังได้รับการคัดเลือกให้แสดงในงานของมหาวิทยาลัยอยู่เป็นประจำจึงมีความรู้ทางด้านนาฏศิลป์เป็นอย่างดี ประกอบกับเป็นคนไทยเชื้อสายมอญที่ได้รับการปลูกฝังในการรักษาวัฒนธรรมประเพณีจากอาจารย์คล้าย พงษ์เวช ผู้เป็นบิดาและผู้ริเริ่มสืบสานวัฒนธรรมประเพณีมอญของพระประแดง

ด้วยเหตุนี้ จึงได้นำรูปแบบของวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของมอญมาเป็นแนวคิดในการประดิษฐ์ชุดการแสดงที่นอกจากเป็นการพัฒนาผลงานทางด้านนาฏศิลป์แล้วยังเป็นการส่งเสริมและสืบสานตลอดจนเผยแพร่ประเพณีของชาวมอญให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและหลักในการประดิษฐ์ชุดการแสดงที่นำมาจากประเพณีสงกรานต์พระประแดงและนำมาวิเคราะห์ตามหัวข้อดังนี้

1. ภูมิหลังของผู้ประดิษฐ์ทำรำ
2. แนวคิดในการประดิษฐ์ทำรำ
3. โครงสร้างการแสดง
4. หลักและวิธีการประดิษฐ์ทำรำ

1. ภูมิหลังของผู้ประดิษฐ์ทำรำ

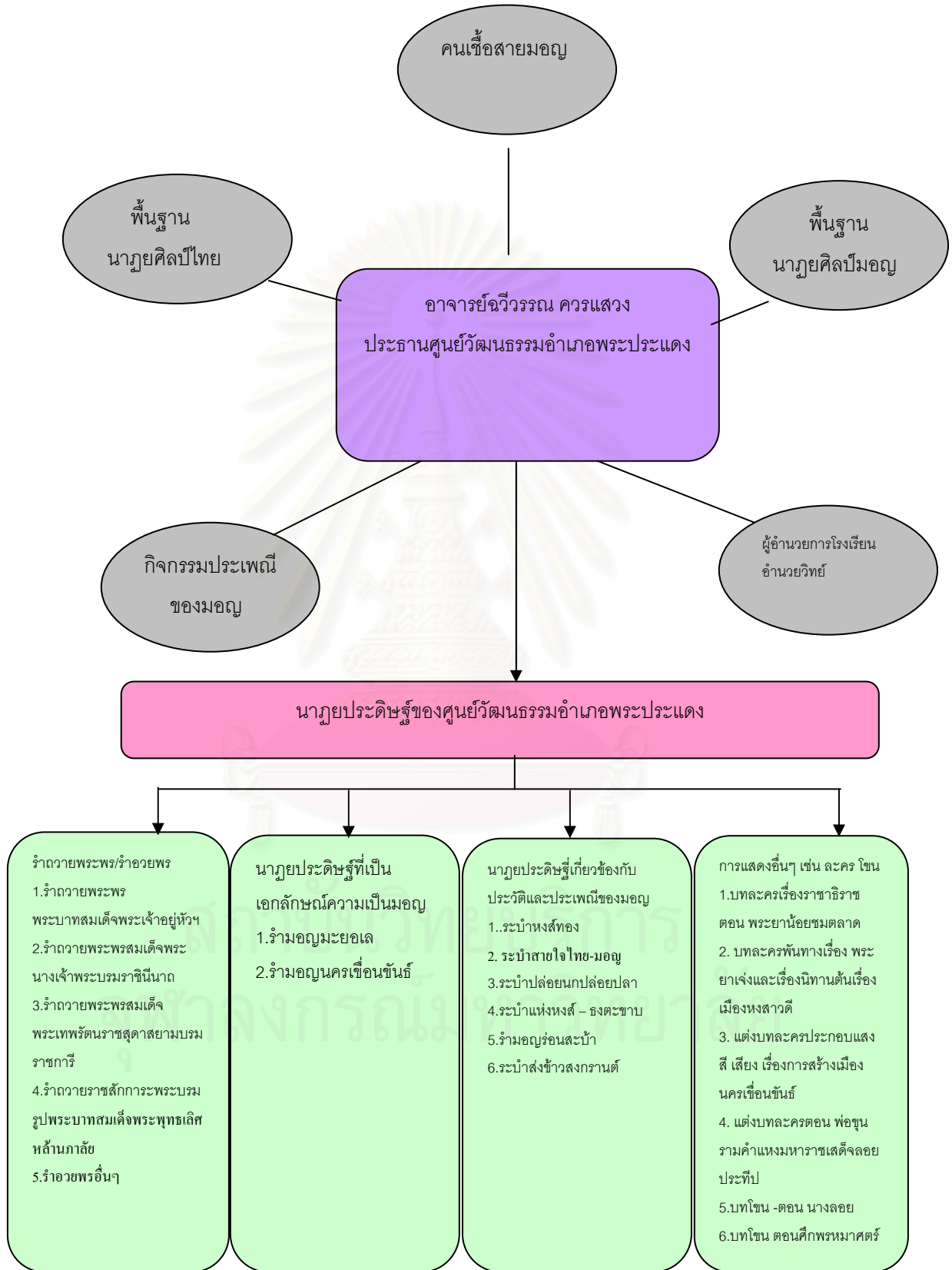
จากประวัติของผู้ประดิษฐ์พบว่าอาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง เป็นคนไทยเชื้อสายมอญที่อาศัยอยู่ในอำเภอพระประแดง ได้ศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ในวิชาครูและวิชาโขนนาฏศิลป์ จึงมีความสนใจและรักการเรียนวิชาดังกล่าวประกอบกับเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านการทำรำมอญ นอกจากนี้อาจารย์ฉวีวรรณ ยังมีความสามารถในด้านการประพันธ์บทละคร บทกลอนต่างๆ การแสดงทุกชุดที่อาจารย์ประดิษฐ์นั้น อาจารย์ฉวีวรรณ จะเป็นผู้ประพันธ์บทเองทั้งสิ้น จึงนำสู่กระบวนการเกิดแนวคิดในการประดิษฐ์นาฏศิลป์ประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

สามารถจำแนกภูมิหลังของผู้ประดิษฐ์ทำรำดังนี้

1. เป็นผู้สืบเชื้อสายมอญ
2. มีความรู้พื้นฐานด้านนาฏศิลป์ไทย
3. มีความรู้พื้นฐานด้านการรำมอญ
4. มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมประเพณีของมอญ
5. เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนอำนวยการวิทยจึงมีทรัพยากรบุคคลเป็นส่วนสนับสนุนความสำเร็จ

ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิที่ 2 แสดงกระบวนการสู่แนวคิดในการเกิด
 นาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง

จากแผนภูมิดังกล่าวอธิบายได้ว่า อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง เป็นคนเชื้อสายมอญที่ได้รับ การปลูกฝังให้รักชาติวัฒนธรรมประเพณีของมอญ ประกอบกับมีความรู้พื้นฐานด้านนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์มอญ ทั้งยังเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านการประพันธ์บท การแต่งคำกลอน เมื่อได้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนอานวยวิทย์ และเป็นประธานศูนย์ วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงจึงต้องรับหน้าที่ในการสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์เพื่อเผยแพร่ แก่สังคมตามหน้าที่ของศูนย์วัฒนธรรม เมื่อเห็นว่าควรจะมีชุดการแสดงใหม่ๆและน่าจะนำ เอกลักษณ์ของความเป็นมอญมาผสมผสานเพื่อให้เข้ากับสังคมความเป็นอยู่ จึงมีแนวคิดที่นำ รูปแบบและลักษณะสำคัญของประเพณีสงกรานต์พระประแดงมาเป็นหลักในการประดิษฐ์การแสดง ดังกล่าว ผู้วิจัยคิดว่า การที่อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสงสามารถประดิษฐ์การแสดงได้อย่างราบรื่น และประสบความสำเร็จ สาเหตุหนึ่งน่าจะมาจากการที่มีทรัพยากรครบถ้วนดีอยู่แล้ว ทั้งนักเรียน ของชมรมนาฏศิลป์ของโรงเรียนอานวยวิทย์และครูที่เป็นผู้ช่วยฝึกซ้อมเป็นอย่างดี ทำให้ผลงานที่ ออกมาประสบความสำเร็จมีผู้ชื่นชมและได้รับเกียรติให้ไปแสดงเผยแพร่อยู่เป็นประจำ

2. แนวคิดในการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์

การประดิษฐ์ชุดการแสดงที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา คือ ชุดการแสดงที่ได้รับแนวคิดมากประเพณี สงกรานต์พระประแดง ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ประเพณีสงกรานต์พระประแดงมิใช่เป็นเพียงประเพณี การเล่นรดน้ำเท่านั้น รูปแบบกิจกรรมประเพณีนี้มีประเพณีที่สำคัญหลายประเพณี เช่น ประเพณี ปล่อยนกปล่อยปลา ประเพณีแห่หงส์ - ธงตะขาบ ประเพณีส่งข้าวสงกรานต์ ประเพณีเล่นสบ้า ซึ่งทุกประเพณีล้วนแต่มีความสำคัญ และมีการสืบทอดประเพณีดังกล่าวจนถึงปัจจุบัน ผู้ประดิษฐ์ ทำรำจึงนำรูปแบบลักษณะที่สำคัญของประเพณีดังกล่าวมาสร้างสรรค์เป็นนาฏยประดิษฐ์ชุดใหม่ที่มีคุณค่าด้านนาฏศิลป์และด้านการอนุรักษ์ประเพณีที่สำคัญอีกทางหนึ่ง ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิด ในการประดิษฐ์ชุดการแสดงแต่ละชุด ดังนี้

2.1 ระบายปล่อยนกปล่อยปลา

แนวคิดในการประดิษฐ์ทำรำของระบำชุดนี้ ได้มาจากประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา ซึ่งเป็น กิจกรรมหนึ่งในประเพณีสงกรานต์พระประแดง ผู้ประดิษฐ์ทำรำต้องการนาฏยประดิษฐ์ที่มีความ เป็นนาฏศิลป์ไทยผสมผสานกับการรำมอญและรูปแบบของประเพณีปล่อยนกปล่อยปลาที่ถ่ายทอด ออกมาในรูปแบบของบทร้องและการแสดง เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยมีแนวคิด พื้นฐานคือ

1. รูปแบบของประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา

ความต้องการของผู้ประดิษฐ์ทำรำที่ต้องการถ่ายทอดประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา ให้ออกมาในรูปแบบของการแสดง เพื่อให้เข้าใจง่ายและสามารถสืบทอดประเพณีดังกล่าวโดยอ้อม

ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา เป็นประเพณีที่สำคัญที่ชาวมอญพระประแดงปฏิบัติสืบเนื่องเป็นประจำทุกปี โดยมูลเหตุความเชื่อที่ว่า เป็นการทำบุญสะเดาะเคราะห์ทำให้ชีวิตยืนยาว ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา ถือเป็นกิจกรรมหนึ่งในประเพณีสงกรานต์พระประแดง ซึ่งในวันสงกรานต์จะมีการจัดขบวนแห่กแห่ปลาและเดินขบวนไปปล่อยที่หน้าวัดที่มีแม่น้ำลำคลอง ในการนี้จึงกำหนดให้ผู้ชายเป็นผู้ถือกรงนกและผู้หญิงเป็นผู้ถือไหลปลา และในวันนั้นนั่นเองที่ทำให้หนุ่มสาวชาวมอญได้มีโอกาสทำความรู้จักและพูดคุยกัน หนุ่มสาวชาวมอญจึงต้องแต่งกายด้วยความสวยงามจึงจะทำให้ฝ่ายตรงข้ามเกิดความประทับใจ ซึ่งผู้ประดิษฐ์ทำรำได้นำรูปแบบทั้งหมดนี้มาใช้ไว้ในนาฏยประดิษฐ์ชุดนี้

2. แนวคิดในการผสมผสานนาฏยศิลป์ไทยกับการรำมอญที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญ ผู้ประดิษฐ์ทำรำต้องการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏยศิลป์ประเภทระบำที่มีความแปลกใหม่ เนื่องจากเป็นคนไทยเชื้อสายมอญจึงมีความสนใจที่จะนำศิลปะการรำมอญมาประยุกต์เข้ากับนาฏยศิลป์ไทย เพื่อให้ศิลปะการรำมอญได้พัฒนาขึ้นตามกระแสวัฒนธรรมปัจจุบัน

2.1 ทำนาฏยศิลป์ไทย

ทำนาฏยศิลป์ไทยที่ผู้วิจัยพบว่ามี การนำทำนาฏยศิลป์ไทยมาใช้ในนาฏยประดิษฐ์ทั้ง 3 ชุดนี้คือ

1. ทำนาฏยศิลป์ไทยที่เป็นแม่ท่าหรือท่าที่ปรากฏอยู่ในท่ารำแม่บท
2. ท่าตีบท ที่ใช้แสดงแทนความหมายของบทร้อง
3. ท่าเลียนแบบธรรมชาติ หมายถึง การแสดงท่าทางที่เป็นท่าทางธรรมชาติและมีการเสริมแต่งปรับปรุงให้มีความประณีตแบบนาฏยศิลป์ไทย

2.2 ทำรำมอญ

ทำนาฏยศิลป์มอญนั้นผู้วิจัยพบว่ามีท่ารำมอญในนาฏยประดิษฐ์ชุดดังกล่าวจาก 3 แหล่งที่มา คือ

1. ท่ารำมอญ 12 ท่า ซึ่งหมายความถึงท่ารำมอญของเกาะเกร็ด จ.นนทบุรี เนื่องจากการศึกษาพบว่าท่ารำมอญในอำเภอพระประแดงได้รับแบบอย่างมาจากมอญเกาะเกร็ด แต่ชาวมอญพระประแดงไม่ได้มีการยึดการรำมอญเป็นอาชีพอย่างมอญเกาะเกร็ด ปัจจุบันจึงได้เลือนลางหายไป และจากการสัมภาษณ์อาจารย์ฉวีวรรณ ท่านก็ได้กล่าวว่าได้นำท่ารำมอญมาจากมอญเกาะเกร็ดแบบฉบับของครูสุนทรี ลำไยทอง

ลูกศิษย์รุ่นแรกของครูปรก ชาวตะเคียน¹³ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำลักษณะท่ารำที่ได้มีการบันทึกไว้ในวิทยานิพนธ์ของ บุญศิริ นิยมทัศน์ มานำเสนอเพื่อให้เข้าใจและเห็นถึงที่มาของท่ารำมอญ

ลักษณะท่ารำของการรำมอญเฉพาะที่เกาะเกิดของครูปรก ชาวตะเคียนมี ท่ารำ 12 ท่า (สืบทอดโดยครูสุนทรี ลำไยทอง)

เพลงที่ 1 เพลงยากจ่างหะเป็น

ท่าที่ 1 เรียกว่า เบริงเบริง ประกอบด้วยท่าย่อย 5 ท่า คือ

1. ท่าหะตอยย้อจ้งบอง
2. ท่าเบริงเบริง
3. ท่าปาดตอย
4. ท่าอะชิตตอย
5. ท่าอะกลมตอย

เพลงที่ 2 เพลงตะบ๊ะชาน

ท่าที่ 2 เรียกว่า สะบะชาน ประกอบด้วยท่ารำย่อย 3 ท่า คือ

1. ท่าหะตอยสะหยักจ่าง
2. ท่าตั้งตาลและอะแบตตอย
3. ท่าอะชิตตอย ลูกดับ แก้มจ่าง

เพลงที่ 3 เพลงคอมทอ

ท่าที่ 3 เรียกว่า สะบะชาน ประกอบด้วยท่ารำย่อย 4 ท่า คือ

1. ท่าหะตอย สะหยักจ่าง
2. ท่าอะชิตตอย แก้มจ่าง
3. ท่าอะเจียตอยหรือเจิงป้าน
4. ท่าตั้งตอย

¹³ บุญศิริ นิยมทัศน์. รำมอญเกาะเกิด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2543, หน้า 67.

เพลงที่ 4 เพลงชะวักตัว

ท่าที่ 4 เรียกว่า สะบะทาน ประกอบด้วยท่ารำย่อย 3 ท่า คือ

1. ท่าทยอย สะหยักจ้ำง
2. ท่าตั้งตาลและอะแบตอย
3. ท่าอะชีอะโมฮ้อด

เพลงที่ 5 เพลงชะวัก ชะนอม

ท่าที่ 5 เรียกว่า เบริงอย่างเปราะะ ประกอบด้วยท่ารำย่อย 5 ท่า คือ

1. ท่าทะตอย
2. ท่าเบริงเบริง
3. ท่าปาดตอย
4. ท่าอะชีตอย
5. ท่าอะกลมตอย

เพลงที่ 6 เพลงไม่ทราบชื่อเพลง

ท่าที่ 6 เรียกว่า สะบะทาน ประกอบด้วยท่ารำย่อย 3 ท่า คือ

1. ท่าที่ 1 ทะตอย สะหยักจ้ำง
2. ท่าที่ 2 ตั้งตาลและอะแบตอย
3. ท่าที่ 3 ท่าอะวอยตอยหมึก

เพลงที่ 7 เพลงกะยานหรือเพลงซ้าดยาดหรือกะวะกล้ว

ท่าที่ 7 เรียกว่า สะโมตะตา ประกอบด้วยท่ารำย่อย 3 ท่า คือ

1. ท่าทะยอยแก้มจ้ำง
2. ท่าอะวอยตอยแก้มจ้ำงเบิง
3. ท่าอะวอยตอยแก้มจ้ำงปาย

เพลงที่ 8 เพลงมอญคละ

ท่าที่ 8 เรียกว่า โปดโมน ประกอบด้วยท่ารำย่อย 6 ท่า คือ

1. ท่าทะตอย สะหยักจ้ำง
2. ท่าจิบตอย
3. ท่าสะเก็ดสะเกล้า
4. ท่าปาวตอย
5. ท่าจิบตอยตัวราว อะวอยตอยหมึก
6. ท่าป้อมเประสะเริน

เพลงที่ 9 เพลงหว่าย

ท่าที่ 9 เรียกว่า สะปายชนะนมจีน ประกอบด้วยท่ารำย่อย 3 ท่า คือ

1. ท่าหะตอยสะหยักจ้าง
2. ท่าซาวสะนอม
3. ท่าอะเก็ดตอยปละตอย

เพลงที่ 10 เพลงเมียง-ปลาย-หะเล็ย

ท่าที่ 10 เรียกว่า อะเรียงเต็ง ประกอบด้วยท่ารำย่อย 4 ท่า คือ

1. ท่ากวายตอย
2. ท่าบาสะปรกตอยเป็ง
3. ท่าบาสะปรกตอยปาย
4. ท่าปาวบาสะปรกตอย

เพลงที่ 11 เพลงป้ากเม็ยะ

ท่าที่ 11 เรียกว่า นุ่มเประระระ ประกอบด้วยท่ารำย่อย 3 ท่า คือ

1. ท่าหะตอยยะจ้าง
2. ท่าอะชิตอยย้อยและตอน
3. ท่านุ่มเประสะระหรือปะดุ่มนุ่มเปะ

เพลงที่ 12 เพลงนกขมื่น

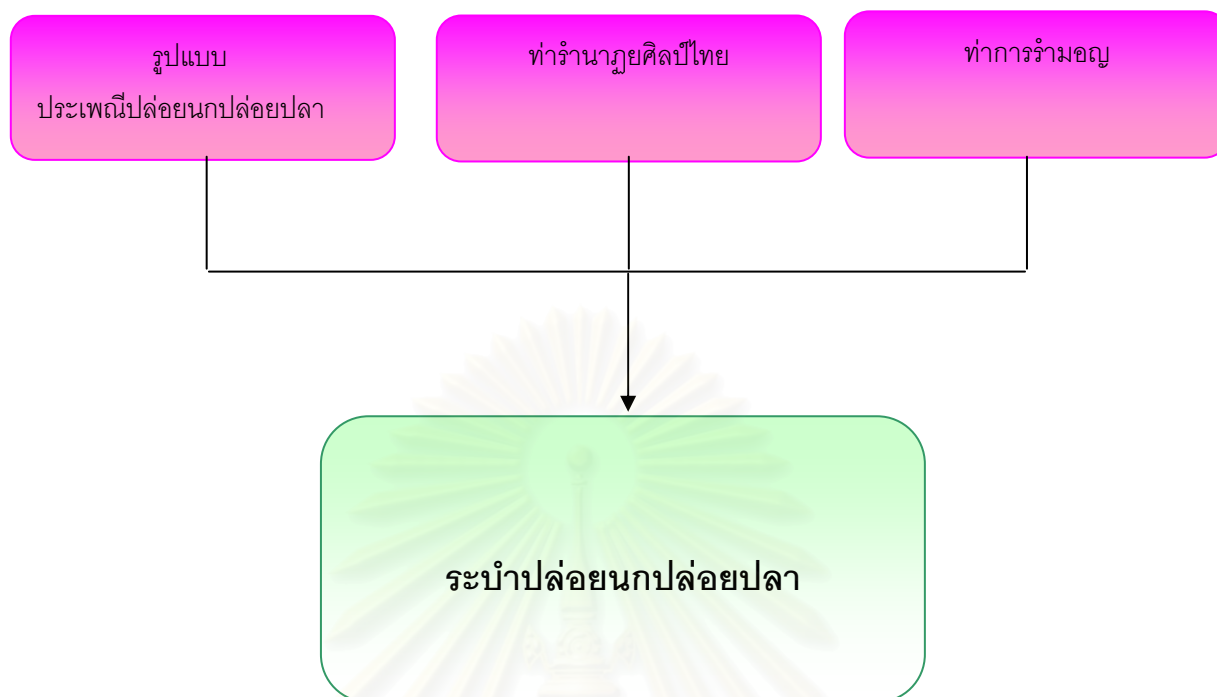
ท่าที่ 12 เรียกว่า นุ่มเประสะเร็น ประกอบด้วยท่ารำย่อย 3 ท่า คือ

1. ท่าหะตอย ยาดจ้าง
2. ท่าอะชิตอยป้อยและตอน
3. ท่านุ่มเประสะเร็น

2. ทำรำมอญแบบกรรมศิลป์ากรที่มีปรากฏในนาฏยประดิษฐ์ชุด ระบุว่า
พม่า—มอญ ระบุว่าทวาราวดี และทำรำเพลงเสมอมมอญ

3. ทำรำมอญที่อาจารย์ฉวีวรรณเป็นผู้ประดิษฐ์ (ซึ่งเป็นอาจทำมอญเก่า)

แผนภูมิที่ 3 แสดงแนวคิดในการประดิษฐ์ระบำปล่อยนกล่อยปลา

3. การกำหนดองค์ประกอบในการแสดงให้มีกลิ่นอายความเป็นมอญ
 นาฏยประดิษฐ์แต่ละชุดนอกจากจะต้องมีความสมบูรณ์ในเรื่องของท่ารำแล้ว
 องค์ประกอบอื่น ๆ ล้วนมีความสำคัญที่จะทำให้นาฏยประดิษฐ์นั้นสมบูรณ์มากขึ้น
 องค์ประกอบในการแสดง

- **เพลงที่ใช้ประกอบการแสดง** คือ เพลงเจดีย์ทอง เพลงมะละกา และเพลงรำมอญ ซึ่งทั้ง 3 เพลง เป็นเพลงไทยสำเนียงมอญที่ผู้ประดิษฐ์ต้องการให้เพลงเป็นตัวส่งเสริมเอกลักษณ์ของความเป็นมอญ นอกจากนี้ เพลงเจดีย์ทอง เป็นเพลงที่มีจังหวะแน่นและมีจังหวะให้ทำท่ารับสลับสับเปลี่ยนกับการรำประกอบบทร้อง เพลงมะละกา เป็นเพลงที่มีจังหวะสนุกสนาน เน้นจังหวะตะโพนมอญทำให้อรรถรส เพลงรำมอญ เป็นลักษณะเฉพาะที่ผู้ประดิษฐ์ตั้งใจนำมาบรรจุไว้ในท้ายของการแสดง

- **ผู้แสดง** ระบำปล่อยนกล่อยปลา ผู้ประดิษฐ์ต้องการแสดงให้เห็นความสวยงามและความสัมพันธ์อันดีระหว่างหนุ่มสาวในการที่จะร่วมกิจกรรมประเพณีปล่อยนกล่อยปลา แนวคิด

ดังกล่าวจึงเป็นตัวกำหนดให้การแสดงชุดนี้ ต้องเป็นการแสดงคู่ชาย-หญิงและกำหนดให้ฝ่ายชายถือกรรณกและฝ่ายหญิงถือโหลปลา ผู้แสดงควรมีขนาดรูปร่างใกล้เคียงกันเพื่อความสวยงาม และมีจำนวน 10 -12 คน เพื่อความสวยงามในรูปแบบการแปรแถว

- **อุปกรณ์ประกอบการแสดง** อุปกรณ์ประกอบการแสดง ที่ใช้ คือ กรงนกรูปสี่เหลี่ยมมีหูสำหรับหิ้ว และโหลปลาอาจใช้ขันแทนได้ เพื่อสื่อให้เห็นท่าทางและการแสดงที่ชัดเจน

- **เครื่องแต่งกาย** เครื่องแต่งกาย นั้นเป็นการแต่งกายแบบมอญสำหรับการแสดง ซึ่งมีลักษณะคือ เป็นการแต่งกายคงรูปแบบของการแต่งกายแบบมอญโบราณและมีการประยุกต์ให้เกิดความสวยงามและทันสมัย

หญิง - นุ่งผ้าซิ่นลายขวาง สวมเสื้อแขนกระบอก มีผ้าสไบคาดที่ไหล่ด้านซ้าย คาดเข็มขัดทับชายเสื้อและชายสไบ สวมเครื่องประดับ คือ สร้อย ต่างหู ทำยมอย ปิ่นปัก

ชาย - สวมเสื้อคอพวงมาลัย นุ่งผ้ายกแบบลอยชาย มีผ้าสไบพาดบ่าสองข้าง สวมเครื่องประดับ มีดอกไม้ทัดหู (ดูภาพเครื่องแต่งกายหน้า 51 -52)

2.2 รำมอญร่อนสะบ้า

รำมอญร่อนสะบ้า เป็นนาฏยประดิษฐ์ชุดหนึ่งที่มีความนิยมในหมู่ของชาวมอญพระประแดงได้รับการเชิญให้ไปแสดงในโอกาสงานสำคัญต่างๆ ซึ่ง อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง เป็นผู้ประดิษฐ์ทำรำขึ้นเมื่อปีพ.ศ.2533 โดยได้แนวคิดและแรงบันดาลใจมาจากการเล่นทะเลยมมอญและการเล่นสะบ้าในประเพณีสงกรานต์ที่มาสผสมผสานกับทำนานาฏยศิลป์ไทยและการรำมอญ

1. จากการเล่นทะเลยมมอญ

การเล่นทะเลยมมอญ เป็นการเล่นเพลงพื้นบ้านของชาวมอญในลักษณะการเกี่ยวพาราสีกันของคนมอญมาแต่โบราณ คล้ายกับการเล่นเพลงพวงมาลัยหรือลำตัดของไทย บทกลอนต่างๆ ที่ใช้ร้องทะเลยมมอญนั้นจะเป็นภาษามอญ ไม่มีคำหยาบ ผู้ร้องมีอย่างน้อย 2 คน ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ผลัดกันร้องและรำ โดยปกติเวลาเล่นสะบ้าจะมีการเล่นเพลงทะเลยมมอญด้วย เพื่อสร้างบรรยากาศให้มีความสนุกสนานมากขึ้น เรียกว่า “กล่อมบ่อน”

จากหลักการเล่นดังกล่าวผู้ประดิษฐ์ทำรำได้นำการเล่นทะเลยมมอญมาใช้ไว้ในตอนแรกของการแสดง คือ ในเพลงที่ 1 เพลงทวยและเพลงที่ 2 เพลงมอญมอบเรื่อ การรำมอญร่อนสะบ้าในช่วงที่ 1- 2 ลักษณะการใช้ทำรำเป็นการรำตีบทตามเพลงเปรียบเสมือนเป็นการเล่นทะเลยมมอญ ซึ่งอาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสงกล่าวว่า การแสดงมอญร่อนสะบ้าแต่เดิมมีวัตถุประสงค์แต่งขึ้นเพื่อการเล่นทะเลยมมอญ แล้วจึงมาเพิ่มท่าการเล่นสะบ้าในตอนหลังให้เป็นรำมอญร่อนสะบ้า¹⁴

¹⁴ฉวีวรรณ ควรแสง ประธานศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง สัมภาษณ์, วันที่ 30

2. การเล่นเกมในประเพณีสงกรานต์

การเล่นสาดน้ำถือเป็นประเพณีการเล่นที่ชาวมอญพระประแดงได้มีการอนุรักษ์ สืบสานกันมาเป็นเวลานาน นอกจากจะเป็นการเล่นที่มีความสนุกสนานแล้ว ยังเป็นการเปิด โอกาสให้หนุ่ม – สาว ชาวมอญได้ทำความรู้จักกันอันจะเป็นการผูกสัมพันธ์ต่อไปจนอาจกลายเป็น คู่รักกัน โดยมีวัฒนธรรมประเพณีเป็นสื่อกลาง

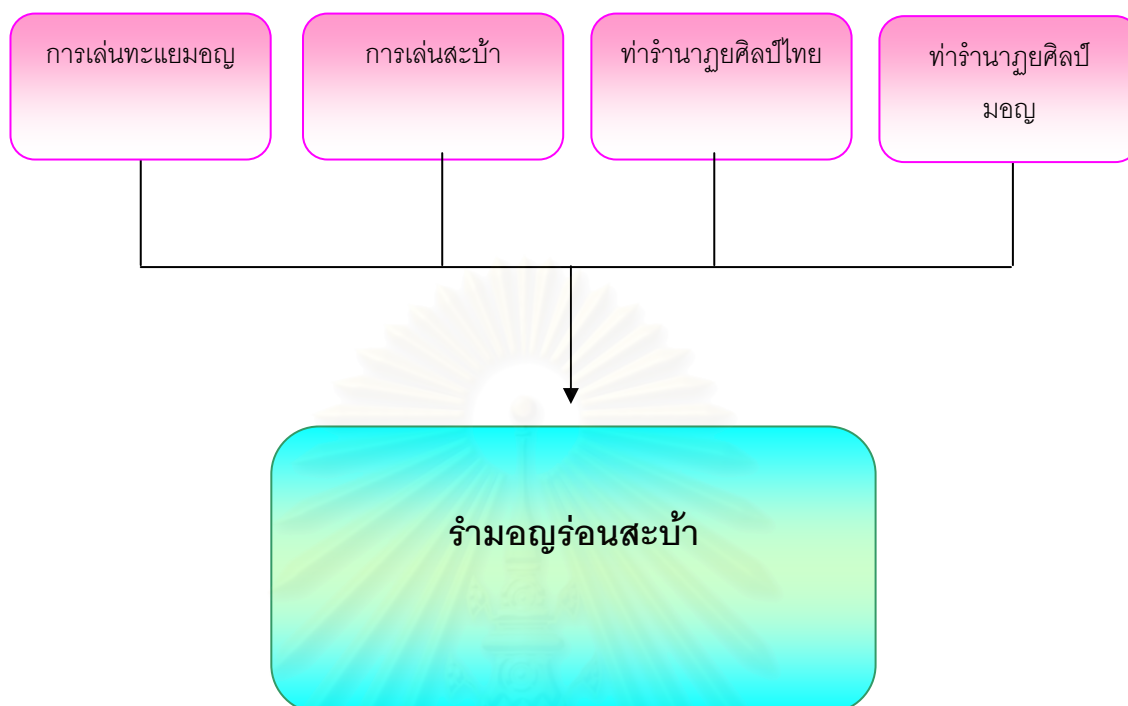
การเล่นสาดน้ำในประเพณีสงกรานต์พระประแดง จะมีการเล่นในทุกหมู่บ้าน โดยที่ สาวๆจะช่วยกันปรับพื้นดินให้เรียบพอที่จะทอยหรือดีดลูกสาดน้ำได้ การเล่นสาดน้ำนั้นมี 2 ประเภท คือ สาดน้ำทอยและสาดน้ำบ่อน ซึ่งวัตถุประสงค์ในการเล่นสาดน้ำนั้น คือ ชาวมอญจะมีจารีตเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของหญิงสาวมาก เพราะฉะนั้นสาวมอญจะได้รับการอบรมไม่ให้แสดงออกในเรื่อง ทางด้านผู้ชายสาวมากนัก สาวมอญและหนุ่มมอญจะไม่มีโอกาสได้พบกัน การเล่นสาดน้ำจึงเป็น แนวทางหนึ่งที่จะให้หนุ่มสาวได้พบกัน รู้จักกัน แต่ก็ยังอยู่ในสายตาและความดูแลของผู้ใหญ่¹⁵

ผู้ประติษฐ์ทำรำได้แรงบันดาลใจจากการเล่นเกมสาดน้ำมาประติษฐ์ชุดการแสดงขึ้น โดยได้นำส่วนขั้นตอน ท่าทางการเล่นเกมสาดน้ำมาใส่ไว้ในช่วงท้ายของการแสดงที่แต่เดิมคงเป็นการ เล่นตะแยมมอญ โดยใช้เพลงกระต่ายเต้นสองชั้นและออกเพลงเร็ว โดยเพลงกระต่ายเต้นนั้นเป็น เพลงที่มีจังหวะเร้าใจเน้นเสียงของตะโพนมอญ(สะเป็นโหมน)ทำให้ทำรำมีจังหวะน่าสนใจ ประติษฐ์ นั้นได้เลือกสรรท่าทางที่พอจะมาสอดผสานกับทำนานาฏศิลป์ไทยได้อย่างสวยงาม ท่าใดที่ยาก เกินไปหรือทำแล้วรู้สึกขบขันมากกว่าก็จะไม่เลือกมาใช้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁵ ศิริกัญญา จริงจิตรและอรพรรณ นุ่มเจริญ บอนหะแนะ ศิลปินพหุศิลป์บัณฑิต สาขา นาฏศิลป์ไทย คณะศิลปศึกษาศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2545 หน้า 27.

แผนภูมิที่ 4 แสดงแนวคิดในการประดิษฐ์รำมอญร้อนสะบ้า

3. แนวคิดในการผสมผสานนาฏศิลป์ไทยกับการรำมอญที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญ ผู้ประดิษฐ์ทำรำต้องการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ประเภทระบำที่มีความแปลกใหม่ เนื่องจากเป็นคนไทยเชื้อสายมอญจึงมีความสนใจที่จะนำศิลปะการรำมอญมาประยุกต์เข้ากับนาฏศิลป์ไทย เพื่อให้ศิลปะการรำมอญได้พัฒนาขึ้นตามกระแสวัฒนธรรมปัจจุบัน

(ศึกษารายละเอียดลักษณะของทำรำนานาฏศิลป์ไทยและการรำมอญได้จากชุดระบำปล่อยนกลปล่อยปลา)

4. การกำหนดองค์ประกอบในการแสดง

นาฏยประดิษฐ์แต่ละชุดนอกจากจะต้องมีความสมบูรณ์ในเรื่องของทำรำแล้ว องค์ประกอบอื่น ๆ ล้วนมีความสำคัญที่จะทำให้นาฏยประดิษฐ์นั้นสมบูรณ์มากขึ้น

- **เพลงที่ใช้ประกอบการแสดง** คือ เพลงรำมอญ มอญมอบเรือ กระจ่ายเต็นสองชั้น กระจ่ายเต็นชั้นเดียวและจบลงด้วยเพลงรำมอญอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นดังกล่าวเป็นเพลงไทยสำเนียงมอญที่ผู้ประดิษฐ์ต้องการให้เพลงเป็นตัวเสริมและให้เห็นภาพของความเป็นมอญที่ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ ที่ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกเพลงกระจ่ายเต็นเพราะว่าเพลงกระจ่ายเต็นเป็นเพลงที่มีจังหวะสนุกสนาน เน้นเสียงตะโพนมอญ รับกับทำรำที่เป็นจังหวะในช่วงทำเพลงที่มีการทอยลูกสะบ้า

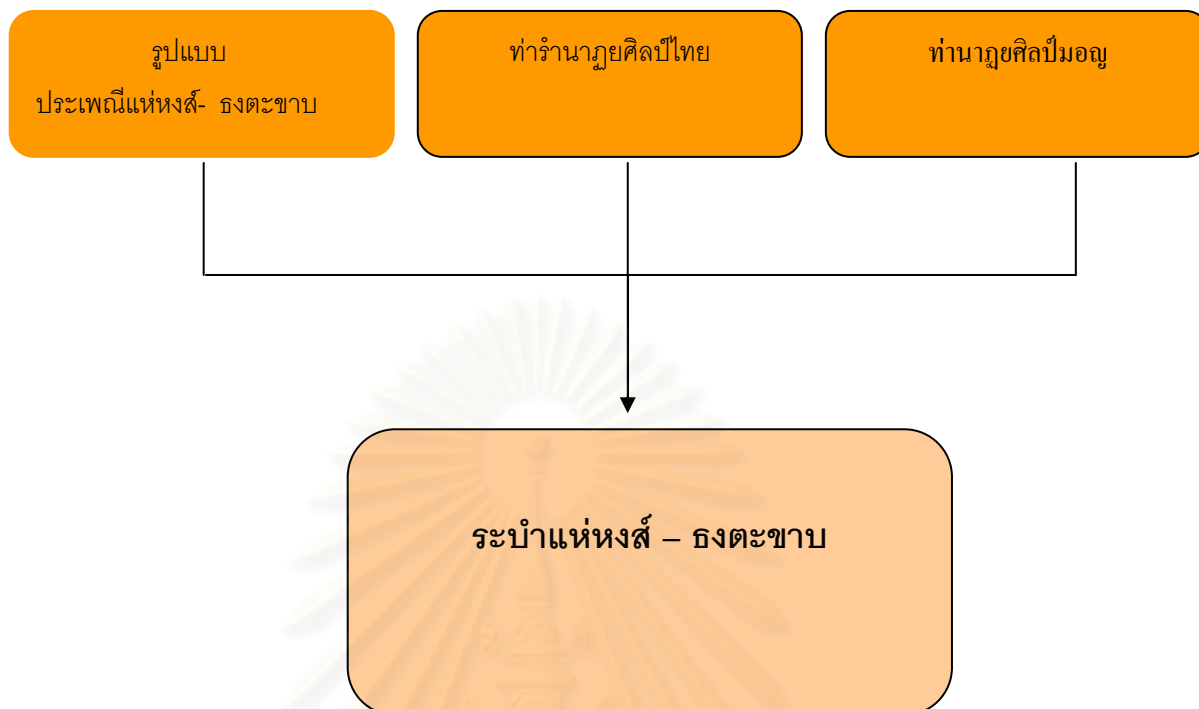
แนวคิดในการประดิษฐ์ทำรำของระบำชุดนี้ ได้มาจากประเพณีแห่หงส์ - ธงตะขาบ ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในประเพณีสงกรานต์พระประแดง ผู้ประดิษฐ์ทำรำต้องการนาฏยประดิษฐ์ที่มีความเป็นนาฏศิลป์ไทยผสมผสานกับการรำมอญและรูปแบบของประเพณีแห่หงส์ - ธงตะขาบถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของบทร้องและการแสดง เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม แนวคิดหรือแรงบันดาลใจในการประดิษฐ์ทำรำ

1. ประเพณีแห่หงส์ - ธงตะขาบ เป็นประเพณีที่ชาวมอญปกติต้องกระทำทุกปีในเทศกาลสงกรานต์ ชาวบ้านจะร่วมกันทำธงตะขาบตัวใหญ่สำหรับไปขวนที่เสาหงส์ของวัดประจำหมู่บ้านซึ่งจะต้องมีการเปลี่ยนธงตะขาบทุกปี โดยธงตะขาบนั้นมีความเชื่อเกี่ยวกับด้านพระพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องของนาฏยประดิษฐ์ชุดนี้ประดิษฐ์เพียงต้องการให้ประเพณีแห่หงส์-ธงตะขาบเป็นนาฏยประดิษฐ์ชุดหนึ่ง ที่มีความสวยงามไม่ต้องการให้สื่อความหมายใดๆมา ประเพณีแห่หงส์ - ธงตะขาบเป็นเพียงแนวคิดในการประดิษฐ์นาฏยประดิษฐ์แต่ไม่ได้เป็นตัวกำหนดรูปแบบทำรำและองค์ประกอบอื่นๆ

2. แนวคิดในการผสมผสานนาฏศิลป์ไทยกับการรำมอญที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญ ผู้ประดิษฐ์ทำรำต้องการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ประเภทระบำ ที่มีความแปลกใหม่ เนื่องจากเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ จึงมีความสนใจที่จะนำศิลปะการรำมอญมาประยุกต์เข้ากับนาฏศิลป์ไทย เพื่อให้ศิลปะการรำมอญได้พัฒนาขึ้นตามกระแสวัฒนธรรมปัจจุบัน

(ศึกษารายละเอียดลักษณะของทำนาฏศิลป์ไทยและการรำมอญได้จากชุดระบำปล่อยนกปล่อยปลา)

แผนภูมิที่ 5 แสดงแนวคิดในการประดิษฐ์ระบำแห่งส์ – ธงตะขาบ

3. การกำหนดองค์ประกอบในการแสดง

- **เพลงที่ใช้ประกอบการแสดง** คือ เพลงเจดีย์ทอง เพลงมะละกา และเพลงรำมอญ ซึ่งทั้ง 3 เพลง เป็นเพลงไทยสำเนียงมอญที่ผู้ประดิษฐ์ต้องการให้เพลงเป็นตัวส่งเสริมเอกลักษณ์ของความเป็นมอญ นอกจากนี้ เพลงเจดีย์ทอง เป็นเพลงที่มีจังหวะเน้นและมีจังหวะให้ทำท่ารับสลับสับเปลี่ยนกับการรำประกอบบทร้อง เพลงมะละกา เป็นเพลงที่มีจังหวะสนุกสนาน เน้นจังหวะตะโพนมอญทำให้รู้สึกเร้าใจและได้อรรถรส เพลงรำมอญ เป็นลักษณะเฉพาะที่ผู้ประดิษฐ์ตั้งใจนำมาบรรจุไว้ในท้ายของการแสดง

- **ผู้แสดง** ระบำแห่งส์ - ธงตะขาบ ผู้ประดิษฐ์ต้องการแสดงให้เห็นความสวยงามและความสัมพันธ์อันดีระหว่างหนุ่มสาวในการที่จะร่วมกิจกรรมประเพณีแห่งส์-ธงตะขาบ

- **อุปกรณ์ประกอบการแสดง** อุปกรณ์ประกอบการแสดง ที่ใช้ คือ หงส์มอญ วงไว้มันแทนด้านหลัง และธงตะขาบ ที่แขวนไว้เป็นฉาก

- **เครื่องแต่งกาย** เครื่องแต่งกาย นั้นเป็นการแต่งกายแบบมอญ แต่ได้มีการประยุกต์ให้เกิดความสวยงามและทันสมัย

หญิง – นุ่งผ้าขึ้นลายขวาง สวมเสื้อแขนกระบอก มีผ้าสไบคาดที่ไหล่ด้านซ้าย คาดเข็มขัดทับชายเสื้อและชายสไบ สวมเครื่องประดับ คือ สร้อย ต่างหู ทำยมวย ปิ่นปัก

ชาย – สวมเสื้อคอพวงมาลัย นุ่งผ้ายกแบบลอยชาย มีผ้าสไบพาดบ่าสองข้าง สวมเครื่องประดับ มีดอกไม้ทัดหู (ดูภาพเครื่องแต่งกายหน้า 109 -110)

3. วิเคราะห์โครงสร้างการแสดง

3.1. โครงสร้างการแสดงระบำปล่อยนกล่อยปลา

ระบำปล่อยนกล่อยปลา เป็นการแสดงที่รำเป็นคู่ชาย – หญิง จัดเป็นการแสดงประเภทระบำ ซึ่งผู้ประดิษฐ์ทำำต้องการนำเสนอรูปแบบของประเพณีปล่อยนกล่อยปลาของชาวมอญ พระประแดงในประเพณีสงกรานต์ซึ่งจะมีชบวนแห่กแห่ปลาในวันสงกรานต์คือวันที่ 13 เมษายน ผู้ประดิษฐ์ทำำต้องการสื่อประเพณีดังกล่าวให้ออกมาในรูปแบบการแสดงนาฏยศิลป์ การแสดงใช้เวลา ประมาณ 8 นาที โครงสร้างของการแสดงชุดนี้ แบ่งออกได้เป็น 3 ตอน คือ ตอนแรกเป็นการบรรยายถึงจุดประสงค์ของประเพณีปล่อยนกล่อยปลา ตอนที่ 2 กล่าวถึงหนุ่มและสาวชาวมอญที่แต่งตัวกันมาร่วมชบวนแห่กแห่ปลา และแสดงการปล่อยนกล่อยปลา และตอนที่ 3 เป็นการหยอกล้อเล่นกันอย่างสนุกสนาน เพลงที่ใช้มีทั้งหมด 3 เพลง คือ เพลงเจดีย์ทอง เพลงมะละกา และเพลงรั้วมอญ

ตอนที่ 1 เป็นการแสดงที่พูดถึงที่มาของประเพณีปล่อยนกล่อยปลาและจุดประสงค์ของประเพณี เป็นการรำตีบทประกอบคำร้อง โดยเพลงที่ใช้เป็นเพลงไทยสำเนียงมอญ คือเพลงเจดีย์ทอง ใช้เวลาในการแสดง 1 นาที 25 วินาที ประกอบด้วย

ตอนที่ 2 ใช้เวลาในการแสดง 2 นาที 40 วินาที เป็นการนำเสนอรูปแบบที่แสดงถึงการจัดชบวนแห่กแห่ปลาที่หนุ่มสาวต่างแต่งตัวกันมาร่วมชบวนแห่กแห่ปลา โดยฝ่ายชายจะถือกรงนกฝ่ายหญิงจะถือโหลปลาเมื่อถึงวัดและได้ทำการปล่อยนกล่อยปลาเป็นที่เรียบร้อย ตอนนี้อยู่ในเพลงเจดีย์ทอง

ตอนที่ 3 เป็นการแสดงเล่นหยอกล้อกันระหว่างชายและหญิงที่มีความเบิกบานใจหลังจากได้ทำบุญปล่อยนกล่อยปลาเป็นที่เรียบร้อย การแสดงตอนนี้ใช้เวลาในการแสดง 3 นาที 18 วินาที และจบด้วยรั้วมอญ รวมเวลาในการแสดง 7. 23 นาที

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบโครงสร้างประเพณีปล่อยนกปล่อยปลาและระบำปล่อยนกปล่อยปลา

ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา	ระบำปล่อยนกปล่อยปลา
จัดขบวนแห่กแห่ปลาประมาณในวันที่ 20 -21 เมษายน ของทุกปี*	ตอนที่ 1 เริ่มการแสดงจากการกล่าวถึงการจัดขบวนแห่ปล่อยนกปล่อยปลา
หนุ่มลอยชาย และนางสงกรานต์จะนำนกและปลาไปปล่อยในสระ เมื่อถึงวัดก็ปล่อยปลา และปล่อยนก โดยหนุ่มลอยชายจะเป็นผู้ปล่อยนก นางสงกรานต์จะเป็นผู้ปล่อยปลา โดยมีผู้ใหญ่ของเมืองมาเป็นประธานและร่วมกันปล่อยนกปล่อยปลา	ตอนที่ 2 กล่าวถึงหนุ่มสาวชาวมอญที่ถือกรรณกและไหลปลาเพื่อจะไปปล่อยและการแสดงท่าทางปล่อยนกและปลา
เมื่อปล่อยปลาเสร็จแล้วก็มีการเล่นรศน้ำสงกรานต์กันตามประเพณี	ตอนที่ 3 การแสดงรื่นเริงหยอกล้อของหนุ่มสาวเมื่อปล่อยนกปล่อยปลาเสร็จเรียบร้อยแล้ว
-	จบด้วยรำมอญ เป็นการรำเข้าโรง

3.2 โครงสร้างการแสดงรำมอญร้อนสะบ้า

รำมอญร้อนสะบ้า เป็นการแสดงที่รำเป็นคู่ชาย - หญิง จัดเป็นการแสดงประเภทระบำ ซึ่งผู้ประดิษฐ์ทำรำต้องการนำเสนอการละเล่นของมอญ คือ การเล่นตะแยมมอญและการเล่นสะบ้าให้ออกมาในรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย โดยใช้เวลาในการแสดงประมาณ 8 นาที (เวลาจริง 7 นาที 48 วินาที) มีการใช้เพลงทั้งหมด 5 เพลง โครงสร้างการแสดงซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งโครงสร้างการแสดงออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการแสดงที่จำลองมาจากการเล่นตะแยมมอญ แต่ได้บรรจุเพลงเพื่อสำหรับการแสดง โดยเพลงที่ใช้เป็นเพลงไทยสำเนียงมอญ ใช้เวลาในการแสดง 3 นาที 50 วินาที ประกอบด้วย

- เพลงที่ 1 รำมอญ (เวลา 26 วินาที) เพลงเป็นการบอกถึงการเริ่มการแสดง
- เพลงที่ 2 เพลงทวายเป็นเวลา 2 นาที 5 วินาที
- เพลงที่ 3 เพลงมอญมอญเรือ (เวลา 1 นาที 19) วินาที

2 เพลงนี้มีการบรรจุเนื้อร้องประกอบการแสดงเป็นการบรรยายธรรมชาติยามเช้าในวันสงกรานต์

* ประเพณีสงกรานต์พระประแดงจะจัดหลังวันสงกรานต์ไทย 1 อาทิตย์และจะจัดให้ตรงกับวันอาทิตย์โดยมากจะตรงกับวันที่ 20 - 21 ของทุกปี

ตอนที่ 2 ใช้เวลาในการแสดง 3 นาที 8 วินาที เป็นการนำเสนอรูปแบบการเล่นระบำ โดยเน้นท่าทางที่สวยงามประกอบด้วย

- เพลงที่ 4 เพลงกระต่ายเดิน สองชั้น (เวลา 2 นาที 32 วินาที)
- เพลงที่ 5 เพลงกระต่ายเดินชั้นเดียว (เวลา 1 นาที การเล่นระบำ)

เพลงกระต่ายเดินเป็นเพลงที่มีจังหวะกระทัดรัดของตะโพน อันเป็นลักษณะเด่นของการรำมอญ การแสดงท่ารำจึงต้องทำให้เข้ากับจังหวะที่กระทบ

ตอนที่ 3 เป็นการแสดงความสัมพันธ์ของหนุ่มสาวชาวมอญที่มีโอกาสได้รู้จักกันอันจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ในขั้นต่อไป

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบโครงสร้างประเพณีการเล่นระบำกับการแสดงรำมอญร้อนระบำ

ประเพณีการเล่นระบำ	การรำมอญร้อนระบำ
1. การเล่นเพลงทะเลยมอญ การร้องเพลงทำนองเกี่ยวพาราตี หรือ บรรยายธรรมชาติ ซึ่งมีฝ่ายชาย - หญิง ร้อง โต้ตอบกัน	1. การแสดงตอนที่ 1 การบรรยายธรรมชาติใน ยามวันสงกรานต์ เป็นการรำตีบท
2. การเล่นระบำ มีท่าทางการทอยลูกระบำที่ ต้องใช้ความสามารถในการควบคุมลูกระบำ เพื่อให้ถึงฝ่ายตรงข้าม	2. การแสดงตอนที่ 2 มีการทำท่าทอยลูกระบำ ในเพลงกระต่ายเดิน
3. การได้ทำความรู้จักและสานสัมพันธ์กัน ระหว่างชาย-หญิง	3. การแสดงท่าจับคู่เข้าพระ - นาง

3.3 โครงสร้างการแสดงระบำแห่งหงส์ - ธงตะขาบ

ระบำแห่งหงส์ - ธงตะขาบ เป็นการแสดงที่มีโครงสร้างการแสดงที่แบ่งเป็นตอนได้ 2 ตอน คือ
ตอนที่ 1 เป็นการแสดงที่พูดถึงที่มาของประเพณีแห่งหงส์ - ธงตะขาบ จุดประสงค์ของ
ประเพณี เป็นการรำตีบทประกอบคำร้อง โดยเพลงที่ใช้เป็นเพลงไทยสำเนียงมอญ คือเพลง ใช้
เวลาในการแสดง 1 นาที 25 วินาที ประกอบด้วย

ตอนที่ 2 เป็นการแสดงเล่นหยอกล้อกันระหว่างชายและหญิงที่มีความเบิกบานใจหลังจาก
ได้ร่วมขบวนแห่งหงส์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว การแสดงตอนนี้ใช้เวลาในการแสดง 3 นาที 18 วินาที

ตอนที่ 3 เป็นการแสดงความงามสัมพันธ์ของหนุ่มสาวชาวมอญที่มีโอกาสได้ทำความรู้จัก
กันหลังจากทำกิจกรรมของประเพณีเสร็จสิ้นแล้ว

ตารางที่ 3

เปรียบเทียบโครงสร้างประเพณีแห่งหนึ่ง – ธงตะขาบกับการแสดงระบำแห่งหนึ่ง - ธงตะขาบ

ประเพณีแห่งหนึ่ง - ธงตะขาบ	ระบำแห่งหนึ่ง - ธงตะขาบ
1. ขบวนแห่งหนึ่ง - ธงตะขาบในวันสงกรานต์	1. การแสดงตอนที่ 1 ที่มาของประเพณีแห่งหนึ่ง - ธงตะขาบ
2. กิจกรรมการเล่นน้ำสงกรานต์ การทำความรู้จักกันระหว่างหนุ่มสาวชาวมอญ	2. การแสดงตอนที่ 2 มีการแสดงท่าทางหยอกล้อกันระหว่างชาย-หญิง
3. แสดงความสัมพันธ์ขั้นต่อไปของหนุ่มสาวที่มีความพึงพอใจต่อกัน	3. การแสดงท่าจับคู่เข้าพระ - นาง

4 หลักและวิธีการประดิษฐ์ท่ารำ

วิธีการประดิษฐ์ท่ารำของนาฏยประดิษฐ์ จากการสัมภาษณ์ผู้ประดิษฐ์ท่ารำ ท่านกล่าวว่า "ในขณะที่ประพันธ์ท่วงก็ได้อคิดท่ารำประกอบไปด้วย" ที่เป็นเช่นนั้นเพราะอาจารย์ฉวีวรรณ ท่านมีความสามารถทางด้านการแต่งคำประพันธ์และรู้จักเพลงลำเนียงมอญต่างๆเป็นอย่างดี จากการศึกษาท่ารำของนาฏยประดิษฐ์ทั้ง 3 ชุด ผู้วิจัย พบว่ามีที่มาของท่ารำแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ท่ารำในกลุ่มนาฏยศิลป์ไทย ซึ่งได้แก่ แม่ท่าของแม่บท ท่าตีบท และท่าธรรมชาติ
2. ท่ารำแบบมอญ คือ ท่ารำมอญ 12 ท่า ท่ารำมอญแบบพันทาง และท่ารำมอญที่อาจารย์

ฉวีวรรณประดิษฐ์ขึ้น

จากท่ารำดังกล่าวผู้วิจัยจะอธิบายลักษณะของท่ารำตามที่มาของแต่ละประเภทดังนี้

4.1 ระบำปลอขนกปลอขปลา

ระบำชุดนี้ ผู้ประดิษฐ์ท่ารำให้หลักในการประดิษฐ์ท่ารำ คือ การผสมผสานท่ารำนาฏยศิลป์ไทยและท่าของมอญ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาท่ารำและหาที่มาของท่ารำแต่ละชุดโดยจำแนกออกเป็นดังนี้

1. ท่านาฏยศิลป์ไทย

- 1.1 ท่าแม่บท หรือแม่ท่าหมายถึงท่ารำที่มีชื่อท่ารำอยู่ในการรำแม่บท

ซึ่งผู้ประดิษฐ์ทำรำนำมาใช้ในตอนที่ 1 ของการแสดงและบางท่านำใช้เป็นทำรำประกอบจังหวะในตอนที่ 3 ของการแสดงที่เป็นการแสดงทำรำเข้าสู่ของฝ่ายชายและฝ่ายหญิง

1.2 ทำตีบท คือที่ผู้ประดิษฐ์ทำรำนำมาใช้แสดงแทนความหมายในบทร้องเพื่อสื่อความหมายให้ผู้ชมเข้าใจ

1.3. ทำเลียนแบบธรรมชาติ คือการทำท่าทางที่เป็นไปตามธรรมชาติแต่นำมาปรุงแต่ง และจัดระเบียบร่างกายให้มีความประณีตในแบบนาฏศิลป์ไทย ผู้วิจัยจะนำเสนอการวิเคราะห์ทำรำในรูปแบบตาราง ดังนี้

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ทำรำระบำปล่อยนกลปลอยปลา (นาฏศิลป์ไทย)

ลำดับทำรำ	บทร้องและทำนองเพลง	ชื่อทำรำ	อธิบายทำรำ
1.1 ทำนาฏศิลป์ไทย(แม่ท่า)			
ท่าที่ 7	เจี๋ยริน	ท่าบัวชูฝัก	ญ.มือขวาสอดจับขึ้นเป็นหงายมือระดับศिरະ มือซ้ายถือไหลปลาประสมเท้า ช.เปลี่ยนเป็นถือกรงนก
ท่าที่ 34	สารพัน ปลื้มเปรม	ท่านภาพร	มือขวาจับคว่ำ ฉายมือออกมือซ้ายตั้งวง แขนตั้งระดับไหล่
1.2 การตีบท			
ท่าที่ 1 ท่าออก	เพลงเจดีย์ทอง	การถือไหลปลาและกรงนกในชบวนแห่	ญ.ถือไหลปลาระดับชายพก จรดเท้า ช.ถือกรงนก จรดเท้า
ท่าที่ 3	ตะวันปาย	ท่าป้อนหน้า	มือขวาถือไหลปลาระดับชายพก มือซ้ายป้อนหน้า
ท่าที่ 4	ท่ายสงกรานต์	-	มือซ้ายชันจับปรกข้างโดยให้ปลายมือเยื้องไปด้านหลัง
ท่าที่ 5	บ้านปากลัด	-	มือขวาจับคว่ำส่งมือไปด้านข้างแขนตั้งระดับไหล่ เอียงขวา
ท่าที่ 6	หนุ่มสาวนัด	ท่าเดินเข้าหากัน	มือขวาจับคว่ำจากด้านข้างแล้วมาปล่อยจับที่ด้านหน้าเป็นตั้งวง

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ท่ารำระบำปล่อยนกล่อยปลา(นาฏยศิลป์ไทย) (ต่อ)

ลำดับท่ารำ	บทร้องและทำนองเพลง	ชื่อท่ารำ	อธิบายท่ารำ
ท่าที่ 8	ชื่นธรรมชาติ	ท่ายิ้ม	มือซ้ายจับเข้าที่ปาก
ท่าที่ 12	พายินยง	-	มือซ้ายม้วนจับออกเป็นตั้งวงระดับวงบน
ท่าที่ 17	ละหม่ายเอ๋ย	ท่าเกี่ยว	ญ.มือถือไหลปลา ช.มือขวาถือกรงนก มือซ้ายดึงผ้าผูกก้าวข้างเท้าซ้ายพร้อมกับกระทยไหลลีด้านข้างหญิง
ท่าที่ 30	ให้ผกผัน	ท่าบิน	มือทั้งสองกางออกแล้วกตปลายมือลง
ท่าที่ 31	ชอกุศล	ท่าไหว้	พนมมือระหว่างอก
1.3 ท่าเลียนแบบธรรมชาติ			
ท่าที่ 13	ท่ารับ	ท่าท่าเทปลาและชุกกรงนก	ท่าท่าเทปลาโดยหันปากไหลออกหน้าเวที ชายชุกกรงนกขึ้น
ท่าที่ 20	ผลัดหน้าขาว	ผลัดหน้า	ญ.มือซ้ายท่าท่าประแบ็ง ช.มือขวาท่าท่าประแบ็ง
ท่าที่ 21	ถือกรงนกไหลปลา	-	ญ.ชูไหลปลาระดับศีรษะ ช.ถือกรงนกระดับอก
ท่าที่ 28	ปล่อยนกล	-	ญ.มือรองที่กรงนก ช.ท่าท่าชู้กรงนก

จากตารางดังกล่าวจะเห็นว่า ระบำปล่อยนกล่อยปลา มีปริมาณการใช้ท่ารำตีบทมากในตอนที่ 2 ของการแสดง ท่ารำเป็นท่าที่สื่อความหมายให้ผู้ชมเข้าใจได้ว่าบทหรือเนื้อหาของการแสดงกล่าวถึงอะไร ส่วนท่ารำแม่ท่าที่ใช้ คือ ท่าบัวชูฝักและท่านภาพพร ซึ่งท่าบัวชูฝักมีการนำมาใช้ทั้งการตีบทและตอนที่ 3 ของการแสดงที่เป็นการแสดงรำคู่ระหว่างชายและหญิง ส่วนท่าเลียนแบบธรรมชาตินั้นเป็นท่าที่มีอุปกรณคือ กรงนกและไหลปลา เพื่อให้เข้าใจความหมายได้โดยตรง

2. ทำรำมอญ

2.1 ทำรำมอญ 12 ท่า หมายถึง ทำรำมอญ 12 ท่าของมอญเกาะเกร็ด

2.2 ทำรำมอญแบบพันทาง หมายถึงทำรำที่มีปรากฏอยู่ในทำรำแบบพันทาง ที่กรมศิลปากรประดิษฐ์ขึ้น ได้แก่ เสมอมอญ ระบายพม่า - มอญ และระบายทวารวดีที่ผู้วิจัย สามารถเทียบเคียงถึงที่มาของทำรำได้

2.3 ทำรำมอญที่อาจารย์ฉวีวรรณประดิษฐ์ขึ้น หมายถึงทำรำที่เป็นท่ามอญ แต่ไม่ได้มีปรากฏอยู่ในทำรำมอญ 12 ท่าและทำรำแบบพันทาง แต่อาจารย์ฉวีวรรณได้บอกที่มาว่าเป็นท่ามอญ และท่าเข้าพระเข้านางที่มีลักษณะเป็นท่ามอญ

ตารางที่ 5 วิเคราะห์ทำรำระบายปลอญยกปลอญปลา(ทำรำมอญ)

ลำดับท่ารำ	บทร้องและทำนองเพลง	ชื่อท่ารำ	อธิบายท่ารำ
2.1 ทำรำมอญ 12 ท่า			
ท่าที่ 33	ทุกคืนวัน	เปริงเปริง	คือมือทั้งสองข้างจับคว่ำแล้วคลายจับ ออกเป็นตั้งวง มือขวาอยู่ระดับไหล่ มือซ้ายอยู่ข้างไหลด้านขวา
ท่าที่ 35	เพลงมะละกา (10)		มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาจับคว่ำแขนตั้งระดับไหล่ จรดเท้าซ้าย เอียงขวา
ท่าที่ 38	เพลงรำมอญ	ท่าเข้าพระเข้านาง	ถ.แขนงมือขวาไปตั้งวงแขนตั้งระดับไหล่ มือซ้ายลดมือลงตั้งวงระดับวงล่าง ข.มือขวาหยิบปลายสไบของผู้หญิงขึ้นมาไว้ระดับจุมูก มือซ้ายเท้าสะเอว
ท่าที่ 2	อันเดียวกัน		มือขวาจับตอกมือซ้าย มือซ้ายถือไหลปลา
2.2 ทำรำมอญแบบพันทาง			
ท่าที่ 15	พวกหนุ่มน้อย	-	มือซ้ายชูนิ้วชี้และนิ้วกลางตั้งมือระดับปาก เอียงไปด้านขวา
ท่าที่ 22(ชาย)	ว่าอะวาว	-	มือซ้ายชูนิ้วโป้งตั้งข้อมือแตะที่อกแตะเท้าซ้ายด้านหน้า

ตารางที่ 5 วิเคราะห์ท่ารำระบำปล่อยนกลปล่อยปลา(ท่ารำมอญ) (ต่อ)

ลำดับท่ารำ	บทร้องและทำนองเพลง	ชื่อท่ารำ	อธิบายท่ารำ
ท่าที่ 24	อ่อนเคียงกัน	-	มือขวาจับตอศอกมือซ้าย มือซ้ายถือไหลปลา
2.3 ท่ารำมอญที่อาจารย์ฉวีวรรณประดิษฐ์ขึ้น			
ท่าที่ 35	เกษมเฮย	ท่ามอญ	มือขวาหงายมือระดับศีรษะให้ฝ่ามือตะแคงออก มือซ้ายตั้งวงระดับปากกันศอก

ท่ารำมอญที่มีอยู่ในชุดระบำปล่อยนกลปล่อยปลา มีสัดส่วนท่ารำน้อยกว่าท่ารำนาฏศิลป์ไทย โดยท่ารำมอญมีลักษณะการรำที่อยู่มรช่วงท้ายเพลงมะละกาซึ่งเป็นการรำประกอบเพลง ลักษณะเป็นการใช้มือเป็นแบบนาฏศิลป์ไทยและใช้เท้าแบบมอญเช่นการสไลด์เท้าการโยกเท้า ตอนจบเป็นการแสดงท่ามอญที่อาจารย์ฉวีวรรณ ประดิษฐ์ขึ้นโดยอาจเป็นท่ามอญเก่าที่มีมาแต่เดิม

4.2 รำมอญร่อนสะบ้า

การรำมอญร่อนสะบ้าถือเป็นการแสดงนาฏศิลป์ไทยประเภทระบำว่าตฤประสงค์ของผู้ประดิษฐ์ท่ารำนั้นเพื่อให้เกิดการแสดงนาฏศิลป์ไทย เพียงแต่ผสมผสานท่ารำมอญให้เป็นคงเอกลักษณ์และมีกลิ่นอายความเป็นมอญของ โดยในการประดิษฐ์ท่ารำใช้ท่ารำนาฏศิลป์ไทยเป็นหลักก่อน ผสมผสานกับท่ารำมอญ แล้วจึงใส่ท่าการเล่นสะบ้า เพราะฉะนั้น วิธีการประดิษฐ์ท่ารำจึงมีการจุดเด่นของการแสดงต่าง ๆ มาผสมผสานกันดังนี้

ตารางที่ 6 วิเคราะห์ท่ารำรำมอญร่อนสะบ้า(ท่านาฏศิลป์ไทย)

โครงสร้างการแสดง	บทร้องและทำนองเพลง	ที่มาของท่ารำ	ลักษณะท่ารำ
1.1 ท่านาฏศิลป์ไทย(แม่ท่า)			
ท่าที่ 12	แสงรำไร สอดส่อง	ท่าบังสุริยา	มือซ้ายตั้งวงระดับศีรษะ มือขวาดังวงระดับปาก
ท่าที่ 26	แขกเต้า เจ้าจำเรียง	ท่าแขกเต้า	มือทั้งสองข้างจับอยู่ระดับศีรษะ มือซ้ายตอศอกขวา ยกเท้าซ้าย เอียงซ้าย

ตารางที่ 6 วิเคราะห์ท่ารำรำมอญร้อนสะบ้า(ท่านาฏยศิลป์ไทย) (ต่อ)

ลำดับท่ารำ	บทร้องและทำนองเพลง	ชื่อท่ารำ	อธิบายท่ารำ
1.2 ท่าตีบท			
ท่าที่ 5	ยามอุทัยไถ่ขัน	ท่าไถ่ขัน	มือขวาจับระดับปากแล้วปล่อยจับออกเป็นตั้งวง มือซ้ายตั้งวงระดับเดียวกับแล้วส่งจับหลัง
ท่าที่ 10	บอกเวลา อูชารุ่ง	ท่ามอง	ญ.มือทั้งสองข้างกรายจับเป็นท่าเท้าตะเภา ช.มือขวาชี้นิ้วไปข้างหน้า มือซ้ายแตะที่ไหล่ด้านซ้ายของผู้หญิง
ท่าที่ 13	ยอดพะวา	ท่าชี้	ญ.มือซ้ายตั้งวง มือขวาชี้นิ้ว ระดับเดียวกัน ช.มือทั้งสองข้างแตะที่ไหล่ของผู้หญิง
ท่าที่ 14	น้ำค้างพร้อย	-	มือซ้ายวงที่หน้าขา มือขวาจับปรกข้างแล้วสั่นข้อมือเล็กน้อย พร้อมกับค่อยๆ เลื่อนมือลงมา
ท่าที่ 13	บนยอดรัก	-	ญ.มือซ้ายจับหงายบนมือผู้ชาย มือขวาจับส่งหลัง ช.มือขวาแบมือรองมือจับของผู้หญิง
ท่าที่ 17	งามนักเหมือนมณี	ล่อแก้ว	มือซ้ายตั้งวง มือขวาจับล่อแก้ว
ท่าที่ 18	อันมีค่า	-	มือซ้ายตั้งวงระดับปาก มือขวาจับล่อแก้วหงายมือระดับศีรษะ เอียงขวา
ท่าที่ 19	มवलมาลี คลี่บาน ตระการตา	-	มือทั้งสองจับคว่ำประสานกันแล้วปล่อยจับออกข้างลำตัว
ท่าที่ 20	ภุมราเรยซ้อน เกสรชม	ท่าบิน	มือทั้งสองข้างกางออกข้างลำตัวกดปลายมือลง

ตารางที่ 6 วิเคราะห์ท่ารำรำมอญร้อนสะบ้า(ท่านาฏยศิลป์ไทย) (ต่อ)

ลำดับท่ารำ	บทร้องและทำนองเพลง	ชื่อท่ารำ	อธิบายท่ารำ
ท่าที่ 24	นกเขารัน รุสุกฤ	-	มือขวาจับระดับปากและยึดมือจับออกไประดับศีรษะ มือซ้ายตั้งวงแล้วส่งจับหลัง
ท่าที่ 25	อยู่ขรม	-	มือทั้งสองจับคว่ำ มือซ้ายอยู่ระดับศีรษะ มือขวาอยู่ระดับไหล่ลดมือลงตามลำดับ (ชายทำตรงข้ามกับหญิง)
ท่าที่ 27	เคียงภิรมย์	ท่าเข้าพระเข้านาง	ญ.มือทั้งสองจับคว่ำ คลายจับออกมือขวาหามือแขนตั้งระดับไหล่ มือซ้ายตั้งวงระดับชายพก เคียงซ้าย ประสมเท้า หน้ามองกัน
ท่าที่ 28	สาธิตา ถลาลม เล่นเรใจ	ท่าเหมือนท่าที่ 20	
ท่าที่ 34	สุขฤทัย	ท่าเข้าพระเข้านาง	ญ.มือซ้ายจับระดับปาก มือขวาส่งจับหลัง วิ่งชอยเท้าหน้าเหลียวมองผู้ชาย ช.มือทั้งสองไขว้หลัง วิ่งชอยเท้าตามผู้หญิง
ท่าที่ 35	ต่างอวยชัยให้กัน	-	มือทั้งสองข้างชันจับขึ้นระดับหน้า วิ่งชอยเท้า
ท่าที่ 50	เพลงรำมอญ ท่าจับ	ท่าเข้าพระเข้านาง	ญ.มือซ้ายจับคว่ำแล้วคลายจับออกเป็นตั้งวงแขนตั้งระดับไหล่ มือขวาดือลูกสะบ้าระดับชายพก ก้าวข้างเทาขวา ช.มือซ้ายจับคว่ำแล้วคลายจับออกจับปลายมือของผู้หญิง ก้าวข้างเท้าขวา

ตารางที่ 6 วิเคราะห์ท่ารำรำมอญร้อนสะบ้า(ท่านาฏยศิลป์ไทย) (ต่อ)

ลำดับท่ารำ	บทร้องและทำนองเพลง	ชื่อท่ารำ	อธิบายท่ารำ
1.3 ท่าเลียนแบบธรรมชาติ			
ท่าที่ 37	เพลงกระต่าย เดินท่าที่ 1	ท่าตั้งลูกสะบ้า	มือขวาจับหงายระดับเอวซ้ายขวา มือซ้ายถือลูกสะบ้าไว้ข้างลำตัวด้านขวา แตะเท้า เดินโยกเท้า 4 จังหวะ
ท่าที่ 42	เพลงกระต่าย เดินท่าที่ 6	ท่าปรบมือ	มือขวาถือลูกสะบ้า มือซ้ายทำท่า ปรบมือ(มือแตะที่ลูกสะบ้า)
ท่าที่ 44	เพลงกระต่าย เดินท่าที่ 8	ท่าหนีบลูกสะบ้าที่น้อง	ข.มือซ้ายตั้งวงระดับปาก มือขวาหงาย มือระดับศีรษะ กระโดดกระดกเท้าขวา (ทำสลับกับชาย-หญิง)
ท่าที่ 45	เพลงกระต่าย เดินท่าที่ 9	ท่าทอยลูกสะบ้า	ญ.มือขวาถือลูกสะบ้าทอดแขนไปข้าง ลำตัวระดับเอว มือซ้ายส่งจีบหลัง วาง สันเท้าไปด้านข้างตั้งเข่า ข.มือขวาแบมือข้างลำตัวระดับเอว มือ ซ้ายถือลูกสะบ้าระดับวงบน ยกเท้าขวา (ทำสลับกันหญิง-ชาย)
ท่าที่ 47	เพลงกระต่าย เดินชั้นเดียวท่าที่ 2	ท่าคางหนีบลูกสะบ้า	ญ.มือขวาถือลูกสะบ้าในลักษณะตั้งวง บน มือซ้ายจับหงายที่ชายพก นั่งยอง เข่า ข.มือขวาถือลูกสะบ้าระดับคาง มือซ้าย ไขว้หลังแล้วเปลี่ยนข้างมาถือลูกสะบ้า สลับกัน เดินก้าวเท้าตามจังหวะ
ท่าที่ 48	เพลงกระต่าย เดินชั้นเดียวท่าที่ 3	ท่าวางลูกสะบ้าที่หลังเท้า	มือทั้งสองไขว้หลัง ยกเท้ากระโดดตาม จังหวะ

จากตารางอธิบายได้ว่า รำมอญร่อนสะบ้าได้นำทำนากฎศิลป์ไทยมาใช้เป็นท่าตีบทเพื่อให้เข้าใจถึงเนื้อหาของประเพณี ส่วนท่าเลียนแบบธรรมชาติในการแสดงชุดนี้ มักจะเป็นท่าที่เลียนแบบมาจากการเล่นสะบ้าในประเพณีสงกรานต์ ซึ่งผู้ประดิษฐ์ท่ารำได้คัดสรรเฉพาะท่าที่สามารถนำมาประยุกต์เข้ากับนาฏศิลป์ไทยได้อย่างลงตัว โดยใช้การสมมุติบ้างเช่นท่าหนีบคางก็เพียงแต่เอาลูกสะบ้าไว้ระดับคาง เพราะจะทำให้การแสดงมีราบริน ผู้ชมเกิดอรรถรสในการชมเนื่องจากผู้ประดิษฐ์ท่ารำต้องประดิษฐ์การแสดงประเภทสวยงามมากกว่าที่จะให้เกิดความตลกขบขัน

ตารางที่ 7 วิเคราะห์ท่ารำรำมอญร่อนสะบ้า(ท่ารำมอญ)

ลำดับท่ารำ	บทร้องและทำนองเพลง	ชื่อท่ารำ	อธิบายท่ารำ
2.1 ท่ารำมอญ 12 ท่า			
ท่าที่ 6	เพลงทวย กระชั้นเสียง*	ท่าปุมเประ สะเริน	มือซ้ายจับหงายระดับชายพกแล้วสาว จับสลับมือกัน 3 จังหวะ
ท่าที่ 8	ทำนองเอือน	ท่าอะชิตอยลุด ดับแก้มจ้ำทำ ย้อยที่ 3 เพลง ละบ๊ะชาน	มือขวาจับปรกข้าง มือซ้ายส่งจับหลัง
ท่าที่ 15	ย้อยหยาด	ท่าปุมเประอะ สะเรหรือท่า ปะลุ่มปุมเปะ ทำย้อยที่ 3	มือทั้งสองข้างม้วนจับออกเป็นตั้งวง ระดับหน้าแล้วค่อยๆปาดมือสลับกัน
2.2 ท่ารำมอญแบบพันทาง			
ตอนที่ 1 การ แสดงจำลองมา จากการเล่น ทะแยมอญ	เพลงรำมอญ	ท่ารำในท่าออก ของระบำทวารวดี	มือซ้ายจับที่ข้อมือขวาแล้วค่อยๆเลื่อน จับลงมาตามแขนแล้วม้วนจับออกเป็น ตั้งวง มือขวาดึงลูกสะบ้าระดับศีรษะ แล้วช้อนมาไว้ระดับศีรษะ
ท่าที่ 9	เสนาะไช*	ท่ามอญ	มือขวาแทงมือไปไว้ที่ข้างหู มือซ้ายตั้ง วงและช้อนจับที่ชายพกให้จับเฉียงไป ด้านขวา ยืนจรดเท้า

ตารางที่ 7 วิเคราะห์ทำรำรำมอญร้อนสะบ้า(ทำรำมอญ) (ต่อ)

ลำดับทำรำ	บทร้องและทำนองเพลง	ชื่อทำรำ	อธิบายทำรำ
ทำที่ 11	อโณทัย*	ทำมอญ	แทงมือซ้ายเป็นตั้งวง มือขวาดังวงล่าง ลักคอก กันศอก
ทำที่ 23	คอนคู่	ทำรำพม่า (ระบำพม่า มอญ)	มือทั้งสองแตะที่สะโพก กันศอก จรด เท้าซ้ายกันขวา เอียงซ้าย
ทำที่ 30	ช่างงามล้ำ ธรรมชาติ จัด ประสาน	ทำรำมอญ (ระบำพม่า มอญ)	มือขวาหงายมือระดับศีรษะ มือซ้ายจับ คว่ำแขนตั้งระดับไหล่ พร้อมกับสวจับ ตามจังหวะ เอียงขวา
2.3 ทำรำมอญที่อาจารย์จวีวรรณประดิษฐ์ขึ้น			
ทำที่ 31	สงกรานต์เยือน เข้าเข้าปีใหม่	ทำเหมือนทำที่ 30	
ทำที่ 36	วันสงกรานต์*	ทำมอญ	หงายมือระดับศีรษะ มือซ้ายตั้งวงระดับ ปาก
ทำที่ 49	ท่าจบ*	ทำมอญ	ญ.มือซ้ายจับคว่ำแล้วคลายจับออกแตะ ข้างหู มือขวาถือลูกสะบ้าในลักษณะอุ้ม ไว้ที่เอวด้านขวา นั่งตั้งเข่าซ้าย เอียงซ้าย ข.มือขวาถือลูกสะบ้า หักข้อมือเข้าหา ตัวระดับศีรษะ มือซ้ายตั้งวงระดับปาก ก้าวข้างเทาซ้าย เอียงซ้าย

จากตารางดังกล่าวอธิบายได้ว่า ทำรำมอญที่มีอยู่ในรำมอญร้อนสะบ้านี้ผู้ประดิษฐ์ทำรำได้
คัดเลือกทำรำมอญทำที่ความสอดคล้องผสมผสานกับทำนาฏศิลป์ไทยได้อย่างลงตัว โดยนำมาใส่
ไว้ในจังหวะท้ายของเพลง(ทำรำที่มีเครื่องหมาย*) ซึ่งเป็นกลวิธีที่ผู้ประดิษฐ์ทำรำได้นำมาใช้
ผสมผสานกันอย่างแยบยล

4.3 ระบำแห่งส - ธงตะขาบ

ระบำแห่งส - ธงตะขาบเป็นการแสดงที่ผู้ประดิษฐ์ท่ารำได้แนวคิดมาจากประเพณีแห่งส - ธงตะขาบของมอญ โดยใช้บทร้องเป็นตัวบอกประเพณีและท่ารำนาฏยศิลป์ไทยผสมการรำมอญเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมมอญ ผู้วิจัยนำเสนองานวิเคราะห์ท่ารำเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 8 วิเคราะห์ท่ารำระบำแห่งส - ธงตะขาบ (ท่านาฏยศิลป์ไทย)

ลำดับท่า	บทร้องและทำนองเพลง	ชื่อท่ารำ	อธิบายท่ารำ
1.1 นาฏยศิลป์ไทย(แม่ท่า)			
ท่าที่ 16	ชาวรามัญจากหงสา	ท่าพิศมัยเรียงหมอน	มือทั้งสองข้างจับหงายที่อกแล้วม้วนจับออกเป็นตั้งวง มือซ้ายอยู่ระดับวงบนมือขวาขนตึงระดับไหล่
ท่าที่ 22,28	ยิ่งใหญ่, เพลงมะละกา(4)	ท่าบังสุรียา	มือทั้งสองข้างตั้งวง มือขวาระดับศีรษะ มือซ้ายระดับปากเฉียงซ้าย(ซ้ายและหญิงทำเท่าเดียวกัน คนละข้าง)
ท่าที่ 23		ท่าช้านางนอน	ข.มือทั้งสองข้างจับหงายระดับอกแล้วปล่อยจับออกเป็นตั้งวงมือหงายขนตึงระดับไหล่ มือขวาดังวงระดับชายพก
ท่าที่ 29,30	เพลงมะละกา(5)	ท่าบัวชูฝัก	มือขวาสอดมือจับขึ้นเป็นหงายมือระดับศีรษะ มือซ้ายตั้งวงระดับสะโพก
ท่าที่ 31	เพลงมะละกา(6)	ท่าสอดสร้อยมาลา	มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาจับหงายระดับชายพก เอียงขวา
ตอนที่ 1 ท่าที่ 1	เพลงชอลูกหว้า	ท่าเดิน	- ญ.มือขวาดังวงระดับชายพก มือซ้ายจับมือชาย ข.มือขวาจับมือผู้หญิง มือซ้ายตั้งวงข้างลำตัว

ตารางที่ 8 วิเคราะห์ท่ารำระบำแห่งส –องตะขาบ(ท่านาฏยศิลป์ไทย) (ต่อ)

ลำดับท่ารำ	บทร้องและทำนองเพลง	ชื่อท่ารำ	อธิบายท่ารำ
1.2 การตีบท			
ท่าที่ 9	คอยรับส่ง	ท่าตีบท	ญ.มือขวาจับหงายบนฝ่ามือผู้ชาย มือซ้ายเท้าสะเอว ข.มือขวาหงายฝ่ามือระดับวงกลาง มือซ้ายเท้าสะเอว
ท่าที่ 10	รวมจิตรัก	ท่าตีบท	มือทั้งสองข้างซ้อนจับเป็นจับหงายระดับหน้า(วิ่งเข้าหากัน)
ท่าที่ 11	กำซาบใจ	ท่าเข้าพระเข้านาง	- ญ.มือขวาเท้าสะเอว มือซ้ายตั้งวงแขนตั้งระดับไหล่ ข.มือขวาแตะที่เอวผู้หญิง มือซ้ายจับปลายมือของผู้หญิง
1.3 ท่าเลียนแบบธรรมชาติ			
ท่าที่ 33	เพลงมะละกา(8)	ท่าปรบมือ	มือทั้งสองปรบมือข้างศีรษะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 ตารางวิเคราะห์ท่ารำระดับท่าแห่งที่ – องค์ประกอบ (ท่ารำมอญ)

ลำดับท่ารำ	บทร้องและทำนองเพลง	ชื่อท่ารำ	อธิบายท่ารำ
3.1 ท่ารำมอญ 12 ท่า			
ท่าที่ 6	เพลงชอลูกหว้า องค์ประกอบลอลม	ท่าอะกลมตอย ท่าย่อยที่ 5 เพลงที่ 1 ยาก จ่างหะเป็น	มือขวาหงายมือระดับศีระะ มือซ้าย ม้วนจับเป็นตั้งวงระดับปาก
ท่าที่ 7	หางหงส์ห้อย	ท่าอะชืออะโมฮือ อด(แก้มจ่าง) ท่าย่อยที่ 3 เพลงชะวักตัว	มือขวาซ่อนจับแล้วกลับซ่อนมือให้เป็น จับคว่ำต่อศอกซ้าย มือซ้ายค้อยๆมือ แล้วซ่อนเป็นจับปรกหน้า
ท่าที่ 8	หนุ่มประดิษฐ์ สาวประดอย	ท่าอะวอยตอย หมึก ท่าย่อยที่ 3 เพลงที่ 6 (ไม่ ปรากฏชื่อ เพลง)	
ท่าที่ 12	ดักเป็นธง	ท่าชาวสะนอม ท่าย่อยที่ 2 เพลงที่ 9 เพลง หะว้าย	มือทั้งสองข้างม้วนจับออกเป็นตั้งวง ระดับหน้าแล้วค้อยๆปาดมือสลับกัน
ท่าที่ 13	แห่นางหงส์	ท่าปาดตอย	มือทั้งสองปาดมือให้มือขวาหงายมือ ระดับศีระะ มือซ้ายตั้งวงระดับปาก
ท่าที่ 15	ท่ารับที่ 1	ท่าอะชิตอย ท่า ที่ 4 เพลงที่ 1 เพลงยากจ่าง หะเป็น	มือทั้งสองจับคว่ำให้มือซ้ายอยู่ข้าง ลำตัวระดับไหล่ มือขวาอยู่ระดับชายพก

ตารางที่ 9 ตารางวิเคราะห์ท่ารำระบำแห่งส์ – ธงตะขาบ (ท่ารำมอญ)(ต่อ)

ลำดับท่ารำ	บทร้องและทำนองเพลง	ชื่อท่ารำ	อธิบายท่ารำ
ท่าที่ 17	สูตำนาน	ท่าอะชิตอยลูป ดับแก้มข้างทำ ย่อยที่ 3 เพลง ตะบ๊ะชาน	มือขวาจับปรกข้าง มือซ้ายส่งจับหลัง
ท่าที่ 20	ประเพณีของ ญวน	ท่าปาวบาสะ ปรกตอย ท่า ย่อยที่ 4 เพลงที่ 10 เพลงเมียงป ลัยหะเล็ย	นิ้วมือข้างซ้าย 2 นิ้ว (นิ้วชี้และนิ้วกลาง) ตั้งอยู่ระดับปากและนิ้วมือข้างขวา 2 นิ้ว (นิ้วชี้และนิ้วกลาง)ตั้งวงอยู่ระดับปาก สวข้อมือขวาขึ้นลงสลับกัน
ท่าที่ 24	ท่ารับที่ 3	ท่าจับตอยแตก กะราว ทำย่อย ที่ 5 เพลงที่ 5 มอญคละ	มือขวาส่งจับหลัง มือซ้ายหยิบจับแล้ว ปล่อยเป็นตั้งวงระดับชายพก
ท่าที่ 31	เพลงมะละกา 6	ท่าปาวตอย	มือซ้ายม้วนจับออกเป็นตั้งวงบน มือ ขวาซ้อนมือจับระดับชายพก
ท่าที่ 32	เพลงมะละกา 7	ท่าปุมเปราะ สะเวิน สะหยด ข้าง ทำย่อยที่ 6 มอญคละ	มือซ้ายสวจับแขนตั้งระดับไหล่ มือขวา ตั้งวงระดับชายพกในขณะที่ย่าเท้าทำ มือสลับกัน
2.2 ท่ารำมอญแบบพันทาง			
ท่าที่ 25	เพลงมะละกา 1		มือขวาซ้อนมือจับหงาย มือซ้ายตั้งวง ระดับชายพก โยนจับทำ สลับกับ 4 จังหวะ
ท่าที่ 27	เพลงมะละกา 3		มือขวาซ้อนข้อมือกลับเป็นหงายมือ ระดับวงบน มือซ้ายจับคว่ำต่อศอกขวา

ตารางที่ 9 ตารางวิเคราะห์ท่ารำระบำแห่งส – ธงตะขาบ (ท่ารำมอญ)(ต่อ)

ลำดับท่ารำ	บทร้องและทำนองเพลง	ชื่อท่ารำ	อธิบายท่ารำ
2.3 ท่ารำมอญที่อาจารย์ฉวีวรรณประดิษฐ์ขึ้น			
ท่าที่ 18	सानตำรา	ท่ามอญในระบำพม่า-มอญ	มือขวาปาดมือให้ผ่านหน้าลงที่หน้าขาซ้าย
ท่าที่ 19	อันยิ่งใหญ่ และท่ารับ	ระบำทวาราวดี	มือทั้งสองข้างม้วนมือจับออกเป็นตั้งวง มือขวาอยู่ระดับวงบน มือซ้ายอยู่ระดับปาก
ท่าที่ 21	บทร้อง พวกมอญใช้ ณ สกกรานต์		ญ.มือซ้ายจับหงายระดับชายพก มือขวาเท้าสะเอว นั่งตั้งเข่าขวา เอียงขวา ข.มือทั้งสองข้างแตะที่ไหล่ของผู้หญิง ก้าวข้างเท้าซ้าย
ท่าที่ 37	ท่าจบ*	ท่ามอญ	ญ.มือซ้ายจับคว่ำแล้วคลายจับออกแตะข้างหู มือขวาดึงลูกสะบ้าในลักษณะข่มไว้ที่เอวด้านขวา นั่งตั้งเข่าซ้าย เอียงซ้าย ข.มือขวาดึงลูกสะบ้า หักข้อมือเข้าหาตัวระดับศีรษะ มือซ้ายตั้งวงระดับปาก ก้าวข้างเท้าซ้าย เอียงซ้าย
ท่าที่ 38	ท่าเข้า	ท่าเกี่ยว	ญ.แทงมือขวาไปตั้งวงแขนตั้งระดับไหล่ มือซ้ายลดมือลงตั้งวงระดับวงล่าง ข.มือขวาหยิบปลายสไบของผู้หญิง ขึ้นมาไว้ระดับจุมก มือซ้ายเท้าสะเอว

จากตารางพบว่าระบำแห่งส์ – ธงตะขาบมีการใช้ทำนาฏศิลป์ไทยน้อยซึ่งมีเพียง 10 ท่า อาจเป็นไปได้ว่าระบำชุดนี้ผู้ประดิษฐ์ทำำต้องการให้มีลักษณะเป็นนาฏศิลป์มอญมากกว่านาฏศิลป์ไทยเหมือนนาฏยประดิษฐ์ชุดอื่น

จากท่ารำดังกล่าว สรุปกลวิธีการประดิษฐ์ท่ารำของนาฏยประดิษฐ์ทั้ง 3 ชุดได้ดังนี้

1. ผู้ประดิษฐ์เลือกใช้ท่ารำในนาฏศิลป์ไทยมาใช้ในการตีบทส่วนของการแสดง ประกอบบทร้องที่เป็นการบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณี เนื่องจากนาฏศิลป์ไทยมีท่ารำมากสะดวกในการนำใช้และแปลความหมาย
2. ผู้ประดิษฐ์ทำำเลือกใช้ท่ารำมอญ ซึ่งประกอบด้วย ท่ารำมอญ 12 ท่า ท่ารำมอญจากละครพันทาง และท่ารำมอญที่เป็นมอญเก่าซึ่งอาจารย์ฉวีวรรณเป็นผู้ประดิษฐ์มา สอดแทรกในช่วงของการตีบทซึ่งมักจะแสดงท่าในช่วงของจังหวะตก*โดยไม่ได้คำนึงถึงความหมาย
3. ท่ารำมอญที่อาจารย์ฉวีวรรณ ประดิษฐ์ขึ้นโดยอาจารย์ฉวีวรรณกล่าวว่า เป็นท่ามอญ จะถูกนำไปใช้ในตอนท้ายของเพลง(ตอนจบ)

นาฏยประดิษฐ์ของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง 3 ชุด คือ ระบำปล่อยนกปล่อยปลา รำมอญร่อนสะบ้า และระบำแห่งส์ - ธงตะขาบ เป็นนาฏยประดิษฐ์ที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์พระประแดงอันได้แก่ ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา ประเพณีการเล่นสะบ้าและประเพณีแห่งส์ – ธงตะขาบ ซึ่งผู้ประดิษฐ์ได้นำความรู้ของตนประกอบกับการนำส่วนประกอบของประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาของชาวมอญ ทำการย่นย่อรูปแบบประเพณีดังกล่าวให้ออกมาในรูปแบบของการแสดงได้อย่างครบถ้วน ซึ่งผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์นาฏยประดิษฐ์ทั้ง 3 ชุด คือ

1. อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง เป็นผู้สืบเชื้อสายมอญและเห็นแบบอย่างการจัดประเพณีที่สำคัญอย่างประเพณีสงกรานต์ดังกล่าว ประกอบการศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาจึงมีโอกาสได้เรียนวิชาโทนาฏศิลป์และยังมีความรู้ทางด้านการทำรำมอญ จึงได้เกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ชุดใหม่ขึ้น โดยนำความรู้ความสามารถของตนผนวกกับการได้รับการร่วมมือจากครูนาฏศิลป์ของโรงเรียนอำนวยการวิทย์และนักเรียนจึงทำให้เกิดนาฏยประดิษฐ์ชุดดังกล่าวขึ้น

2. นาฏยประดิษฐ์ทั้ง 3 ชุด ล้วนได้รับแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์พระประแดงของชาวมอญ โดยผู้ประดิษฐ์ได้นำรูปแบบของประเพณีและแนวคิดในการผสมผสานระหว่างนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์มอญที่ความแปลกใหม่ ของการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่กลิ่นอายความเป็นมอญโดยใช้องค์ประกอบในการแสดงเป็นตัวช่วยเสริมคือ เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงก็คัดเลือกเพลงที่เป็นเพลงไทยสำเนียงมอญ การแต่งกายแบบคนมอญโดยมีการปรับปรุงให้เหมาะสม

กับการแสดง และการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงที่ทำให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่าย และผู้แสดงที่เป็นชาย และหญิง ซึ่งในประเพณีถือเป็นผู้ถูกเชิญให้มาร่วมขบวนแห่ หรือเป็นผู้ที่เล่นตะบ่าในประเพณีเล่น ตะบ่า

3. โครงสร้างการแสดงของนาฏยประดิษฐ์ทั้ง 3 ชุด ผู้ประดิษฐ์แบ่งเป็นตอน 3 ตอนโดย จำลองจากเหตุการณ์ในแต่ละประเพณี ตอนแรกเป็นการแสดงถึงการจัดขบวน โดยใช้ลักษณะการ รำออกมาเป็นแถว ตอนที่ 2 เป็นการรำประกอบบทร้องซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีแต่ละชุด และตอนที่ 3 เป็นการแสดงความสัมพันธ์ของหนุ่มสาวขอมอญที่มีโอกาสได้รู้จักกัน ส่วนนาย ประดิษฐ์ชุดรำมอญร่อนตะบ่า มีความแตกต่างจากชุดอื่น คือ แบ่งเป็น 3 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็น การแสดงการเล่นทะแยมอญ

4. หลักและกลวิธีในการประดิษฐ์ทำรำ นาฏยประดิษฐ์ทั้ง 3 ชุดนี้ผู้ประดิษฐ์ทำรำได้นำแนว การประดิษฐ์ทำรำมาจากที่มา 2 ที่มา คือ ทำรำนาฏยศิลป์ไทย ซึ่งแบ่งออกเป็นทำรำที่เป็นแม่ท่า ทำ ตีบทและท่าเลียนแบบธรรมชาติ ทำรำมอญ แบ่งเป็นทำรำมอญ 12 ท่า ทำรำมอญแบบพันทางและ ทำรำมอญที่อาจารย์ฉวีวรรณ เป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้น กลวิธีที่ใช้คือจะเลือกทำการตีบทมาใช้ในตอนที่ 2 ของการแสดงซึ่งเป็นการรำประกอบบทร้องที่บรรยายถึงลักษณะของประเพณีนั้นๆ ทำรำมอญมักจะ ทำในจังหวะตกหรือทำยวรรคเพลงเพลงมีการไหว้ท่าเกี่ยวเข้าพระเช้านางในตอนสุดท้ายเพื่อแสดงถึง ความสัมพันธ์ของหนุ่มสาวที่มีโอกาสได้ทำความรู้จักกัน ตอนท้ายของการแสดงจะจบลงด้วยเพลงรำ มอญเสมอถือเป็นผู้เอกลักษณ์อย่างหนึ่งของมอญ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ชนชาติมอญเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมอันสูงส่งและยาวนาน โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางด้านศาสนา ประเพณี ที่ยึดถือ สืบทอดปฏิบัติกันมาช้านาน ในปัจจุบันประเทศมอญไม่มีพื้นที่การปกครองประเทศแต่ความเป็นชาติที่รักษาและหวงแหนในวัฒนธรรม จึงทำให้ชนชาติมอญสามารถสืบทอดเชื้อสายกันจนถึงปัจจุบัน แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงด้านชาติพันธุ์ สิ่งที่สามารถบ่งบอกได้ว่าชาวมอญยังดำรงอยู่ก็คือ วัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญ คนมอญมีความภาคภูมิใจสืบทอดวัฒนธรรมประเพณียังรุ่นลูกรุ่นหลาน

ชาวมอญที่ได้อพยพมาอาศัยอยู่ในประเทศตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่าชนชาติมอญได้อพยพถึง 9 ครั้ง โดยได้อาศัยอยู่ในภูมิภาคที่ราบลุ่มภาคกลาง โดยเฉพาะจังหวัด ปทุมธานี กาญจนบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม ราชบุรี เป็นต้น เมื่อครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 จึงโปรดให้สร้างเมืองและป้อมที่ปากแม่น้ำคือ เมืองนครเขื่อนขันธ์ และโปรดให้ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานีอพยพมาอยู่ดูแลเมืองนครเขื่อนขันธ์ ชาวมอญที่อพยพมากลุ่มนี้เป็นชาวมอญกลุ่มของพระเจ้า เรียกว่าชาวมอญนี้ว่า มอญพระประแดง หรือมอญปากลัด

มอญพระประแดงหรือมอญปากลัด ครอบคลุมพื้นที่ในเขตอำเภอพระประแดง มีหมู่บ้านทั้งหมด 17 หมู่บ้าน ในปัจจุบันมีการสำรวจชาวมอญที่อาศัยอยู่ในอำเภอพระประแดง ซึ่งมักเรียกว่าชาวไทยเชื้อสายมอญ มีจำนวนทั้งสิ้น 94,229 คน จากการสำรวจของนายแพทย์สุเอ็ดคชเสนี คนไทยเชื้อสายมอญได้รับการยอมรับให้เข้ารับราชการได้ ปัจจุบันจึงพบว่าคนมอญเป็นข้าราชการบำนาญหลายท่าน ชาวมอญในอำเภอพระประแดงหรือมอญปากลัดมีลักษณะคล้ายกับคนไทยจนแยกไม่ออก ตลอดจนการดำรงชีวิตที่เหมือนคนไทย การใช้ภาษา วัฒนธรรมการแต่งกาย ยังมีเพียงชาวมอญบางกลุ่มเท่านั้นที่ยังสามารถพูดภาษามอญได้ ในปัจจุบันมีการเปิดสอนลูกหลานชาวมอญได้ศึกษาภาษามอญที่วัดอาสาสงคราม วัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญที่สืบทอดกันมาได้แก่ พิธีการรำ(เรียกว่ารำสามเถา รำเจ้าพ่อ รำแก้ว) การรำมอญ การเล่นทะเลยมอญ การทำปีพาทย์มอญ และประเพณีต่างๆที่ชาวมอญให้ความสำคัญและยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมาทุกปี ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ซึ่งจัดอย่างยิ่งใหญ่เป็นประจำทุกปี กลายเป็นเทศกาลที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในอำเภอพระประแดงได้อย่างมากมายทุกปี เนื่องจากประเพณีสงกรานต์เป็นเสมือนประเพณีที่รวมประเพณีต่างๆของมอญมาไว้ด้วยกัน คือ เริ่มตั้งแต่ประเพณีการกวาดลานแม่ ประเพณีสงฆ์สงกรานต์ ประเพณีปล่อยนกลปล่อยปลา ประเพณีการ

เล่นระบำ ซึ่งประเพณีต่างๆเป็นประเพณีที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันดีของชาวมอญ พระประแดง หน่วยงานราชการจึงเล็งเห็นความสำคัญในการที่สรรหาหน่วยงานระดับท้องถิ่นเพื่อรองรับประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน จึงจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้านวัฒนธรรมตลอดจนการอนุรักษ์ เผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามให้เป็นที่รู้จักต่อสาธารณชน

ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง ตั้งอยู่ที่โรงเรียนอานวยวิทย มีประธานศูนย์ฯคือ อาจารย์ฉวีวรรณ ควรแสง ซึ่งเป็นผู้สืบเชื้อสายมอญโดยตรง อีกทั้งอาจารย์ยังเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านนาฏยศิลป์ ซึ่งเป็นทั้งนักบริหาร นักแต่งบท นักนาฏยประดิษฐ์ จึงคิดประดิษฐ์ชุดการแสดงต่างๆออกมา โดยมีผู้ช่วยที่สำคัญคือ อาจารย์ดวงใจ น้อยอำไพครูนาฏยศิลป์โรงเรียนอานวยวิทยและนักเรียนโรงเรียนอานวยวิทย ทำให้ชุดการแสดงต่างๆโดยเฉพาะชุดการแสดงที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวโดยเป็นการนำรูปแบบ ธรรมเนียมปฏิบัติของประเพณีให้ถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของการแสดงที่เข้าใจง่าย มีความโดดเด่นแบบนาฏยศิลป์และสนุกสนาน อีกทั้งยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของการรำมอญ ซึ่งถือเป็นศิลปะการแสดงที่สำคัญของชาวมอญ การแสดงที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์ พระประแดงนั้นจึงมีความน่าสนใจที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะเพื่อต้องการศึกษาแนวคิดและหลักวิธีการประดิษฐ์ท่ารำเพื่อเป็นประโยชน์ต่อไปในด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏยศิลป์ การแสดงดังกล่าวมี 3 ชุด คือ ระบำปล่อยนกลปล่อยปลา รำมอญร่อนระบำ และระบำแห่งส์-ธงตะขาบ

จากการศึกษาชุดการแสดงทั้ง 3 ชุด พบว่าระบำปล่อยนกลปล่อยปลา เป็นการแสดงที่ผู้ประดิษฐ์ท่ารำต้องการสื่อให้เห็นถึงประเพณีปล่อยนกลปล่อยปลาที่จะกระทำกันในวันสงกรานต์ ซึ่งชาวมอญพระประแดงจะจัดขบวนแห่อย่างยิ่งใหญ่ เป็นการแสดงประกอบบทร้อง การแสดงใช้เวลา ประมาณ 8 นาที การแสดงแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนแรกเป็นการบรรยายถึงจุดประสงค์ของประเพณีปล่อยนกลปล่อยปลา ตอนที่ 2 กล่าวถึงหนุ่มและสาวชาวมอญที่แต่งตัวกันมาร่วมขบวนแห่กันแห่ปลามาจนถึงการปล่อยนกลปล่อยปลา และตอนที่ 3 เป็นการหยอกล้อเล่นกันอย่างสนุกสนาน เพลงที่ใช้มีทั้งหมด 3 เพลง คือ เพลงเจดีย์ทอง เพลงมะละกา และเพลงรำมอญ ท่ารำที่ปรากฏในการแสดงชุดนี้ จึงเป็นการท่ารำที่มีพื้นฐานจากนาฏยศิลป์ไทย และนำท่ารำมอญบางส่วนประยุกต์เข้าไปประกอบกับท่าที่เป็นอากัปกิริยาของหนุ่ม-สาวชาวมอญที่เกี่ยวข้องพิธีกัน

รำมอญร่อนระบำ เป็นนาฏยประดิษฐ์ชุดหนึ่ง ที่ประดิษฐ์ท่ารำขึ้นโดยได้แนวคิดหรือแรงบันดาลใจจากการเล่นระบำมอญและการเล่นระบำในเทศกาลสงกรานต์ในอำเภอพระประแดง มาถ่ายทอดออกมาเป็นท่านาฏยศิลป์ไทย จุดประสงค์เป็นการจำลองประเพณีการเล่นระบำให้ออกมาในรูปแบบการแสดงนาฏยศิลป์ไทย โดยใช้เวลาประมาณ 8 นาที มีเพลงประกอบการแสดงทั้งหมด

5 เพลง หลักในการคิดประดิษฐ์ท่ารำใช้ท่ารำนาฏศิลป์ไทยเป็นหลักผสมผสานกับท่ารำมอญ และท่าทางการทอยสะบ้า

การรำประกอบด้วยการรำตีบทประกอบเพลง การรำตามทำนองโดยคงเอกลักษณ์ของการรำมอญที่มักจะรำเน้นจังหวะของกลองที่เรียกว่า ตะโพน การรำเข้าสู่พระ - นาง

ระบำแห่งส์ - ธงตะขาบ เป็นอีกการแสดงหนึ่งที่ได้รับแนวคิดมาจากประเพณีแห่งส์ - ธงตะขาบของชาวมอญพระประแดง ที่จะมีการจัดขบวนแห่อย่างยิ่งใหญ่ในวันสงกรานต์คือ วันที่ 13 เมษายนของทุกปี โดยในแต่ละวัดในอำเภอพระประแดงจะหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพจัดงาน มีหน่วยงาน โรงเรียนเข้าร่วมขบวนแห่เป็นจำนวนมาก โดยแต่ละหมู่บ้านจะร่วมกันทำธงตะขาบ และแห่พร้อมกันแห่งส์ แล้วจะธงตะขาบไปแขวนที่เสาหงส์โดยธงตะขาบนี้จะต้องเปลี่ยนเป็นประจำทุกปี ในเทศกาลสงกรานต์ รูปแบบการแสดงเป็นการแสดงระบำคู่ชาย-หญิง บทร้องบอกถึงการจัดทำธงตะขาบจนถึงการแห่ธงตะขาบ เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงมี ซ่อลูกหว่าและรำมอญ

จากการวิเคราะห์โครงสร้างการแสดงทั้ง 3 ชุด พบว่ามีโครงสร้างการแสดงที่เหมือนกัน คือ มีการแสดงแบ่งออกเป็นตอน 3 ตอน ตอนที่ 1 บ่งบอกถึงจุดมุ่งหมายหรือลักษณะที่สำคัญของประเพณีนั้นๆ ตอนที่ 2 เป็นการแสดงเนื้อหาวิธีการของประเพณี และตอนที่ 3 เป็นความสำเร็จของการกระทำในประเพณี

เพลงที่ใช้เป็นเพลงไทยสำเนียงมอญ เน้นเพลงรำมอญในการเริ่ม หรือ จบการแสดง การแสดงจะใช้เวลาประมาณ 8 นาที

แนวคิดในการประดิษฐ์ชุดการแสดงนำมาจากประเพณีต่างๆที่มีการปฏิบัติอยู่ในประเพณีสงกรานต์ คือ ประเพณีปล่อยนกปล่อยปลา ประเพณีการเล่นสะบ้าและประเพณีแห่งส์ - ธงตะขาบซึ่งผู้ประดิษฐ์ท่ารำได้คัดสรรลักษณะเด่นของประเพณีดังกล่าวและสื่อให้ออกมาในรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ ที่ทำให้เกิดความเข้าใจในประเพณีและยังเกิดสุนทรีรสในการชม มากกว่าการอธิบายเกี่ยวกับประเพณีต่างๆเป็นการบรรยาย เนื่องจากการแสดงแต่ละชุดมีเนื้อหาที่เข้าใจง่ายเป็นการแสดงอากัปกริยาของหนุ่มและสาวโดยทั่วไป

หลักและกลวิธีการประดิษฐ์ท่ารำการแสดงทุกชุดล้วนใช้หลักและวิธีประดิษฐ์ท่ารำเดียวกัน คือ อาจารย์ฉวีวรรณ จะเป็นผู้ประพันธ์บทร้อง โดยใช้หลักการรำแบบนาฏศิลป์ไทยแบบหลักและผสมผสานท่ารำมอญเข้าไป เนื่องจากการรำมอญแบบโบราณเป็นการรำที่เป็นท่าๆมีท่าเฉพาะเพลงจึงไม่นำรูปแบบการรำมอญมาเป็นหลักในการคิด วิธีประดิษฐ์ท่ารำคือ 1.การใช้ท่านาฏศิลป์ไทยเริ่มจากการตีบทตามบทร้องที่มีความหมายถึงประเพณีดังกล่าว โดยใช้ท่านาฏศัพท์แบบนาฏศิลป์ไทย และท่าทางเลียนแบบธรรมชาติ 2.การใช้ท่ารำมอญมาเป็นองค์ประกอบในการแสดง เพื่อให้เห็นถึงลักษณะของการรำมอญท่าที่พบ คือ ท่าอะชิตอย หรือท่าหีบจีบ ท่าอะวอยตอยแก้มข้างเป็งและท่าอะวอยตอยแก้มจะปาย ท่าบุ่มเประระระหรือปะลุ่มบุ่มเปะ ท่าชะบายขณะนมจีน ท่ารำที่

พบมากคือถ้ารำมอญที่อาจารย์ฉวีวรรณ เป็นผู้ประดิษฐ์ลักษณะท่ารำคล้ายกับท่าเชิดจีนแต่ลักษณะของมือบนจะตะแคงและกันศอกออก มีการนำท่ามอญมาใช้ในช่วงจังหวะการบรรเลงเพลงในการแสดงแต่ละชุดจะเป็นการแสดงที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมประเพณีแต่มีสิ่งที่เป็นความนัยก็คือการแสดงสัมพันธ์ไมตรีระหว่างหนุ่มสาวชาวมอญหลังจากที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมทางประเพณีเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงปรากฏมีท่าทางการเกี่ยวพาราสีกัน ตลอดจนท่าจบของการแสดงแต่ละชุดเป็นการแสดงท่าเข้าคู่พระ-นางอันแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ภาพของชายหนุ่มและหญิงสาวที่ได้พบกันและเกิดความพึงพอใจกัน นอกจากนี้การแสดงชุดรำมอญร้อนระบ่ำมีลักษณะพิเศษกว่าการแสดงชุดอื่นๆ คือ มีการใส่ท่าทางการเล่นระบ่ำของชาวมอญที่มีท่าทางที่ดัดแปลงให้เกิดความน่าสนใจแต่ยังคงเอกลักษณ์ของท่าไว้ โดยผู้ประดิษฐ์ได้คัดสรรเฉพาะท่าที่สามารถนำมาประยุกต์เข้ากับนาฏยศิลป์ไทยได้อย่างกลมกลืนได้แก่ ท่าทอยลูกระบ่ำ ท่าเอาคางหนีปลุกระบ่ำ ท่ากระโดดทอยลูกระบ่ำ

การแสดงทั้ง 3 ชุดนี้ ล้วนได้แนวคิดมาจากประเพณีต่างๆที่เป็นกิจกรรมอยู่ในประเพณีสงกรานต์ โดยผู้ประดิษฐ์ท่ารำใช้หลักในการประดิษฐ์แบบเดียวกัน เพราะฉะนั้นการแสดงทั้ง 3 ชุดนี้จึงมีความคล้ายคลึงกันทั้งโครงสร้าง รูปแบบ และท่ารำ คุณค่าของระบ่ำที่โดดเด่น เพื่อย่นย่อประเพณีมาเป็นระบ่ำอย่างแยบคายโดยให้คนเข้าใจในประเพณีได้ครบถ้วนทั้งเนื้อหาและรูปแบบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

การแสดงของศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดงทั้ง 3 ชุดนี้ เป็นแบบอย่างในการประดิษฐ์ทำ นำที่มีแนวคิดมาจากประเพณีสงกรานต์ ที่คงลักษณะรูปแบบประเพณีเอาไว้ได้อย่างสมบูรณ์และมีความสวยงามตามแบบนาฏศิลป์ ประเพณีอันดีงามที่บรรพบุรุษได้ยึดถือปฏิบัติกันมาว่าจะเป็นของไทยหรือของมอญต่างมีความสำคัญต่อชาติ ชาติที่มีวัฒนธรรมถือเป็นชาติที่มีความสงบร่มเย็น ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเครื่องกลมเกลียวจิตใจคนได้ แต่ในสภาวะปัจจุบัน สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงประเพณีวัฒนธรรมถูกลืมทำให้คนมีจิตใจที่ต่ำลง การแสดงนาฏศิลป์จึงอาจเป็นวิถีทางหนึ่งในการเก็บรวบรวมรูปแบบประเพณีวัฒนธรรมที่ดั่งงามไว้ได้ การประดิษฐ์ชุดการแสดงที่นำพื้นฐานแนวคิดมาจากประเพณีจึงควรที่จะ ยังมีประเพณีที่สำคัญและกำลังจะหายไป นักนาฏย ประดิษฐ์จึงควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีต่างๆได้โดยการประดิษฐ์การแสดง ขึ้นมาในรูปแบบการถ่ายทอดหรือสื่อให้เห็นวัฒนธรรมประเพณีดังกล่าว โดยใช้หลักและวิธีคิด ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากการแสดงทั้ง 4 ชุดนี้ หรืออาจมีการใช้นาฏศิลป์ร่วมสมัยในการนำเสนอ แต่ต้องไม่เกินขอบเขตของความเป็นนาฏศิลป์ไทย เพื่อให้เหมาะกับยุคสมัยได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

กชพร ตราโมท. มอญรำ (บัวสะเป็็น): ศิลปะคุณภาพของมอญ. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ.,ม.ป.ป.
กมลพงศ์ หิรัญเพิ่ม. อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนเทศบาล 1(เกษสุวรรณ). สัมภาษณ์ วันที่ 12
เมษายน 2550.

ขวัญใจ นาวาติษฐ์. ครูโรงเรียนสารสาสน์วิเทศ สัมภาษณ์, วันที่ 25 มิถุนายน 2550

จำลอง ทองดี. เรื่องแผ่นดินมอญ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2529.

ฉวีวรรณ ควรแสง. ประธานศูนย์วัฒนธรรมอำเภอพระประแดง สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2550
12,13, เมษายน 2550 ,15 มิถุนายน 2550.

เชื้อม หิรัญเพิ่ม. ผู้ประกอบพิธีรำสามภาคของชาวมอญปากลัด. สัมภาษณ์, วันที่ 12 เมษายน
2550.

ช่วง อุเจริญ, พระมหา. ผู้แปลและเรียบเรียง. พงศาวดารชนชาติมอญ. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร
การพิมพ์, 2525.

ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น. การศึกษาวัฒนธรรมวงปีพาทย์มอญ วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต ภาควิชา ดุริยางคศิลป์ สาขาวิชา ดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539

ธนิต อยู่โพธิ์. ศิลปะคอนรำ หรือคู่มือนาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศิwap, 2516.

นพศักดิ์ นาคเสนา. ระบายพื้นเมืองภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา
นาฏศิลป์ สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2546

บุญศิริ นิยมทัศน์. รำมอญเกาะเกร็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา
นาฏศิลป์ สาขาวิชา นาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2543.

บุญศิริ นิยมทัศน์. หลักการและแนวทางปฏิบัติรำมอญเกาะเกร็ด 4 เพลง. ภาควิชาทาง
นาฏศิลป์ไทย ภาควิชา นาฏศิลป์ สาขาวิชา นาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ประทุม นาวาติษฐ์. ชาวมอญหมู่บ้านตองอู. สัมภาษณ์, วันที่ 12 เมษายน 2550.

ประพันธ์พงศ์ เทวคุปต์. ประธานกลุ่มชาวมอญทรงคนอง. สัมภาษณ์, วันที่ 7, 12, 13 เมษายน 2550.

ประวัติศาสตรรามาญ อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพพระครูสุวรรณวัฒน์ 7 มีนาคม 2542 พิมพ์ที่ 1

สงกรานต์ปากลัดและฐานทัพเขื่อนขันธุ์ นครเขื่อนขันธุ์ พิมพ์ในงานฉานปกิจศพนางเชื้อม
ทองโพธิ์ใหญ่. 2549.

ปราโมทย์ ด่านประดิษฐ์.ลักษณะเฉพาะของเพลงประจำในวงปีพาทย์.ปริญญามหาบัณฑิต
ดุริยางค์ มหาวิทยาลัยมหิดล,2543

ผุสดี ทิพทัสและสุวัฒนา ดานิติ.การศึกษาชุมชนมอญในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัด
สมุทรปราการ ภาควิชา สถาปัตยกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2543

พงษ์สิริ ศิลปะบรรเลง.การศึกษาเพลงรำมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.ปริญญาโท สาขา
มนุษยดุริยางควิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,2540.

พนม ทองพุ่ม.คตินิยมในการเล่นระบำมอญ งานวิจัยภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรม
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2550.

มอญกับไทย พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพคุณแม่บุญมี เหมสว่าง ณ ฌาปน
สถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร 25 เมษายน 2509.

พิสันต์ ปลัดสิงห์.มอญชนชาติไร้แผ่นดิน.กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ. , 2525.

มนตรี ตราไมทและวิเชียร กุลตันต์.ฟังและเข้าใจเพลงไทย.อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพคุณ
ทรงนุภาพ(นายแพทย์ บุญยรัตเวช)ณ วัดกุฎกษัตริยาราม,วันเสาร์ที่ 29 พฤศจิกายน 2523.

เรณู โกศินานนท์.รำไทย.กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าคุรุสภา,2524.

วัชณี เมษามาน.ทัศน์. ประวัติและผลงานนาฏยประดิษฐ์ของครูลมุล ยมะคุปต์ : กรณีศึกษาระบำ
พม่า-มอญ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา นาฏยศิลป์
สาขาวิชา นาฏยศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

วิเชียร นาวาดิษฐ์.หัวหน้าวงปีพาทย์มอญคณะวิเชียร อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ.
สัมภาษณ์,วันที่ 12 เมษายน 2550.

ศุสิทธิ์ สังขมรรท.เอกลักษณ์และความงามทำรำมอญที่ปรากฏในการแสดงนาฏยศิลป์ไทยชุด
ระบำพม่า-มอญ.รายงานสัมมนาสุนทรียศาสตร์นาฏยศิลป์ไทยภาควิชา นาฏยศิลป์
สาขาวิชา นาฏยศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ศิริกัญญา จริงจิตรและอรุวรรณ นุ่มเจริญ.บอนหะเนะ .ศิลปนิพนธ์ สาขานาฏยศิลป์ไทย สถาบัน
บัณฑิตพัฒนศิลป์ กรุงเทพฯ.2545.

สมคิด มากผาสุก.เรื่องเล่าชาวมอญ.พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศรีสมบัติ,2538.

สรัญญา ชูชาติไทย.แนวทางการอนุรักษ์หมู่บ้านมอญพระประแดง:กรณีศึกษาหมู่บ้านทรงคนอง
วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต ภาควิชา สถาปัตยกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2543.

สายสุณีย์ ชาวปลื้ม.เพลงรำผีของชาวมอญ จังหวัดปทุมธานี.ปริญญาโทสาขามานุษยดุริยางค
วิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,2543.

สุกัญญา ทรัพย์ประเสริฐ.นาฏยประดิษฐ์ของประทีน พวงสำลี วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร

มหาบัณฑิต ภาควิชา นาฏยศิลป์ สาขาวิชา นาฏยศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. ชื่อบ้านนามเมือง เมืองพระประแดง นครเขื่อนขันธ์ อำเภอพระประแดง จังหวัด
สมุทรปราการ. สมุทรปราการ : โรงพิมพ์ดวงแก้ว, 2550.

สุธีรา เฝ้าโกศลิต.การศึกษาความคิดเห็นของคนเชื้อสายมอญเกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชน สื่อ
ประเพณี และสื่อมวลชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรม : กรณีศึกษาเฉพาะชุมชนมอญเกาะเกร็ด
ปากลัด และบางกระดี่.วิทยานิพนธ์.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2537.

สุพจน์ ปิเลย์.ชาวมอญบ้านแซ่ .สัมภาษณ์, วันที่ 22 สิงหาคม 2550.

สุภรณ์ โอเจริญ.ชาวมอญในประเทศไทย:วิเคราะห์ฐานะและบทบาทในสังคมไทย ตั้งแต่สมัย
อยุธยาตอนต้นถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผน
วิชา ประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์.หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์(พิมพ์ครั้งที่ 3).กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เยาวชนมอญ,ชมรม.อนุสรณ์มอญรำลึก.กรุงเทพฯ : มณีวิทยาการพิมพ์,2527.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ร่ำมอญเกาะเกี๊ยะแบบปัจจุบัน

ลูกศิษย์รุ่นแรกของครูปริก ชาวตะเคียนซึ่งได้ทำการสอนร่ำมอญอยู่ในปัจจุบัน คือ ครูสุนทร ลำไยทองและครูปรง วงศ์จำนง โครงสร้างทำร่ำมอญของครูทั้งสองมีลักษณะดังต่อไปนี้

เพลงที่ 1 เพลงยากจ่างหะเป็น

ความหมายของเพลงร่ำตามจังหวะตะโพน

ทำร่ำประจำเพลง

เบริงเบริง เรียกเลียนเสียงตะโพน ลักษณะทำร่ำมี

ความหมายเป็นการขอพรและรับพร

ทำนองจังหวะประกอบการทำ

“เบริง เบริง เบริง เบริง เบริง เต่ง เต่ง ทิ้ง”

ลักษณะทำร่ำ ประกอบด้วยทำย้อย 5 ทำ คือ

1. ทำทะตอยย้อยจ้งบอง
2. ทำเบริงเบริง
3. ทำปาดตอย
4. ทำอะชิตอย
5. ทำอะกลมตอย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ท่าทะตอยย่อจิ้งบอง เป็นท่าแรกของการรำมอญทุกเพลงก่อนเริ่มทำรำต่อไป ต้องทำท่านี้ทุกครั้ง โครงสร้างท่ามีดังนี้

มือและแขน	มือและแขนทั้งสองข้างทิ้งแนบลำตัว
เท้า	เท้าทั้งสองชิดกัน ปลายเท้าเปิดเล็กน้อย
ลำตัวและไหล่	กดลำตัวแลไหล่ขวาย่อเข้า แล้วกลับมากดลำตัวและไหล่ซ้าย 2 ครั้ง ตามจังหวะดนตรี
ศีรษะ	เฉียงขวาและเอียงซ้าย
การเคลื่อนไหว	ขยับอยู่กับที่

ภาพที่ 197 ท่าทะตอยย่อจิ้งบอง

2. ท่าเปริง เปริง ความหมายของท่าเรียกเลียนเสียงตะโพนและลักษณะท่ารำนี้นี้โดยรวมเรียกท่าเปริง เปริง มีโครงสร้างดังนี้

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงเหยียดแขนด้านหน้า 90 องศา มือขวาตั้งวงระดับหน้าอก

เท้า การวางเท้าหน้าหนักตัวอยู่สันเท้า เปิดปลายเท้าเขยิบเท้าขวาไปทางขวา

ลำตัวและไหล่ กดลำตัวและไหล่ซ้าย แล้วกลับมากดลำตัวและไหล่ขวา ตามจังหวะตะโพน เปริง เปริง ช้างละ 8 จังหวะ

ศีรษะ เียงซ้ายและเียงขวา

การเคลื่อนไหว เขยิบเท้าไปทางขวาแล้วเขยิบเท้าซ้ายกลับมาทางซ้าย

ภาพที่ 198 ท่าเปริง เปริง

3. ท่าปาดตอย ความหมายท่ารำเป็นการนำพรมมาเพื่อให้เกิดสิ่งมงคลกับตนเอง โครงสร้างท่ารำมีดังนี้

มือและแขน	หงายข้อมือซ้ายงอแขน ลักษณะตั้งวงบัวบานแขนเดียว มือขวาตั้งวงระดับหน้าอก
เท้า	การวางเท้าหน้าหันก้นตัวอยู่ที่ส้นเท้า เปิดปลายเท้าเขยิบเท้าขวาไปทางขวา
ลำตัวและไหล่	กดลำตัวและไหล่ซ้าย ไปทางขวา 8 จังหวะ
ศีรษะ	เฉียงซ้าย
การเคลื่อนไหว	เขยิบเท้าทางขวา และเคลื่อนมือและแขนทางขวามือ

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 199 ท่าปาดตอย

4. ท่าอะชิตอย ความหมายของท่ารำ เป็นการนำพรมมา ซึ่งความหมายของท่ารำสืบเนื่องจากท่า ปาดตอย มีโครงสร้างท่ารำดังนี้

มือและแขน	จับคว่ำแขนซ้ายปรกหน้า จับคว่ำแขนขวาตั้งระดับไหล่
เท้า	การวางเท้าหน้าหันก้นตัวอยู่ด้านหลัง เปิดปลายเท้าเขยิบเท้าขวาเป็นทางซ้าย
ลำตัวและไหล่	กดลำตัวและไหล่ขวา ในจังหวะตะโพน เบิ่ง 8 จังหวะ พร้อมยี่ดและยุบลำตัวข้างขวา
ศีรษะ	เฉียงขวา
การเคลื่อนไหว	การเขยิบเท้าไปทางซ้าย พร้อมทั้งเคลื่อนจับทั้งสองข้างไปทางซ้าย

ภาพที่ 200 ท่าอะชิตอย

5. ท่าอะกลมตอย ความหมายท่ารำ นำพรที่ได้มาใส่บนศีรษะของผู้รำ เพื่อให้มีสิริมงคล โดยมี โครงสร้างท่ารำดังนี้

มือและแขน	ลากจีบคว่ำซ้ายตั้งวงบัวบานแขนเดียว แล้วลากจีบคว่ำขวาตั้งวงระดับ ไหล่
เท้า	ประสมเท้า
ลำตัวและไหล่	กดลำตัวและไหล่ซ้าย ในจังหวะตะโพน"เตะ เต็ง" ทั้ง พร้อมทั้งยืดและยุบลำตัว
ศีรษะ	เฉียงซ้าย
การเคลื่อนไหว	หยุดนิ่ง

ภาพที่ 201 ท่าอะกลมตอย

เมื่อรำท่าย่อยครบ 5 ท่า ให้ปฏิบัติในท่าย่อยที่ 2 คือ ท่าเบริง เบริง จนถึงท่าย่อยที่ 5 ท่าอะกลมตอย แต่สลับข้าง มือและแขน เท้า ลำตัวและไหล่ ศีรษะ การเคลื่อนไหว ให้ตรงกันข้ามกับครั้งแรก กระทำอย่างนี้สลับกันจนจบเพลง ซึ่งเพลงหนึ่งรำซ้ำกันไปมา 4-5 ครั้ง

เพลงที่ 2 เพลงตะบ๊ะชาน

ทำรำประจำเพลง

ทำนองจังหวะประกอบการทำรำ

ความหมายของเพลง ชานหมายถึง ความรัก

ชะบะชาน หมายถึง ทำรำที่อ่อนช้อยเปรียบเสมือน

ทางมะพร้าว ในลักษณะทำรำที่มีความงามหมายแบมือ

ขอพรและเป็นการรวมพรต่างๆนำมาใส่บนศีรษะ

ตั้งเบริง(ซ้ำ) ตะเต่งทัง ตั้งเบริง(ซ้ำ) ตะเต่งทัง ตั้งเบริง

(ซ้ำ 2 ครั้ง)ตะเต่งทัง

ลักษณะทำรำ ประกอบด้วยทำรำย่อย 3 ท่า คือ

1. ท่าตะตอยสะหยักจ้าง
2. ท่าตั้งตาลและอะแบตอย
3. ท่าอะชิตอย ลูบดับ แก้มจ้าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ท่าอะตอยสะหัยกัจ้าง คือเตรียมรำในท่าต่อไปโดยท่าท่า ทะตอย คือ ลักษณะอาการทั้งมือทั้งสองแนบลำตัวและสะหัยกัจ้าง คือ อาการเขยิบเท้า ลักษณะโครงสร้างท่ารำมีดังนี้

มือและแขน	มือและแขนทั้งสองข้างทิ้งแนบลำตัว
เท้า	เขยิบเท้าไปทางซ้ายและเขยิบเท้าไปทางขวา
ลำตัวและไหล่	กดลำตัวและไหล่ขวา 3 จังหวะ แล้วกลับมากดไหล่ซ้าย 3 จังหวะ
ศีรษะ	เอียงขวาและเอียงซ้าย
การเคลื่อนไหว	เขยิบไปทางซ้ายและเขยิบเท้าไปทางขวา

ภาพที่ 202 ท่าอะตอยสะหัยกัจ้าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ทำดั่งตาลและอะแบตอย ความหมายท่าแสดงถึงการนำพรมารวบรวมในท่าอะกลมตอยตาล คือการรวมลักษณะการตั้งวงล่างและบังตอยจิก คือ การหงายข้อมือซ้ายระดับเอว มีโครงสร้างท่า ดังนี้

มือและแขน	มือขวาตั้งวงล่างระดับเอว ส่วนมือซ้ายหงายข้อมือระดับเอว
เท้า	ประสมเท้าเปิดปลายเท้าเขยิบเท้าไปทางขวา 3 จังหวะ และเขยิบเท้าไปทางซ้าย 3 จังหวะ
ศีรษะ	เฉียงขวาและเอียงซ้าย
การเคลื่อนไหว	ยืดยุบอยู่กับที่

ภาพที่ 203 ทำดั่งตาลและอะแบตอย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ท่าอะชิตอยลุดับแก้มจ้ำง ความหมายของท่ารำ คือ การนำพรใส่ศีระชะของตน ในลักษณะท่ารำ จีบปรกข้างและจีบส่งหลัง มีลักษณะโครงสร้างทำดังนี้

มือและแขน	จีบปรกข้างขวาระดับแก้มศีระชะและส่งจีบหลังข้างซ้าย
เท้า	ก้าวเท้าขวาแล้วลากเท้าซ้ายมาประสมกัน
ลำตัวและไหล่	กدلำตัวและไหล่ขวา 1 จังหวะ พร้อมทั้งยืดลำตัวตรงขณะประสมเท้า 1 จังหวะ
ศีระชะ	เฉียงขวา และศีระชะตรง
การเคลื่อนไหว	เดินหน้าแถวตรง 1 ก้าวและหยุดอยู่กับที่

ภาพที่ 204 ท่าอะชิตอยลุดับแก้มจ้ำง

เมื่อรำครบ 3 ท่าย่อย ให้ปฏิบัติในท่าย่อยที่ 2 คือ อะกลมตอยตาลและบังตอยจิก และท่าย่อยที่ 3 ท่าอะชิตอยลุดับ โดยสลับ มือและแขน เท้า ลำตัวและไหล่ ศีระชะ ให้ตรงกันข้ามกัน ปฏิบัติเช่นนี้จนจบเพลงกะบ๊ะชาน

เพลงที่ 3 เพลงคอมทอ

ทำรำประจำเพลง

ความหมายของเพลง หมายถึง กำทอง รับทอง
 สະบะทาน หมายถึง ทำรำที่อ่อนช้อยเปรียบเสมือน
 ทางมะพร้าว ด้วยลักษณะทำรำที่มีความหมายเป็นการ
 รวบรวม นำมาใส่ตนเอง

ทำนองจังหวะประกอบการรำ ทำนองเพลงเหมือนเพลงตะบ๊ะชาน

ลักษณะทำรำ ประกอบด้วยทำรำย่อย 4 ท่า คือ

1. ท่าตะตอย สะหยักจ้าง
2. ท่าอะชิตอย แก้มจ้าง
3. ท่าอะเจียตอยหรือเจิงปาน
4. ท่าตั้งตอย

1. ท่าตะตอย สะหยักจ้าง ศึกษารายละเอียดความหมายและการปฏิบัติท่าจากเพลงตะบ๊ะชานท่าที่ 10

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ท่าอะชิตอยแก้มจ้ำง ความหมายของท่านำพรมาใส่บนศีรษะ ในลักษณะมือจีบคว่ำระดับอก ลักษณะโครงสร้างท่ามีดังนี้

มือและแขน ปาดมือทั้งสองข้างจากข้างลำตัวโดยงอแขนแล้วนำมาจีบคว่ำระดับปาก

เท้า ก้าวเท้าขวา

ลำตัวและไหล่ กดลำตัวและไหล่ในลักษณะยี่ดยุบลำตัวตรง

ศีรษะ หน้าตรง

การเคลื่อนไหว เดินหน้าแถวตรง 1 ก้าว

ภาพที่ 205 ท่าอะชิตอยแก้มจ้ำง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ท่าอะเจียตอยหรือเจิงปาน ความหมายของท่ากรับพรแล้ว นำมาใส่ตนเอง ลักษณะท่าอาการคล้ายจับให้หงายประกอบด้วยลักษณะโครงของท่าดังนี้

มือและแขน	มือและแขนทั้งสองข้างที่จับคว้าม้วนมือจับให้หงายออก
เท้า	ลากเท้าซ้ายมาประสมเท้าชิดกันเปิดปลายเท้าทั้งสองข้าง
ลำตัวและไหล่	กดลำตัวและไหล่ลักษณะยืดยุบลำตัว
ศีรษะ	หน้าตรง
การเคลื่อนไหว	หยุดอยู่กับที่

ภาพที่ 206 ท่าอะเจียตอยหรือเจิงปาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. ท่าชิตอย ความหมายของท่านำพรใส่ตนเองแล้ว ในท่าตั้งวง ตอยคือการตั้งวงอแขนเล็กน้อย อยู่ระดับหน้าอก ซึ่งท่าตั้งวงตอยประกอบด้วยโครงสร้างทำดังนี้

มือและแขน	มือและแขนทั้งสองข้างคล้ายจับหงายออก แล้วม้วนมือทั้งสองข้างตั้งวงอลำแขนเล็กน้อย ตั้งวงอยู่ระดับวงหน้าและปาก
เท้า	เหยียบเท้าไปทางขวา 3 จังหวะและเหยียบเท้าไปทางซ้าย 3 จังหวะ
ลำตัวและไหล่	กดลำตัวและไหล่ข้างซ้าย 3 จังหวะและกดลำตัวและไหล่ข้างขวา 3 จังหวะ
ศีรษะ	เอียงซ้ายและเอียงขวา
การเคลื่อนไหว	เหยียบทางขวาและเหยียบทางซ้าย

ภาพที่ 207 ท่าชิตอย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อรำท่ายอยจบครบ 4 ท่าให้รำกลับในท่ายอยที่ 2 คือ ท่าอะชิตอยแก้มข้างถึงท่ายอยที่ 4 คือ ท่าชิตอย ปฏิบัติเช่นนี้จนจบเพลง

เพลงที่ 4 เพลงชะวักตัว

ความหมายของเพลง หมายถึงการบิดมือ คือ อาการ
ม้วนมือในการรำรำ

ท่ารำประจำเพลง

ชะบะทาน หมายถึง ท่ารำที่อ่อนช้อยเปรียบเสมือน
ทางมะพร้าว ในลักษณะของท่ารำมีความหมายเป็นการ
รับพร

ทำนองจังหวะประกอบกรำ เหมือนเพลงที่ 2 เพลงตะป๊ะชาน

ลักษณะท่ารำ ประกอบด้วยท่ารำย่อย 3 ท่า คือ

1. ท่าทยอย ชะหยักจ้ำง
2. ท่าตั้งตาลและอะแบตอย
3. ท่าอะชีอะโมฮ้อด

1. ท่าทยอย ชะหยักจ้ำง ศึกษารายละเอียดความหมายและการปฏิบัติในท่าที่ 1
ของเพลงตะป๊ะชาน
2. ท่าตั้งตาลและอะแบตอย ศึกษารายละเอียดความหมายและการปฏิบัติในท่าที่ 2
ของเพลงตะป๊ะชาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ท่าอะชีอะโมฮ็อด

มือและแขน	ความหมายของท่ารำการรับพรในลักษณะท่ารำจีบปรกข้างและจีบหงาย มีลักษณะโครงสร้างท่ารำดังนี้ จีบปรกข้างซ้ายระดับแฉ่งศีรษะและจีบหงายหักข้อมือข้างขวาอยู่ระดับข้อศอกมือซ้าย
เท้า	ก้าวเท้าขวาแล้วลากเท้าซ้ายมาประสมรวมกัน
ลำตัวและไหล่	กดลำตัวและไหล่ข้างขวา 1 จังหวะ พร้อมทั้งยียดลำตัว
ศีรษะ	เฉียงขวาและศีรษะตรง
การเคลื่อนไหว	เดินหน้าแถวตรง 1 ก้าวและหยุดอยู่กับที่

เมื่อรำครบ 3 ท่าย่อย กลับไปรำในท่าย่อยที่ 2 คือ ท่าอะกลมตอยตาลและบังตอยจิก แล้วต่อด้วยท่าอะชิตอยลุดับ ปฏิบัติเช่นนี้จบจบเพลงชะวักตัว

ภาพที่ 208 ท่าอะชีอะโมฮ็อด

เพลงที่ 5 เพลงชะวัก ชะนอม

ทำรำประจำเพลง

ความหมายของเพลง หมายถึง การบิณฑมนเงิน

เบริง เบริง อย่างเปราะาะ (เร็ว) เรียกเลียนเสียงตะโพน

มีความหมายเป็นการขอพระและรับพร

ทำนองจังหวะประกอบการรำ “เบริง เบริง เบริง เบริง เบริง เต่ง เต่ง ทิ้ง

ลักษณะท่ารำ ประกอบด้วยท่ารำย่อย 5 ท่า คือ

1. ท่าตะตอย
2. ท่าเบริงเบริง
3. ท่าปาดตอย
4. ท่าอะซีตอย
5. ท่าอะกลมตอย

หมายเหตุ ศึกษารายละเอียดโครงสร้างลักษณะท่ารำปฏิบัติเหมือนเพลงยากจ่างหะเป็น
 ต่างกันที่จังหวะของเพลงเร็วกว่า 1 จังหวะ ตัวอย่าง เช่น เบริง เบริง เบริง เบริง เบริง เต่ง เต่ง ทิ้ง
 (ซ้ำ)จังหวะที่ 2 ลงเปลี่ยนท่า เพลงยากจ่างหะเป็น 3 จังหวะลงเปลี่ยนท่า

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เพลงที่ 6 เพลงไม่ทราบชื่อเพลง

ทำนองประจำเพลง

สะบะทาน หมายถึง ทำง่าที่อ่อนซ้อยเปรียบเสมือน
ทางมะพร้าว ในลักษณะที่มีความหมายเป็นการขอพรรับ
พร

ทำนองจังหวะประกอบการรำ

เหมือนทำนองเพลงที่ 2 เพลงตะบะชาน

ลักษณะทำง่า

ประกอบด้วยทำง่าย่อย 3 ทำง่า คือ

1. ทำง่าที่ 1 ทะตอย สะหยักจ่าง
2. ทำง่าที่ 2 ตั้งตาลและอะแบตอย
3. ทำง่าที่ 3 ทำอะวอยตอยหมึก

1. ทำง่าทะตอย สะหยักจ่าง

ศึกษารายละเอียดความหมายและการปฏิบัติในทำง่าที่ 1
ของเพลงตะบะชาน

2. ทำง่าตั้งตาลและอะแบตอย

ศึกษารายละเอียดความหมายและการปฏิบัติในทำง่าที่ 2
ของเพลงตะบะชาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ท่าอะวอยตอยหมึก ความหมายของท่าแสดงถึงการนำพรมารวบรวมไว้ในลักษณะ
อาการม้วนมือทั้งสองข้างพร้อมกันโครงสร้างท่ามีดังนี้

มือและแขน	มือขวาที่ตั้งวงล่างม้วนมือออกเป็นตั้งวงหงายงอลำแขน ส่วนมือ ซ้ายที่ตั้งวงหงายจับจีบเข้าอก ม้วนมือตั้งวงล่างงอลำแขน
เท้า	เขยิบเท้าขวา 1 จังหวะ เขยิบเท้าซ้าย 1 จังหวะ
ลำตัวและไหล่	การกดลำตัวและไหล่ขวา 1 จังหวะและกดลำตัวไหล่ซ้าย 1 จังหวะ
ศีรษะ	เอียงขวา เอียงซ้าย
การเคลื่อนไหว	เคลื่อนไปซ้ายเคลื่อนไปขวา

ภาพที่ 209 ท่าอะวอยตอยหมึก

เมื่อรำครบ 3 ท่าย่อย แล้วกลับไปปฏิบัติในท่าที่ 2 แต่สลับข้างกันโดยปฏิบัติเช่นนี้จนจบ

เพลง

เพลงที่ 7 เพลงกะยานหรือเพลงซำดย่ำตหรือกะวะกั้ว ความหมายเพลง คือ การตากผ้า

สะบัดผ้า

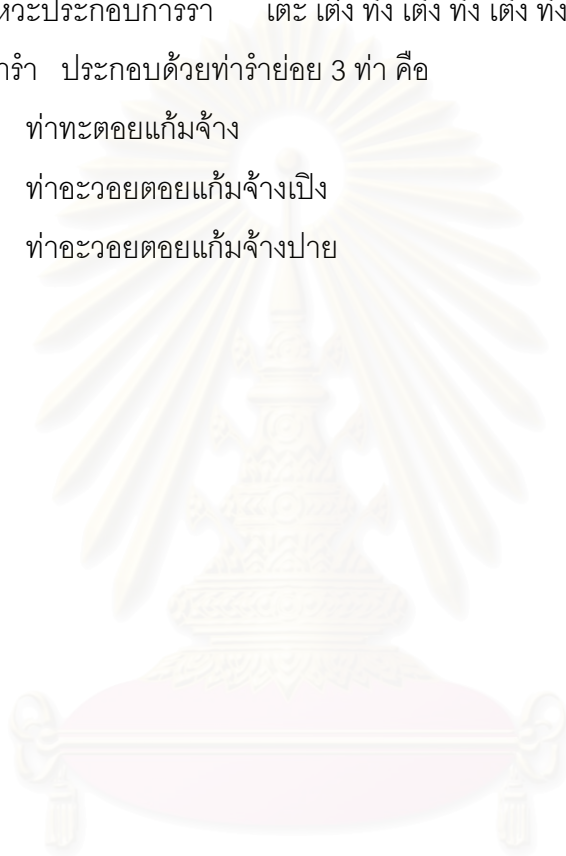
ทำรำประจำเพลง

อะโมตะตา หมายถึง พ่อ แม่ พี่ น้อง ลักษณะท่ารำมี
ความหมาย แสดงถึงความสนุกสนาน ลักษณะท่าโมตะ
ตา ประกอบด้วยท่าอะวอยตอยแก้มข้างเป็งและแก้มข้าง
ปาย

ทำนองจังหวะประกอบการรำ เตะ เต่ง ทึ่ง เต็ง ทิง เต็ง ทิง

ลักษณะท่ารำ ประกอบด้วยท่ารำย่อย 3 ท่า คือ

1. ท่าทะตอยแก้มข้าง
2. ท่าอะวอยตอยแก้มข้างเป็ง
3. ท่าอะวอยตอยแก้มข้างปาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ท่าทะตอยแก้มจ้ำง เตรียมท่ารำในท่าต่อไปโดยท่าทะตอยลำแขนทั้งสองข้างแนบลำตัว และแก้มจ้ำงเบิ่งและแก้มจ้ำงพาย มีลักษณะโครงสร้างท่าดังนี้

มือและแขน	มือและแขนทั้งสองข้างทั้งแนบลำตัว
เท้า	ก้าวเท้าขวาและกระทุ้งเท้าขวา 2 จังหวะ
ลำตัวและไหล่	กดลำตัวและไหล่ขวา แล้วกลับมากดลำตัวและไหล่ซ้าย โดยยึดยุบข้างละ 2 จังหวะ ตามจังหวะดนตรี
ศีรษะ	เอียงขวาและเอียงซ้าย
การเคลื่อนไหว	เดินหน้าแถวตรง

ภาพที่ 210 ท่าทะตอยแก้มจ้ำง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ท่าอวยตอยแก้มข้างเป็ง ความหมายของท่ารำสนุกสนานรอบกองไฟ มีโครงสร้าง
ลักษณะท่ารำดังนี้

มือและแขน มือซ้ายจับหางลำแขนตั้งระดับไหล่ 90 องศา มือขวาตั้งวงล่าง
ระดับเอว

เท้า ก้าวเท้า 1 ก้าว 1 จังหวะ

ลำตัวและไหล่ กดลำตัวและไหล่ขวา

ศีรษะ เอียงขวา

การเคลื่อนไหว เคลื่อนไปทางซ้าย

3. ท่าอวยตอยแก้มข้างปลาย ความหมายท่ารำเหมือนท่าที่ 2 ลักษณะโครงสร้างท่ารำ
ดังต่อไปนี้

มือและแขน มือซ้ายคล้ายจับหมนมือ ตั้งวงลำแขนตั้งระดับไหล่ มือขวาจับ
คว่ำม้วนเป็นจับหางระดับเอว

เท้า ก้าวเท้าซ้ายมาประสมกับเท้าขวา

ลำตัวและไหล่ กดลำตัวและไหล่ซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

การเคลื่อนไหว เคลื่อนไหวทางขวา

ภาพที่ 211 ท่าอวยตอยแก้มข้างเป็ง

เมื่อรำครบ 3 ท่าให้ปฏิบัติในท่า 2 และท่า 3 สลับกัน ทั้งด้านซ้ายและด้านขวาจนจบเพลง

กะยาน

เพลงที่ 8 เพลงมอญคณะ คือเพลงทะแยมอญ ความหมายของเพลงเป็นการผสมทำนองไทย พม่า มอญ จึงเรียกมอญคณะ

ทำรำประจำเพลง โปดโมน เรียกรำชื่อทำรำโดยเลียนเสียงกลอง
ความหมายทำรำต้องการแสดงทำรำที่อ่อนช้อย
ทำนองจังหวะประกอบการรำ บุ่ง บุ่ง บุ่ง บุ่ง หน้อย น้อยน้อย นิ่งน้อย
นีน้อย นอยหนอย

ลักษณะทำรำ ประกอบด้วยทำรำย่อย 6 ท่า คือ

1. ท่าทะตอย สะหยักจ้าง
 2. ท่าจิบตอย
 3. ท่าสะเกิดสะเกล้า
 4. ท่าปาวตอย
 5. ท่าจิบตอยตัวราว อะวอยตอยหมึก
 6. ท่าบู่มเประสะเริน
1. ท่าทะตอยสะหยักจ้าง คือศึกษารายละเอียดความหมายของท่าและการปฏิบัติท่าเหมือนท่าที่ 1 ของเพลงละปะซาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ท่าจิบตอย ความหมายของท่ารำ แสดงอาการรวบรวมท่าจิบตอย คือการรวบมือทั้งสองอยู่
ด้านหน้าในท่าจิบปรกหน้าและตั้งวงด้านหน้าระดับไหล่ โดยมีลักษณะโครงสร้างท่ารำดังนี้

มือและแขน มือขวาจิบปรกหน้า มือซ้ายตั้งวงอลำแขนระดับไหล่ 4 จังหวะ
แล้วเคลื่อนมือโดยเปลี่ยนมือซ้ายจิบปรกหน้า มือขวาตั้งวงอลำ
แขน ระดับไหล่ 4 จังหวะ

เท้า ตบเท้าขวา 4 จังหวะ ตบเท้าซ้าย 4 จังหวะ

ลำตัวและไหล่ กدلำตัวและไหล่ข้างซ้ายและย่อเข่า ยึดยุบ 4 จังหวะ แล้วกด
ลำตัวและไหล่ข้างขวา พร้อมกับย่อเข่า ยึดยุบ 4 จังหวะ

ศีรษะ เอียงซ้ายและเอียงขวา

การเคลื่อนไหว อยู่กับที่

สถาบันวิจัยบริการ
ภาพที่ 212 ท่าจิบตอย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ท่าสะเกิดสะเกล้า ความหมายของท่ารำแสดงอาการอ่อนช้อยของท่ารำในท่าเกิดสะเกล้า คือการโบกมือแล้วตั้งวงส่วนมืออีกข้างหนึ่งส่งจีบหลัง โดยมีลักษณะโครงสร้างท่ารำดังนี้

มือและแขน คลายมือขวาที่จีบปรกหน้า โบกมือแล้ว ตั้งวงระดับไหล่
มือซ้ายที่ตั้งวงลากลำแขนส่งจีบหลัง

เท้า ตบเท้าขวา 4 จังหวะ

ลำตัวและไหล่ กดลำตัวและไหล่ขวา 1 จังหวะ แล้วเปลี่ยนมากดลำตัวและไหล่
ซ้าย 4 จังหวะ

ศีรษะ เอียงขวาและเอียงซ้าย

การเคลื่อนไหว อยู่กับที่

ภาพที่ 213 ท่าสะเกิดสะเกล้า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. ท่าปาวตอย คือการตั้งวงระดับไหล่ แล้วจับหางระดับเอวเคลื่อนไหวมือด้วยการสอดมือขึ้นลงทั้งหมด 12 ครั้ง โดยมีลักษณะโครงสร้างท่าว่าดังนี้

มือและแขน	มือซ้ายตั้งวงระดับไหล่ มือขวาจับหางระดับเอว 4 จังหวะ เปลี่ยนโดยเคลื่อนมือตั้งวงขวาเป็นจับหางระดับเอวแล้วเคลื่อนจับมือขวาม้วนตั้งวงระดับไหล่ 4 จังหวะ
เท้า	ตบเท้าขวา 4 จังหวะ
ลำตัวและไหล่	กดลำตัวและไหล่ขวา(1)พร้อมทั้งยืดยุบ 4 จังหวะ แล้วกดลำตัวและไหล่ซ้าย(1)พร้อมทั้งยืดยุบ 4 จังหวะ
ศีรษะ	เอียงขวาและเอียงซ้าย
การเคลื่อนไหว	อยู่กับที่

ภาพที่ 214 ท่าปาวตอย

6. ท่าปุมประสะเร็นสะหยดจ่าง ลักษณะท่ารำ จีบคว่ำลำแขนเหยียดตั้งและตั้งวงระดับหน้าอก โดยการสาวจีบขึ้นลงตามจังหวะ 6 ครั้ง สลับข้างทั้ง 2 ข้าง โดยมีลักษณะโครงสร้างท่ารำดังนี้

- มือและแขน มือซ้ายตั้งวงลำแขนเหยียดตั้งระดับไหล่ มือขวาจีบคว่ำระดับหน้าอก 1 จังหวะ และปล่อยจีบตั้งวงระดับหน้าอก ส่วนมือจีบคว่ำเหยียดลำแขนตั้งระดับไหล่ 1 จังหวะ
- เท้า เขยิบขวา 1 จังหวะ เขยิบซ้าย 1 จังหวะ
- ลำตัวและไหล่ กดลำตัวและไหล่ขวา(1) พร้อมทั้งยืดยุบ 1 จังหวะแล้วกดลำตัวและไหล่ซ้าย(1) พร้อมทั้งยืดยุบ สลับกันข้างละ 1 จังหวะ
- การเคลื่อนไหว อยู่กับที่

ภาพที่ 215 ท่าปุมประสะเร็นสะหยดจ่าง

เมื่อปฏิบัติครบ 5 ท่าย่อย ย้อนไปปฏิบัติในท่าที่ 2 ท่าจีบตอยจนถึงท่า 6 ของเพลงปฏิบัติ
จนจบเพลง

เพลงที่ 9 เพลงหว่าย

ท่ารำประจำเพลง

ความหมายของเพลงรำแบบถวาย

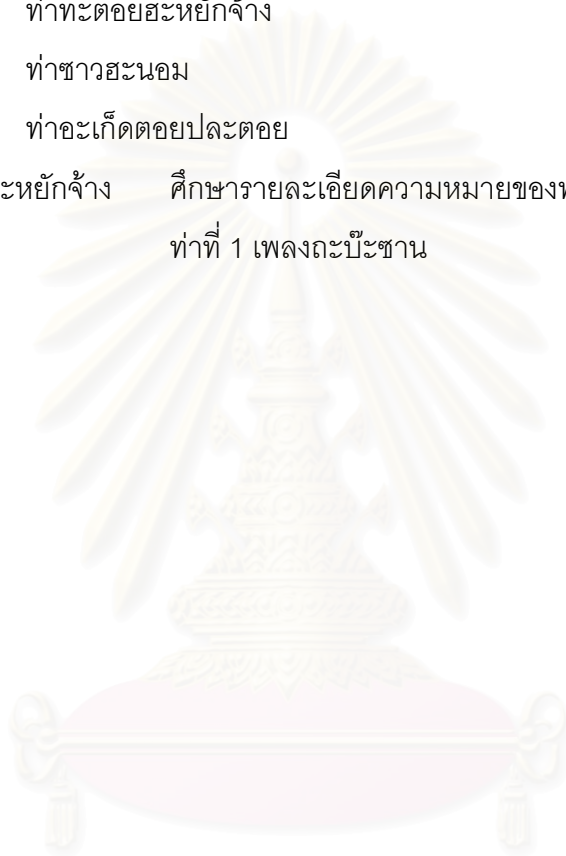
สละบายชนมจีน ความหมายของท่าการแสดงการทำ
 ชนมจีน ลักษณะท่ารำตั้งวงทั้งสองข้างโดยเคลื่อนข้อมือ
 สลับขึ้นลง และท่าจับจีบคว่ำและจีบหงายสลับกัน

ทำนองจังหวะประกอบการรำ เตะ น็อค เตะแต่งทิ้ง

ลักษณะท่ารำ ประกอบด้วยท่ารำย่อย 3 ท่า คือ

1. ท่าหว่ายสะหยังจ้าง
2. ท่าชาวสะนอม
3. ท่าอะเกิดตอยปละตอย

1. ท่าหว่ายสะหยังจ้าง ศึกษารายละเอียดความหมายของท่าและการปฏิบัติท่าเหมือน
 ท่าที่ 1 เพลงกะบ๊ะชาน

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ท่าชาวสะนอม ความหมายท่ารำ สาวเส้นขนมจีนขึ้นมาจับให้เป็นรูปทรง มี
โครงสร้างลักษณะท่าดังนี้
- มือและแขน ปาดมือทั้งสองข้างจับคว่ำระดับอกม้วนมือ จีบหางและกลับตั้ง
วงด้านหน้าสูงระดับปาก พร้อมกับสาวมือที่ตั้งวงทั้งสอง สลับกัน
4 จังหวะและอีก 4 จังหวะ
- เท้า ยืนตรง เขยิบเท้าขวา 4 จังหวะ เขยิบเท้าซ้าย 4 จังหวะ
- ลำตัวและไหล่ กดลำตัวและไหล่ซ้าย ยึดยุบ กดลำตัวและไหล่ขวา กดลำตัวและ
ไหล่ซ้าย
- ศีรษะ เอียงซ้ายหน้าตรง เอียงขวา เอียงซ้าย
- การเคลื่อนไหว เคลื่อนไปทางขวา 4 จังหวะ เคลื่อนไปทางซ้าย 4 จังหวะ

ภาพที่ 216 ท่าชาวสะนอม

3. ท่าอะเก็ดตอยปละตอย ความหมายท่ารำ หยิบเส้นขนมจีน มีโครงสร้างลักษณะท่าดังนี้
มือและแขน	มือทั้งสองข้างจับคว่ำเหยียดลำแขนตึงระดับไหล่ 1 จังหวะและ
หมุนมือทั้งสอง เป็นจับหงายลำแขนเหยียดถึงระดับไหล่
เท้า	เหยียบเท้าขวา 1 จังหวะ เหยียบเท้าซ้าย 1 จังหวะ
ลำตัวและไหล่	กดลำตัวและไหล่ขวา 1 จังหวะ และกดไหล่ซ้าย 1 จังหวะ
ศีรษะ	เอียงขวาและเอียงซ้าย
การเคลื่อนไหว	ไปทางซ้าย

ภาพที่ 217 ท่าอะเก็ดตอยปละตอย

เมื่อปฏิบัติครบ 3 ท่า ให้กลับไปปฏิบัติในท่าที่ 2 ท่าชาวสะนอมและท่าอะเก็ดตอยปละตอย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เพลงที่ 10 เพลงเมียง-ปลาย-หะเล็ย เป็นเพลงไทยชื่อเพลงว่าเพลงฝรั่งหนุ่ม
 ทำรำประจำเพลง อะเรียงเต็ง ความหมายของทำรำ คือ ชวนกันกลับ
 บ้านเมืองมอญ ในลักษณะทำรำใช้บาสะปรกตอยทั้ง
 เพลง คือ ลักษณะของนิ้วที่ใช้ คือ นิ้วชี้และนิ้วกลางชู
 ขึ้นมา ส่วนนิ้วที่เหลือทั้ง 3 เก็บไว้โดยใช้นิ้วหัวแม่มือ กด
 ปลายนิ้วกลางและนิ้วก้อยไว้

ทำนองจังหวะประกอบการทำรำเตะ เต่ง เต็ง ทึ่ง เต่งทิง เต่งทิง

ลักษณะทำรำ ประกอบด้วยทำรำย่อย 4 ท่า คือ

1. ท่ากวายตอย
2. ท่าบาสะปรกตอยเป็ง
3. ท่าบาสะปรกตอยปลาย
4. ท่าปาวบาสะปรกตอย

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ท่าทวยตอย ความหมายของท่ารำ เป็นการรอจังหวะและการพักเปลี่ยนท่า
ลักษณะโครงสร้างของท่ามีดังนี้

มือและแขน	มือและแขนทั้งสองข้างทิ้งแนบลำตัวแล้วแกว่ง 3 จังหวะ
เท้า	การวางเท้าประสมกัน
ลำตัวและไหล่	ลำตัวตรง
ศีรษะ	หน้าตรง
การเคลื่อนไหว	อยู่กับที่

ภาพที่ 218 ท่าทวยตอย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ท่าบาสะปรกตอยเปิง ความหมายท่ารำ เรียกชาวมอญชวนกันกลับเมือง โครงสร้าง
ลักษณะท่ารำมีดังนี้
มือและแขน	ปาดนิ้วมือข้างขวา 2 นิ้ว (นิ้วชี้และนิ้วกลาง) ตั้งวงระดับ
ไหล่ ม้วนมือปาดเข้า 1 จังหวะ แล้วม้วนโบกออก 1
จังหวะ ส่วนมือซ้าย 2 นิ้ว (นิ้วชี้และนิ้วกลาง) ทำสะเอว
เท้า	เหยียบเท้าขวา 1 จังหวะ เหยียบเท้าซ้าย 1 จังหวะ
ลำตัวและไหล่	กดลำตัวละไหล่ซ้ายและกดลำตัวและไหล่ขวาตาม
จังหวะดนตรี
ศีรษะ	เอียงซ้ายและเอียงขวา
การเคลื่อนไหว	เคลื่อนที่ไปข้างขวา

ภาพที่ 219 ท่าบาสะปรกตอยเปิง

หมายเหตุ ปฏิบัติท่าที่ 1

3. ท่าบาสะปรกตอยพาย	ความหมายของท่ารำ เรียกชาวมอญชวนกันกลับ บ้านเมือง โครงสร้างท่ารำมีดังนี้
มือและแขน	ปาดนิ้วมือข้างซ้าย 2 นิ้ว (นิ้วชี้และนิ้วกลาง) ตั้งวงระดับ ไหล่ ม้วนมือปาดเข้า 1 จังหวะ แล้วม้วนโบกออก 1 จังหวะ ส่วนมือขวา 2 นิ้ว (นิ้วชี้และนิ้วกลาง) ทำสะเอว
เท้า	เหยียบเท้าซ้าย 1 จังหวะ เหยียบเท้าขวา 1 จังหวะ
ลำตัวและไหล่	กดลำตัวละไหล่ขวาและกดลำตัวและไหล่ซ้ายตาม จังหวะดนตรี
ศีรษะ	เอียงขวาและเอียงซ้าย
การเคลื่อนไหว	เคลื่อนที่ไปข้างซ้าย

ภาพที่ 220 ท่าบาสะปรกตอยพาย

หมายเหตุ ปฏิบัติท่าที่ 1

4. ท่าปาวบาสะปรกตอย	ความหมายของท่าแสดงถึงการรวบรวมชาวมอญใน ลักษณะโครงสร้างดังนี้
มือและแขน	นิ้วมือข้างซ้าย 2 นิ้ว (นิ้วชี้และนิ้วกลาง) ตั้งวงอยู่ระดับ ปาก และนิ้วมือข้างขวา 2 นิ้ว (นิ้วชี้และนิ้วกลาง) ตั้งอยู่ ระดับปาก สวามมือขวาขึ้นลงสลับกันกับข้อมือซ้าย 8 จังหวะ
เท้า	ประสมเท้าและย่อเข้ายี่ดยูป 8 จังหวะ
ลำตัวและไหล่	กดลำตัวและไหล่ซ้าย 4 จังหวะ และกดลำตัวและไหล่ ขวา 4 จังหวะ
ศีรษะ	เอียงซ้ายและเอียงขวา
การเคลื่อนไหว	ขยับอยู่กับที่

ภาพที่ 221 ท่าปาวบาสะปรกตอย

เมื่อปฏิบัติครบ 4 ท่า ย้อนกลับปฏิบัติที่ 1 จนถึงท่า 4 จนจบทำนองเพลงเมียง
ปล้าย-หะเล็ย

หมายเหตุ ท่ารำอะเรียงเต็งจะเริ่มจากท่าปาวบาสะปรกตอย ก่อนตามด้วยท่าบา
สะปรกตอยเป็งและท่าบพสะปรกตอยปายได้ แต่ต้องมีท่าพักเพื่อรอจังหวะทุกครั้งคือ ท่า
กวายตอย

เพลงที่ 11 เพลงป้ากเม็ยะ

ท่ารำประจำเพลง

ความหมายของเพลง การถอนต้นกล้า

ท่ารำปุ๋่มเประ ฮะระะ(สั้น) ความหมายของท่าเรียกเลียน
เสียงเครื่องดนตรี กลอง ตะโพน

ทำนองจังหวะประกอบการรำ ปะลุ่ม ปุ๋่มเปะ(ซ้ำ 10 เที้ยว) เตะเต่งทัง

ลักษณะท่ารำ ประกอบด้วยท่ารำย่อย 3 ท่า คือ

1. ท่าทะตอยยะจ้าง
2. ท่าอะชิตอยป็อยและตอน
3. ท่าปุ๋่มเประฮะระะหรือปะลุ่มปุ๋่มเปะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ท่าทะตอยยะจ้าง

ความหมายของท่า เป็นจังหวะที่เริ่มปฏิบัติ ทำได้ด้วย การทิ้งแขนแนบลำตัวและแตะเท้า มีลักษณะโครงสร้าง ดังนี้

มือและแขน

มือและแขนทั้งสองทิ้งแนบลำตัว

เท้า

แตะเท้าขวา 1 จังหวะ แตะเท้าซ้าย 1 จังหวะ

ลำตัวและไหล่

ลำตัวและไหล่ตรง

ศีรษะ

ตรง

การเคลื่อนไหว

อยู่กับที่

ภาพที่ 222 ท่าทะตอยยะจ้าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ท่าอะชิตอยป็อยและตอน

ความหมายของท่า ท่าจีบหงายเหยียดลำแขนตั้งระดับ และตั้งวงล่างด้านหน้า ปฏิบัติสลับข้างกัน 3 ครั้ง ลักษณะโครงสร้างมีดังนี้

มือและแขน

มือขวาสาวจีบหงายโดยลากลำแขนเหยียดตรงระดับไหล่ มือซ้ายตั้งวงอยู่ระดับหน้าอก

เท้า

ก้าวเท้าขวา 1 จังหวะ

ลำตัวและไหล่

กدلำตัวและไหล่ขวา

ศีรษะ

เฉียงขวา

การเคลื่อนไหว

ก้าวหน้าแถวตรง 1 ก้าว

หมายเหตุ ทำนี้ปฏิบัติสลับกัน 3 ครั้ง จึงปฏิบัติทำต่อไป

ภาพที่ 223 ท่าอะชิตอยป็อยและตอน

3. ทำปฐุมประสะระ หรือ ปะลุ่มปฐุมปะ ตามจังหวัดพะตะโพน โครงสร้างทำรำมีดังนี้

มือและแขน มือขวาจับคว่ำงอลำแขนระดับหน้าอก มือซ้ายตั้งวงงอลำแขนระดับหน้าอก 1 จังหวะ เปลี่ยนโดยสาวจับมือซ้ายจับคว่ำตั้งวงงอลำแขนระดับหน้าอกและปล่อยจับคว่ำมือขวา ตั้งวงงอลำแขนระดับหน้าอก 1 จังหวะ

เท้า ตะเท้าขวา 1 จังหวะ ตะเท้าซ้าย 1 จังหวะ

ลำตัวและไหล่ กดลำตัวและไหล่ซ้ายและกดลำตัวและไหล่ขวา

ศีรษะ เอียงซ้ายและเอียงขวา

การเคลื่อนไหว อยู่กับที่

ภาพที่ 224 ทำปฐุมประสะระ หรือ ปะลุ่มปฐุมปะ

สถาบันวิจัยศิลปกรรม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมายเหตุ ปฏิบัติทำนี้จำนวน 12 ครั้ง แล้วย้อนกลับไปปฏิบัติท่า 2 และท่า 3 จนจบเพลงป้ากเมื่อยะ

1. ท่าทะตอยยาด้าง

มือและแขน

เท้า

ลำตัวและไหล่

ศีรษะ

การเคลื่อนไหว

ความหมายของท่า เป็นจังหวะที่เริ่มปฏิบัติท่ารำด้วยการ
ทิ้งแขนแนบลำตัวและย่อเท้า มีลักษณะโครงสร้างดังนี้

มือและแขนทั้งสองทิ้งแนบลำตัว

ย่อเท้าซ้าย 1 จังหวะ และย่อเท้าขวา 1 จังหวะ

ลำตัวและไหล่ตรง

ตรง

อยู่กับที่

ภาพที่ 225 ท่าทะตอยยาด้าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ทำอะชิตอวยป็อยและตอน ศึกษารายละเอียด ความหมายและการปฏิบัติท่าเหมือน
ท่าที่ 1 ของเพลงป้ากเมื่อยะ
3. ทำนุ้มประสะเริน คือลักษณะท่าจืบยาวเหยียดตั้งและทำตั้งวงระดับอกโดยการสาวจืบ
สลับขึ้นลงตามจังหวะ
มือและแขน	มือซ้ายสาวจืบคว่ำระดับอก มือขวาตั้งวงเหยียดลำแขน
ตั้งระดับไหล่ 1 จังหวะและปล่อยจืบตั้งวงซ้ายระดับอก
มือขวาจืบคว่ำเหยียดลำแขนตั้งระดับไหล่ 1 จังหวะ และ
ปล่อยจืบตั้งวงซ้ายระดับอก มือขวาจืบคว่ำเหยียดลำ
แขนตั้งระดับไหล่ 1 จังหวะ
เท้า	ย่างเท้าซ้าย 1 จังหวะ และย่างเท้าขวา 1 จังหวะ
ลำตัวและไหล่	กดลำตัวและไหล่ซ้าย และกลับมากดลำตัวและไหล่ขวา
ศีรษะ	เฉียงซ้ายและเฉียงขวา
การเคลื่อนไหว	อยู่กับที่

ภาพที่ 226 ทำนุ้มประสะเริน

หมายเหตุ ปฏิบัติท่าที่ 2 จนจบเพลงและนั่งพับเพียบก้มกราบ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นางสาวอรรวรรณ นุ่มเจริญ เกิดวันที่ 23 มีนาคม 2523 ภูมิลำเนา จังหวัด สมุทรปราการ
ประวัติการศึกษา

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร

คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สาขานาฏศิลป์ไทย(นาง)ปี พ.ศ.2545

เข้าศึกษาระดับปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาวิชา นาฏศิลป์ไทย ปีการศึกษา 2549

ประวัติการทำงาน

อาจารย์ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก ปี พ.ศ.2548 – 2550

วิทยากรพิเศษโปรแกรมวิชา นาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ

เจ้าพระยา พ.ศ. 2550

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย